

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Godišnji Izveštaj 2016

P R I Š T I N A , J U N 2 0 1 7

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNABANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Godišnji Izveštaj 2016

SADRŽAJ

Uvodna reč predsednika Odbora	11
Uvodna reč Guvernera	13
Odbor Centralne Banke, Izvršni odbor i Revizorski komitet	15
Organizaciona struktura CBK-a, 31. decembar 2016. godine	19
1. Izvršni rezime	21
2. Spoljna ekonomska sredina	25
2.1. Evrozona i zapadni Balkan	25
3. Kosovska ekonomija	27
3.1. Realni sektor	27
3.2. Cene	27
3.3. Registar preduzeća	28
3.4. Fiskalni sektor	28
3.5. Tržište hartija od vrednosti	29
3.6. Spoljni sektor	29
3.7. Finansijski sektor	31
3.8. Makro-ekonomske projekcije za 2017. godinu	42
4. Nadzor, regulisanje i licenciranje finansijskih institucija	44
4.1. Usvajanje Bazelskog okvira za kapital	44
4.2. Podrška osnivanja Fonda za garanciju kredita	45
4.3. Angažovanje u okviru međuinstitucionalnih grupa za izmenu zakona koji se povezuju sa finansijskim sistemom	46
4.4. Poboljšanje procene nepokretne imovine	46
4.5. Saradnja sa međunarodnim institucijama	47
4.6. Podrška za hitnu likvidnost	47
4.7. Regulatorni okvir i proces licenciranja	47
4.8. Dopuna regulatornog okvira za nadzor banaka, mikro-finansijskih institucija i ne-bankarskih finansijskih institucija tokom 2016. godine	48
4.9. Dopuna regulatornog okvira za nadzor osiguranika tokom 2016. godine	49
4.10. Dopuna regulatornog okvira za nadzor penzionih fondova	51
4.11. Dopuna Uredbe o SPN / FT	51
4.12. Priručnik za likvidaciju banaka	52
4.13. Druge aktivnosti	52
4.14. Licenciranje	52
4.15. Nadzor penzija i tržišta hartija od vrednosti	63
4.15.1 Ispitivanja penzionih fondova na licu mesta (on-site)	63
4.16. Sprečavanje pranja novca	65

5. Usluge pružene vlastima, finansijskoj zajednici i javnosti	67
5.1. Operacije i upravljanje gotovinom	67
5.2. Održavanje i transakcije računa	70
5.3. Platni sistem	74
5.4. Upravljanje sredstvima	80
5.5. Kreditni registar Kosova	84
5.6. Aktivnosti u oblasti ekonomskih analiza i finansijske stabilnosti	87
5.7. Glavne aktivnosti u oblasti statistika tokom 2016. godine	88
5.8. Ponovno razmatranje zahteva finansijskih institucija	90
6. Unutrašnja kretanja	91
6.1. Interna revizija	91
6.2. Ljudski resursi	92
6.3. Pravna aktivnost CBK-a	92
6.4. Informaciona tehnologija	93
6.5. Funkcija upravljanja rizikom	93
7. Spoljni odnosi i međunarodna saradnja	94
7.1. Međunarodni odnosi	94
7.2. Finansijsko obrazovanje	96
7.3. Tehnička pomoć	97
8. Finansijski izveštaji CBK-a	99
9. Statistički dodatak	135
10. Reference	162

SPISAK SKARĆENICA

ASK	Agencija za Statistiku Kosova
ATM	Bankomat (engl. Automated Teller Machine)
ATP	Agencije za transfer novca
BEC	Glavne Ekonomske Kategorije (engl. Broad Economic Categories)
BEEP	Projekat o poboljšanju poslovnog ambijenta (engl. Business Environment Enhancement Project)
BIC	Business Identifier Code
BIS	Banka za Međunarodna Poravnanja(engl. Bank for International Settlements)
BKS	Kosovski Biro za Osiguranja
BKT	Banka Kombëtare Tregtare
BPB	Banka për Biznes
BPD	Bruto Domaći Proizvod
CAR	Pokazatelji Adekvatnosti Kapitala (engl. Capital Adequacy Ratio)
CBK	Centralna Banka Republike Kosovo
CEFTA	Sporazum o Slobodnoj Trgovini Zemalja Centralne Evrope (engl. Central European Free Trade Agreement)
DJI	Dow Jones Industrial Average
EBOR	Evropska Banka za Obnovu I Razvoj
ECB	Evropska Centralna Banka
EFSE	Evropski Fond za Jugoistočnu Evropu (engl. Euroepan Fund for Southeastern Europe)
EKK	Elektroenergetska Korporacija Kosova A.D.
ESCB	Evropski Sistem Centralnih Banaka
ESMK	Elektronski Sistem Među-bankarskog Kliringa
EU	Evropska Unija
EULEX	Misija Evropske Unije za vladavinu prava
EUROSTAT	Generalni Direktorat za Evropske Statistike
GBR	Great Britain Pound
HHI	Herfindahl-Hirschman Indeks
IAIS	Međunarodna Asocijacija Supervizora Osiguranja (engl. International Association for Insurance Supervisors)
IMF	Mikro-finansijske Institucije
IPC	Indeks Potrošačkih Cena
IPC	Indeks Proizvođačkih Cena
IPI	Indeks Uvoznih Cena
JIE	Jugoistočna Evropa
KAP	Kosovska Agencija za Privatizaciju
KEDS	Kosovsko Preduzeće za Distribuciju i Snabdevanje Električnom Energijom A. D
KMB	Komercijalna Banka
KRK	Kreditni Registar Kosova
MF	Ministarstvo Finansija

MIP	Međunarodna Investiciona Pozicija
MMF	Međunarodni Monetarni Fond
MRSZ	Ministarstvo Rada i Socijalne Zaštite
MTPL	Osiguranje Auto Odgovornosti
NLB	Nova Ljubljanska Banka
NOSD	Neprofitna Organizacija u Službi Domaćinstava
NPK	Neprofitni Krediti
NSP	Nacionalni Savet plaćanja
NSS	Neto Strana Sredstva
ODK	Ostale Depozitne Korporacije
OFSEA	Odeljenje za Finansijsku Stabilnost i Ekonomske Analize
ORZ	Odeljenje za Rad i Zapošljavanje
PAK	Poreska Administracija Kosova
PCB	Procredit Bank
PDV	Porez na Dodatu Vrednost
POS	Prodajno mesto (engl. Point of Sale)
pp	Procentni poeni
PPA	Prosečni povratak aktiva
PPK	Prosečni povratak kapitala
PPP	Paritet kupovne moći (engl. Purchasing Power Parity)
PTK	Pošta i Telekomunikacije Kosova
RBK	Raiffeisen Bank of Kosovo
RESR	Realna efektivna stopa razmenjivanja
RTGS	Poravnanje plaćanja u realnom vremenu (engl. Real Time Gross Settlement)
RWA	Rizična aktiva (engl. Risk Weighted Assets)
SB	Svetska Banka
SDI	Strane direktne investicije
SEPA	Zona koja koristi Evro kao jedinu valutu plaćanja (engl. Single Euro Payment Area)
SFR	Swiss Franc
SKPF	Slovenački Kosovski Penzioni Fond
SPT	Specijalna prava tiraža
SRK	Sistem registra računovodstva
SWIFT	Society for Worldwide International Financial Telecommunication
TEB	Türk Ekonomi Bankasi
TPL	Odgovornost Trećeg Lica (engl. Third Party Liability)
TPŠK	Trust Penzione Štednje Kosova
UNMIK	Misija Ujedinjenih Nacija na Kosovu (engl. United Nations Mission in Kosovo)
USAID	Američka Agencija za Međunarodni Razvoj (engl. United States Agency for International Development)
USD	United States Dollar
VPN	Tehnologija šifrovanja i virtuelnih veza

SPISAK SLIKA

1.	Stopa inflacije u evrozoni -----	25
2.	Stopa među-bankarskog kreditovanja EURIBOR i stopa re-finansiranja ECB-a -----	26
3.	Stopa inflacije, godišnja razlika -----	27
4.	Kretanje cena glavnih komponenata -----	27
5.	Indeksi potrošačkih cena, cena proizvoda i uvoza -----	27
6.	Registrowanje poslovanja, -----	28
7.	Struktura novih preduzeća -----	28
8.	Izvozi, uvozi i trgovinski bilans -----	29
9.	Struktura izvoza prema kategorijama -----	30
10.	Struktura uvoza prema kategorijama -----	30
11.	Doznake -----	30
12.	Struktura stranih direktnih investicija prema komponentama -----	31
13.	Vrednost aktiva finansijskog sistema Kosova -----	31
14.	Aktive komercijalnih banaka -----	32
15.	Trend rasta kredita -----	33
16.	Kreditni preduzeća i domaćinstava -----	33
17.	Kreditni prema ekonomskim sektorima -----	33
18.	Godišnji rast kredita prema ekonomskim sektorima -----	34
19.	Struktura depozita -----	34
20.	Prosečna kamatna stopa u kreditima i depozitima -----	35
21.	Prosečna kamatna stopa u kreditima prema domaćinstvima i preduzećima -----	35
22.	Prosečna kamatna stopa u kreditima prema ekonomskim sektorima -----	35
23.	Prosečna kamatna stopa u depozitima -----	36
24.	Prosečna kamatna stopa u depozitima za preduzeća -----	36
25.	Prosečna kamatna stopa u depozitima za domaćinstva -----	36
26.	Neto profit bankarskog sektora -----	36
27.	Prihodi i rashodi bankarskog sektora -----	36
28.	Pokazatelji profitabilnosti bankarskog sektora -----	37
29.	Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfolija i stopa rasta NPK-a -----	37
30.	Sredstva penzijskog sektora -----	37
31.	Investicije TPŠK-a -----	38
32.	Sredstva sektora osiguranja -----	38
33.	Obračunate premije i isplaćene štete -----	39
34.	Sredstva mikro-finansijskog sektora -----	40
35.	Vrednost kredita prema domaćinstvima i preduzećima -----	40
36.	Rast kredita prema preduzećima -----	40
37.	Lizinzi mikro-finansijskog sektora -----	41

38.	Kamatne stope na kredite mikro-finansijskog sektora-----	41
39.	Prosečna kamatna stopa na kredite prema ekonomskim sektorima -----	41
40.	Prihodi i rashodi mikro-finansijskog sektora-----	41
41.	Pokazatelji profitabilnosti mikro-finansijskog sektora -----	41
42.	Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfolija-----	42
43.	Struktura finansijskog sistema na Kosovu-----	53
44.	Broj banaka, filijala i ekspozitura banaka -----	54
45.	Geografsko prostiranje stanovnika i mreža filijala/ekspozitura banaka prema regionima-----	55
46.	Broj osiguravača, filijala, ekspozitura i agenti osiguravača -----	56
47.	Geografsko prostiranje stanovnika i mreža filijala osiguravajućih kompanija -----	57
48.	Broj mikro-finansijskih institucija i njihovo geografsko prostiranje prema regionima -----	58
49.	Broj nebankarskih finansijskih institucija i njihovo geografsko prostiranje prema regionima -----	58
50.	Broj menjačnice tokom godina kao i njihovo geografsko prostiranje u 2015. godini prema regionima -----	59
51.	Snabdevanje gotovinom -----	67
52.	Prijem gotovine-----	67
53.	Snabdevanje novčanicama evro prema apoenima -----	67
54.	Snabdevanje kovanicama evro prema apoenima -----	67
55.	Novčanice evro primljene prema apoenima-----	68
56.	Kovanice evro primljene prema apoenima -----	68
57.	Izvoz gotovine -----	68
58.	Uvoz gotovine-----	68
59.	Broj zastarelih novčanica povučenih iz opticaja -----	69
60.	Proporcija novčanica povučenih iz opticaja od ukupno primljenih -----	69
61.	Snabdevanje novim novčanicama-----	69
62.	Proporcija novih novčanica uvedenih u opticaju od ukupno snabdevenih -----	69
63.	Falsifikovane evro novčanice konfiskovane na nivou Kosova-----	70
64.	Obim domaćih odlazećih transakcija -----	71
65.	Vrednost domaćih odlazećih transakcija-----	71
66.	Obim domaćih dolazećih transakcija -----	71
67.	Vrednost domaćih dolazećih transakcija-----	71
68.	Evoluiranje depozita glavnih klijenata CBK-a-----	71
69.	Obim međunarodnih dolazećih transakcija-----	72
70.	Vrednost međunarodnih dolazećih transakcija-----	72
71.	Obim međunarodnih odlazećih transakcija-----	72
72.	Vrednost međunarodnih odlazećih transakcija-----	72
73.	Broj transakcija u ATS-----	74
74.	Vrednost transakcija u ATS -----	74
75.	Dnevni proseki broja transakcija u ATS -----	74

76.	Dnevni prosek iznosa transakcija u ATS-----	74
77.	Godišnji obim transakcija ATS-a prema njihovim vrstama -----	75
78.	Godišnja vrednost transakcija ATS-a prema njihovim vrstama -----	75
79.	Broj transakcija prema sekcijama ACH-a-----	75
80.	Vrednost transakcija prema sekcijama u ESNK-a-----	76
81.	Broj debitnih kartica prema njihovim vrstama -----	77
82.	Broj kreditnih kartica prema njihovim vrstama-----	77
83.	Broj terminala ATM-a -----	77
84.	Broj terminala POS-a -----	77
85.	Godišnji obim transakcija elektronskih instrumenata plaćanja -----	78
86.	Godišnja vrednost transakcija elektronskih instrumenata plaćanja -----	78
87.	Izveštaj raspodele investicija portfolija CBK-a-----	80
88.	Raspodela investicionog portfolija na kraju svake godine-----	80
89.	Krajnji bilans sredstava uloženih od strane CBK prema njihovom stanju 31. decembra dotičnih godina -----	81
90.	Stopa povraćaja investicija u portfolio od depozita u EUR i USD -----	81
91.	Prosečni vremenski horizont izražen dnevno do dospeća za dve kategorije plasmana-----	82
92.	Struktura Hartija od vrednosti prema roku dospeća -----	82
93.	Struktura učesnika u aukcijama-----	83
94.	Godišnje prosečne stope povraćaja za 2015. i 2016. godinu -----	83
95.	Aukcije državnih obveznica i vladinih obveznica u 2016. godini-----	83
96.	Broj registrovanih korisnika-----	84
97.	Broj istraživanja u sistemu RKK-a -----	84
98.	Broj novih kredita -----	84
99.	Struktura kredita prema klasifikaciji -----	85
100.	Struktura neprofitnih kredita-----	85
101.	Broj zahteva za kreditne izveštaje-----	86
102.	Struktura prema obrazovanju-----	92

SPISAK TABELA

1.	Godišnji realni rast BDP-a u evrozoni -----	25
2.	Broj finansijskih institucija-----	32
3.	Struktura sredstava u bankarskom sektoru -----	33
4.	Struktura obaveza bankarskog sektora -----	34
5.	Broj banaka, filijala i ekspozitura banaka -----	54
6.	Geografsko prostiranje filijala i ekspozitura banaka -----	55
7.	Broj osiguravača, filijala, ekspozitura i agenti osiguravača -----	56
8.	Geografsko prostiranje filijala osiguravača-----	57

9.	Broj mikro-finansijskih institucija i njihovo geografsko prostiranje prema regionima -----	57
10.	Broj ne-bankarskih finansijskih institucija i njihovo geografsko prostiranje prema regionima -----	58
11.	Broj žalbi po godinama -----	60
12.	Broj žalbi prema institucijama-----	61
13.	Granice raspodele penzionih sredstava TPŠK-a -----	70
14.	Iznos transakcija prema glavnim vrstama isplata-----	72
15.	Nivo depozita glavnih klijenata -----	73
16.	Nivo depozita prema vrstama računa-----	76
17.	Pokazatelji koncentracije za primljene/ulazne transakcije u MPS -----	78
18.	Broj računa -----	79
19.	Rangiranje u izveštaju "Poslovanje 2017" -----	86

Uvodna reč predsednika Odbora

Dragi čitaoci,

Imam posebno zadovoljstvo, da Vam u ime Odbora Centralne banke Republike Kosova, putem Godišnjeg izveštaja 2016. predstavim trendove ključnih ekonomskih kretanja tokom 2016. godine, kao i rad i rezultate CBK-a ka promovisanju i očuvanju stabilnosti finansijskog sektora.

U ispunjavanju svojih obaveza utvrđenih Zakonom o centralnoj banci Republike Kosova, CBK je nastavila da doprinese promovisanju ekonomske i finansijske stabilnosti zemlje i tokom 2016. godine.

Odbor CBK-a je radio u pravcu opšteg unapređenja mnogih značajnih procesa koji osiguravaju efikasno funkcionisanje, nadzor i ispunjenje strateških ciljeva CBK-a. Nadzor i pažljivo regulisanje bankarskog sistema, kao i odgovorno izvršavanje naših zakonskih dužnosti u pružanju podrške razvoju finansijske infrastrukture, stvorili su povoljniji ambijent za ekonomski rast. Glavni ekonomski i finansijski pokazatelji počeli su se poboljšati, stvarajući tako pozitivne pretpostavke za ispunjenje našeg glavnog cilja – dalje jačanje finansijske stabilnosti. Finansijski sektor Kosova, u 2016. godini je pokazao jaku stabilnost i značajan rast.

Glavni fokus Odbora CBK-a je bio razmatranje postojeće zakonske regulative, ali i dopuna ove regulative sa novim neophodnim aktima. U 2016. godini, Odbor CBK-a je odobrio 32 novih uredaba u oblasti regulisanja finansijskog sektora, penzijskog sektora, sektora osiguranja, plaćanja i centralnog bankarstva. Ova zbivanja su uticala na rast učinka finansijskih institucija, poboljšavajući kvalitet upravljanja rizicima, očuvajući adekvatnost kapitala, likvidnosti, hitnu podršku za likvidnost, opšti kvalitet kreditnog portfolija, investicija i pre svega racionalizacijom troškova finansijskog posredovanja. Unapređenje regulatornog okvira je nastavio da ima za cilj podršku evropskim integracijama i pravno i regulativno usklađivanje sa *acquis communautaire* Evropske unije u oblasti centralnog bankarstva.

Odbor CBK-a u kontinuitetu je pratio sprovođenje politika i ispunjenje zadataka Centralne banke, kako bi se osigurao da se to radi na adekvatan način i u skladu sa zakonskim zahtevima, standardima i najboljim praksama centralnog bankarstva. Odbor CBK-a je dodatno obogatio ukupni okvir upravljanja CBK-a, pružajući podršku sa prikladnim budžetom, vršeći stalan nadzor nad njegovim izvršenjem, kao i očuvajući finansijsku i operativnu nezavisnost CBK-a.

Unapređenje unutrašnjeg regulatornog okvira CBK-a bio je preusmeren ka stvaranju efikasnog i efektivnog okruženja unutrašnje kontrole i upravljanja rizicima institucije.

Rast kvaliteta finansijskog izveštavanja CBK-a, rast nivoa analiza, statistikai drugih publikacija u funkciji sveobuhvatnije transparentnosti, zabeležio je napredak i tokom 2016. godine.

CBK je tokom 2016. godine nastavila blisku saradnju sa ključnim međunarodnim finansijskim institucijama, povećajući tako međunarodni kredibilitet CBK-a na međunarodnoj sceni. Odbor CBK-a poseban značaj je dao efikasnom i odgovarajućem rešavanju i ispunjavanju preporuka i saveta primljenih od strane ovih institucija.

Na kraju ovih uvodnih reši, želeo bih da naglasim da ukupna dinamička aktivnost u 2016. godini, koja je izražena kroz ovaj izveštaj, je odraz visoke posvećenosti zaposlenih u CBK-u, njenih organa odlučivanja kao i nesebične pomoći međunarodnih partnera u smislu stalnog povećanja kvaliteta CBK-a. Stoga, želeo bih da zaključim ovu uvodnu reč u godišnjem izveštaju CBK-a za 2016. godinu, izražavajući duboku zahvalnost zaposlenima u CBK-u, kao i svim finansijskim institucijama na njihovoj stalnoj podršci doprinosu koji su dali CBK-u, kao što su Američki trezor, Međunarodni monetarni fond, Svetska banka, Nemački fond za razvoj, Evropska centralna banka i Centralne banke regiona.

Izveštaj u nastavku će vas detaljnije upoznati sa radom, dostignućima institucije i ekonomskim i finansijskim pokazateljima tokom 2016. godine.

Prof. Dr. Bedri Peci

Predsednik Odbora Centralne Banke
Republike Kosova

Uvodna reč Guvernera

Ekonomija evrozone je nastavila sa rastom već treću godinu zaredom prikazujući uglavnom uticaj nekonvencionalnih mera Evropske centralne banke (ECB), koje su pomogle oporavaka unutrašnje potražnje. Uprkos ovim dešavanjima, nivo inflacije u evrozoni nastavlja da bude na nižem nivou u odnosu na ciljnu stopu ECB-a, ali je u odnosu na prethodnu godinu zabeležen napredak u postizanju cilja. Dalji pad kreditnih kamatnih stopa je podsticalo je ubrzavanje ritma rasta kreditiranja u evrozoni, što je imalo direktan uticaj na ekonomski rast. Bolji učinak u ekonomiji evrozone je imao pozitivan uticaj na ekonomije Zapadnog Balkana, održavajući se poboljšanjem stanja neto izvoza kao i rastom direktnih stranih investicija, koje su značajno doprinele nastavku rasta ovih ekonomija. Niska stopa inflacije u ovim zemljama je nastavila da prikazuje sličnosti kretanja cena u ovom regionu sa razvojem cena u evrozoni.

Kosovska ekonomija je u 2016. godini zabeležila rast, zasnivajući se na pozitivnom doprinosu kako potrošnje tako i investicija. Ubrzanje rasta kreditornih aktivnosti bankarskog sektora je imalo značajan uticaj na finansiranje povećanja aktivnosti privatnog sektora. S druge strane, negativni trgovinski bilans nastavlja da bude glavni faktor koji ometa postizanje veće stope ekonomskog rasta. Kosovska ekonomija je tokom 2016. godine nastavila da se odlikuje makroekonomskom stabilnošću. Stopa inflacije, kako u ekonomiji evrozone tako i u ekonomijama regiona se zadržala na vrlo niskom nivou, dok je fiskalna pozicija ostala stabilna sa niskim nivoom budžetskog deficita i javnog duga.

Finansijski sistem je nastavio sa širenjem svoje aktivnosti, pružajući tako domaćoj ekonomiji bogatiju ponudu finansijskih proizvoda. Aktivnost finansijskog posredovanja bankarskog sektora je nastavila sa održivim rastom, služeći na ovaj način kao važna podrška održivog razvoja privatnog sektora. 2016. godina je zabeležila ubrzanje kreditiranja kako za sektor preduzeća tako i za domaćinstva. Najveća stopa kreditnog rasta je zabeležena kod kredita za domaćinstva, čiji pristup bankarskom finansiranju raste iz godine u godinu. Kamatne stope na bankarske kredite na Kosovu su nastavile da opadaju i tokom 2016. godine, praćene olakšanjima i u ostalim aspektima pristupa kreditima. Stalni nastavak rasta kreditiranja, zasnovan na poboljšanju uslova za pristup kreditima i stalnom razvoju novim finansijskim proizvodima, praćenim dobrim zdravljem kojeg ima bankarski sektor Kosova, čini da stepen finansijskog posredovanja na Kosovu raste na održiv način. Pokazatelji finansijskog zdravlja bankarskog sistema Kosova prikazuju jako zadovoljavajuće stanje, gde treba istaknuti dalji pad neperformansnih kredita koji ističu Kosovo po pitanju dobrog kvaliteta kreditnog portfolija.

Ekonomija zemlje je tokom 2016. godine stekla korist i od porasta aktivnosti drugih sektora finansijskog sistema. Penzijski sektor je zabeležio rast svoje aktive usled povećanja novih penzijskih doprinosa i značajnog rasta prinosa iz investicija. Sektor osiguranja je takođe zabeležio rast aktivnosti, ali i dalje nastavlja da ima nepovoljno stanje što se tiče finansijskog učinka. Mikrofinansijske institucije su nastavile sa ubrzavanjem kreditne aktivnosti značajno obogaćujući time ponudu kreditnih proizvoda na Kosovu.

Centralna Banka Republike Kosova (CBK) je imala ključnu ulogu u pružanju podrške daljem razvoju i očuvanju stabilnosti finansijskog sistema, neprekidno unapređujući sve funkcije koje služe ostvarivanju njenih zakonskih ciljeva. Tokom 2016. godine, CBK je nastavila sa procesom usklađivanja regulatornog okvira finansijskog sistema sa međunarodnim standardima, i učestvovala je u procesu izmene i dopune i pripreme novih zakona u cilju poboljšanja relevantnog pravnog okvira kako bi se obezbedio efikasniji i održiviji finansijski sistem. U cilju povećanja kapaciteta za obezbeđivanje finansijske stabilnosti u zemlji, CBK je u 2016. godini kompletirala mehanizme za potpuno funkcionisanje šeme za Hitnu podršku likvidnosti kao i za sprovođenje

Makroprudencijalnog okvira. CBK je nastavila da proširuje međunarodnu saradnju, gde želim istaknuti potpisivanje sporazuma o saradnji sa Upravom za finansijsko tržište u vezi sa nadzorom osiguranja i penzija, kao i uspostavljanje saradnje sa Evropskom bankarskom upravom.

U nastavku, ovaj izveštaj nudi detaljan pregled ekonomskih i finansijskih razvoja u spoljnom sektoru na Kosovu, kao i odražava sve aktivnosti i dostignuća CBK-a tokom 2016. godine.

Bedri Hamza

Guverner Centralne Banke
Republike Kosova

Odbor Centralne Banke, Izvršni odbor i Revizorski komitet

Odbor Centralne Banke

Aktivnosti Odbora Centralne Banke bile su preusmerene ka uspešnom ispunjavanju nadležnosti i dužnosti koje su određene Zakonom o Centralnoj Banci Republike Kosovo. Za tu svrhu Odbor je održavao stalne sastanke u kojima je informisano i razgovarano u vezi sa opštim tokovima finansijskog sistema na Kosovu. Odbor Centralne Banke je održao ukupno 13 sastanaka.

Odbor je razmotrio i odobrio izdavanje i dopunjivanje uredbi iz oblasti finansijskog sistema prema zahtevima i predlozima koje je dao Izvršni Odbor, kao u nastavku:

- Uredba o korišćenju spoljnih kreditnih procena za potrebe izračunavanja regulatornog kapitala
- Uredba o ulaganju sredstava u pokrivanju tehničke i matematičke provizije kao i ulaganje osnovnog kapitala osiguravača
- Uredba o spajanju i akvizicijama
- Uredba o registru bankarskih računa
- Uredba o izveštavanju banaka
- Uredba o izveštavanju mikro-finansijskih institucija
- Uredba o izveštavanju ne-bankarskih finansijskih institucija
- Uredba o aktuarima osiguranja
- Uredba o zahtevima zadržavanja rizika i pokrivenosti kroz reosiguranje
- Uredba o otvaranju kancelarija predstavništva unutar Republike Kosova os spoljnih osiguravača
- Uredba o poslovanju sa gotovinom
- Uredba o spoljnoj reviziji osiguranja, posrednika osiguranja, procenjivača štete i Kosovskog biroa osiguranja
- Uredba o unutrašnjim kontrolama i unutrašnjoj reviziji osiguravača
- Uredba o proceni i održavanju tehničkih i matematičkih provizija za životne i neživotne osiguravače
- Uredba o upravljanju rizikom kamatne stope u bankarskoj knjizi
- Uredba o instrumentima i sporazumima garantovanja između licenciranih finansijskih institucija i Kosovskog fonda za kreditne garancije
- Uredba o među bankarskom platnom sistemu
- Uredba o delegiranju funkcije osiguravača
- Uredba o objavljivanju informacija od strane osiguravača
- Uredba o izveštavanju osiguravača u CBK
- Uredba o kreditnom pismu i bankarskoj garanciji
- Uredba o izveštavanju Kosovskog penzijskog štednog fonda

- Uredba o isplati individualnih ušteđenih penzija
- Uredba o upravljanju kreditnim rizikom
- Uredba o određivanju kriterijuma za procenu nematerijalne štete od auto-odgovornosti
- Uredba o velikim izloženostima
- Uredba o nosiocu penzionih sredstava
- Uredba o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma
- Uredba o izveštavanju dopunskih penzionih fondova
- Uredba o korporativnom upravljanju banaka
- Izmena i dopuna Uredbe o ulaganjima sredstva u pokrivanju tehničkih i matematičkih provizija, kao i ulaganje osnovnog kapitala osiguravača
- Uredba o prodaji obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti i upravljanje troškovima osiguravača

Odbor Centralne Banke je takođe usvojio:

- Godišnji izveštaj CBK-a za 2015. godinu
- Finansijske izveštaje CBK-a za 2015. godinu i Izveštaj nezavisnog revizora
- Budžet CBK-a za 2015. godinu
- Godišnji plan unutrašnje revizije za 2017. godinu
- Periodične izveštaje i preglede finansijskog stanja CBK-a

U cilju ispunjavanja odgovornosti koje su propisane zakonom, Odbor je blagovremeno izvršio sve obaveze u vezi sa:

- Sprovedenjem procesa nominacija i imenovanja u okviru odgovornosti koje su određene Zakonom o CBK-u;
- Razmatranje svih izveštaja i preporuka Izvršnog odbora i Guvernera, u cilju ispunjenja finansijske stabilnosti; i

Odbor je obavljao i druge dužnosti koje su bile u skladu sa Zakonom o Centralnoj Banci Republike Kosova i drugim važećim zakonima.

Dana 31. decembar 2016. godine, Odbor Centralne Banke Republike Kosova je bio sačinjen od sledećih članova:

Bedri Peci, Predsednik Odbora Centralne Banke

Bedri Hamza, Guverner i član Odbora Centralne Banke

Behxhet Brajshori, član

Nuhi Ahmeti, član

Jedno upražnjeno mesto ne-izvršnog člana Odbora centralne Banke

Izvršni odbor

U skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj Banci Republike Kosovo, odnosno člana 34. tačka 3. Izvršni odbor čine Guverner (predsedavajući Izvršnog odbora) i viceguverneri.

Dana 31. decembra 2016. godine, Izvršni odbor su činili Bedri Hamza (Guverner/predsedavajući Izvršnog odbora), Lulzim Ismajli (Viceguverner za bankarske operacije), Fatmir Gashi (Viceguverner za opšte funkcije) i Fehmi Mehmeti (Viceguverner za finansijski nadzor).

Tokom 2016. godine, Izvršni Odbor Centralne Banke Republike Kosova je održao 28 sastanaka.

U okviru svojih nadležnosti, Izvršni odbor je tokom 2016. godine Odboru CBK-a preporučio sledeće:

- Izradio/razmatrao i preporučio usvajanje 27 uredbi u Odboru CBK-a;
- Razmatrao i preporučio usvajanje u Odboru BCK-a finansijske izveštaje i godišnji izveštaj CBK-a za 2015. godinu;
- Razmatrao i preporučio usvajanje u Odboru CBK-a periodične finansijske izveštaje za 2016. godinu; i
- Razmatrao i preporučio usvajanje u Odboru CBK-a budžet CBK-a za 2017. godinu.
- Tokom 2016. godine, Izvršni odbor je osim gore navedenog, u skladu sa važećim zakonodavstvom preduzeo sledeće radnje/odluke:
- Usvajanje promene naziva jednog osiguravajućeg društva, usvojio je licencu za jednu kompaniju za tretiranje šteta, usvojio je licencu za jednu kompaniju agenata osiguranja, usvojio je licencu za jednog posrednika osiguranja, usvojio je licencu za pet brokerskih kompanija i odbio licencu za jednog posrednika osiguranja;
- Usvajanje licence (registracije) za četiri nebankarske finansijske institucije, usvojio je povlačenje registracije za jednu nebankarsku finansijsku instituciju, usvojio je odbijanje zahteva za registraciju jedne nebankarske finansijske institucije;
- Usvajanje spajanja sa prisvajanjem za jednu mikrofinansijsku instituciju;
- Usvajanje periodičnog izveštavanja u vezi sa sprovođenjem Strateškog plana BCK-a 2015-2019;
- Donošenje/izmena i dopuna 21 internih pravnih akata u kojima se obuhvataju interne politike i pravila, priručnici, procedure, itd.;
- Donošenje četiri uputstva za finansijske institucije;
- Izricanje administrativnih mera prema šesnaest finansijskih institucija;
- Usvajanje izmena/dopuna tarifa CBK-a.

Izvršni odbor je obavljao i druge zadatke u skladu sa Zakonom o Centralnoj Banci Republike Kosova i drugim važećim zakonodavstvom.

Revizorski komitet

Revizorski Komitet funkcioniše u skladu sa članom 62. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj Banci Republike Kosova i statuta Revizorskog komiteta.

Ciljevi Revizorskog Komiteta su asistencija Upravnom odboru CBK-a u vezi sa ispunjenjem odgovornosti u odnosu na unutrašnju i spoljnu reviziju, unutrašnjih kontrola, poslovnu etiku i transparentnim upravljanjem kao i o finansijskom izveštaju CBK-a.

Revizorski Komitet se imenuje od strane Odbora Centralne Banke i sastoji se od tri članova (dva neizvršna člana koji su izabrani iz redova Odbora Centralne Banke i jednog spoljnog člana eksperta iz oblasti računovodstva i revizije).

Dana 31. decembra 2016. godine, Revizorski Komitet su činili sledeći članovi:

Prof. Dr. Bedri Peci, Predsednik revizorskog komiteta;

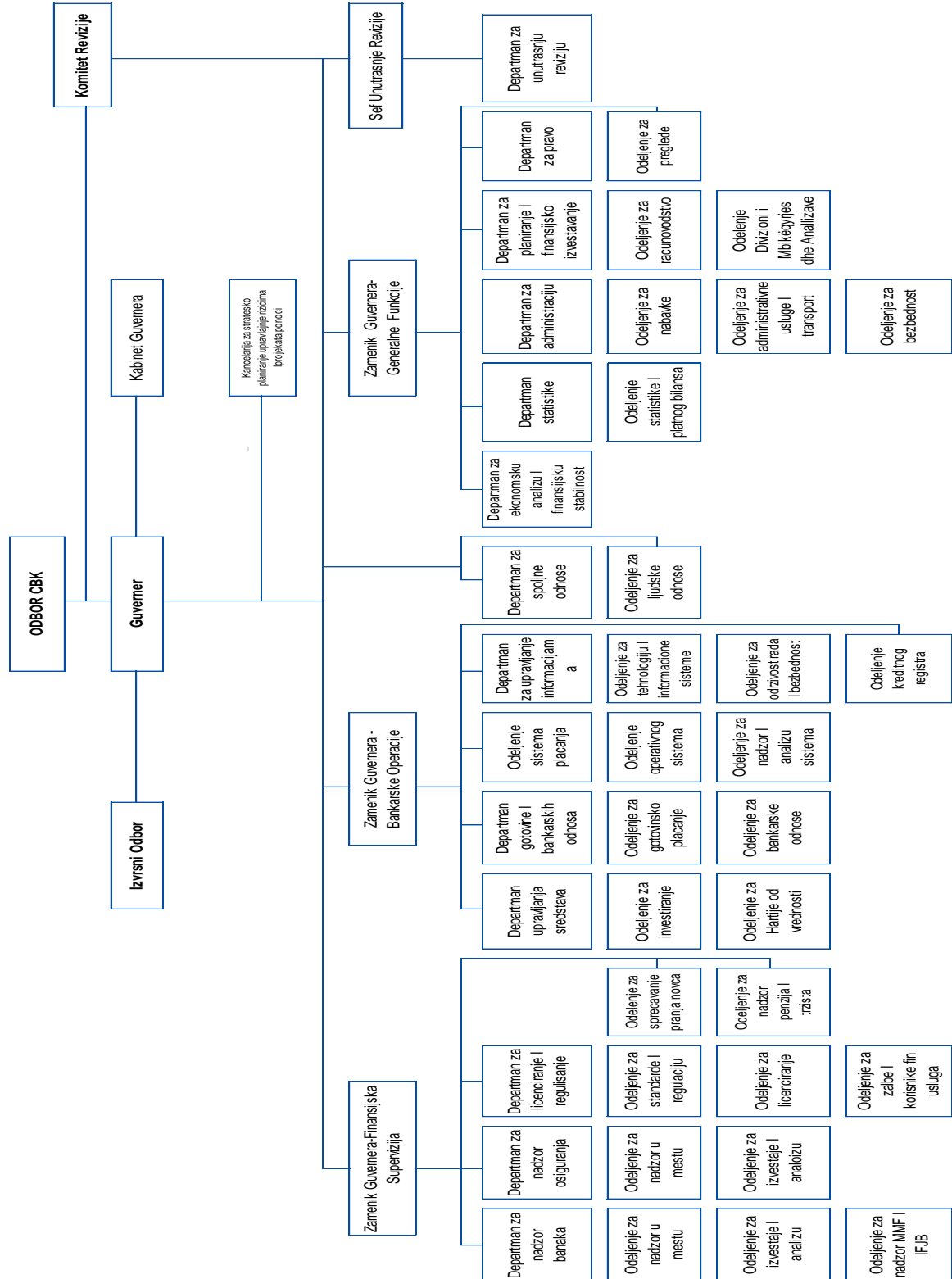
Prof. Dr. Arben Dermaku, spoljni član; i

Nuhi Ahmeti, član.

Revizorski komitet je tokom 2016. godine održao ukupno 7. sastanaka. Na sastancima Komiteta su tretirana razna pitanja koja se odnose na oblasti koja se nalaze u svoj delokrug u smislu pregleda. Revizorski komitet tokom 2016. godine je obavio niz aktivnosti, među kojima je:

- Razmatrao rezultate revizije prikazane u tromesečnim i godišnjim izveštajima interne revizije;
- Razmatrao godišnji plan interne revizije za 2017. godinu predložen za odobrenje od strane Odbora CBK-a;
- Razmatrao rezultate spoljne revizije za 2015. godine;
- Nastavio da doprinosi u procesu sprovođenja preporuka nezavisne eksterne procene i pomagao upravu u tom smislu;
- Sprovoditi sve date preporuke nakon spoljnih procena i koje su se odnosile na Revizorski Komitet;
- Pripremio i dostavio Odboru CBK-a godišnji izveštaj za 2016. godinu Revizorskog komiteta; kao i
- Razvio i druge važne aktivnosti koje se odnose na njegov delokrug.

Organizaciona struktura CBK-a, 31. decembar 2016. godine

1. Izvršni rezime

Globalna ekonomska aktivnost je oporavljena tokom 2016. godine, iako sa uočljivim razlikama između regiona. Evrozona je okarakterisana širenjem ekonomske aktivnosti, podržavana rastom unutrašnje potražnje što se u velikoj meri može prepisati pozitivnom uticaju koje su imale mere programa kvantitativne olakšice preduzetog od strane Evropska Centralna Banka (ECB). Isto tako, niske cene glavne robe na međunarodnim tržištima, koja je vladala tokom 2016. godine, su tumačeni na porast raspoloživih prihoda potrošača i rast profitabilnosti firmi u određenim sektorima ekonomije, podsticanjem postepenog povećanja investicija u evrozoni. Jačanje domaće potražnje u evrozoni u 2016. godini se pozitivno odrazilo na ekonomski razvoj zemalja Zapadnog Balkana. Tokom ovog perioda, ekonomska aktivnost u ovom regionu je okarakterisan rastom, podržana rastom domaće potražnje i jačanja inostrane potražnje.

Kosovska ekonomija se okarakterisala porastom aktivnosti u 2016. godini u odnosu na prethodnu godinu. Prema preliminarnim statistikama Agencije za statistiku Kosova za tromesečni BDP, proizilazi da je ekonomija Kosova zabeležila prosečan rast od 3.4 procenata tokom četiri kvartala 2016. godine. Za 2017. godinu procene CBK-a ukazuju na to da stopa realnog rasta BDP-a će dostići 3.6 procenata. Ekonomski porast tokom 2016. godine podržana rastom domaće potražnje, dok je neto izvoz je imao negativan uticaj na stopu ekonomskog rasta. Tokom 2016. godine rast investicija od 9.1 odsto kao i rast potrošnje od 3.0 odsto su doprineli realnom rastu ekonomije zemlje. Prema pristupu proizvodnje, ekonomski rast tokom 2016. godine je bio uglavnom kao rezultat rasta aktivnosti dodatne vrednosti u sektoru poljoprivrede, trgovine i finansijskih aktivnosti. Dok, realan pad se procenjuje da je zabeležen u poslovanju nepokretnostima, prerađivačkoj industriji i javnoj upravi.

U skladu sa razvojem u inostranim tržištima, kosovska ekonomija tokom 2016. godine je okarakterisana slabim inflatornim pritiscima. Prosečna godišnja stopa inflacije, izražena kroz indeks potrošačkih cena, do decembra 2016. bila je 0.3 odsto (-0.5 odsto u 2015. godini).

Tokom 2016. godine, fiskalni sektor je okarakterisan rastom budžetskih prihoda i rashoda u odnosu na prethodnu godinu. Budžetski prihodi u 2016. godini zabeležili su neto vrednost od 1.60 milijardi evra, što predstavlja godišnji rast od oko 9.6 odsto, dok su budžetski rashodi dostigli vrednost od 1.66 milijardi evra, godišnji rast od oko 5.7 odsto. Shodno tome, u 2016. godini, budžet Kosova je registrovao primarni budžetski deficit od 61.1 miliona evra u poređenju sa deficitom od 111.4 miliona evra u 2015. godini. Javni dug u 2016. godini je dostigao iznos od 852.7 miliona evra, što je za 13.9 odsto veći u odnosu na 2015. godinu. Kao procenat BDP-a, javni dug je dostigao na oko 14.5 odsto od 13.0 odsto koliko je bilo prethodne godine.

Ekonomija zemlje je nastavila da se suočava sa neravnotežom naspram spoljnog sektora. Dok dodata vrednost od proizvodnih sektora u zemlji ostaje na niskom nivou, rast domaće potražnje je doprineo na daljem povećanju uvoza. Rast potrošnje i investicija u 2016. godini je uticao na rast uvoza, što je preveden kao rast deficita na tekući račun. Takođe, tokom 2016. godine, spoljni sektor Kosova je okarakterisan padom izvoza, uglavnom kao posledica pada cena na međunarodnim tržištima i pada proizvodnje nikla u ekonomiji zemlje.

Rast deficita tekućeg i kapitalnog računa je posledica i pada zabeleženog u pozitivnom bilansu računa primarnih prihoda, dok su pozitivni bilansi usluga i račna sekundarnih prihoda zabeležili povećanje. Tokom 2016. godine, deficit tekućeg i kapitalnog računa je zabeležio vrednost od 534.6 miliona evra, u odnosu na deficit od 471.4 miliona evra (oko 8.9 odsto BDP-a), godišnji rast od 13.4 odsto. Doznake primljene na Kosovu, koja ujedno predstavljaju najveću kategoriju u okviru računa sekundarnih prihoda, dostigle su iznos od 691.0 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 3.8 odsto. U okviru finansijskog računa, primljeni SDI na Kosovu su okarakterisani sa padom

vrednosti u 215.9 miliona evra u 2016. godini, u poređenju sa iznosom od 308.8 miliona evra koliko je primljeno u 2015. godini.

U 2016. godini, finansijski sistem je okarakterisan sa rastom aktivnosti, uglavnom kao rezultat značajnog rasta aktivnosti u bankarskom i penzionom sektoru. Vrednost ukupnih sredstava finansijskog sistema na Kosovu iznosio je 5.39 milijardi evra u 2016. godini, što odgovara godišnjem rastu od 10.0 odsto. Tokom 2016. godine, sredstva bankarskog sektora su zabeležila godišnji rast od 7.4 odsto, dostigavši iznos od 3.64 milijardi evra. U okviru sredstava bankarskog sektora, ukupna vrednost kredita izdatih od strane komercijalnih banaka beleži godišnji rast od 10.4 odsto, dostigavši iznos od 2.23 milijardi evra. U istom periodu, ukupna vrednost depozita u bankarskom sektoru Kosova iznosila je 2.90 milijardi evra, što predstavlja godišnji rast od 7.2 odsto.

Pad prihoda i rast troškova bankarskog sektora tokom 2016. godine rezultovao je padom vrednosti profita koji je ostvaren u 2016. godini u iznosu od 75.5 miliona evra (94.7 miliona evra u 2015. godini), dovodeći do pogoršanja pokazatelja profitabilnosti ovog sektora. Pokazatelji zdravlja bankarskog sektora pokazuju dalje jačanje pozicije kapitalizma bankarskog sektora, gde Pokazatelj adekvatnosti kapitala je dostigao 19.0 odsto od 17.8 odsto koliko je bio prethodne godine. Takođe, izlaganje bankarskog sektora prema kreditnom riziku i dalje se smanjuje kao posledica pada učešća neprofitnih kredita u odnosu na ukupan broj kredita u 4.9 odsto, što je znatno manji nivo i u poređenju sa zemljama u Zapadnom Balkanu. Štaviše, nivo pokrivenosti neprofitnih kredita sa provizijama u ovom periodu je zabeležio rast u 126.5 odsto (115.1 odsto u 2015.). Pokazatelj likvidnosti beležio je pad u odnosu na prethodnu godinu, uglavnom kao posledica primene negativne kamatne stope na održanim rezervama od strane komercijalnih banaka u CBK-u iznad obaveznih rezervi, što je dovelo do smanjenja iznosa gotovine i bilansa sa CBK-om tokom ovog perioda. Ipak, bankarski sektor nastavlja da prikazuje zadovoljavajuću poziciju likvidnosti.

U 2016. godini, ukupna sredstva osiguravajućih društava koje posluju u zemlji, dostigla su iznos od 161.8 miliona evra, što je godišnji rast od 5.9 odsto. Tokom 2016. godine, vrednost obračunatih premija od osiguravajućih društava je dostigla iznos od 83.5 miliona evra, godišnji rast od 4.4 odsto, dok u istom periodu, ukupni isplaćeni troškovi od strane osiguravajućih društava i Kosovskog biroa osiguranja (BKS) zabeležili su godišnji rast od 3.8 odsto i dostigli su iznos od 38.6 miliona evra. Sektor osiguranja upisao je gubitke u iznosu od 23.9 miliona evra, uglavnom kao posledica rasta troškova u odnosu na prihode.

Mikro-finansijski sektor u 2016. godini zabeležio je povećanje aktivnosti kreditiranja. Vrednost ukupnih sredstava MFI-a iznosio je 148,2 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 23.7 odsto. U 2016. godini, mikro-finansijski sektor ostvario je dobit u iznosu od 4.1 miliona evra, od 2.4 miliona evra koliko je ostvario u 2015. godini, uglavnom kao rezultat ubrzanog rasta prihoda, dok rashodi su porasli sporijim tempom.

Penzioni fondovi su okarakterisani pozitivnim učinkom u 2016. godini. Ukupna vrednost sredstava penzijskog sektora dostigla je 1.43 milijardi evra, što je značajan porast sredstava od 15.2 odsto u 2016. godini, uglavnom kao rezultat ostvarenog rasta od novih doprinosa i od rasta povraćaja investicija. Penzijski sektor duplirao je povraćaj od investicija dostigavši iznos od 65.3 miliona evra (29.7 miliona evra u 2015. godini), gde TPŠK je ostvario pozitivan povraćaj investicija od 64.6 miliona evra dok SKPF 704.7 hiljada evra.

U okviru aktivnosti licenciranja finansijskih institucija, tokom 2016. godine, CBK je odobrila registraciju 3 ne-bankarskih finansijskih institucija za obavljanje delatnosti valutne razmene, povećanje aktivnosti valutne razmene za ne-bankarsku finansijsku instituciju Capital, i spajanje 2 mikro-finansijskih institucija (Mështekna i Perspektiva 4) sa 1 mikro-finansijskom institucijom (Qelim Kosovë). Takođe, tokom ove godine, odobreno je 9 zahteva za izmenu statuta, od kojih 4 su

bila iz redova banaka, 4 od ne-bankarskih finansijskih institucija, 1 od mikro-finansijske institucije KEP Trust.

U funkciji jednog stabilnog bankarskog sistema, tokom 2016. godine su vršene ispitivanja komercijalnih banaka prema predviđenom planu. U skladu sa međunarodnom praksom u odgovarajuću oblast, posebna pažnja je posvećena kreditnom riziku, riziku likvidnosti, tržišnom riziku i drugih rizika, na osnovu pristupa nadzora zasnovanog na riziku. U skladu sa ciljevima CBK-a, odnosno osiguravanja stabilnosti tržišta osiguranja i zaštite vlasnika polisa, CBK i tokom 2016. godine je nastavila njenu aktivnost ostvarujući u kontinuitetu ispitivanja umesto osiguravača kao potpuna i fokusirana ispitivanja, kao i ad-hoc ispitivanja za osiguravajuća društva i posrednike osiguranja. U cilju očuvanja stabilnosti finansijskog sektora, tokom 2016. godine, CBK je nastavila sa redovnim ispitivanjem i penzionih fondova i drugih finansijskih institucija

Centralna Banka Republike Kosova, odnosno finansijski nadzor igra ključnu ulogu u zaštiti korisnika finansijskih usluga na Kosovu. U tom smislu, u okviru unutrašnjeg procesa tretiranja žalbi, u CBK-u je razmotreno 535 žalbi korisnika finansijskih usluga (fizička i pravna lica), gde 252 žalbe su podnete protiv banaka, MFI i NBFi i penzijskih fondova, dok 283 žalbi su bile podnete protiv osiguravajućih društava.

Tokom 2016. godine, CBK je usvojila niz novih regulativnih akata o bankarskom nadzoru i o nadzoru mikro-finansijskih institucija i ne-bankarskih finansijskih institucija, u cilju daljeg jačanja opšteg regulativnog okvira i usklađivanja sa međunarodnim standardima. Takođe, u januaru 2016. godine, stupio je snagu Zakon o osiguranjima, na osnovu kojeg tokom godine su izvršene izmene i dopune skoro svih postojećih pravila o nadzoru osiguranju koje su pretvorene u uredbe.

Slično sa prethodnim godinama, i tokom 2016. godine, CBK je obezbedila kvalitativnu i kvantitativnu ponudu gotovine za bankarski sektor da bi omogućila obavljanje transakcija gotovinom u ekonomiji. Od sredine 2016. godine, Elektronski sistem među-bankarskog kliringa u CBK-u je zamenjen novim sistemom, čija implementacija predstavlja jedan od glavnih koraka koje je CBK preduzela za jačanje stabilnosti i povećanje efikasnosti finansijskog sistema, a posebno bankarskog sistema. Uporedo sa implementacijom novog sistema plaćanja, istovremeno je počela primena IBAN-a i za domaća plaćanja, utičajući tako na ujedinjenju i standardizaciji procesa kontrole validnosti bankarskih računa.

U 2016. godini, u Sistemu među-bankarskih plaćanja (MPS) obrađeno je oko 11.6 miliona transakcija, u ukupnoj vrednosti od oko 10.6 milijardi evra. U poređenju sa transakcijama SPN-a u prethodnoj godini, obim transakcija je povećan za 17.9 odsto, dok je vrednost transakcija povećana za 42.5 odsto.

I Kreditni registar Kosova (KRK) je postigao napredak tokom 2016. godine, gde su registrovani 274 korisnika, kao ishod zahteva podnesenih od strane institucija članica, dok istraživanje o obavezama i kreditne istorije kreditnih podnosioca zahteva iznosio je 645,246 istraživanja.

U 2016. godini, sva sredstva pod upravljanjem CBK-a su uložena u finansijske instrumente koji se svrstavaju u kategoriji sigurnih i likvidnih instrumenata. U 2016. godini CBK je ostvario pozitivne povraćaje od investicija u finansijskim instrumentima i od valutnog kursa. Nestabilnost na finansijskom tržištu u evrozoni tokom 2016. godine, dovela je do toga da se portfolijom investicija CBK-a upravlja kroz instrumente sa nižim rizikom od pomeranja cena, odnosno vladinim obveznicama centralnih i perifernih država u evrozoni, kao i vladinih obveznica izdatih od strane Vlade Kosova.

U cilju postizanja svojih ciljeva, CBK je nastavila da obrati posebnu pažnju na analizu oko ekonomskih kretanja u zemlji kao i analize koje se odnose na procenu finansijske stabilnosti i aktivnosti finansijskog sistema zemlje. Osim periodičnih publikacija, CBK već redovno obavlja makroekonomske projekcije, obogaćivanjem na ovaj način analizu o makro-ekonomskim kretanjima u zemlji i pružanje pregleda na očekivanim kretanjima u domaćoj ekonomiji. U 2016. godini, dostigla je po prvi put da se objavi Mapa finansijske stabilnosti, studijski materijal koji razvija model Mape finansijske stabilnosti za Kosovo, kao dodatno analitičko sredstvo za praćenje i procenu finansijske stabilnosti.

Tokom 2016. godine, CBK je načinila značajan napredak na usklađivanju statistika u skladu sa zahtevima Evropske unije (EU) i početak redovnog izveštavanja podataka u Eurostatu – projekat na kom je CBK radila protekle tri godine. U nastojanjima da se poboljša kvalitet statistika, CBK je proširila spektar statistika sa novim publikacijama, povećala je pokrivenost sa izvornim podacima, poboljšala je kvalitet procena zasnovanim na novim prikupljenim podacima i načinila je značajne početne korake kako bi stvorila okvir za izradu statistika finansijskih računa.

CBK je nastavila da profitira od tehničke pomoći tokom 2016. godine, koju pružaju međunarodne finansijske institucije i razni donatori kako sa postojećim projektima, tako i sa novim inicijativama. Uglavnom podršku su pružili Američki trezor, Međunarodni Monetarni Fond, Svetska Banka, USAID, Nemački Razvojni Fond i Evropska Centralna Banka.

CBK je nastavila blisku saradnju sa međunarodnim značajnim institucijama uključujući Američki trezor, Međunarodni Monetarni Fond, Svetsku Banku, USAID, Nemački razvojni fond i Evropsku centralnu banku. Tokom 2016. godine, završeno je sprovođenje projekta *“Jačanje finansijskog sektora i tržišne infrastrukture”*, finansiran od strane Međunarodne agencije za razvoj (IDA), projekat koji u svom fokusu ima finansiranje troškova koji se odnose na sprovođenje strategije CBK-a, razvoj Sistema plaćanja u realnom vremenu, izgradnju Centrakontinuiteta rada za CBK kao i osiguranje finansiranja početnog kapitala za Fond za osiguranje depozita Kosova (DIFK).

2. Spoljna ekonomska sredina

2.1. Evrozona i zapadni Balkan

Ekonomska aktivnost u evrozoni je nastavila da se oporavlja tokom 2016. godine, dok u skladu sa očekivanjima ECB-a, stopa inflacije je označila postepeni rast. Ekonomija evrozone je nastavila da pokaže otpor prema sporednim dejstvima sporog rasta globalne ekonomije i političkih neizvesnosti, dok ekspanzionističke politike i nekonvencionalne mere koje se preduzimaju od strane ECB-a, u okviru programa kvantitativnog olakšanja nastavili su da odražavaju u poboljšanju uslova finansiranja u evrozoni. U 2016. godini, godišnji rast BDP-a u evrozoni iznosio je 1,8 odsto, što je blago usporavanje u odnosu na 2015. godinu kada je zabeležen godišnji rast od 2,0 odsto (tabela 1). Tokom 2016. godine, ekonomski rast u evrozoni je uglavnom podržan od strane domaćih potražnji. Nprekidno poboljšanje uslova na tržištima rada i niske cene nafte su prevedene kao rast raspoloživih prihoda, čime se uticalo na rast domaće potrošnje. Ekonomski rast u evrozoni u K4 2016. godine u odnosu na isti period prethodne godine podržan je od strane glavnih ekonomija evrozone, kao što je Nemačka (1,8 odsto), Francuska (1,1 odsto), Holandija (2,5 odsto), Italija (1,1 odsto) i Španija (3,0 odsto).

Tabela 1. Godišnji realni porast BDP-a

Opis	2012	2013	2014	2015	2016
Evrozona	-0.9	-0.3	1.2	2.0	1.8
Nemačka	0.5	0.5	1.6	1.7	1.9
Francuska	0.2	0.6	0.6	1.3	1.2*
Italija	-2.8	-1.7	0.1	0.8	0.9
Austrija	0.7	0.1	0.6	1.0	1.5
Španija	-2.9	-1.7	1.4	3.2	3.2*
Grčka	-7.3	-3.2	0.4	-0.2	0.0*

*prognoze

Izvor: Eurostat (2017)

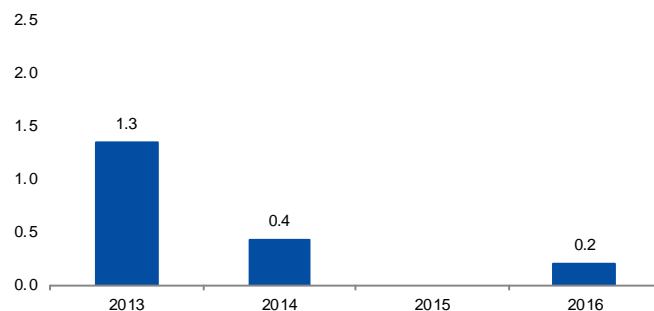
Stopa inflacije u evrozoni je nastavila da bude ispod cilja ECB-a, međutim, procenjuje se da je dostigla nivo izvan takozvane "opasne zone". U decembru, stopa inflacije je bila 1,1 odsto, dok prosečna stopa inflacije u 2016. godini bila je 0,2 odsto (slika 1).

Nove mere koje je ECB preduzela u martu 2016. godine u okviru programa kvantitativnog olakšavanja imale su kao svoj primarni cilj izbegavanje deflacije i povraćaj stope inflacije bliže cilja od 2 odsto. Međutim, uticaj ekspanzivnih

monetarnih politika na nivo cena u evrozoni rezultirao je da bude ograničen, uglavnom kao posledica oštrog pada cene energije u 2016. godini. Projekcije ECB-a za 2017. godinu pokazuju da prosečna stopa inflacije u evrozoni se očekuje da bude 1,4 odsto.

Pokretanje širokog podsticajnog programa od meseca marta 2016. godine, imalo je direktan uticaj na dalji pad jednomesečnih i godišnjih kamatnih stopa međubankarskog kreditiranja Euribor-a

Slika 1. Stopa inflacije u evrozoni u procentima

Izvor: Eurostat (2017)

(slika 2). Isto tako, ECB je nastavila da zadrži kamatnu stopu na nula odsto za glavne operacije refinansiranja.

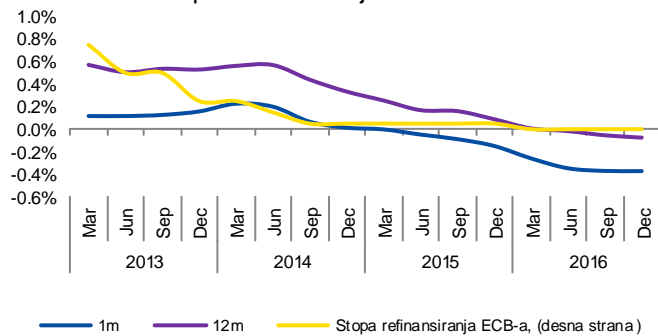
Oporavak kreditne aktivnosti u evrozoni tokom 2016. godine je uglavnom podržan povećanjem potražnje za zajmove od strane poslovanja, kao i domaćinstva, podsticani uglavnom poboljšanim uslovima kreditiranja. Evrozona se karakteriše godišnjim rastom kreditiranja od 2,2 odsto u 2016. godini, na jedan ubrzan rast u poređenju sa rastom 0,6 odsto zabeležen u 2015. godini. Domaćinstva su zabeležile brz rast kreditiranja od 2,2 odsto (1,9 odsto u 2015.), dok krediti za preduzeća su zabeležili rast od 1,9 (-0,3 odsto u 2015). Rast raspoloživih prihoda u evrozoni u ovom periodu kao i niski nivo ulaganja je možda doprineo na rast depozita rezidenata u bankarskom sektoru u evrozoni. Viši rast depozita u ovom periodu su zabeležila preduzeća (6,4 odsto u 2016.), praćeno od depozita domaćinstva (3,2 odsto).

Učinak privredne aktivnosti u Zapadnom Balkanu nastavio je da ojača. Povećanje potražnje u evrozoni, kao glavni trgovinski partner za zemlje Zapadnog Balkana, prevedeno je kao poboljšanje položaja neto izvoza u nekim zemljama u regionu. Povećani izvoz, zajedno sa povećanjem stranih investicija i domaće potrošnje, predstavljaju se kao doprinosilac u prosečni rast od oko 3,0 odsto BDP-a na zapadnom Balkanu u 2016. godini (tabela 1).

Slično evrozoni, zemlje zapadnog Balkana su okarakterisane sa slabim inflacionim pritiscima, koje se uglavnom pripisuju razvojem cena na međunarodnim tržištima. U 2016. godini, zemlje zapadnog Balkana beleže prosečnu inflaciju od oko 0,3 odsto. Što se tiče razvoja u bankarskom sektoru, zemlje regiona su okarakterisane rastom kreditnih aktivnosti u ovom periodu, gde najveći rast je zabeležilo Kosovo (10,4 odsto), Srbija (6,1 odsto) i Crna Gora (1,3 odsto), dok manji rast je zabeležila Makedonija sa 0,7 odsto. Zemlje regiona su izveštavale i rast depozita, gde Srbija je ostvarila najveći rast depozita do decembra 2016. godine (11,5 odsto) i Crna Gora (9,4 odsto), a najmanji rast je zabeležila Albanija (5,4 odsto).

Do decembra, evro je blago obezvređen u odnosu na američki dolar, dok je ojačao u odnosu na ostale glavne valute, poput britanske funte i švajcarskog franka. Tokom ovog perioda, prosečan kurs evra u odnosu na dolar je obezvređen za 0,1 odsto, dok je u odnosu na britansku funtu i švajcarski franak vrednovan za 12,0 odnosno 2,2 odsto. Odluka ECB da se i dalje ne promene kamatne stope nakon nedavnih promena u martu ove godine, se odražava na jačanju evra u odnosu na neke glavne valute. U okviru regionalnih valuta, evro je vrednovan u odnosu na makedonski denar i srpski dinar za 0,01 odnosno 2,0 odsto, dok je obezvređen u odnosu na albanski lek za 1,7 posto.

Slika 2. Stopa međubankarskog kreditiranja EURIBOR i stopa refinanciranja ECB-a

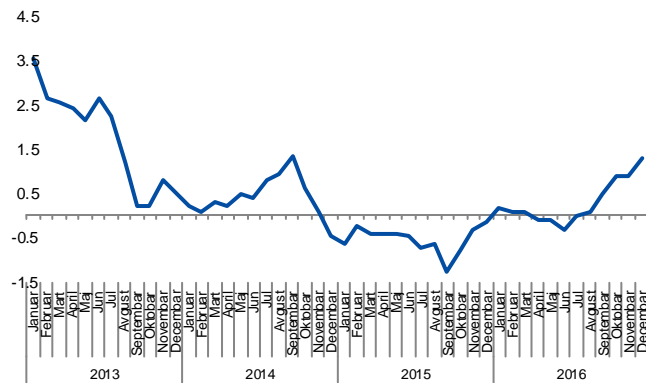
Izvor: Euribor (2017) i ECB (2017)

3. Kosovska ekonomija

3.1. Realni sektor

Kosovska ekonomija, prema preliminarnim procenama ASK-a, je zabeležila rast za 3,4 odsto u 2016. godini. Ovaj rast privredne aktivnosti uglavnom je generisan od rasta investicija za 9,1 odsto kao i rasta potrošnje od 3,0 odsto, dok neto izvozi se procenjuju da su se odlikovali značajnim produblivanjem deficita od 7,2 odsto u realnim vrednostima. Realni rast kosovske ekonomije u 2016. godini se procenjuje da je uglavnom podržan pojačanom aktivnošću u poljoprivrednom sektoru (7,6 odsto), trgovini (4,8 odsto) i finansijskim aktivnostima (12,4 odsto). Dok realni pad se procenjuje da je označen kod poslovanja sa nepokretnom imovinom (1,5 odsto), u prerađivačku industriju (1,1 odsto) i u javnu administraciju (0,4 odsto).

Slika 3. Stopa inflacije, godišnja razlika u procentima

Izvor: ASK (2017)

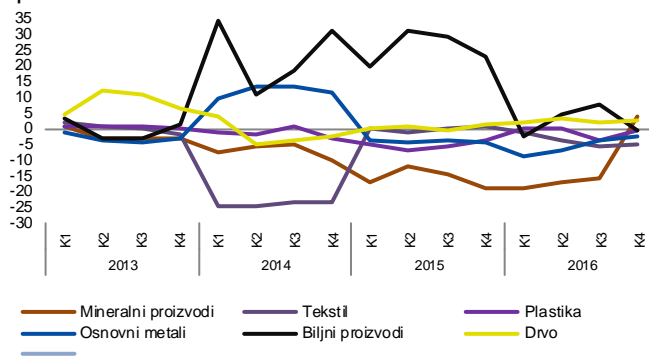
3.2. Cene

Opšti nivo cena na Kosovu, izražen kroz indeks potrošačkih cena (IPC), je okarakterisan sa prosečnim rastom od 0,3 odsto u 2016. godini (slika 3). Što se tiče komponenata IPC-a, rast je zabeležen i kod cene alkoholnih pića i duvana (8,1 odsto), praćeno cenama odeće (2,7 odsto). S druge strane, pad cena zabeležen je uglavnom kod električne energije, gasa i drugih goriva (2,3 odsto) i usluga prevoza (1,9 odsto). Smanjenjem od 0,1 odsto su takođe okarakterisane cene hrane, što čine oko 33,9 odsto kosovske potrošačke korpe (slika 4).

Kretanje cena na Kosovu se i dalje u velikoj meri određuje od kretanja cena na međunarodnim tržištima, zbog velike zavisnosti kosovske ekonomije od uvoza.

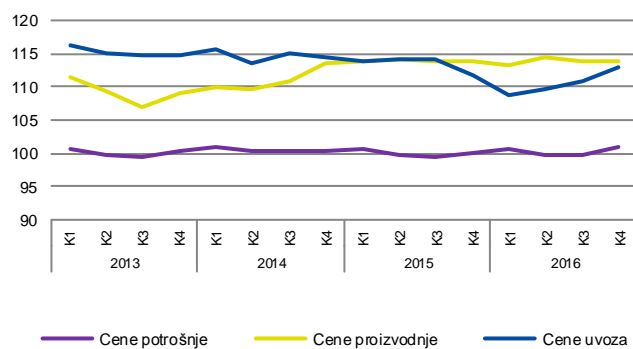
U 2016. godini, indeks cena uvoza zabeležio je pad od 2,5 odsto. Cene mineralnih proizvoda, koji su glavna kategorija indeksa cene uvoza, beležile su najveći pad (12,3 odsto), dok cene jestivih ulja su beležile najveći rast cena (5,7 odsto) (slika 5). Takođe, u 2016. godini, indeks cena proizvodnje je okarakterisan padom od 0,1 odsto. U tom periodu, pad je okarakterisan

Slika 4. Kretanje cena uvoza, godišnja razlika u procentima

Izvor: ASK (2017)

Slika 5. Indeksi cena potrošnje, proizvodnje i uvoza

Izvor: ASK (2017)

U tom periodu, pad je okarakterisan

prvenstveno cenom drvene proizvodnje i nameštaja. Dok rastom cena je okarakterisana električna energija, proizvodnja kože, metala, itd.

3.3. Registar preduzeća

Što se tiče registra preduzeća, u 2016. godini je označen rastom broja registrovanih preduzeća a takođe je povećan i broj zatvaranja preduzeća. Broj novih registrovanih preduzeća je 10.424 ili 591 preduzeća više nego u prethodnoj godini, dok 2.376 preduzeća su zatvorena ili 171 više preduzeća nego u prethodnoj godini (slika 6).

Najveći broj registrovanih preduzeća nastavlja da se koncentriše u sektor trgovine sa 2.738 novih preduzeća, a zatim u sektoru proizvodnje sa 1.181 preduzeća, poljoprivredna preduzeća sa 1090 preduzeća i hotelijerstvo sa 1.017 preduzeća (slika 7).

U poređenju sa 2015. godinom, u skoro svim sektorima zabeležen je rast registrovanih preduzeća. U poljoprivredni sektor zabeležen je najveći rast registrovanih preduzeća sa 145 više preduzeća, zatim sektor proizvodnje koji je okarakterisan sa 134 preduzeća više. Sektori koji su zabeležili najmanji broj registrovanih preduzeća su trgovina i sektor nekretnina (165 odnosno 16 preduzeća manje).

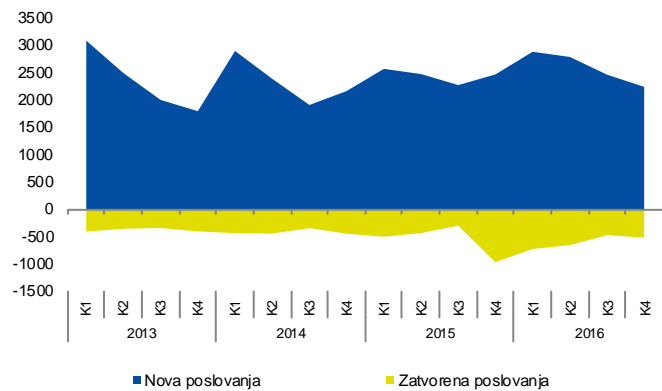
3.4. Fiskalni sektor

Budžetski prihodi¹ u 2016. godini su dostigli neto vrednost od 1,60 milijardi evra, što predstavlja godišnji rast od oko 9,6 odsto. Budžetski rashodi² su dostigli vrednost od 1,66 milijardi evra, što predstavlja godišnji rast od oko 5,7 odsto. Shodno tome, budžet Kosova je zabeležio primarni budžetski deficit od 61.1 miliona evra u poređenju sa deficitom od 111,4 miliona evra u 2015. godini.

Što se tiče vrste poreza, primećuje se veći rast direktnih poreskih prihoda koji su dostigli vrednost od 232,1 miliona evra (rast od 17,4 posto), zatim indirektni poreski prihodi koji su dostigli vrednost od 1,2 milijarde evra (rast od 11,2 posto) a neporeski prihodi su zabeležili pad od 8,3 odsto i dostigli vrednost od 175,3 miliona evra.

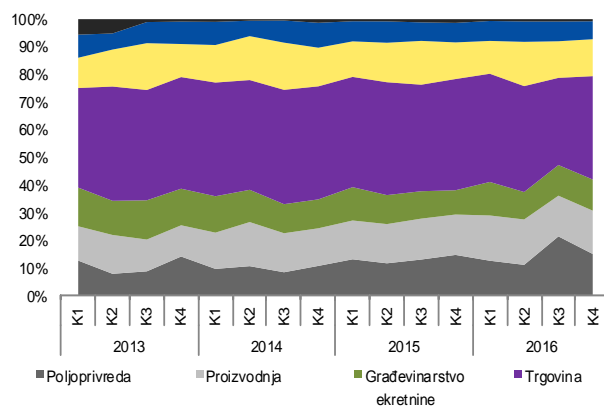
U 2016. godini, gotovo sve kategorije budžetskih rashoda su okarakterisane rastom, osim kategorije robe i usluga koja je zabeležila pad. Vladini rashodi za plate i dnevnice povećani su za

Slika 6. Registracija poslovanja, ne-kumulativno

Izvor: ASK (2017)

Slika 7. Struktura novih preduzeća

Izvor: ASK (2017)

¹ U okviru budžetskih prihoda nisu obuhvaćeni prihodi od kredita, prihodi od privatizacije, prihodi od utvrđenih grantova donatorai prihodi od depozita u poverenju.

² U okviru budžetskih rashoda nisu uključene isplate duga, isplate za članstvo u IFN i isplate iz depozita u poverenju.

3,6 odsto i dostigli vrednost od 543.7 miliona evra. Subvencije i transferi takođe su povećani za 13,5 odsto i dostigli vrednost od 474.7 miliona evra. Kapitalne investicije, koje predstavljaju oko 26,8 odsto ukupnih budžetskih rashoda povećane su za 9,8 odsto i zabeležile su rast od 443.6 miliona evra. Vladini rashodi za robe i usluge (uključujući i komunalne usluge) smanjeni su za 1,3 odsto i dostigli vrednost od 202,8 miliona evra.

Javni dug u 2016. godini, dostigao je na 852.7 miliona evra, što je 13,9 odsto više u odnosu na 2015. godinu. Kao procenat BDP-a, javni dug je dostigao na 14,5 odsto sa 13,0 odsto koliko je bio u prethodnoj godini. Ovo povećanje javnog duga može se pripisati prvenstveno rastu unutrašnjeg duga od 26,8 odsto (koji je dostigao na 479,0 miliona evra), dok javni spoljni dug beleži blagi rast od 0,7 odsto, dostigavši 373,8 miliona evra. Učešće javnog spoljnog duga u ukupnom iznosu domaćeg duga je smanjen na 43,8 odsto u odnosu na 59,6 odsto koliko je bilo u 2015. godini.

3.5. Tržište hartija od vrednosti

Prema objavljenom kalendaru od strane Ministarstva finansija, u 2016. godini, broj aukcija za emitovanje hartija od vrednosti Vlade Kosova rezultirao je bude 19, dok vrednost objavljena u aukcijama bila je 420,0 miliona evra.

Tokom 2016. godine, Vlada Kosova objavila je manji broj i vrednost trezorskih zapisa u odnosu na isti period prethodne godine. U međuvremenu, dok broj obveznica je bio isti kao i prethodne godine, njihova vrednost je bila veća tokom 2016. godine. Što se tiče emitovanog iznosa, ostao je isti sa vrednošću proglašenu kako za trezorske zapise tako i za obveznice. Prema roku dospeća, struktura hartija od vrednosti Vlade Kosova nastavlja da pokazuje tendenciju da se prebaci sa hartija od vrednosti kratkoročnog roka dospeća na hartije od vrednosti dugoročnog roka dospeća.

Glavna kategorija u strukturi hartija od vrednosti ostaje ona od trezorskih zapisa sa rokom dospeća do 364 dana, a zatim obveznice sa rokom dospeća do dve godine.

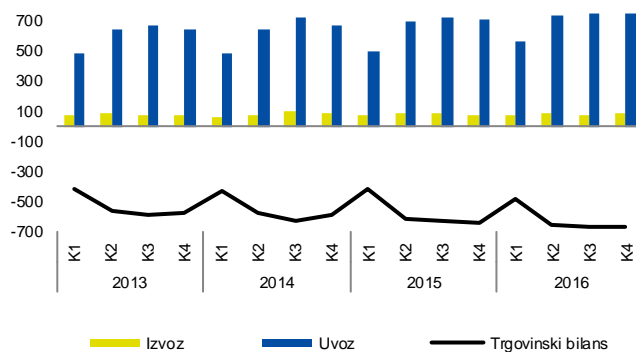
Iznos ponuđen od učesnika premašio je iznos objavljen na aukcijama od strane Ministarstva finansija za 2.17 puta (1.58 puta u decembru 2016). U poređenju sa prethodnom godinom, ove godine je zabeleženo i povećanje emitovanja hartija od vrednosti Vlade Kosova.

U 2016. godini, prosečna kamatna stopa na hartije od vrednosti Vlade Kosova opala je za 0.79 odsto (1.94 odsto u 2015. godini). U ovom periodu, kamatne stope za sve rokove dospeća bile su niže u poređenju sa 2015. godinom.

3.6. Spoljni sektor

Tokom 2016. godine, deficit tekućeg i kapitalnog računa zabeležio je vrednost od 534,6 miliona evra, u poređenju sa deficitom od 471,4 miliona evra u prethodnoj godini. Ovo povećanje deficita tekućeg i kapitalnog računa se pripisuje povećanju deficita na računima robe i zabeleženog pada u pozitivnom bilansu računa primarnih prihoda. S druge strane, pozitivni bilansi usluga i račun prihoda su zabeležili rast.

Slika 8. Izvoz, uvoz i trgovinski bilans, u milionima evra

Izvor: ASK (2017)

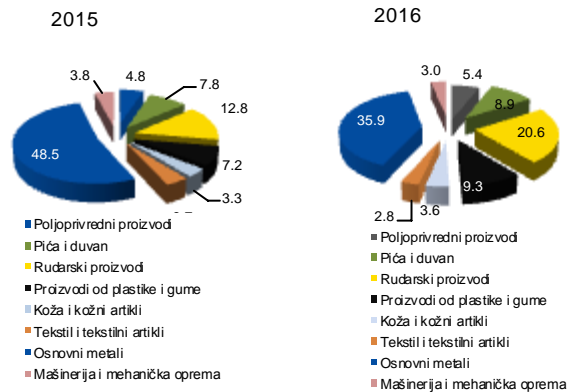
Deficit u robnoj razmeni se karakteriše godišnjim rastom od 7,4 odsto u 2016. godini, kao ishod pada izvoza i rasta uvoza. Izvoz robe je iznosio 309.7 miliona evra, što odgovara godišnjem padu od 4,8 odsto (0,2 odsto u 2015. godini) (slika 8).³

Pad vrednosti izvoza robe u ovom periodu se uglavnom pripisuje pada izvoza osnovnih metala, što istovremeno ima i najveće učešće u strukturi na ukupnom izvozu zemlje (oko 35,9 odsto) (slika 9). Smanjenje proizvodnje nikla u ekonomiji zemlje kao i pad cene metala na međunarodnim tržištima tokom 2016. godine, dovelo je do pada vrednosti ukupnog izvoza osnovnih metala. Smanjenjem je takođe okarakterisan i izvoz tekstila i tekstilnih proizvoda, kao i izvoz mašina i električnih uređaja. S druge strane, izvoz mineralnih proizvoda je zabeležio rast, prvenstveno kao rezultat rasta vrednosti izvoza električne energije. Takođe, izvoz proizvoda od plastike i gume kao i izvoz pića i duvana je zabeležio rast.

Ukupna vrednost uvezene robe iznosila je 2,8 milijardi evra, što predstavlja godišnji rast od 5,9 odsto. U okviru uvoza robe, rastom je okarakterisan i uvoz prevoznih vozila, uvoz mašina i mašinske opreme, uvoz proizvoda od plastike i gume, uvoz gotove hrane, itd. S druge strane, uvoz mineralnih proizvoda beleži značajan pad (slika 10). Pad vrednosti izvoza i rast vrednosti uvezene robe je dovelo do smanjenja stope pokrivenosti uvoza sa izvozom na 11,1 odsto (12,3 odsto u 2015. godini).

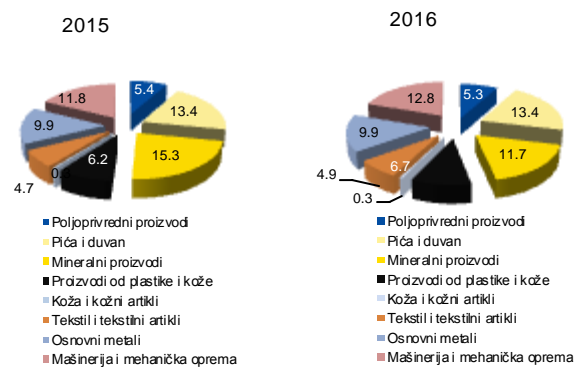
Bilans trgovine uslugama dostigao je vrednost od 565.0 miliona evra, što predstavlja rast u odnosu na prethodnu godinu za 23,6 odsto. Ukupna vrednost izvezenih usluga beleži godišnji rast od 9,1 odsto, dostigavši 1,038.4 miliona evra. S druge strane, vrednost uvoza usluga smanjen je za 4,3 odsto i iznosio je 473,4 miliona evra. U smislu izvoza usluga, turističkih usluga i usluga prevoza zabeležile su godišnji rast od 12,4 odnosno 6,6 odsto, dok kategorija kompjuterskih, informativnih i usluga telekomunikacija zabeležila je pad od 11,6

Slika 9. Struktura izvoza po kategorijama, u procentima

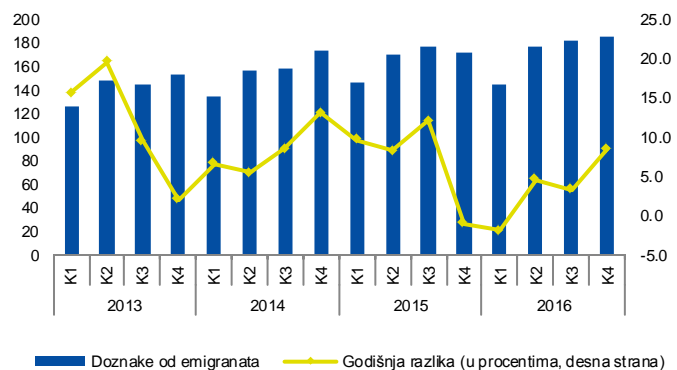
Izvor: ASK (2017)

Slika 10. Struktura uvoza po kategorijama, u procentima

Izvor: ASK (2017)

Slika 11. Doznake, u milionima evra

Izvor: CBK(2017)

³ Burimi i të dhënavë për eksportin dhe importin e mallrave në Kosovë është Agjencia e Statistikave të Kosovës.

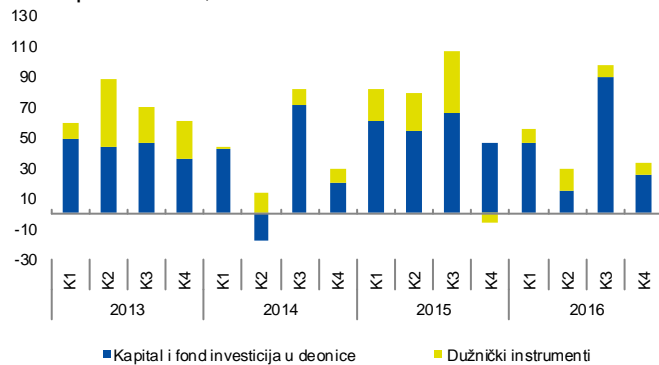
odsto. Što se tiče uvoza usluga, usluge prevoza opale su za 15,1 odsto, dok turističke usluge povećane su za 4,2 odsto.

Račun primarnih prihoda okarakterisan je padom od 12,6 posto. Bilans prihoda od naknade zaposlenih⁴ smanjen je za 5,6 odsto, dok stanje prihoda ostvarenih od investicija smanjen je za 1,6 odsto. U 2016. godini, stanje sekundarnih prihoda zabeležilo je rast od 3,2 posto, što se pripisuje visokom nivou doznaka. Doznake primljene na Kosovu, koja istovremeno predstavljaju najveću kategoriju u okviru računa sekundarnih prihoda, iznosile su 691,0 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 3,8 odsto (slika 11).

Doznake primljene na Kosovu uglavnom dolaze iz Nemačke i Švajcarske, zemlje iz kojih se pošalju 37,1 odsto odnosno 22,6 odsto ukupnih doznaka primljenih na Kosovu. Značajan deo doznaka se prima iz SAD, odnosno 6,8 odsto ukupnih doznaka primljenih na Kosovu.

Strane direktne investicije (SDI) primljene na Kosovu dostigle su vrednost od 215,9 miliona evra, što predstavlja niži nivo u odnosu na vrednost od 308,8 miliona evra u 2015. godini. U smislu strukture SDI, smanjenjem vrednosti su okarakterisani oba oblika SDI, uključujući i kapital i fond investicija u deonice, kao i investicije u dužničke instrumente (slika 12).

Slika 12. Struktura stranih direktnih investicija po komponentama, u milionima evra

Izvor: CBK (2017)

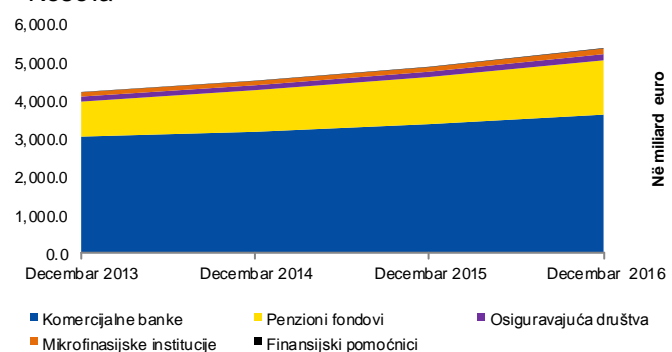
Kapital i fond investicija u deonicama, što predstavlja oko 85,3 odsto ukupnih SDI dostigli su vrednost od 179,0 miliona evra, što je 21,5 odsto manje u odnosu na prethodnu godinu. Isto tako, SDI u obliku dužničkih instrumenata zabeležile su vrednost od 36,9 miliona evra, što predstavlja pad u odnosu na prethodnu godinu za 54,3 odsto. Pad SDI zabeležen je skoro na svim sektorima. Najznačajniji pad je bio u sektoru nekretnina i u sektoru finansijskih usluga, koji se okarakterisao godišnjim padom od 11,6 odnosno 70,5 odsto.

3.7. Finansijski sektor

3.7.1 Opšte karakteristike

Ukupna vrednost sredstava finansijskog sistema na Kosovu dostigla je 5.39 milijardi evra u 2016. godini, što odgovara godišnjem rastu od 10,0 odsto (slika 13). Bankarski sektor i penzioni sektor i dalje nastavljaju da imaju glavni doprinos u širenju delatnosti finansijskog sistema u zemlji.

Slika 13. Vrednost aktive finansijskog sistema Kosova

Izvor: CBK (2017)

⁴ Nadoknada zaposlenih uključuje plate, dnevnice i druge beneficije primljenih od radnika rezidenata u inostranstvu. U tom kontekstu, obuhvata sezonske ili druge kratkoročne radnike (manje od jedne godine) i pogranične radnike koji imaju centar ekonomskog interesa na njihovoj ekonomiji.

Broj komercijalnih banaka, osiguravajućih društava i penzionih fondova ostao je sličan sa prethodnom godinom, za razliku od finansijskih pomoćnika koji su zabeležili rast, dok mikrofinansijske institucije pad (tabela 2).

Tabela 2. Broj finansijskih institucija

Opis	2012	2013	2014	2015	2016
Komercijalne Banke	9	9	10	10	10
Osiguravajuća društva	13	13	14	15	15
Penzioni fondovi	2	2	2	2	2
Finansijski pomoćnici	38	39	42	44	48
Mikrofinansijske institucije	17	17	18	18	16

Izvor: CBK (2017)

3.7.2 Bankarski sektor

Sredstva

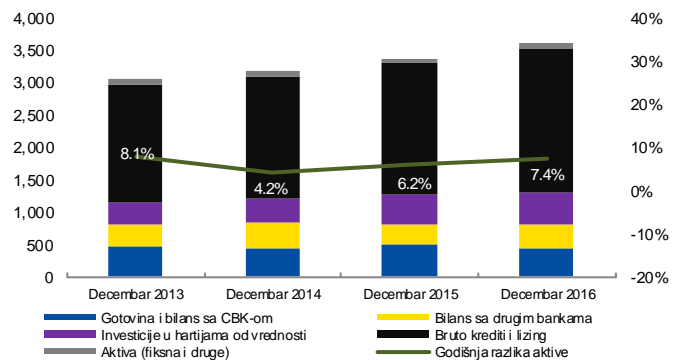
Tokom 2016. godine, sredstva bankarskog sektora zabeležile su godišnji rast od 7,4 odsto, dostigavši na 3,64 milijardi evra (slika 14). Širenje kreditnog portfolija nastavlja da bude najveći doprinos rastu sredstava bankarskog sektora. Ovo proširenje odražava neprekidni rast depozita u bankarskom sektoru kao glavni izvor finansiranja kreditnih aktivnosti u zemlji.

Tokom 2016. godine, stok hartija od vrednosti bankarskog sektora beležio je

usporavanje rasta od 7,8 odsto u odnosu na 23,3 odsto pre godinu dana. Ova promena dolazi kao ishod usporavanja rasta investicija u hartije od vrednosti Vlade Kosova od 5,8 odsto (17,3 odsto u 2015. godini), i investicija u hartijama od vrednosti stranih vlada takođe označava usporavanje od 9,7 odsto (29,4 odsto u 2015). Pad investicija u hartijama od vrednosti Vlade Kosova je rezultat povećane konkurencije od drugih aktera na tržištu, kao što su penzijski fondovi, osiguravajuća društva i druge javne institucije, koje su povećale iznos uložen u hartijama od vrednosti Kosova. Isto tako, napredak u ovoj kategoriji sredstava može da se pripíše i rastu sredstava namenjenih kreditiranju, uzimajući u obzir rast zabeležen u potražnji za kreditiranjem, niskim stopama nenaplativih kredita i većeg povraćaja sa investicija na kredite.

Gotovina i bilans sa CBK-om zabeležio je godišnji pad od 6,9 odsto u poređenju sa 9,6 odsto u prethodnoj godini. Pad ove kategorije može biti utican od premeštaja sredstava kreditiranja, kao i mera preduzetih od strane CBK, gde od avgusta 2016. godine primenjuje negativnu kamatnu stopu za bankarske rezerve iznad nivoa obavezne rezerve.

Slika 14. Aktiva komercijalnih banaka, godišnja razlika, u milionima evra

Izvor: CBK (2017)

Tabela 3. Struktura sredstava bankarskog sektora

Opis	2012		2013		2014		2015		2016	
	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)
Gotovina i bilans sa CBK-om	425.7	15.0%	463.3	15.1%	447.1	14.0%	491.2	14.5%	457.3	12.6%
Bilans sa komercijalnim bankama	287.9	10.2%	339.9	11.1%	390.7	12.3%	316.0	9.3%	342.0	9.4%
Hartije od vrednosti	256.6	9.1%	354.5	11.6%	383.8	12.0%	473.5	14.0%	510.3	14.0%
Bruto krediti	1,763.4	62.3%	1,805.8	59.0%	1,882.4	59.1%	2,019.4	59.6%	2,230.0	61.3%
Fiksna aktiva	57.7	2.0%	55.5	1.8%	53.7	1.7%	57.3	1.7%	58.5	1.6%
Druga aktiva	38.1	1.3%	40.3	1.3%	27.9	0.9%	29.8	0.9%	38.7	1.1%
Ukupno	2,829.3	100%	3,059.3	100%	3,185.6	100%	3,387.3	100%	3,636.8	100%

Izvor: CBK (2017)

Kredit

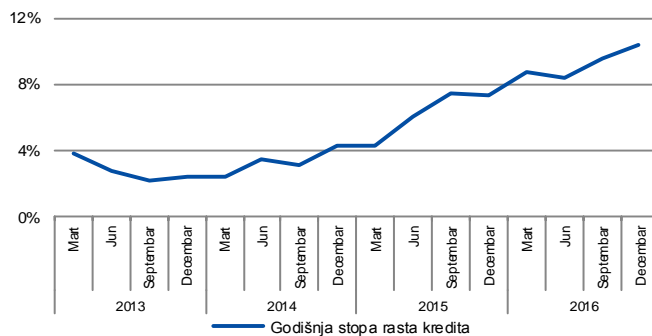
Kredit bankarskog sektora ubrzali su godišnji rast na 10,4 odsto (slika 15). Do decembra 2016. godine, vrednost ukupnih kredita dostigao je 2,23 milijardi evra. Tokom 2016. godine, kreditiranje je povećano uglavnom kao ishod povećane potražnje kredita, kao i poboljšanja ponude kredita od bankarskog sektora smanjenjem kamatnih stopa, povećanjem iznosa odobrenog kredita i smanjenjem drugih beskamatnih tarifa.

Kredit prema domaćinstvima su kategorija koja je zabeležila najveću godišnju stopu rasta (slika 16). Takođe, i novi krediti za domaćinstva zabeležili su godišnji rast od 10,8 odsto u 2016. godini. Slično kreditima za domaćinstva i krediti za preduzeća zabeležili su ubrzani godišnji rast u odnosu na prethodnu godinu (slika 18). Struktura kredita preduzeća prema ekonomskoj

aktivnosti nastavlja i dalje da bude dominirana od kredita namenjenih sektoru trgovine, praćeno onim za proizvodnju i građevinarstvo (slika 17).

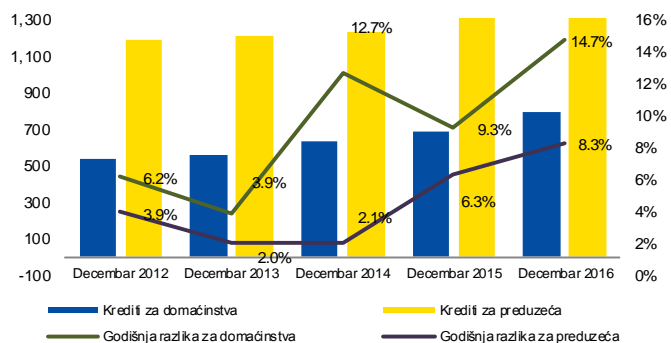
Do decembra 2016. godine, kreditiranje svih privrednih sektora beleži rast, isključujući poljoprivredni sektor i druge finansijske usluge koje su okarakterisane padom (0,3 odsto i 39,5 odsto) (slika 18). Godišnji rast kreditiranja koji je vredan pomena zabeležili su građevinski sektor i sektor energetike (3,5 odsto i 6,6 odsto). S

Slika 15. Kretanje rasta kredita, u procentima

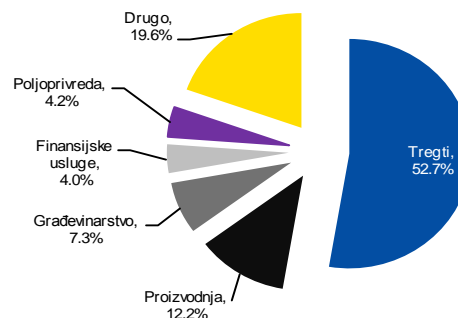
Izvor: CBK(2017)

Slika 16. Krediti preduzeća i domaćinstava

Izvor: CBK (2017)

Slika 17. Krediti prema ekonomskim sektorima, u procentima (decembar 2016)

Izvor: CBK (2017)

druge strane, novi krediti za preduzeća zabeležili su godišnji pad od 17,3 odsto, gde kategorija investicionih kredita zabeležila je godišnji pad od 28,2 odsto, dok ona zane-investicione kredite zabeležila je godišnji rast od 4,2 odsto.

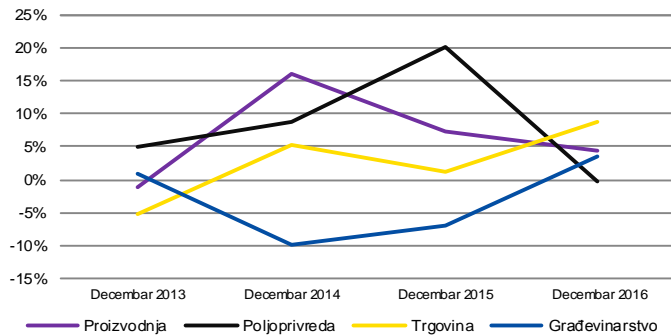
Obaveze i sopstveni prihodi

Struktura obaveza bankarskog sektora dominira se od depozita, koji čine 79,7 odsto ukupnih obaveza i sopstvenih prihoda, koji predstavlja glavni izvor finansiranja aktivnosti bankarskog sektora.

Veoma važan sastavni deo kategorije obaveza ostaju kategorija "ostalih obaveza" i "bilans sa komercijalnim bankama".

Kategorija "sopstveni izvori bankarskog sektora" je okarakterisana godišnjim rastom od 7,1 odsto, uglavnom kao rezultat značajnog rasta vrednosti zadržanog profita od 68,7 miliona evra u 2016. godini (24,4 miliona evra u decembru 2015).

Slika 18. Godišnji rast kredita prema ekonomskim sektorima

Izvor: CBK (2017)

Tabela 4. Struktura obaveza bankarskog sektora

Opis	2012		2013		2014		2015		2016	
	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)
Bilans drugih banaka	6.0	0.2%	16.5	0.5%	31.6	1.0%	43.4	1.3%	59.1	1.6%
Depoziti	2,279.0	80.6%	2,449.0	80.1%	2,537.5	79.7%	2,701.4	79.8%	2,897.9	79.8%
Drugi zajmovi	18.9	0.7%	13.4	0.4%	14.1	0.4%	17.6	0.5%	17.8	0.5%
Druge obaveze	223.6	7.9%	246.2	8.0%	232.1	7.3%	194.3	5.7%	199.0	5.5%
Međuzavistan dug	31.0	1.1%	56.3	1.8%	47.3	1.5%	36.8	1.1%	38.4	1.1%
Sopstvena sredstva	270.8	9.6%	277.8	9.1%	323.0	10.1%	394.0	11.6%	420.7	11.6%
Ukupno obaveze	2,829.3	100%	3,059.3	100%	3,185.6	100%	3,387.3	100%	3,632.8	100%

Izvor: CBK (2017)

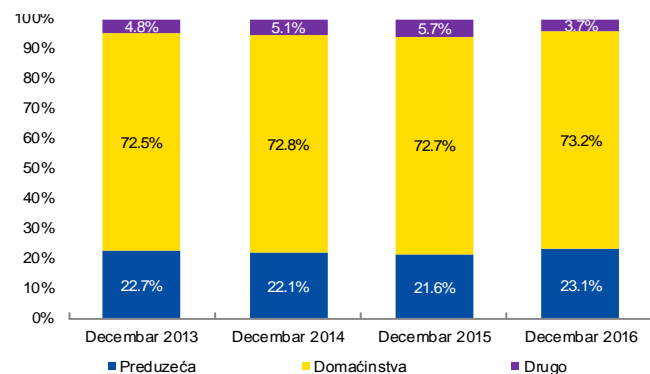
Depoziti

Depoziti u bankarskom sektoru Kosovabeleže godišnji rast od 7,2 odsto, što je ubrzani rast u odnosu na prethodnu godinu (6,5 odsto u 2015. godini). U 2016. godini, depoziti iznosili su 2,90 milijardi evra (slika 19).

Tempo rasta ukupnih depozita u velikoj meri zavisi od depozita iz domaćinstva, koji su imali godišnji rast od 8,0 odsto. Ova kategorija takođe nastavlja da dominira strukturu ukupnih depozita, zatim su depoziti preduzeća (slika 20).

U istom periodu, depoziti preduzeća su

Slika 19. Struktura depozita, u procentima

Izvor: CBK (2017)

zabeležili godišnji ubrzani rast od 14,5 odsto. Ovo povećanje je možda rezultat povećanja prosečne kamatne stope na depozite za preduzeća na 1,6 odsto (1,5 odsto u decembru 2015). Važno je napomenuti da kategorija prenosivih depozita nastavila je da povećava učešće u ukupnoj strukturi depozita sa 57,9 odsto u odnosu na 54,7 odsto u decembru 2015. Ovo povećanje je uglavnom usled niske kamatne stope na depozite.

Kamatne stope

Razlika između prosečne kamatne stope na kredite i one na depozite smanjena je na 6,0 odsto u odnosu na isti period prethodne godine (6,5 odsto u 2015. godini). Prosečna kamatna stopa na kredite u decembru 2016 smanjena je na 7,2 odsto, dok prosečna kamatna stopa na depozite porasla je na 1,2 odsto (slika 20).

Kamatna stopa na kredite

Prosečna kamatna stopa na kredite za preduzeća smanjena je na 6,8 odsto od 7,4 odsto u decembru 2015. godine (slika 21). U okviru ove kategorije, kamatne stope na investicione i ne-investicione kredite i dalje su praćene trendom pada.

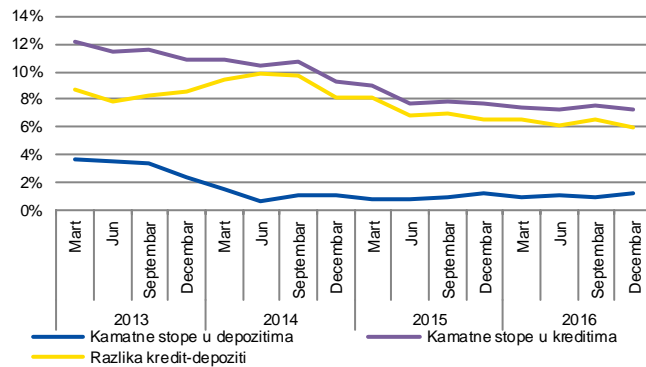
U decembru 2016. godine, primećen je blagi pad kamatnih stopa na kredite za preduzeća u poređenju sa prethodnim periodima. Kamatne stope u svim privrednim sektorima su opale, neke ubrzanim tempom kao "drugi sektori" i onaj za "usluge", za razliku od sektora poljoprivrede i industrije (slika 22).

Krediti za domaćinstva takođe su zabeležili pad prosečne kamatne stope za 7,9 odsto (8,4 odsto u decembru 2015). U okviru ove kategorije, prosečna kamatna stopa za potrošačke i stambene kredite nastavlja da prati trend pada.

Kamatne stope na depozite

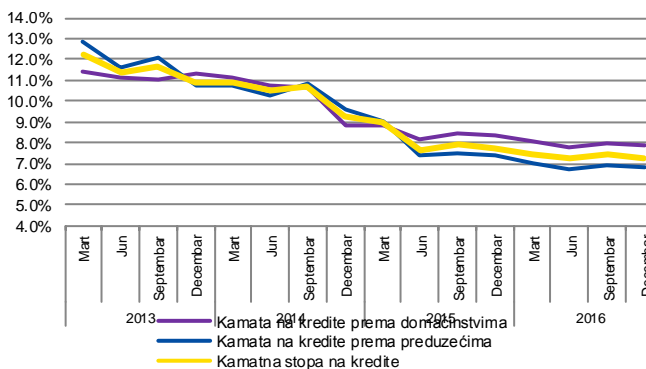
Prosečna kamatna stopa na ukupne depozite ostaje slična u odnosu na prethodni period (1,2 procenta u decembru 2015). Povećanje od 0,1 procentnog poena kamatne stope na kredite za preduzeća i pad od 0,1 procentnog poena kamatne stope na kredite za domaćinstva je činilo da prosečna kamatna stopa na ukupne depozite ostaje nepromenjena (slika 23). Prosečna kamatna stopa na depozite

Slika 20. Prosečna kamatna stopa u kreditima i depozitima

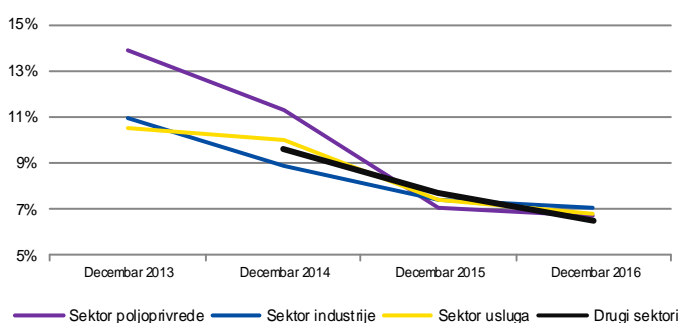
Izvor: CBK (2017)

Slika 21. Prosečna kamatna stopa na kredite prema domaćinstvima i preduzećima

Izvor: CBK (2017)

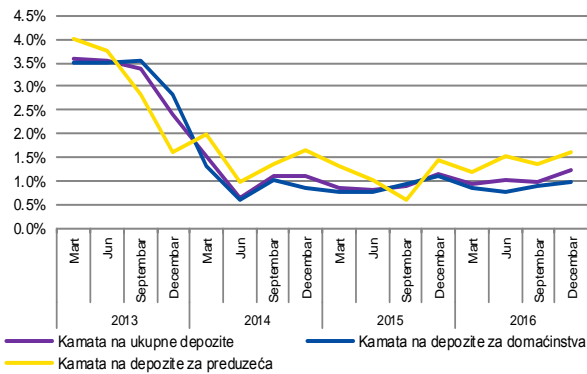
Slika 22. Prosečna kamatna stopa na kredite, prema ekonomskim sektorima

Izvor: CBK (2017)

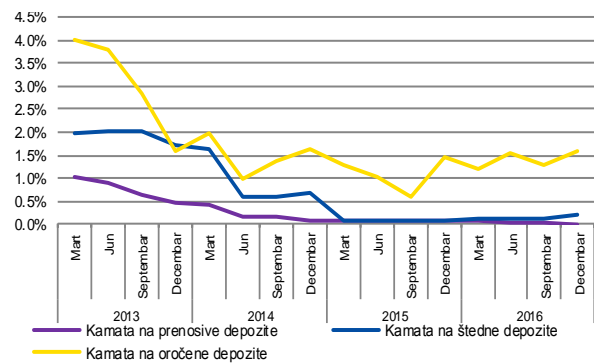
preduzeća dostigla je na 1,6 odsto, jedan blagi godišnji rast od 0,1 procentnih poena.

Slika 23. Prosečna kamatna stopa na depozite

Izvor: CBK (2017)

Slika 24. Prosečna kamatna stopa na depozite za preduzeća, prema kategorijama

Izvor: CBK (2017)

Tačnije, rast od 0,1 procentnih poena zabeležile su i kamatne stope na depozite štednji i oročenih depozita preduzeća (slika 24).

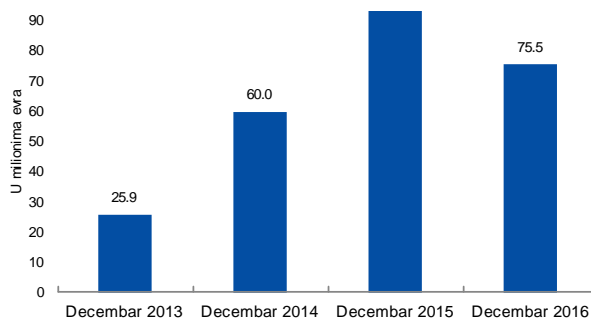
S druge strane, prosečna kamatna stopa na depozite domaćinstava pala je na 1,0 odsto (1,1 odsto u decembru 2015). Ovaj pad uglavnom se odražavao na pad prosečne kamatne stope prenosivih depozita (slika 25).

Učinak bankarskog sektora⁵

Ostvaren profit bankarskog sektora zabeležio je pad u odnosu na prethodnu godinu, uglavnom zbog pada prihoda i rasta potrošnje bankarskog sektora.

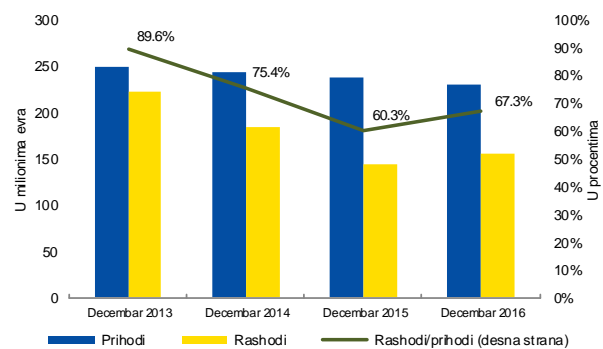
Vrednost realizovanog profita u 2016. godini bila je 75,5 miliona evra, odnosno godišnji pad od 20,2 odsto u poređenju sa profitom prethodne godine (slika 26).

Slika 26. Neto profit bankarskog sektora, u milionima evra

Izvor: CBK (2017)

Slika 27. Prihodi i rashodi bankarskog sektora

Izvor: CBK (2017)

Prihodi bankarskog sektora praćeni su trendom pada (slika 26). U 2016. godini, zabeležili su godišnji pad od 3,0 odsto, što predstavlja vrednost od 231,1 miliona evra. Pad prihoda se uglavnom pripisuje padu prihoda od kamata kao ishod smanjenja prosečne kamatne stope na kredit.

⁵ Zasnovano na ne-revidirane podatke.

Vrednost ukupnih troškova bankarskog sektora iznosi 155,6 miliona evra u 2016. godini, što predstavlja godišnji rast od 8,4 procenata (slika 27). U rast ukupne potrošnje, glavni doprinos su dali ne-kamatni troškovi.

Odnos rashoda sektora prema prihodima sektora je pogoršan u poređenju sa istim periodom prethodne godine, kao ishod pada prihoda i rasta rashoda u ovom periodu (slika 27).

Pad profita bankarskog sektora u 2016. godini odražava se u pogoršanju pokazatelja profitabilnosti. Povraćaj u proseku sredstava (ROAA) i povraćaju proseku kapitala (ROAE) su smanjeni u odnosu na isti period prethodne godine, prekidajući trend rasta koji je bio zabeležen u poslednje tri godine (slika 28).

Pokazatelji finansijskog stanja

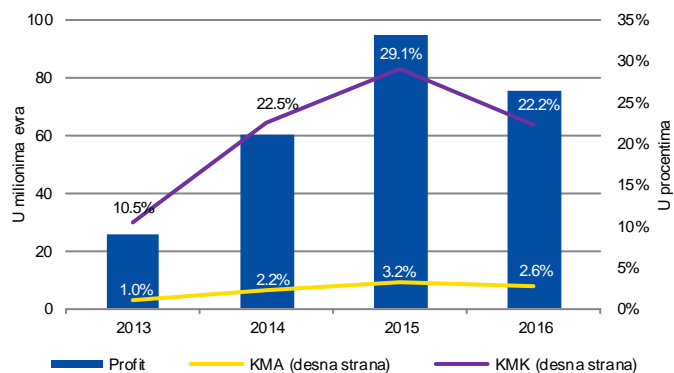
Do decembra 2016. godine, bankarski sektor beleži pad nenaplativih kredita i poboljšanje njihove pokrivenosti provizijama. Nivo nenaplativih kredita je pao za 4,9 odsto, što je nizak nivo i u poređenju sa zemljama zapadnog Balkana (slika 29). Štaviše, nivo pokrivenosti nenaplativih kredita provizijama porastao je na 126,5 odsto.

Bankarski sektor i dalje nastavlja da ima visok nivo kapitalizacije, gde pokazatelj adekvatnosti kapitala je ostao na 17,9 odsto u decembru 2016. godine. Pokazatelj likvidnosti je označio pad u odnosu na prethodnu godinu, uglavnom kao posledica primene negativne kamatne stope na rezervi održanim od komercijalnih banaka u CBK iznad obavezne rezerve, što kao posledicu je imalo uticaj na smanjenje iznosa gotovine i bilansa sa CBK-om tokom ovog perioda. Međutim, bankarski sektor nastavlja da pokazuje zadovoljavajući položaj likvidnosti.

3.7.3 Penzijski sektor

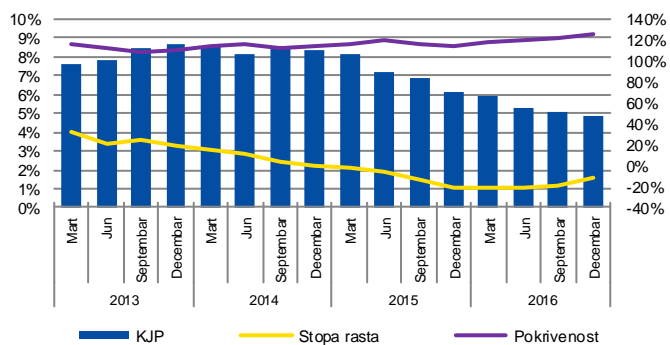
Penzijski sektor je okarakterisan značajnim rastom sredstava od 15,2 odsto u 2016. godini. Ukupna vrednost sredstava penzijskog sektora iznosila je 1,43 milijardi evra, što čini drugi najveći sektor u finansijskom sistemu sa 26,5 odsto sredstava (slika 30). Na ovaj rast doprineo je i rast novih doprinosa i povraćaj na investicije.

Slika 28. Pokazatelj profitabilnosti bankarskog sektora

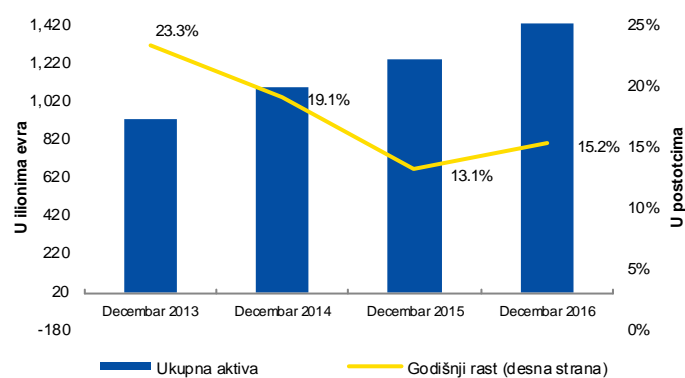
Izvor: CBK (2017)

Slika 29. Pokazatelji kvaliteta kreditnih portfolija i stopa rasta KJP-a

Izvor: CBK (2017)

Slika 30. Aktiva penzionog sektora, u milionima evra

Izvor: CBK (2017)

Vrednost novih naplata iznosi 152,0 miliona evra (138,0 miliona evra u 2015. godini), što predstavlja godišnji rast od 10,2 odsto. Vrednost novih naplata Kosovskog penzionog štednog fonda (KPŠF) dostigla je na 151.5 miliona evra, dok slovenački-kosovski penzioni fond (SKPF) je dostigao 496.5 hiljada evra.

Penzijski sektor udvostručio je povraćaj na investicije i dostigao na 65,3 miliona evra, za razliku od povraćaja od 29,7 miliona evra u prethodnoj godini. KPŠF je ostvario pozitivan povraćaj na investicije sa 64,6 miliona evra, dok je SKPF 704.7 hiljada evra. Tržišta su okarakterisani sa ozbiljnim fluktacijama ove godine uglavnom zbog niskih kamatnih stopa na investicije, neizvesnosti nakon izlaska Velike Britanije iz Evropske unije i očekivanja za promene monetarne politike od strane federalnih rezervi. Uprkos ovih dešavanja, čini se da strategija investiranja penzionih fondova je amortizirala fluktacije obezbeđivanjem rasta vrednosti povraćaja.

KPŠF, koji se sastoji od 99,5 odsto sredstava penzionog sektora, promenio je investicionu strategiju u odnosu na prošlu godinu i orijentisani su na investicije u inostranstvu. Investicije u hartije od vrednosti Vlade Kosova opale su za 12,2 odsto, dok investicije u zajedničkim investicionim fondovima, koji su van zemlje, zabeležile su rast od 20,2 odsto (slika 31).

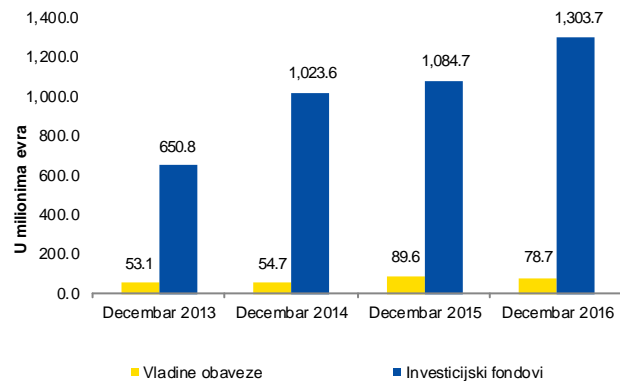
3.7.4 Sektor osiguranja

Sektor osiguranja, koji predstavlja oko 3.0 odsto ukupnih sredstava finansijskog sistema, u decembru 2016. godine zabeležio je godišnji rast sredstava od 5.9 odsto i dostigao 161.8 milion euro (slika 32). Jedan od ključnih doprinosioca u povećanju aktiva bio je rast likvidnih sredstava, odnosno gotovine držane u komercijalnim bankama, koja predstavlja najveći deo u strukturi sredstava kompanija osiguranja.

Neživotna osiguranja koja predstavljaju najveći deo sektora sa 90.0 odsto ukupnih sredstava sektora zabeležile su godišnji rast od 5.6 odsto. Dok, 'životna' osiguranja koja predstavljaju preostali deo sredstava, zabeležile su godišnji rast od 8.3 odsto.

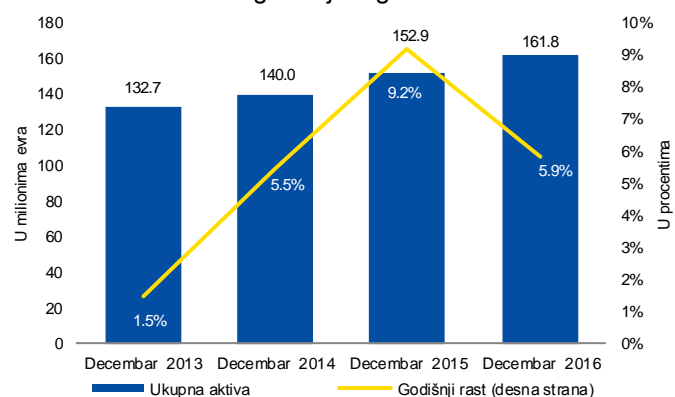
Tokom 2016. godine, vrednost napisanih premija od kompanija osiguranja dostigla je 83.5 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 4.4 odsto. Struktura napisanih premija je sačinjena uglavnom od neživotnih osiguranja, koje predstavljaju 96.9 odsto svih napisanih premija. Njihova vrednost tokom ovog perioda od 80.9 miliona evra je za 4.7 odsto veća nego u 2015. godini. Dok, vrednost napisanih premija od životnog osiguranja dostigla je vrednost od 2.6 miliona evra (godišnji pad od 3.7 odsto).

Slika 31. Investicije u KPŠF-u

Izvor: KPŠF(2017)

Slika 32. Aktiva osiguravajućeg sektora

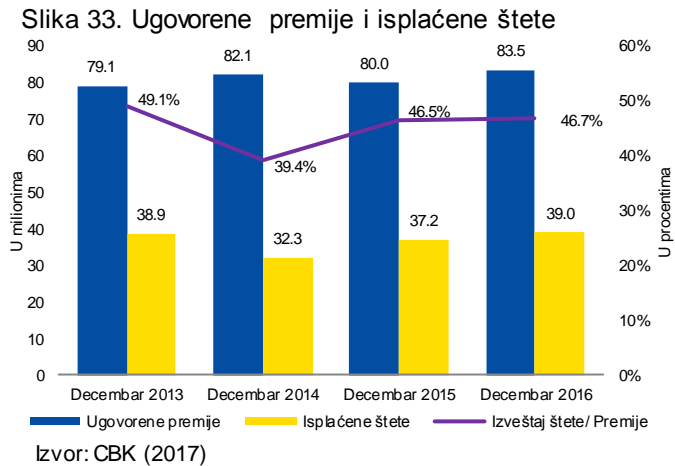

Izvor: CBK (2017)

Isplaćene štete od sektora osiguranja, u kojima su obuhvaćene i štete kompanija osiguranja i kosovskog biroa za osiguranje (BKS), su zabeležile godišnji rast od 4.9 odsto (rast od 15.1 odsto u 2015. godini).

Veći rast isplaćenih šteta tokom ovog perioda, zajedno sa manjim povećanjem obračunatih premija, dovelo je do blagog povećanja ukupnih isplaćenih šteta u odnosu na obračunate premije (Slika 33).

Učinak sektora osiguranja

Sektor osiguranja je nastavio da zabeleži gubitak, koji je značajno produbljen u poređenju sa prethodnom godinom. Neto prihodi od premija sektora osiguranja u decembru 2016. godine zabeležili su blag godišnji rast od 1.2 odsto, dok u istom periodu, troškovi su okarakterisani godišnjim rastom od 10.7 odsto, kao i nastala šteta je zabeležila godišnji rast od 32.5 odsto. Kao rezultat visokog povećanja troškova i nastale štete nasuprot prihodima, sektor osiguranja je zabeležio gubitak od 25.6 miliona evra (gubitak od 8.9 miliona u decembru 2015. godine).

Finansijski gubitak na tržištu osiguranja je došao kao posledica dva glavna faktora. Prvi faktor i sa većim uticajem je povezan sa aktuarskom revalorizacijom tehničkih provizija nekih neživotnih osiguravajućih društava koje su godinama potcenile tehničke provizije, odnosno provizije za suspendovane štete. Kao rezultat toga, revalorizacija ovih provizija tokom 2016. godine zabeležila je značajan rast, rast koji je zatim uticao na učinak tržišta u celini. Zbog potcenjivanja tehničkih provizija nekoliko osiguravajućih društava iz prethodnih godina, preneti gubitak od potcenjivanja tehničkih provizija kao posledica nepravilne prezentacije rezervi za štete koje su nastale prethodnih godina (2002-2015) je ukupno 15.96 miliona evra. Štaviše, kada se ovome doda i isplaćeni iznos poreza na promet (uprkos ostvarenim gubicima) od 4 miliona evra, kao i isplate Fonda za naknadu (prouzrokovanih od neosiguranih automobila) u iznosu od preko 4 miliona evra, sektor osiguranja dostiže predstavljene gubitke u 2016. godini u iznosu od 25.6 miliona evra.

Shodno tome, na osnovu zahteva CBK-a, za pravilnim prikazivanjem tehničkih provizija i finansijskih pregleda, gubici iz prethodnih godina su preneti u 2016. godini. To je uticalo da i ostale kompanije vrše ponovno razmatranje, procenjivanje i pravilno prikazivanje tehničkih provizija.

Drugi faktor je povezan sa visokim stepenom potrošnje. Značajan rast tehničkih provizija sa jedne strane, kao i neodgovarajuće upravljanje stepenom potrošnje sa druge strane, uticali su u velikoj meri u porastu finansijskih gubitaka na tržištu osiguranja tokom 2016. godine. Zbog evidentiranih velikih troškova, CBK je na kraju 2016. godine donela uredbu o prodaji obaveznog osiguranja od autoodgovornosti i upravljanje troškovima osigurača, u cilju ograničavanja troškova i njihovog smanjenja.

Godišnji rast gotovine i gotovinskih ekvivalenata od 3.1 odsto, pored značajnog povećanja od 30.4 odsto tehničkih rezervi sektora osiguranja, uticao je na smanjenje nivoa likvidnosti. Odnos između gotovine i gotovinskih ekvivalenata prema rezervama se smanjio na 90.7 odsto u decembru 2016. Godine, sa 114.8 odsto koliko je iznosio u decembru 2015. godine, dok, odnos

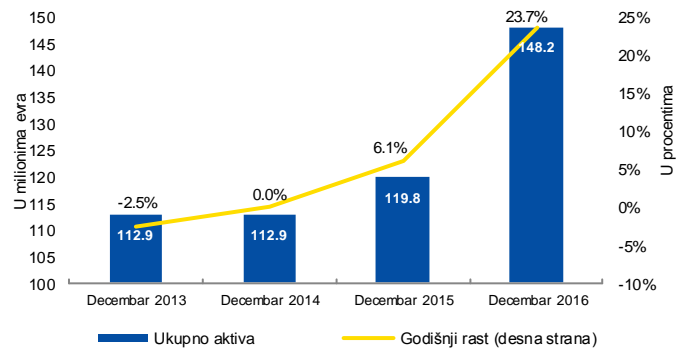
između gotovine i njegovih ekvivalenata prema ukupnim obavezama je smanjen na 83.4 odsto (103.4 odsto u decembru 2015. godine).

3.7.5 Mikrofinansijski sektor

Sredstva

Tokom 2016. godine sredstva mikrofinansijskog sektora dostigle su 148.2 beležeći značajni godišnji rast od 23.7 odsto (slika 34). Jedan od ključnih doprinosioca rasta bilo je povećanje bruto kredita, koja se uglavnom finansira od zaduživanja u spoljnom sektoru. Struktura sredstava mikrofinansijskog sektora nastavlja da se dominira bruto kreditom (73.5 odsto), praćeno lizinima (15.2 odsto).

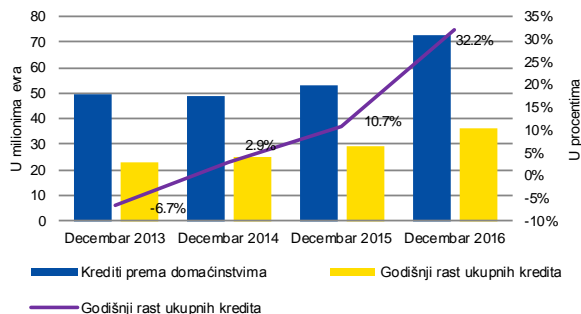
Slika 34. Aktiva mikrofinansijskog sektora (milioni eva)

Izvor: CBK (2017)

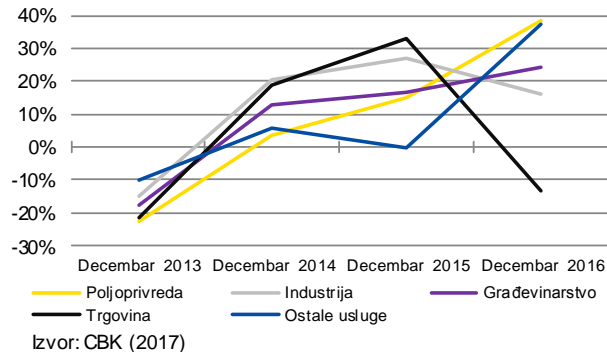
Kredit

Slika 35. Vrednost kredita prema domaćinstvima i preduzećima i godišnji rast kredita

Izvor: CBK (2017)

Slika 36. Rast kredita prema preduzećima, prema ekonomskim sektorima

Izvor: CBK (2017)

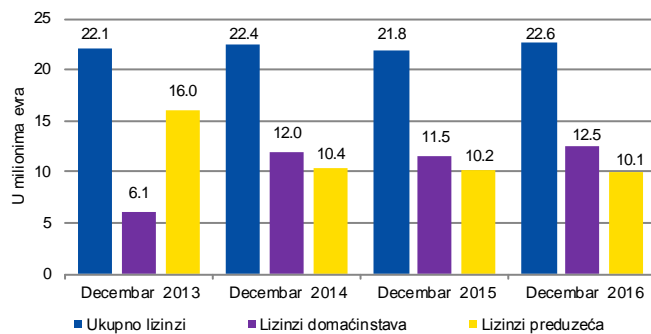
Kreditna aktivnost mikro-finansijskog sektora tokom 2016. godine je zabeležila značajno poboljšanje, gde je vrednost kredita zabeležilo godišnji rast od 32.2 odsto (slika 35). Najveći doprinos u povećanju kredita je dala kategorija kredita domaćinstava. Ova kategorija predstavlja 67.0 odsto ukupnih kredita sektora, koja je zabeležila godišnji rast od 35.7 odsto. Krediti za preduzeća, koji predstavljaju 33.0 odsto ukupnih kredita sektora, su značajno doprineli na povećanju ukupnih kredita, beležeći godišnji rast od 22.7 odsto.

Što se tiče kredita izdatim ekonomskim sektorima, poljoprivreda je zabeležile najveći godišnji rast, praćeno građevinarstvom i drugim sektorima. Trgovina je jedini sektor koji je zabeležio pad (slika 36).

Lizinzi

Lizinzi kao druga kategorija po težini u strukturi sredstava mikro-finansijskog sektora, zabeležili su godišnji rast od 3.4 odsto, u poređenju sa godišnjim padom od 2.5 odsto u decembru 2015. godine (slika 37). U rastu lizinga doprineo je rast hipotekarnih lizinga i 'ostalih lizinga', koji su zabeležili godišnji rast od 6.0 odsto i 6.8 odsto, respektivno.

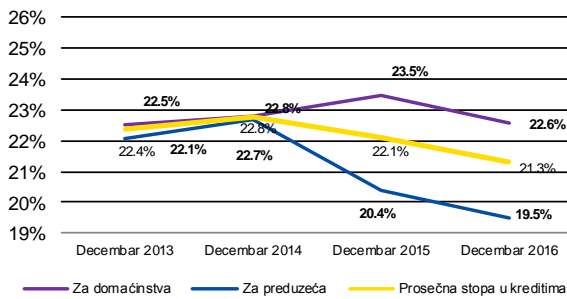
Slika 37. Lizinzi mikrofinansijskog sektora (procenat)

Izvor: CBK (2017)

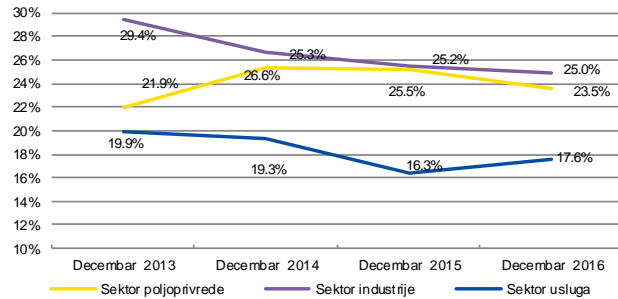
Kamatne stope

Slika 38. Prosečna kamatna stopa u kreditima mikrofinansijskog sektora

Izvor: CBK (2017)

Slika 39. Prosečna kamatna stopa u kreditima, po ekonomskim sektorima

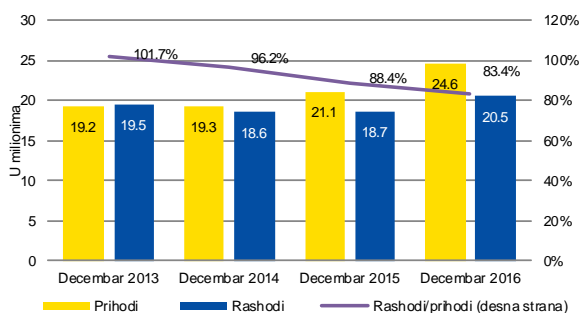
Izvor: CBK (2017)

Prosečna kamatna stopa na kredite mikro-finansijskog sektora u decembru 2016. godine je nastavila da prati trend opadanja, padajući na 21.3 odsto. Kamatna stopa kredita za domaćinstva i kredita za preduzeća je zabeležila isti pad od 0.9 procentnih tačaka (slika 38).

U okviru kredita za preduzeća, sektor usluga je rezultirao da ima najnižu kamatnu stopu kredita. Dok, sektor industrije nastavlja da ima najveću kamatnu stopu na kredite (slika 39).

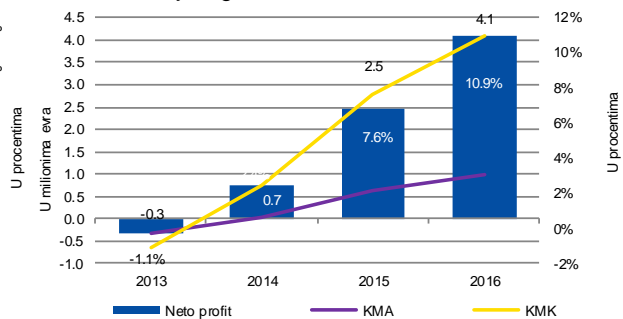
Učinak mikro-finansijskog sektora

Slika 40. prihodi i rashodi mikrofinansijskog sektora

Izvor: CBK (2017)

Slika 41. Pokazatelji profitabilnosti mikrofinansijskog sektora

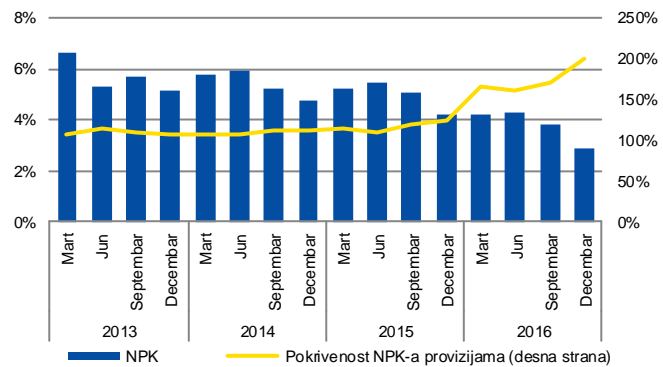
Izvor: CBK (2017)

Do decembra 2016. godine, mikrofinansijski sektor je ostvario profit u iznosu od 4.1 miliona evra, što predstavlja značajan godišnji rast od 73.3 odsto. Glavni doprinosilac u ovom rastu je bilo najveće povećanje prihoda (uglavnom onih od kamate) pored rasta troškova (slika 40). Kao rezultat pozitivnog finansijskog izveštaja tokom 2016. godine, pokazatelji profitabilnosti su zabeležili poboljšanje (slika 41).

Nivo nenaplativih kredita u odnosu na ukupne kredite u decembru 2016. godine se smanjio za 1.3 procentnih tačaka, koji predstavlja najniži nivo u poslednjim godinama (slika 42).

Pored toga, nivo pokrivenosti nenaplativih kredita sa provizijama je zabeležilo značajni rast na 200.2 odsto bivajući pod uticajem opadanja vrednosti nenaplativih kredita (slika 42).

Slika 42. Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfelja

Izvor: CBK (2017)

3.8. Makro-ekonomske projekcije za 2017. godinu

CBK projekcije za 2017. godinu ukazuju na to da ekonomija Kosova će biti okarakterisana realnim rastom od 3.7 odsto. Ovaj porast se očekuje da bude generisan od domaće potražnje, dok neto izvozi se predviđaju da imaju neutralan doprinos u porastu BDP-a. Potrošnja, kao glavna komponenta domaće potražnje, očekuje se da će zabeležiti realni rast od 2.1 odsto, na osnovu očekivanja da privatna potrošnja raste za 2.4 odsto a javna potrošnja za 0.6 odsto. Faktori koji se očekuje da će uticati na rast privatne potrošnje, između ostalog, su i rast doznaka i rast kredita. Do kraja 2017. godine, očekuje se da će doznake zabeležiti godišnji rast od oko 2.8 odsto. Isto tako, krediti za domaćinstva, koje su tokom poslednjih godina zabeležila značajan porast (14.7 odsto u 2016. godini i 9.3 odsto u 2015. godini), očekuje se da nastave ovaj trend rasta i u 2017. godini.

Predviđa se da će investicije u 2017. godini zabeležiti realni porast od 6.8 odsto, na osnovu predviđanja za značajni porast javnih investicija (16.9 odsto) ali i privatnih investicija (3.3 odsto). Značajan doprinos rastu privatnih investicija očekuje se da nastavi da pruža bankarsko kreditiranje, koje se odlikuje brzim tempom rasta i nižim kamatnim stopama. Isto tako, promene u poreskoj politici tokom prethodnih godina (oslobađanje od PDV-a proizvodnih linija i mašina koje se povezuju sa tim proizvodom, kao i oslobađanje od PDV-a opreme informacione tehnologije), očekuje se da podstiču investicije. Rastu ukupne investicione pozicije očekuje se da doprinosi i rast SDI-a, koje su prošle godine beležile značajan pad.

Neto izvoz robe i usluga u 2017. godini očekuje se da će dati neutralan doprinos na rastu BDP-a. Ovaj neutralan uticaj neto izvoza se pripisuje predviđanjima za rast cena metala koje se očekuje da će uticati na rast izvoza. U okviru roba, očekuje se da će izvoz porasti za oko 8.3 odsto u realnom aspektu, dok uvoz se očekuje da raste za oko 2.5 odsto. Prema tome, trgovinski robni deficit se očekuje da zabeleži blag rast od oko 1.7 odsto realno. Sa druge strane, pozitivan stav trgovine u okviru usluga očekuje se da će porasti za oko 2.8 odsto realno.

Trend cena na Kosovu je u velikoj meri u skladu sa kretanjem cena na međunarodnim tržištima, naročito cena hrane i nafte. Ove dve kategorije proizvoda, koje čine oko 50 odsto potrošačke korpe građana Kosova, su okarakterisane padom cena u 2016. godini i očekuje se da rastu u 2017. godini. Shodno tome, kosovska ekonomija koja je prošle godine bila karakterizovana inflacijom od

0.3 odsto, očekuje se da se okarakteriše povećanjem nivoa inflacije od oko 1.5 odsto u 2017. godini.

Godišnja stopa rasta bankarskog kreditiranja u 2017. godini, očekuje se da bude slična kao prethodne godine, oko 8.5 odsto. Predviđanja CBK-a za rast kreditiranja su takođe u skladu sa izveštajima banaka u okviru anketa bankarskih kreditiranja, čiji rezultati ukazuju na to da će tokom narednih perioda doći do ubrzanja kreditne aktivnosti. Konkretno, banke očekuju poboljšanje kreditne ponude putem olakšanja standarda kreditiranja, opadanja kamatnih stopa na kredite i poboljšanja kreditnih uslova. Takođe, kreditna aktivnost će biti pod pozitivnim uticajem i od strane kreditnih potraživanja. Očekuje se da će i depoziti nastaviti sa trendom rasta koje ih je karakterizovalo tokom poslednjih godina. Ključni nosioci rasta depozita i dalje će biti domaćinstva. Rast depozita domaćinstava tokom 2016. godine očekuje se da bude oko 7.0 odsto. Očekivani priliv depozita je povezan sa nacionalnim raspoloživim prihodima koji se očekuju da u 2017. godini rastu za 4.6 odsto.

4. Nadzor, regulisanje i licenciranje finansijskih institucija

4.1. Usvajanje Bazelskog okvira za kapital

Finansijski nadzor je izabrao postepeni i sigurni pristup prema usklađivanju sa međunarodnim standardima posebnim fokusom na direktivama i propisima Evropske unije za nadzor banaka, koje uređuju delatnost kreditnih institucija i definišu zahteve za njihov kapital. To je dobro analizirani proces da bi se procenila primenljivost i uticaj svake promene na daljem unapređenju uslova za finansijski sektor i njegove korisnike. Naročito u ovom periodu predviđene su nove izmene i dopune uzimajući u obzir činjenicu da nakon poslednje finansijske krize 2008. godine, međunarodni standardi poznati kao Bazelski okvir o kapitalu, su pretrpeli mnoge promene, kojim slučajem su upućena pitanja koja su se smatrale kao pokretački faktor finansijske krize, kao i uzimajući u obzir nivo razvoja kao i potrebe bankarskog sistema na Kosovu.

U tom smislu, CBK od septembra 2014. godine, počelo je sa specifičnim projektom za usvajanje i sprovođenje regulativnog okvira poznatog kao Bazelski okvir za kapital (eng. Basel Capital Framework). Kao dugoročni cilj Kosova da se pridruži Evropskoj uniji i kao jedan od glavnih strateških ciljeva, CBK je pokrenula ovaj projekat uz podršku nemačke institucije za međunarodnu saradnju-GIZ. Nosilac ovog projekta je savetnik GIZ-a, koji je poslednje dve godine rukovodio projektom i nastaviće i u naredne dve godine nakon dobijanja odobrenja od strane GIZ-a.

U okviru ovog projekta, CBK je i tokom 2016. godine nastavilo sa izmenama i dopunama postojećih uredbi i usvajanjem nekih novih propisa za upućivanje niz zahteva za banke u skladu sa Bazelskim okvirom za kapital. Međutim, potpuno usklađivanje postojećih propisa za nadzor i uređenje banaka sa Bazelskim okvirom za kapital i evropskim direktivama, je duži projekat, koji strategijom CBK-a je predviđen da bude završen u periodu 2015 – 2019. godine.

Tokom 2016. godine, u cilju usvajanja standarda Bazelskog okvira za kapital nastavilo se sa pripremanjem izmena Uredbi o adekvatnosti kapitala banaka, preko koji se utvrđuju zahtevi za kapital za upućivanje zahteva kapitala prema kreditnom riziku kroz usklađivanje određenih merenja rizikom za različite kategorije sredstava, kao i za usvajanje tehnika ublažavanja rizika. Takođe, tokom 2016. godine su završene dve važne uredbe u vezi sa usvajanjem zahteva Bazelskog okvira o kapitalu, Uredba o upotrebi spoljnih procena kredita za potrebe izračunavanja regulatornog kapitala, koja je usvojena od strane Odbora CBK-a 28. januara 2016. godine, kao i Uredba o upravljanju rizikom kamatne stope u bankarskoj knjizi, usvojena od strane Odbora CBK-a dana 28. aprila 2016. godine.

Lekcije iz krize od 2008. godine istakle su potrebu za reviziju Bazelskog okvira II, koji je danas u smislu revidiranog okvira poznat kao Bazelski okvir o kapitalu. Ovaj okvir je usvojen od strane EU-a kroz novu direktivu koja je poznata kao Direktiva CRD IV i uredbe o kreditnim institucijama, poznata kao "The Single Rule Book". Ove promene uglavnom uključuju pregled zahteva za kapital i konstitutivne elemente kapitala u cilju poboljšanja kvaliteta, uspostavljanja uslova za potrebe praćenja rizika likvidnosti, odnosa leveridža, itd.

Prema planu CBK-a za usklađivanje propisa sa Bazelskim okvirom o kapitalu i Uredbom EU-a, predviđeno je da se i dalje nastavi sa ispunjavanjem regulatornog okvira kako bi se prilagodili potrebni uslovi izdatih od ovih standarda i u narednim godinama, sa posebnim fokusom na potpuno usvajanje prvog stuba i dalje unapređenje usvajanja drugog stuba Bazelskog okvira o kapitalu.

Uz ove promene se predviđa potpuno usvajanje standardizovanog pristupa za merenje rizika od izloženosti kreditnom riziku, proširenjem broja klasa izloženosti za odražavanje prema promenama bankarskog tržišta na Kosovu, kao i usvajanju najnaprednijih načela i propisa za

obračun izloženosti opisanim rizikom, za svaku klasu izloženosti, kao i načela i metoda poznavanja tehnika ublažavanja kreditnog rizika. Takođe, tokom 2017. godine je predviđeno usvajanje zahteva o kapitalu za pokrivanje tržišnog rizika, i razmotriće se definicija kapitala za usklađivanje sa Bazelskim okvirom o kapitalu.

Kao drugi važan korak ovog projekta je prilagođavanje zahtevima drugog stuba Bazelskog okvira za kapital, poznatom kao ICAAP, ili usvajanje unutrašnjeg procesa za procenu adekvatnosti kapitala od samih banaka, i procesa pregleda od nadzornika ovog unutrašnjeg procesa banaka za procenu potreba za kapital. U tom smislu, tokom 2016. godine, prvobitno u januaru 2016. godine je održana konferencija o ICAAP-u, kojom prilikom su pozvani predstavnici Evropske centralne banke, predstavnici regulatornih autoriteta Nemačke i Slovenije, iz BaFin, Deutsche Bundesbank i banke Slovenije. Na ovoj konferenciji imali su priliku da učestvuju, pored osoblja CBK-a, i predstavnici banaka i oni iz privatnog sektora, u kojoj su pružene informacije i održana predavanja o poslednjim razvojem u oblasti ICAAP-a, i procesu ispitivanja i kontinuiranog nadzora banaka, ali i o metodama primenjenih za procenu rizika banaka.

U okviru ovog projekta i u nastavku konferencije, pripremljeno je Savetodavno pismo za banke u vezi sa unutrašnjim procesom procene adekvatnosti kapitala, koje je objavljeno i dostavljeno bankama i zainteresovanim stranama u avgustu 2016. godine. Što se tiče usvajanja zahteva drugog stuba Bazelskog okvira za kapital i za ICAAP posebno, nastaviće se sa pripremanjem uredbe i izgradnjom kapaciteta CBK-a ali i banaka pružanjem posebnih obuka za ovu oblast i tokom 2017. godine, takođe je planirano da potpuno usvajanje i početak implementacije ICAAP izvrši tokom 2018. godine.

Takođe, stupanjem na snagu novih kapitalnih zahteva, biće pregledani i ažurirani minimalni zahtevi objavljivanja informacija od strane banaka, koje utiču na povećanje transparentnosti za zainteresovane strane i koji su poznati kao zahtevi trećeg stuba Bazelskog okvira sa ciljem povećanja tržišne discipline kroz zahteve za objavljivanje i povećanje transparentnosti.

4.2. Podrška osnivanja Fonda za garanciju kredita

CBK je podržala projekat USAID-a za osnivanje fonda za garantovanje kredita, koji je realizovan u saradnji sa Ministarstvom trgovine i industrije i Ministarstvom za finansije. Ovaj fond je osnovan Zakonom br. 05/L-057 o Osnivanju kosovskog fonda za kreditnu garanciju, koji je objavljenu Službenom listu 8. januara 2016. godine. U prilog funkcionalizacije ovog fonda i početka izdavanja kreditnih garancija iz ovog fonda, CBK je 28. aprila 2016. godine, izdalo uredbu o instrumentima i sporazumima garancije između licenciranih finansijskih institucija i kosovskog fonda za kreditnu garanciju. Ovom uredbom su definisani elementi koji treba da budu uključeni u sporazumima za garanciju kredita, između fonda i finansijskih institucija. Takođe, tokom 2016. godine, CBK je podržavao fond u izradi kriterijuma "pogodan i pravi" koji će se primeniti za izbor planova odbora ovog fonda, takođe je pripremljen i potpisan sporazum razumevanja između CBK-a i fonda za saradnju putem razmene potrebnih informacija i izveštaja u funkciji pravedne procene rizika i trendova kreditiranja institucije koja daje kredit. CBK je spremna da i u buduću podržava ovaj fond kako bi se ostvarili njeni ciljevi za olakšanje rasta pristupa finansijama za mikro, mala i srednja preduzeća, u cilju stvaranja radnih mesta, povećanja domaće proizvodnje i usluga, za poboljšanje trgovinskog bilansa i za povećanje mogućnosti finansiranja MMSP-a manje službenih. U tom cilju, predviđa se i definisanje nižeg merenja rizikom za deo kredita pokrivenog garancijom pružene od ovog fonda, prilikom izmene uredbe o adekvatnosti bankarskog kapitala, koje je planirano da se završi na kraju 2017. godine.

4.3. Angažovanje u okviru međuinstitucionalnih grupa za izmenu zakona koji se povezuju sa finansijskim sistemom

Tokom 2016. godine CBK je dala svoj doprinos u izmenama i pripremi sledećih zakona, u podršci unapređenja pravne infrastrukture za dalje unapređenje pravnog okvira u pogledu rešavanja pitanja vezanih za finansijske usluge i njihovog usklađivanja sa direktivama EU-a i dobrim međunarodnim standardima.

CBK je angažovano u radnoj grupi osnovane od strane Ministarstva trgovine i industrije uz podršku USAID CLE projekta. Kroz ovaj zakon je pojašnjena pravna osnova za regulisanje zatezane kamate kojim se CBK ovlašćuje za donošenje uredbe o zateznoj kamati primenjene od finansijskih institucija. Na osnovu ovog zakona CBK će izdati uredbu o zateznoj kamati u prvoj polovini 2017. godine.

CBK je odigrao ključnu ulogu u izradi novog zakona za zaštitu potrošača, u skladu sa Direktivom EU-a o kreditnim ugovorima za potrošače (Direktiva 2008/48 EC) i Direktivom EU-a o trgovini finansijskim uslugama na daljinu (Direktiva 2002/65); Tretiranje i regulisanje pitanja koje su do sada stvarale probleme u sprovođenju sadašnjeg zakona bilo je izdavanje kredita ograničenoj javnosti, koje je u praksi stvaralo dilemu o načinu shvatanja i implementacije. Kroz ovaj nacrt izmene je pojašnjeno pitanje nadležnosti (institucija) u vezi sa nametanjem administrativnih mera u slučaju kršenja odredbi zakona. Ovaj zakon se očekuje da stupi na snagu tokom 2017. godine.

Osoblje CBK-a, tokom 2016. godine, je bilo angažovano i u okviru radne grupe za izmenu zakona o izvršnom postupku, pod rukovodstvom Ministarstva pravde. Glavne izmene ovog zakona se odnose na članu 155, koji se bavi oduzimanjem i izvršenjem na bankarski račun putem elektronskog sistema registracije bankarskih računa, koji se održava od strane CBK-a; i člana 234 koji se bavi prodajom nekretnina u postupku izvršenja kroz javnu prodaju (aukciju), gde je odlučeno da se održavaju samo dve sesije prodaje. Ove promene su izvršene u saradnji i sa Međunarodnim monetarnim fondom, koji se očekuju da će povećati efikasnost izvršenja predmeta u izvršnim procesima, kao značajan faktor za ekonomski razvoj zemlje.

Uključenost CBK-a u okviru međuinstitucionalnih radnih grupa za pripremu i izmenu navedenih zakona, ali i za pripremu akcionog plana za sprovođenje SSP-a i određenih grupa za usklađivanje zakonodavstva sa direktivama EU-a u oblasti slobodnog kretanja usluga i kapitala, ukazuje na doprinos CBK-a u poboljšanju i daljem unapređenju pravne infrastrukture, i u podršci drugih institucija, za izgradnju i očuvanje zdravog i stabilnog finansijskog sistema, kao preduslova za ekonomski razvoj zemlje.

4.4. Poboljšanje procene nepokretne imovine

CBK je doprinelo na dodatnom unapređenju kvaliteta procene nepokretnih imovina za potrebe finansijskog sektora. Kao učesnici u okviru Nadzornog odbora za procenu nepokretne imovine, osnovane od strane Ministarstva za finansije u saradnji sa Privrednom komorom Kosova, uz podršku i savetnika Američkog trezora, CBK je doprinelo na unapređenju uredbe o programu licenciranja ocenjivača imovina i poboljšanja programa obuka. U okviru ovog programa, tokom 2014 i 2015. godine, su uspešno izvršili obuku za procenu nepokretne imovine jednog broja predstavnika banaka i finansijskih institucija, i pet članova iz osoblja CBK-a. Takođe, trenutno ovu obuku pohađaju i dva druga člana CBK-a, kao i učesnici osoblja banaka i osiguranja, koji su počeli obuku tokom 2016. godine. Pripremanje osoblja u oblasti procene će omogućiti pravednu procenu primenjenih praksi od strane finansijskih institucija u proceni nepokretnih imovina za njihove potrebe i omogućiti primenu adekvatnih zahteva prema njima u vezi ove oblasti. Pripremanjem kapaciteta, i dodatnim poboljšanjem regulatornih zahteva zasnovanih u međunarodnim standardima i direktivama EU-a očekuje se dalje unapređenje profesije

procenjivanja nepokretnih imovina, kao jednog od značajnih faktora za dalji razvoj finansijskog sektora.

U okviru ovog programa, planirano je da se izgradi infrastruktura i dovoljni kapaciteti za formiranje komisije za razmatranje žalbi za dodatno pripremanje za implementaciju kontrole kvaliteta, u cilju poboljšanja i održavanja kvaliteta procene nepokretnih imovina na Kosovu uopšte i posebno od strane drugih banaka i finansijskih institucija.

4.5. Saradnja sa međunarodnim institucijama

Tokom 2016. godine izvršen je veliki broj poseta i aktivnosti u cilju povećanje saradnje sa međunarodnim institucijama koje se povezuju sa oblašću nadzora finansijskih institucija.

U prvom kvartalu 2016. godine je završen proces procene od strane EBA⁶ u pogledu jednakosti sa kriterijumima poverljivosti, kao preduslov za potpisivanje sporazuma o saradnji. Rezultati ove procene su potvrdili potpuno usklađivanje primenjenih kriterijuma CBK-a u pogledu poverljivosti sa primenjenim kriterijumima u EU, tako da tokom 2016. godine omogućen je i sastanak sa EBA-om u Londonu, u kojem se razgovaralo i predviđeno da se sporazum između CBK-a i EBA-a potpiše tokom 2017. godine. Istovremeno, osoblju CBK-a je bilo omogućeno da učestvuju u specijalizovanim obukama za nadzor banaka u organizaciji EBA, počevši od 2017. godine, i nakon potpisivanja ovog sporazuma će se stvoriti mogućnosti saradnje u specifičnim oblastima za dalje poboljšanje regulatornog okvira i metodologije nadzora banaka.

Takođe, tokom 2016. godine, CBK je postiglo potpisivanje Sporazuma saradnje sa Autoritetom finansijskog tržišta Austrije (Austrian Financial Market Authority - FMA), u vezi sa nadzorom osiguranja i penzija, u cilju zaštite interesa osiguranika i u cilju promovisanja delokruga saradnje između dve institucije u oblasti nadzora i razmene informacija.

4.6. Podrška za hitnu likvidnost

U cilju ispunjavanja pravnog okvira u vezi sa hitnom podrškom sa likvidnošću za banke, nakon usvajanja Pravilnika i internih procedura za hitnu podršku likvidnosti, dana 15. septembra 2016. godine Izvršni odbor CBK-a je odobrio osnivanje Odbora za praćenje sprovođenja hitne podrške likvidnosti. Štaviše, to je bila i preporuka misije Međunarodnog monetarnog fonda u oblasti Procene održivosti (engleski: *Safeguard Assessment*). Uz odobrenje dotičnog odbora, se kompletira ceo ciklus u vezi sa zakonodavnim okvirom u oblasti hitne podrške sa likvidnošću za banke.

4.7. Regulatorni okvir i proces licenciranja

4.7.1 Regulatorni okvir

CBK je od njenog samog osnivanja, uz neprekidnu podršku poznatih međunarodnih institucija kao Svetska banka, Međunarodni monetarni fond, USAID, Američki trezor, KfW, GIZ, Evropska centralna banka, itd., izgradila je regulatorni okvir za regulisanje i nadzor finansijskih institucija na osnovu najboljih međunarodnih praksi. Tokom poslednjih godina, posebno nakon procene finansijskog sektora u okviru programa FSAP od Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke, CBK je pokrenula postepeni proces ka usklađivanju sa osnovnim načelima za nadzor banaka izdatih od strane BIS – Bank for International Settlements, ključna načela za nadzor osiguravajućih društava izdatih od strane IAIS – International Association for Insurance Supervision i evropskih direktiva koja se bave regulisanjem finansijskih institucija kao najbolji međunarodni standardi i prakse za regulisanje i nadzor finansijskih institucija. Ovo je

⁶ Evropski bankarski autoritet - EBA

neprekidni i složeni proces jer zahteva izmenu i dopunu postojećeg pravnog i regulatornog okvira kao i zahteva adekvatan način da bi se pažljivo studirale posebne okolnosti Kosova, pravu adaptaciju ovih standarda za potrebe finansijskog sektora na Kosovu. Ovo, uzimajući u obzir i činjenicu da ovi standardi su podvrgnuti brojnim promenama u razvijenim zemljama uglavnom u poslednjoj deceniji, pa se stalno zahteva njihovo razmatranje i dopunjavanje za usklađivanje sa dinamikom njihovog razvoja i tržišnog razvoja na Kosovu.

Izrada i pregled uredbi finansijskog nadzora (banaka, mikro-finansijskih institucija, ne-bankovnih finansijskih institucija, osiguranja i penzionih fondova) se vrši od strane radnih grupa, uz učešće predstavnika odgovarajućih odeljenja, kao što su odeljenja za bankarski nadzor, licenciranja, osiguranja, penzije, pravno odeljenje kao i druga odeljenja, u zavisnosti od oblasti koja se obrađuje i njegove povezanosti sa relevantnim odeljenjima CBK-a. Tokom pripreme uredbi i svakog regulatornog instrumenta, CBK blisko saraduje sa drugim institucijama i industrijom, kroz sastanke i stalnu komunikaciju sa regulisanim subjektima, uglavnom preko relevantnih udruženja institucija, kao što su Udruženje kosovskih banaka, Udruženje osiguravajućih društava, Udruženje mikro-finansijskih institucija, ali i sa drugim lokalnim institucijama u tretiranju pitanja koje se odnose i na drugim oblastima koje su povezane sa finansijskim sektorom. Ovaj proces je stalno pomogao da se razjasne specifična pitanja koje se rešavaju uredbama i njihovom pravom regulisanju, uzimajući u obzir njihov uticaj na stabilnost finansijskog sistema na Kosovu i na ekonomski razvoj zemlje.

4.8. Dopuna regulatornog okvira za nadzor banaka, mikro-finansijskih institucija i ne-bankarskih finansijskih institucija tokom 2016. godine

U nastavku su date dopune u Regulatornom okviru za nadzor banaka, mikro-finansijskih institucija i ne-bankarskih finansijskih institucija tokom 2016. godine:

Uredba za upotrebu spoljnih kreditnih procena u cilju obračuna regulatornog kapitala (koja je odobrena od strane Odbora CBK-a 28. januara 2016. godine) – Ova uredba je pripremljena u okviru projekta za implementaciju Bazelskog okvira za kapital, čiji je cilj da određuje propise i kriterijume za upotrebu procena od institucija za spoljne kreditne procene, za definisanje pondera rizikom prema sredstvima, tokom obračunavanja zahteva za minimalni regulatorni kapital o kreditnom riziku prema standardizovanom pristupu I. stuba Bazelskog okvira za kapital.

Uredba o upravljanju rizikom kamatne stope u bankarskoj knjizi (odobrena od strane Odbora CBK-a dana 28. aprila 2016. godine) – Svrha ove uredbe jeda definiše procedure i načela za upravljanje rizikom kamatne stope u bankarskoj knjizi, metode obračuna promena u ekonomsku vrednost banke koje se povezuje sa promenom pozicija u bankarskoj knjizi kao rezultat upotrebe standardnog sistema kamatne stope i zahteva za izveštavanje u CBK-u.

Uredba o instrumentima i sporazumima garancije između licenciranih finansijskih institucija i kosovskog fonda za kreditne garancije (odobrena od strane Odbora CBK-a dana 28. aprila 2016. godine) – Cilj ove uredbe je da definiše sadržaj sporazuma fonda za garanciju kredita sa finansijskim institucijama koje određuje elemente koje treba uključiti u takvim instrumentima i sporazumima. Usvajanjem ove uredbe je funkcionalizovan i počeo sa radom fond za garantovanje kredita, osnovan Zakonom o osnivanju fonda za garantovanje kredita.

Uredba o kreditnom pismu i bankarskoj garanciji (odobrena od strane Odbora CBK-a dana 31. avgusta 2016. godine) – Cilj ove uredbe jeda definiše propise i procedure za izdavanje kreditnog pisma i bankarske garancije koje treba da realizuju banke prilikom izdavanja kreditnih pisama i bankarskih garancija.

Uredba o korporativnom upravljanju banaka (odobrena od strane Odbora CBK-a dana 29. decembra 2016. godine) – Cilj ove uredbe jeda ojača regulatorni okvir u vezi sa najboljim praksama korporativnog upravljanja banaka, kao važnog faktora za sačuvanje održivosti i stabilnosti bankarskog sektora u celini. Ova uredba definiše minimalne zahteve akcionara banaka, Upravnog odbora i visokih menadžera u vezi sa njihovim odgovornostima u korporativnom upravljanju.

Tokom 2016. godine su izmenjene/dopunjene neke postojeće uredbe u cilju usvajanja međunarodnih standarda i usklađivanja za zahtevima primenjenim u EU-u, kao što su:

Izmena i dopuna uredbe o izveštavanju banaka, mikro-finansijskih institucija i ne-bankarskih finansijskih institucija – Uredbe o izveštavanju banaka, MIF/NBFI-ja su dopunjene potrebnim zahtevima predviđenim novim okvirom izveštavanja, dopunjenim u okviru projekta automatizacije izveštavanja banaka, IMF-a i NBFI-ja za potrebe analiza finansijskih izveštaja i izdavanja periodičnih izveštaja od strane CBK-a.

Izmena i dopuna uredbe o upravljanju kreditnim rizikom – Uredba za upravljanje kreditnim rizikom je izmenjena radi standardizacije perioda otplate loših kredita od strane banaka, i za pojašnjenje definicije reprogramiranja kredita sa kašnjenjima i diferencije novih slučajeva od slučajeva ponovnog dodatnog finansiranja u slučajevima kada se ne pojavljuju finansijske poteškoće od strane dužnika.

Izmena i dopuna uredbe o velikim izloženostima – Ova uredba je izmenjena sa ciljem usklađivanja slučajeva isključenih iz obračuna velikih izloženosti u skladu sa zahtevima uredbe EU-a, kao i usklađivanja tretmana van-bilansnih glasova u cilju obračuna velikih izloženosti sa uredbom EU-a.

Takođe, tokom 2016. godine su izrađene još tri uredbe o regulisanju ne-bankarskih finansijskih institucija, koje zbog sadašnjeg procesa za pripremanje posebnog zakona o IMF-a i NBFI-a, nisu dostavljena na usvajanje do trenutka završetka i usvajanja ovog zakona. Nacrt-uredbi koje su pripremljene tokom 2016. Godine su:

- Uredba o spoljnoj reviziji NBFI-ja;
- Uredba o unutrašnjoj reviziji i unutrašnjoj kontroli NBFI-ja; i
- Uredba o upravljanju kreditnim rizikom NBFI-ja.

4.9. Dopuna regulatornog okvira za nadzor osiguranika tokom 2016. godine

U januaru 2016. godine stupio je na snagu Zakon br. 05/L-045 o osiguranjima na čijoj osnovi tokom 2016. godine su izmenjene skoro sve postojeće uredbe o nadzoru osiguranja, koje su se pretvorile u uredbe. Takođe, tokom ove godine su usvojene neke nove uredbe za pokrivanje svih zahteva Zakona o osiguranjima, dok u procesu završetka se nalazi jedan broj novih uredbi i izmena/dopuna nekih postojećih uredbi. U nastavku su dati detaljnije dopune regulativnog okvira osiguranja tokom 2016. godine:

Uredba o akterima osiguranja (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 31. marta 2016. godine) – Ova uredba definiše uslove, kriterijume i zahteve, koji su potrebni da bi se postalo imenovani i odobreni akter osiguranja, za delovanje na Kosovu, kao i druga izveštavanja koja se zahtevaju od strane CBK-a;

Uredba o spajanju i prisvajanju (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 25. februara 2016. godine) – Cilj ove uredbe je određivanje procedura, za koje se osiguranici obavezuju da ih sprovedu u procesu spajanja ili prisvajanja, za koje se zahteva prethodno odobrenje od strane CBK-a;

Uredba o zahtevima za zadržavanje rizika i pokrivenosti kroz reosiguranje (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 31. marta 2016. godine) –Cilj ove uredbe je određivanje zahteva koje osiguranik treba da zadrži i prati stanje u vezi sa njegovim obavezama za osiguranje kod re-osiguranika, osigurani rizik, koji prevazilazi maksimalne granice pokrivenosti kao što je definisano ovom uredbom;

Uredba o otvaranju predstavništava u Republici Kosovo od spoljnih osiguranika (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 31. marta 2016. godine) – Cilj ove uredbe je određivanje uslova, zahteva, procedura i rokova koje treba pratiti za primenu i davanje saglasnosti za otvaranje predstavništva unutar Republike Kosovo od strane spoljnog osiguranika;

Uredba o spoljnoj reviziji osiguranja, posrednika osiguranja, subjekata koji tretiraju štetu i Kosovskog biroa osiguranja (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 28. aprila 2016. godine) –Cilj ove uredbe je da ojača regulatorni okvir koji se odnosi na spoljne revizore osiguranika, posrednika osiguranja, subjekata koji tretiraju štete i kosovskog biroa osiguranja i da određuje kvalitet pruženih usluga od strane spoljnih revizora, u odnosu na specifične rizike u osiguranjima i finansijskog sektora u celini;

Uredba o internim kontrolama i internoj reviziji osiguranika (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 28. aprila 2016. godine) – Cilj ove uredbe je određivanje osnovnih načela o organizaciji i radu internih kontrola i funkcije interne revizije osiguranika;

Uredba o proceni i održavanju tehničkih i matematičkih provizija za životne i neživotne osiguranike (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 28. aprila 2016. godine) – Ova uredba definiše metode održavanja i procene tehničkih i matematičkih provizija za osiguranike i ogranke spoljnih osiguranika;

Uredba o delegiranju funkcija osiguranika (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 27. juna 2016. godine) – Cilj ove uredbe je određivanje uslova i kriterijuma za delegiranje funkcija osiguranika drugom licu (primalac delegiranih funkcija);

Uredba o objavljivanju informacije od osiguranika (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 27. juna 2016. godine) – Cilj ove uredbe je određivanje informacije koju osiguranik treba da objavljuje, način, oblik i vremenski period za njegovo objavljivanje, u cilju povećanja transparentnosti i discipline u sektoru osiguranja, i za osiguranje održivosti i pouzdanosti ovog sektora;

Uredba o izveštavanju osiguranika CBK-u (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 27. juna 2016. godine) – Cilj ove uredbe je određivanje rokova, propisa, oblika i načina izveštavanja osiguranika u CBK-u;

Uredba za određivanje kriterijuma za procenu nematerijalne štete od autoodgovornosti (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 31. avgusta 2016. godine) – Ovom uredbom se određuju jedinstveni kriterijumi kompenzacije nematerijalne štete i druge štete, koja nastaje od nematerijalne štete kao posledica saobraćajnih udesa, koje su predmet obaveznog osiguranja od autoodgovornosti;

Uredba o ulaganju sredstava u pokrivanju tehničkih i matematičkih provizija, i ulaganje osnivačkog kapitala osiguranika (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 29. decembra 2016. godine) – Cilj ove uredbe je da reguliše kategorije ulaganjasredstavau pokrivanju

tehničkih i matematičkih provizija, maksimalne odobrene granice ulaganja u vezi sa ovim sredstvima, kao ulaganje osnivačkog kapitala osiguranika;

Uredba o prodaji obaveznog osiguranja od autoodgovornosti i upravljanje troškovima osiguranika (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 29. decembra 2016. godine) – Ovom uredbom se određuju kriterijumi i način prodaje obaveznog osiguranja od autoodgovornosti, i ograničenja troškova upravljanja osiguranicima;

Takođe, tokom 2016. godine, su pripremljeni završni nacrti uredbe o kapitalu i likvidnosti I, koja je dostavljena na razmatranje Odboru CBK-a za naredni sastanak u februaru 2017. godine, Uredbe o licenciranju posrednika osiguranja, Uredbe foruma arbitraže i Uredbe o konsolidovanom nadzoru osiguranika, koje se očekuje da budu usvojene tokom prvog tromesečja 2017. godine. Za 2017. godinu planira se da se završe i druge uredbe koje se nalaze u procesu izmena/dopuna, među kojima je uredba o licenciranju kompanija osiguranja i stranih kompanija osiguranja, uredba o upravnicima i visokim menadžerima kompanija osiguranja i druge uredbe koje se zahtevaju da se usvajaju novim zakonom o osiguranju.

4.10. Dopuna regulatornog okvira za nadzor penzionih fondova

Tokom 2016. godine nastavljeno je sa izmenama i dopunama regulatornog okvira o penzijskom nadzoru u skladu sa zahtevima Zakona o penzijskim fondovima i Zakona br. 05/L-116 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-101 o penzionim fondovima Kosova, koji je izmenjen i dopunjen Zakonom br. 04/L-115 i Zakonom br. 04/L-168 za rešavanje pitanja koja se odnose na nadzor penzijskih fondova za koje se smatralo potrebnim da se rešavaju putem sekundarnog zakonodavstva.

Tokom 2016. godine su pripremljene i odobrene sledeće uredbe:

Uredba o plaćanju individualnih ušteđenih penzija (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 31. avgusta 2016. godine) – Cilj ove uredbe je da definiše uslove za plaćanje penzija učesniku i korisniku Fonda pensione štednje Kosova, kao i pružiocu dodatne individualne penzije. Takođe, ova uredba definiše uslove plaćanja ukupnih iznosa plaćanja u fazama pre nego što postanu funkcionalni ugovori o anuitetima, i plaćanja putem ugovora anuiteta na Kosovu;

Uredba o nosiocu penzijskih sredstava (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 31. oktobra 2016. godine) – Cilj ove uredbe je da određuje uslove i uputstva za delatnost nosioca penzijskih sredstava;

Uredba o izveštavanju fonda penzijske štednje kosova (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 31. oktobra 2016. godine) – Cilj ove uredbe je da određuje rokove i pravila izveštavanja Kosovskog fonda za penzijsku štednju kod CBK-a i u Skupštini Kosova.;

Uredba o izveštavanju dodatnih penzijskih fondova (usvojena od strane Odbora CBK-a dana 24. novembra 2016. godine) – Cilj ove uredbe je da određuje rokove i pravila izveštavanja dodatnih penzijskih fondova kod CBK-a.

4.11. Dopuna Uredbe o SPN / FT

Tokom 2016. godine završeno je o razmatranje uredbe za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, koja je 24. novembra 2016. godine usvojena od strane Odbora CBK-a. Ova uredba definiše kriterijume i potrebne procedure za upravljanje procesom sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma u skladu sa Zakonom br. 05/L-096 o Sprečavanju pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma. CBK je takođe doprinelo u pripremi izmene zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma kroz učestvovanje na sastancima i angažovanja u pripremi analiza i komentara tokom procesa izrade nacrtu zakona.

4.12. Priručnik za likvidaciju banaka

Tokom 2016. godine je izvršena revizija priručnika za likvidaciju banaka, kako bi se adresirali novi pravni zahtevi i uspostavio jasni operativni okvir za rešavanje slučajeva kada banke mogu da se suoče sa poteškoćama, u cilju stvaranja adekvatnih postupaka za brzo i pravo rešavanje banaka sa problemima. Kroz nove promene stvoriće se jasna institucionalna infrastruktura u okviru CBK-a i jasno će se utvrditi postupci koje treba pratiti u slučaju uzimanja pod upravom ili u likvidiranju banaka. Ovi posebni postupci će olakšati i ubrzati moguće radnje CBK-a u saradnji sa relevantnim akterima, kao što je Fond za osiguranje depozita, izjašnjavajući način komunikacije između njih i odgovornosti delovanja za svaki organ. Ovo će olakšati rešavanje mogućih problema i njihovo pravovremeno rešavanje u budućnosti, u slučajevima kada je potrebna intervencija CBK-a za poboljšanje i rešavanje problema banaka.

4.13. Druge aktivnosti

Divizija za regulisanje i standardizaciju pružila je kontinuirani doprinos u pripremanju redovnih izveštaja, potrebnih tokom procesa potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom i pripreme akcionog plana za sprovođenje obaveza, koja proizilaze iz ovog sporazuma što se tiče oblasti nadzora finansijskih institucija. Takođe, Divizija za regulisanje i standardizaciju, na kontinuirani način je pružila pravnu podršku drugim odeljenjima i divizijama finansijskog nadzora. Izdata su tumačenja regulatornih instrumenata CBK-a, i različita pravna mišljenja, uglavnom o unutrašnjim potrebama u okviru aktivnosti licenciranja i nadzora, ali i tokom procesa razmatranja žalbi korisnika finansijskih usluga. Istovremeno, su data pravna mišljenja i kontinuirana tumačenja o učesnicima industrije, uključujući banke, osiguranja, MFI, NBFI, ali i za penzijske fondove i druge državne institucije, što se tiče pravnog i regulatornog osnova na snazi za nadzor finansijskih institucija.

4.14. Licenciranje

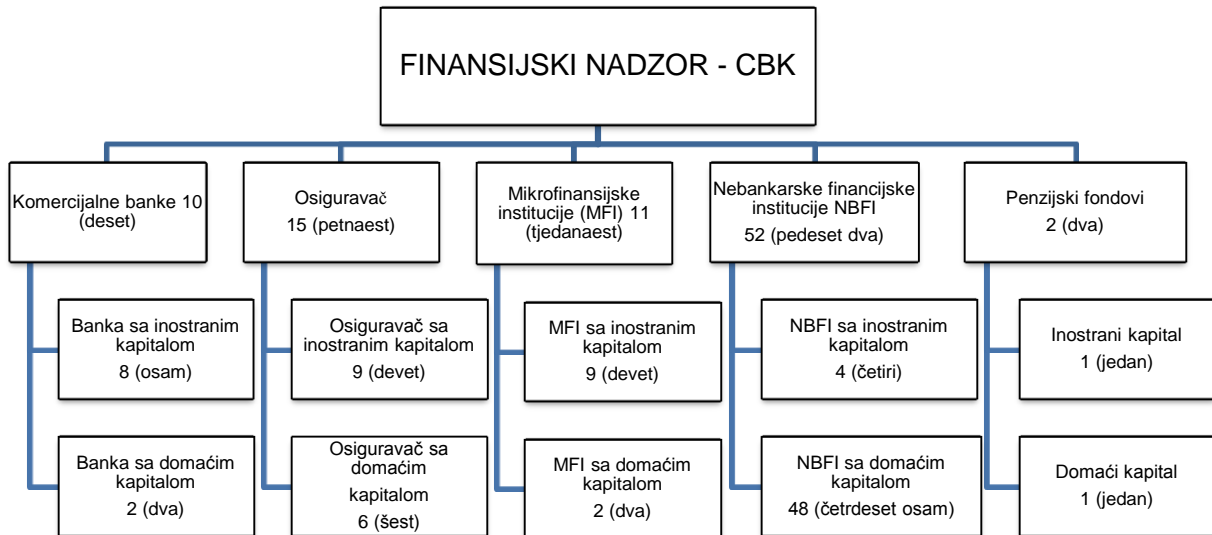
Prema Zakonu br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo, jedini odgovorni organ za regulisanje, licenciranje, registraciju i nadzor finansijskih institucija u Republici Kosovo je Centralna banka Republike Kosovo. U skladu sa važećim zakonodavstvom, utvrđeni su kriterijumi i uslovi za dobijanje licence/registracije za obavljanje bankarske i finansijske aktivnosti od strane banaka, kompanija osiguranja i drugih finansijskih subjekata u Republici Kosovo.

Kriterijumi licenciranja određeni navedenim zakonodavstvom, imaju za cilj osiguranje pravilnog tržišta regulisanog putem postupka koji je izgrađen na osnovu načela pravde, pravičnosti i jednakosti. Uslovi i kriterijumi licenciranja su nadzornog karaktera i nemaju za cilj postavljanje prepreka prema investitorima, bilo da su unutrašnji ili spoljašnji. Ulazak stranih investitora na kosovskom tržištu, posebno u finansijskom sektoru, dokazuje otvorenu politiku CBK-a prema stranim investicijama, bez narušavanja pravnih zahteva.

Struktura finansijskog sistema na kraju 2016. godine je bila sledeća: broj banaka koja operišu u Republici Kosovo je 10, od kojih su 4 filijale poznatih bankarskih grupa sa poreklom kapitala iz zemalja Evropske Unije, dok su 4 filijale stranih banaka i dve banke su sa domaćim kapitalom. Banke na Kosovu vrše svoju delatnost na osnovu zakonodavstva primenjenog u Republici Kosovo i regulativnog okvira na snazi Centralne banke Republike Kosovo. Pored ovih deset banaka, struktura finansijskog sistema na Kosovu se sastoji i od 11 mikro-finansijskih institucija, kao i 52 ne-bankarskih finansijskih institucija, podeljenih prema aktivnostima: 2 institucije vrše aktivnosti davanja kredita, 2 institucije vrše aktivnosti lizinga, 1 institucija vrši aktivnosti za

factoring, 6 institucija vrše usluge transfera novca i isplata⁷ i 41 institucija vrše aktivnosti razmene valute.

Slika 43. Struktura finansijskog sistema na Kosovu

U skladu i uz sprovođenje zahteva koji proizlaze iz Zakona br. 03/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama, i normalnog funkcionisanja bankovne aktivnosti, CBK je tokom 2016. godine donela odluke koje su vezane za:

- odobravanje registracije tri nebankarskih finansijskih institucija;
- odobravanje spajanja tri mikrofinansijskih institucija;
- odobravanje dodavanja aktivnosti menjačnice za jednu nebankarsku finansijsku instituciju;
- odobravanje promene statusa banaka i drugih finansijskih institucija;
- odobravanje direktora i visokih menadžera banaka i drugih finansijskih institucija;
- odobravanje kupoprodaje akcija finansijskih institucija;
- odobravanje otvaranja, premeštanja, zatvaranja filijala i ekspozitura banaka;
- odobravanje otvaranja, premeštanja kancelarija/agenata MFI-a i NBFi-a;
- odobravanje spoljnih revizora banaka, MFI-a i NBFi-a i osiguravača.

4.14.1 Aktivnost licenciranja u finansijskom sektoru

Aktivnost licenciranja CBK-a, tokom 2016. godine se sastojao od odobravanja registracije za 3 nebankarske finansijske institucije za obavljanje delatnosti menjačnice. U funkciji proširenja aktivnosti tokom ove godine CBK je odobrila dodavanje aktivnosti menjačnice za nebankarsku finansijsku instituciju Capital.

Takođe, tokom 2016. godine, CBK je odobrila i spajanje mikrofinansijskih institucija Mështekna i Perpsektiva 4 sa mikrofinansijskom institucijom Qelim Kosovë.

⁷ Četiri institucije koje obavljaju aktivnost plaćanja i transfera, 1 institucija obavlja samo aktivnost transfera, 1 institucija obavlja samo aktivnost plaćanje i 1 institucija obavlja sve aktivnosti, plaćanje, transfera i razmenu valuta.

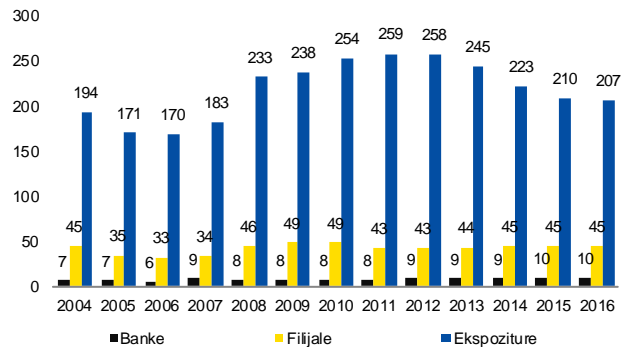
Tokom ove godine su takođe odobrena 9 zahteva za promenu statusa, od kojih su 4 banke, 4 nebankarske finansijske institucije i 1 zahtev od mikrofinansijske institucije KEP Trust.

U procesu licenciranja, CBK je posebnu pažnju posvetila sprovođenju principa i osnovnih pravila za odgovoran i efektivan pravac banaka, procenjujući njihove organizacione strukture, upravljanje, kao i podelu odgovornosti. Na osnovu regulative na snazi, CBK je odobrila 12 novih članova Upravnog odbora banaka, jednog člana Odbora za reviziju, jednog direktora filijale strane banke, 1 izvršnog direktora, kao i 6 visokih bankarskih menadžera.

Istovremeno, CBK je odobrio direktore i visoke menadžere mikrofinansijskih i nebankarskih finansijskih institucija. Tokom ovog perioda odobreno je 13 novih članova Upravnog odbora ovih institucija, jedan član Odbora za reviziju kao i 8 visokih menadžera.

Komercijalne banke obavljaju svoje delatnosti sa filijalama/ekspoziturama otvorenim unutar teritorije zemlje (vidi tabelu 1). CBK je ove godine odobrila, otvaranje 1 ekspoziture u Prištini kao i premeštanja 13 filijala i ekspozitura. Komercijalne banke su ove godine zatvarale 4 ekspoziture, uglavnom male jedinice nakon procene njihovog učinka i efikasnosti, i zbog toga što su banke u poslednje vreme investirale u proširenju automatskih usluga, kako bi se klijentima pružila mogućnost da izvrše transakcije preko: e-bankinga, bankomata, prodajnih terminala itd.

Slika 44. Broj banaka, filijala i ekspozitura banaka

Izvor: CBK (2017)

Tabela 5. Broj banaka, filijala i ekspozitura banaka

Godine	Banke	Filijale	Ekspoziture
2004	7	45	194
2005	7	35	171
2006	6	33	170
2007	9	34	183
2008	8	46	233
2009	8	49	238
2010	8	49	254
2011	8	43	259
2012	9	43	258
2013	9	44	245
2014	9	45	223
2015	10	45	210
2016	10	45	207

Izvor: CBK (2017)

Geografska podela filijala i ekspozitura banaka obuhvata skoro celu teritoriju zemlje. Najveća koncentracija filijala i ekspozitura i dalje se ističe u regionu Prištine (36%), gde je i najveća koncentracija stanovništva (28%).

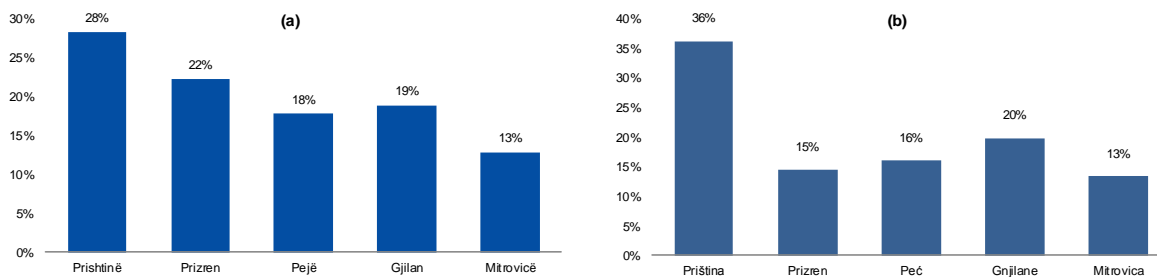
Tabela 6. Geografska podela filijala i ekspozitura banaka

Opis	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Region Gnjilana		Region Mitrovice		Ukupno
	Br.	%	Nr.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2004	60	24%	37	15%	60	24%	59	24%	30	12%	246
2005	68	32%	39	18%	35	16%	39	18%	32	15%	213
2006	68	33%	37	18%	37	18%	41	20%	26	12%	209
2007	70	31%	39	17%	40	18%	45	20%	32	14%	226
2008	97	34%	44	15%	51	18%	59	21%	36	13%	287
2009	97	33%	46	16%	52	18%	64	22%	36	12%	295
2010	100	32%	49	16%	57	18%	66	21%	39	13%	311
2011	102	33%	50	16%	59	19%	64	21%	35	11%	310
2012	101	33%	50	16%	59	19%	67	22%	33	11%	310
2013	102	34%	47	16%	52	17%	62	21%	35	12%	298
2014	97	35%	45	16%	46	17%	55	20%	34	12%	277
2015	93	35%	40	15%	45	17%	52	20%	35	13%	265
2016	95	36%	38	15%	42	16%	52	20%	35	13%	262

Izvor: CBK (2017)

Što se tiče aktivnosti industrije osiguranja, tokom 2016. godine je primljeno ukupno 469 zahteva za odobravanje različitih oblika, počevši od prijava za osiguravače, posrednike (brokerska kompanija, kompanije agenata, regulatori/procenjivači šteta i agenti u osiguranjima), distribuciju dividendi i promenu naziva kompanija i kupoprodaju akcija kompanija i odluke za njihov transfer i osnivačkog kapitala, odobravanje statuta i njihovu promenu i promenu odluka, odobravanje predsednika/članova odbora višeg rukovodstva (zamenici izvršnih direktora i direktora relevantnih odeljenja), internih i spoljašnjih revizora, individualnih brokera, internih i spoljnih agenata, odobravanje za otvaranje (premeštanje) kancelarija i za licenciranje i odobrenje novih proizvoda i promenu uslova i tarifa za proizvode.

Slika 45. Geografska podela stanovništva (a) i mreže filijala i ekspozitura banaka na osnovu regiona

Izvor: CBK (2017)

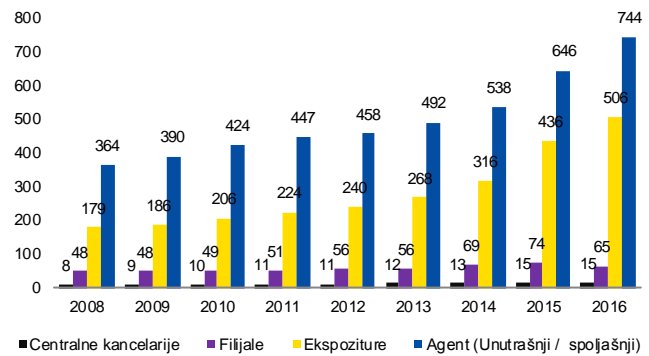
Izvor: CBK (2017)

U okviru odobravanja i odbijanja (otkazivanje prijava od samih institucija koje se bave osiguranjem i otkazivanjem od strane CBK-a zbog neispunjavanja kriterijuma za odobravanje), obrađene su kao u nastavku:

- Izdate su 6 licence za posrednike osiguranja kao: Auto-Gutachten DOO (Procenjivač/Regulator šteta), Fersig D.O.O (kompanija agenata), IFIS Broker Kosova DOO (broker kompanija), Net Broking House L.L.C (broker kompanija), i PTP Eurokoha-Reissen (Turistička agencija-dodatna aktivnost, Zdravstveno putno osiguranje), 3B Kosova AD (broker kompanija), a opozvana je licenca procenjivaču/regulatoru šteta Ansiia DOO.
- Odobreni su 7 izvršnih direktora dok je jedan odbijen, takođe su odobreni 4 zamenika izvršnih direktora dok je jedan odbijen u industriji osiguranja;
- Odobreni su 23 članova odbora dok su 7 odbijeni, odobren je takođe jedan predsednik odbora u industriji osiguranja;
- Odobreni su 12 visokih menadžera u industriji osiguranja;

- Odobrena je promena statusa osiguravajućih društava Eurosig AD, Illyria AD, Prisig AD, Sigal Uniqa Group AD, i priručnika Siguria AD.
- Odobreno je ukupno 25 spoljnih revizora, od kojih 15 pripadaju osiguravajućim društvima, 8 posrednicima osiguranja a preostali deo Kosovskom penzijskom štednom fondu i Slovenačko-kosovskom penzijskom fondu, a u okviru unutrašnjih revizora odobreni su 2 revizora osiguravajućih društava;
- Istovremeno su odobreni 8 brokera osiguranja i odbijeni 5;
- Odobreni su 2 aktuara osiguranja;
- Odobreni su 237 agenata osiguranja, od kojih su 184 interni agenti i 53 spoljni agenti osiguranja. Ukupno su odbijeni 6 agenata/otkazan je postupak od same kompanije ili CBK-a zbog nedostatka dokumentacije ili neispunjavanja kriterijuma;
- Tokom 2016. godine odobreno je otvaranje 85 novih kancelarija (sedište, filijala i nove kancelarije), 21 premeštanja trenutnih kancelarija, i 12 zatvaranja kancelarija (ukupno 118 odobrenja kancelarija);
- U okviru odobrenja za nove dobrovoljne proizvode i tarife ili promenu proizvoda i tarifa, tokom 2016. godine su odobreni 1 novi dobrovoljni proizvod i 4 odobrenja za promenu postojećih uslova i tarifa.

Slika 46. Broj osiguravača, filijala, ekspozitura i agenata osiguravača

Izvor: CBK (2017)

Tabela 7. Broj osiguravača, filijala, ekspozitura i agenata osiguravača

Godine	Centralne kancelarije	Filijale	Ekspoziture	Agent (Unutrašnji / spoljašnji)
2008	8	48	179	364
2009	9	48	186	390
2010	10	49	206	424
2011	11	51	224	447
2012	11	56	240	458
2013	12	56	268	492
2014	13	69	316	538
2015	15	74	436	646
2016	15	65	506	744

Izvori: CBK (2017)

Geografska podela filijala osiguravača obuhvata skoro celu teritoriju zemlje. Nastavlja se isticanje najveće koncentracije filijala u regionu Peći (29%) i u regionu Gnjilana (25%) kao što se može videti i u tabeli 4.

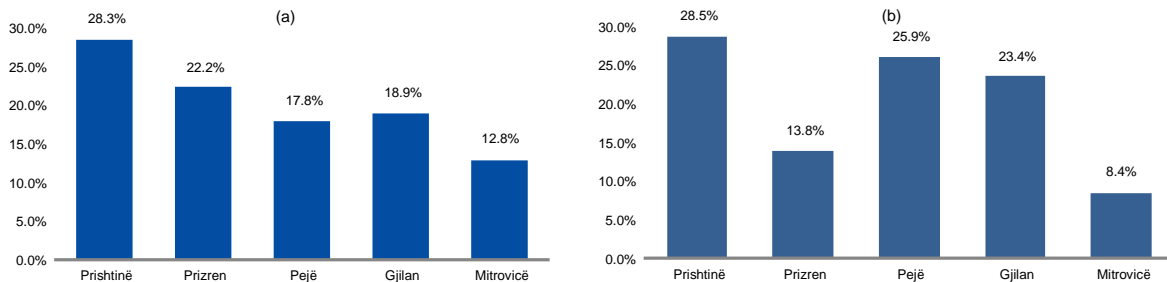
Geografska podela mreže osiguravača ipak nije u skladu sa geografskom podelom stanovništva. Kao što se i vidi u tabeli 5 dok je najveća koncentracija stanovništva u Prištini, najveća koncentracija osiguravača je u Peći, koji je jedan od najmanje naseljenih regiona u zemlji.

Tabela 8. Geografska podela filijala osiguravača

Godine	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Region Gnjilana		Region Mitrovice		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2008	7	13.7%	9	17.6%	14	27.5%	14	27.5%	7	13.7%	51
2009	7	13.7%	9	17.6%	14	27.5%	14	27.5%	7	13.7%	51
2010	9	17.3%	9	17.3%	13	25.0%	14	26.9%	7	13.5%	52
2011	10	18.5%	9	16.7%	14	25.9%	14	25.9%	7	13.0%	54
2012	10	16.9%	10	16.9%	15	25.4%	15	25.4%	9	15.3%	59
2013	10	16.9%	10	16.9%	15	25.4%	15	25.4%	9	15.3%	59
2014	10	15.9%	10	15.9%	16	25.4%	17	27.0%	10	15.9%	63
2015	15	20.8%	41	56.9%	14	19.4%	7	9.7%	9	12.5%	86
2016	11	15.3%	11	15.3%	21	29.2%	18	25.0%	11	15.3%	72

Izvor: CBK (2017)

Slika 47. Geografska podela stanovništva (a) i mreže filijala osiguravajućih društva (b)

Izvor : CBK (2017)

Što se tiče drugih finansijskih institucija, na kraju 2016. godine, radilo je 11 mikrofinansijskih institucija⁸, raspoređenih gotovo na celokupnoj teritoriji Republike Kosova.

MFI, na kraju 2016. godine, obavljale su svoju aktivnost u 108 filijala/ekspozitura, raspoređenih unutar teritorije zemlje. Tokom 2016. godine, odobreno je otvaranje 8 ekspozitura, kao i 12 premeštaja filijala i ekspozitura MFI-a.

Tabela 9. Broj mikrofinansijskih institucija i njihova geografska podela po regionima

Godina	Region Prištine	Region Prizrena	Region Peći	Ukupno
2004	6	2	5	13
2005	7	2	5	14
2006	8	2	5	15
2007	8	2	5	15
2008	7	2	5	14
2009	7	2	5	14
2010	7	2	4	13
2011	8	3	4	15
2012	8	2	4	14
2013	8	2	4	14
2014	7	2	4	13
2015	7	2	4	13
2016	7	1	3	11

Izvor: CBK (2017)

Na kraju 2016. godine broj nebankarskih finansijskih institucija, koje su delovale na Kosovu, dostigao je na 52, od kojih 4 sa stranim kapitalom i 48 sa domaćim kapitalom. Prema aktivnostima, podeljene su na sledeći način: 2 institucije obavljaju aktivnost davanja kredita, 2

⁸ Jednoj od mikrofinansijskih institucija otkazana je registracija.

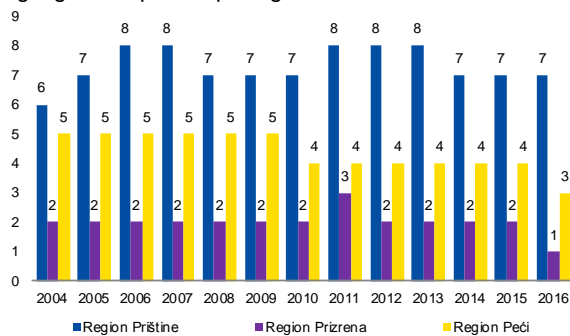
institucije aktivnost lizinga, 1 institucija aktivnost faktoringa, 6 institucija usluge novčanog transfera i plaćanja⁹ kao i 41 institucija aktivnost menjačnice.

Tabela 10. Broj nebankarskih finansijskih institucija i njihova geografska podela po regionima

Godina	Region Prištine	Region Prizrena	Region Peći	Region Gnjilana	Region Mitrovice	Ukupno
2004	5	1	0	0	1	7
2005	7	3	0	1	0	11
2006	9	4	3	6	0	22
2007	11	7	6	6	0	30
2008	15	6	5	6	0	32
2009	14	6	6	6	0	32
2010	14	7	7	6	0	34
2011	15	7	10	7	0	39
2012	15	7	11	7	0	40
2013	16	6	12	9	0	43
2014	17	6	12	12	0	47
2015	17	7	12	13	0	49
2016	18	8	12	14	0	52

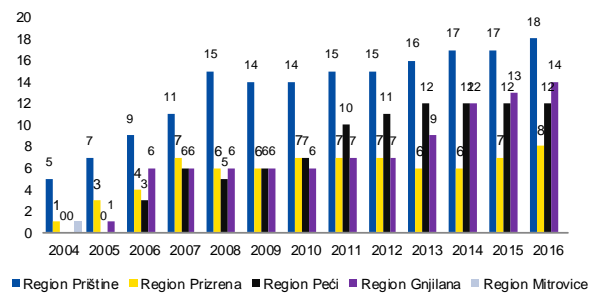
Izvor: CBK (2017)

Slika 48. Broj mikrofinansijskih institucija i njihova geografska podela po regionima

Izvor: CBK (2017)

Slika 49. Broj nebankarskih finansijskih institucija i njihova geografska podela po regionima

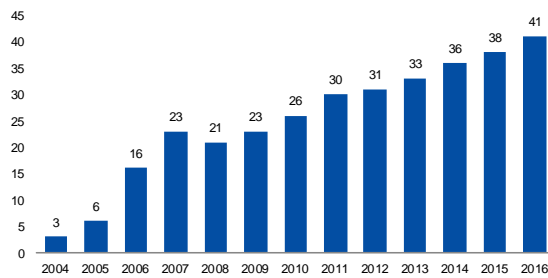
Izvor: CBK (2017)

Registracija nebankarskih finansijskih institucija koje obavljaju aktivnost menjačnice nastavljena je i tokom 2016. godine, iako sporijim tempom rasta u poređenju na prethodnu godinu. Konkretno, registrovane su 3 nove institucije za aktivnost menjačnice. Na kraju 2016. godine, na tržištu razmene deviza, aktivnost se sprovode od strane 41 registrovanih menjačnica.

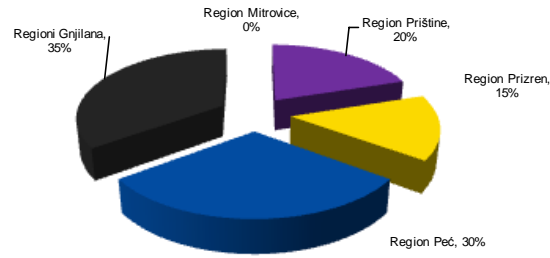
Što se tiče geografske podele menjačnica, one su lokalizovane i obavljaju svoju aktivnost skoro u celoj zemlji, izuzev regiona Mitrovice. Njihova najveća koncentracija ostaje u regionu Gnjilana i Peći.

⁹ Četiri institucije obavljaju aktivnosti isplata i transfera, 1 institucija obavlja samo aktivnosti transfera, 1 institucija obavlja samo aktivnosti isplata, a 1 institucija obavlja aktivnosti isplata, transfera i menjačnice.

Slika 50. Broj menjačnica tokom godina i njihova geografska podela u 2016. godini po regionima

Izvor: CBK (2017)

Izvor: CBK (2017)

4.14.2 Žalbe korisnika finansijskih usluga

Kao izdavač licenci, regulator i nadzornik finansijskih institucija i ovlašćena prema zakonima na snazi, Centralna banka Republike Kosova, odnosno finansijski nadzor ima ključnu ulogu u zaštiti prava korisnika finansijskih usluga na Kosovu.

U okviru finansijskih nadzora deluje divizija za žalbe, koja vrši prijem, sistematizaciju i razmatranje žalbi o usklađenosti finansijskih aktivnosti sa zakonima i propisima na snazi. Cilj ove divizije je uspostavljanje odgovarajućih osnova za adekvatno predstavljanje finansijskih usluga i proizvoda potrošačima i zaštita potrošača na Kosovu. Ova divizija razmatra žalbe koje su upućene od strane vlasnika polisa, poverioca/dužnika i korisnika svih usluga i proizvoda finansijskih institucija pod nadzorom CBK-a. Divizija takođe snabdeva nadzor i regulativu sa konkretnim preporukama za identifikovane prakse, kao nepovoljne za potrošače za njihovo rešavanje u budućim aktivnostima.

U okviru obaveza i odgovornosti, utvrđene za njeno funkcionisanje, Divizija za žalbe je nastavila sa sprovođenjem aktivnosti predviđene godišnjim planom za 2016. godinu. I tokom ove godine, ova divizija je primila, sistematizovala i razmatrala žalbe korisnika finansijskih usluga u skladu sa odobrenim pravilnikom.

U skladu sa sprovođenjem zahteva koji proističu iz ovih odgovornosti, divizija je tokom 2016. godine doprinela u realizaciji aktivnosti kao u nastavku:

- a) **Razmatranje žalbi na dnevnoj osnovi** – divizija za žalbe je primila, sistematizovala i razmatrala žalbe na dnevnoj osnovi od korisnika finansijskih usluga. Sve primljene žalbe su razmatrane blagovremeno u zavisnosti od njihove složenosti. Takođe, proces razmatranja žalbi je uticao na sprovođenje ispitivanja na licu mesta u finansijskim institucijama okviru Finansijskog nadzora. Ova ispitivanja u nekoliko slučajeva su rezultirale i sa preduzimanjem administrativnih mera prema finansijskim institucijama, a isto tako su uticale na regulisanje praksi pružanja finansijskih usluga/proizvoda u zemlji.
- b) **Izveštaj o žalbama** – divizija za žalbe vodi bazu podataka o broju i vrsti razmatranih žalbi, i po zahtevu priprema izveštaje o njima. Divizija je takođe počela redovno nedeljno izveštavanje o broju žalbi u sektoru i institucijama pojedinačno.
- c) **Doprinos u finansijskoj edukaciji i zaštiti potrošača** – tokom 2016. godine, Centralna banka Republike Kosova u saradnji sa međunarodnom organizacijom Child&Youth Finance International Youth i Udruženjem banaka, održala je dvodnevnu radionicu sa temom: „Radionica o mogućnošću uključivanja zainteresovanih strana u finansijskoj edukaciji“ u kojoj su učesnici bili i od divizije za žalbe. Kao rezultat memoranduma sa Ministarstvom trgovine i industrije (MTI), divizija je učestvovala u okruglom stolu kojeg je organizovalo ovo ministarstvo sa temom „Prava potrošača u praksi“, kao i u okruglom stolu „Prijem i

prosleđivanje potrošačkih žalbi putem internet stranice“. Takođe, Divizija za žalbe je učestvovala u radnoj grupi za izradu novog zakona o zaštiti potrošača, odgovarajući na sva pitanja i pokrenutim pitanjima od zainteresovanih strana u vezi sa finansijskim pitanjima.

- d) **Doprinos u vezi za SSP-om** – i tokom 2016. godine nastavilo se sa redovnim izveštavanjem o aktivnostima u vezi sa tretiranjem žalbi klijenata finansijskih usluga na tromesečnoj osnovi. Izveštaji o broju i statusu žalbi su prosleđeni na tromesečnoj osnovu u Kancelariji za integraciju u CBK-u, a takođe je izveštavano i o aktivnostima CBK-a u vezi sa tretiranjem žalbi po zahtevima MTI-a u okviru redovnog njihovog redovnog izveštavanja za Evropsku komisiju u vezi sa Akcionim planom i sprovođenjem zahteva koji proističu iz SSP-a.

Tokom 2016. godine su razmatrane 535 žalbi korisnika finansijskih usluga (fizička i pravna lica):

- a) Ukupan broj žalbi za banke, MFI, NBFI i penzijske fondove upućivane u CBK-u u 2016. godini, je bio 252, a najčešće žalbe su bile u vezi sa kategorizacijom kreditnog registra (21%) kao i sa drugim pitanjima povezane sa kreditom (27%).
- b) Ukupan broj žalbi prema osiguravajućim društvima upućivane u CBK-u za 2016. godinu je bio 283. Najčešće žalbe su bile u vezi sa ne-naknađivanjem materijalne i nematerijalne štete od TPL-a i u vezi sa ne-naknađivanjem medicinskih troškova od zdravstvenog osiguranja (79%) i primenom malusa (17%).

Tabela 11. Broj žalbi po godinama

Finansijska industrija	Broj žalbi po godinama			
	2016	2015	2014	2013
Komercijalne banke/MFI, NBFI	252	221	158	74
Osiguravajuća društva	283	221	195	153
Ukupno	535	442	353	227

Izvor: CBK (2017)

Od gore navedenih podataka primećujemo da su žalbe protiv osiguravajućih društava i protiv komercijalnih banaka ili drugih mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija približno u istom volumenu, proporcija je 52.90% sa 47.10%.

Sprovođenje Uredbe o sprovođenju sistema Bonus – Malus posebno kod privatnih lica koja su obavila kupoprodaju vozila, međutim nisu završila administrativne postupke koji su utvrđeni Zakonom o obaveznom osiguranju autoodgovornosti, nastavlja da ima uticaj na broj žalbi prema osiguravajućim društvima.

U vezi sa žalbama prema komercijalnim bankama, MFI i NBFI primećujemo da su u većem broju žalbe o različitim pitanjima u vezi sa kreditima, najčešće žalbe su oko nesprovođenja Zakona br. 04/l-121 o zaštiti potrošača prilikom prevremene otplate kredita.

U gore navedenoj tabeli je predstavljen broj razmatranih žalbi od strane divizije za žalbe korisnika finansijskih usluga po godinama, u kojoj primećujemo izražen trend rasta broja žalbi tokom godina. U 2016. godini za razliku od 2015. godine, imamo rast od 21% od ukupnog broja razmatranih žalbi.

Povećanje broja žalbi podnesene od vlasnika polisa, poverioca/dužnika i korisnika svih usluga i proizvoda finansijskih institucija, koje su licencirane, uređene i pod nadzorom su CBK-a, može jasno videti i u dole predstavljenoj tabeli 8. Ovo povećanje se uglavnom odražava na podizanje svesti finansijskih korisnika o njihovom pravu za podnošenje žalbe. Značajan uticaj u tom pravcu mogao je imati i pozitivni ishod procesa žalbenog postupka za korisnike finansijskih usluga i

proizvoda. U tabeli 8 primećujemo da 40.60% žalbi su rešavane u korist korisnika finansijskih usluga.

Tabela 12. Broj žalbi po institucijama

Finansijska industrija	Broj žalbi	Rešenih u korist korisnika finansijskih usluga	Rešenih u korist finansijskih institucija
Komercijalne banke/MFI, NBFi	252	56.60%	54.40%
Osiguravajuća društva	283	35.30%	64.70%
Ukupno žalbi	535	40.60%	59.30%

Izvor: CBK (2017)

4.14.3 Bankarski nadzor

Tokom godine nastavilo se sprovođenje godišnjeg plana ispitivanja banaka za 2016. godinu, primenjujući pristup nadzora zasnovanom na riziku, kao i utvrđujući i vrstu ispitivanja: potpuna ispitivanja i fokusirana ispitivanja.

Ispitivanja na licu mesta, kao veoma važan deo procesa nadzora banaka, imala su za cilj blisko procenjivanje profila rizika banaka, kao i praćenje ispunjavanja preporuka i odluka koja proizlaze iz prethodnih ispitivanja CBK-a.

Tokom 2016. godine sprovedena su ukupno 8 ispitivanja banaka, od kojih 3 potpunih ispitivanja i 5 fokusiranih ispitivanja, uključujući i jednu posetu banci. Ispitivanja na licu mesta su obavljena procenjujući sledeća pitanja: profil bankarskih rizika, proveru statusa ispunjavanja preporuka koja su proizašle od prethodnih ispitivanja CBK-a, kao i davanjem odgovarajućih preporuka za sprovođenje. Izveštaji ispitivanja su pripremljeni na osnovu vrsta bankarskih rizika kao: kreditni rizik, rizik likvidnosti i operativni rizik.

Takođe, ispitivanja su obuhvatila i procenu unutrašnjih kontrola, usklađenost sa zakonskim okvirom na snazi o CBK-u, odnosno usklađenost sa bankarskim propisima, naboljim bankarskim praksama, procenom kapitala, procenom politika i postupaka, menadžmentom, zaradom kao i ispitivanjem u oblasti informacione tehnologije. Tokom 2016. godine glavni rizik u okviru bankarskog sektora ostaje kreditni rizik. Sa ispitivanja, rezultira da su banke zdrave i stabilne, i uglavnom su bile u skladu sa zakonskim okvirom o CBK-u.

4.14.4 Nadzor osiguranja na licu mesta

U skladu sa ciljevima CBK-a, odnosno obezbeđenja održivosti tržišta osiguranja i zaštite vlasnika polisa, CBK je i tokom 2016. godine nastavio svoju aktivnost ostvarujući kontinuirana ispitivanja na licu mesta osiguranika kao potpuna tako i fokusirana ispitivanja, kao i ad-hoc ispitivanja za osiguravajuća društva i posrednike osiguranja.

Klasifikacija osiguranika, da bi bila predmet, zasnivala se na nekoliko faktora, počevši od analiza finansijskih pokazatelja iz redovnih izveštaja u CBK-u, mišljenja o finansijskim izveštajima od strane spoljašnjeg revizora, žalbi vlasnika polica u CBK-u, kao i prethodnih perioda realizovanih ispitivanja. To je uticalo na primenu selektivnog pristupa na prioritizaciji rizičnih institucija da bi bile predmet narednih ispitivanja od strane CBK-a i samim tim na podizanje nivoa efikasnog nadzora.

Stoga, za 2016. godinu realizovano je ukupno 18 ispitivanja, od kojih su osam od njih bile potpuna ispitivanja, a deset fokusirana ispitivanja.

Cilj potpunih ispitivanja je bio procena opšteg stanja u kompaniji, uključujući procenu efikasnosti funkcionisanja internih kontrola, sprovođenje preporuka iz prošlih ispitivanja, usklađenost sa zakonom i uredbama o CBK-u, procena upravljanja i nadzora kompanija od strane rukovodećih organa, prakse osiguravača, procena politika i postupaka za upravljanje rizicima, sve to u funkciji zaštite vlasnika polisa i očuvanja finansijske stabilnosti osiguravača.

Ispitivanja na licu mesta u nekoliko slučajeva su identifikovali neusklađenost sa zakonskim okvirom CBK-a, kao i nezdrave prakse kao što su: nedostatak rukovodeće aktivne uloge upravnog odbora kompanije, nedostatak efikasnog sistema internih kontrola, slabi nivo interne revizije, kašnjenja u tretiranju i plaćanju šteta, kao i veliki broj suspendovanih šteta, nepoštovanje međunarodnih standarda za nekoliko pozicija finansijskih izveštaja, loše i nezdrave prakse u upravljanju kompanijskim sredstvima, slabosti i loše prakse u transakcijama sa povezanim strankama, potcenjivanje tehničkih rezervi itd. isto tako, na osnovu redovnih izveštaja osiguravača u CBK-u, evidentirani su slučajevi nepoštovanja zakonskih zahteva u odnosu na minimalni nivo kapitala, imovina koje se pokrivaju tehničkim provizijama.

Za sva ispitivanja su pripremljeni izveštaji, u kojima su pokrenuta i upućivana evidentirana pitanja tokom ispitivanja, zajedno sa odgovarajućim preporukama. Dotične kompanije su izveštavale i nastavljaju da izveštavaju CBK-u na mesečnoj osnovi o preuzimanju potrebnih aktivnosti za njihova eliminisanja/poboljšanja.

Takođe, kao rezultat nalaza iz realizovanih ispitivanja i lošeg finansijskog učinka, izdate su od strane CBK-a odluke u kojima su izrečene kazne i druge pravne mere predviđene zakonodavstvom na snazi, kao što su: dodatak sredstava za ispunjavanje regulativnih zahteva o minimalnom zahtevanom kapitalu, zahtevi za ponovnu reviziju finansijskih izveštaja, opoziv licence, zahtev za plan obnove, novčane kazne i druga pitanja.

4.14.5 Nadzor mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija

U cilju očuvanja stabilnosti finansijskog sektora, Odeljenje za bankarski nadzor, koje je odgovorno za nadzor mikrofinansijskih i nebankarskih institucija, tokom 2016. godine je u kontinuitetu vršilo nadzor zasnovan na rizik mikrofinansijskih i nebankarskih institucija, obavljajući direktna ispitivanja na licu mesta sa fokusom na prilagodljivost kapaciteta za upravljanja prema rizicima ovog sektora i posebno kreditnog rizika koja je bila referentna tačka nadzornih aktivnosti, usklađenosti ovih institucija sa zakonodavstvom o CBK-u i internim institucionalnim politikama, kao i nastavak praćenja ovog sektora od spolja.

Takođe, tokom ispitivanja u mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama ispitivana je i informaciona tehnologija, procenjujući rizik u oblasti informacione tehnologije, gde je poseban naglasak posvećen opštoj bezbednosti Sistema informacione tehnologije (IT) kao i uspostavljanju i ispunjavanju bezbednosnih mera IT sistema.

I pored brojnih angažovanja u okviru odeljenja tokom 2016. godine zaslužni prostor je dat ispitivanju ovih institucija, pri čemu su realizovane osam punih ispitivanja mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija, od kojih su neke praćene i sa odlukama o administrativnim merama. Isto tako, realizovane su i fokusirana ispitivanja kod agenata/kancelarije mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija, odnosno ispitivane su 81 od njih.

Osim toga, kao posledica jednog ispitivanja u jednoj mikrofinansijskoj instituciji prosleđeno je odlukom za povećanje kapitala i kao određeno odražavanje institucija je dodala kapital u skladu sa regulativom CBK-a.

Pored realizovanih ispitivanja u skladu sa planom o ispitivanjima, u 2016. godini je ispitivana i jedna mikrofinansijska institucija, u kojoj je kao rezultat aktivnog angažovanja i sastanaka sa međunarodnim osnivačima ove institucije postignuto da se fondovi u iznosu od oko 2.3 miliona evra transformišu u grant ove mikrofinansijske institucije.

U relevantnim ispitivanjima realizovanim u mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama, evidentirano je da i pored potrebe daljeg razvijanja ove institucije su nastavile unapređenje neophodne infrastrukture u funkciji njihovog upravljanja kao što su: politike, postupci i sistemi u identifikovanju, prepoznavanje i praćenje relevantnih rizika u odnosu na njihovu složenost. Shodno tome, iz realizovanih ispitivanja rezultiralo je da su mikrofinansijske institucije i nebankarske finansijske institucije uglavnom u skladu sa zakonskim okvirom CBK-a. Međutim, u slučaju identifikovanja ozbiljnih nesprovođenja zakonskih odredbi, preduzete su administrativne i korektivne mere u skladu sa zakonodavstvom na snazi. Odgovarajuće mere su uglavnom rezultirale kao poboljšavajuće za dotične institucije i mikrofinansijski i nebankarski sektor u celini.

Nezavisno od redovnih ispitivanja, ovo odeljenje je nastavila da prati ispunjavanje preporuka i sprovođenje naloga za relevantne mikrofinansijske i nebankarske institucije, kao i procenu metodologije za opšte provizije za gubitke iz kredita za neke od ovih institucija.

Pozitivna odražavanja u njihovoj poziciji u skladu sa regulativom na snazi kao i druga gore navedena unapređenja u vezi sa mikrofinansijskom industrijom ukazuju uspešne korake naspram adekvatnog nadzora i proaktivnog pristupa CBK-a.

4.15. Nadzor penzija i tržišta hartija od vrednosti

Penzijski sistem tokom 2016. godine je i dalje imao isti broj operatera. U penzijskoj industriji svoje aktivnosti su vršili dva penzijska fonda, koji su upravljali penzijskim sredstvima, odnosno Kosovski penzijski štedni fond, osnovan od strane Skupštine Kosova sa ekskluzivnim mandatom za upravljanje obaveznim penzijskim doprinosima (drugi stepen), kao i Slovenačko-kosovski penzijski fond, koji je licenciran od Centralne banke Republike Kosova, za upravljanje samo fondovima dobrovoljne penzije (treći stepen).

Penzijski sistem na Kosovu nastavio je da raste i tokom 2016. godine, očuvanjem stabilnosti konstitutivnih komponenata, bezbednost penzione štednje, raznolikost investicija, pozitivan povraćaj investicija i održavanje likvidnosti.

Ukupna sredstva penzijskog sistema su u 2016. godini dostigla vrednost od 1,425 miliona evra ili rast od 15.20% u odnosu na 2015. godinu. Porast sredstava se uglavnom pripisuje povećanju jedinične cene u globalnim tržištima tokom 2016. godine. U porastu sredstava penzijskog sektora u 2016. godini, ključni doprinos je dao KPŠF sa 1,419 miliona evra ili 99.52%, zatim SKPF sa 6,807 hiljada evra ili 0.48% od ukupnih sredstava penzijskog fonda.

Obavezni doprinosi odnosno penzijska sredstva drugog stepena, ostaju glavni izvor finansiranja u penzijskom sektoru. Štaviše obavezni doprinosi su pod ekskluzivnom upravljanju KPŠF-a, koji čine 99.52% od ukupnih obaveza penzijskog sektora, praćen od SKPF-a sa 0.48% od ukupnih obaveza penzijskog sektora, sa doprinosima dobrovoljnih fondova, odnosno trećeg stepena.

Bruto povraćaji investicija u penzijskom sektoru tokom 2016. godine pripisuju se KPŠF-u sa 21,558 hiljada evra, praćen od SKPF-a sa 131 hiljada evra.

4.15.1 Ispitivanja penzionih fondova na licu mesta (on-site)

U cilju očuvanja stabilnosti finansijskog sektora, tokom 2016. godine su sprovedena ispitivanja penzijskih fondova u skladu sa godišnjim planom. Nadzor penzija je bio konzistentan sa

međunarodnim praksama u relevantnoj oblasti, podržavajući pristup zasnovan na riziku. Posebna pažnja je posvećena upravljanju fondovima, strategiji investicija, efikasnosti interne kontrole, očuvanju adekvatne likvidnosti i drugim rizicima.

Nadzor penzija je i tokom 2016. godine sproveo potpuna i fokusirana ispitivanja u penzijskim fondovima, u cilju primene bližeg nadzora fondova. Osim toga, tokom prošle godine realizovano je ukupno 4 ispitivanja penzijskih fondova, od kojih dva potpuna ispitivanja i dva fokusirana ispitivanja.

Potpuna i fokusirana ispitivanja su realizovana u skladu sa godišnjim planom 2016. godine, sa ciljem da se proceni opšte stanje penzijskih fondova, odnosno procena upravljanja fondovima, politike i postupci, menadžment, učinak investicija, efikasnost funkcionisanja internih kontrola kao i usklađenost sa zakonima i uredbama CBK-a.

U međuvremenu, fokusirana ispitivanja na penzijske fondove imala su za cilj praćenje ispunjavanja preporuka iz prethodnih ispitivanja CBK-a.

4.15.2 Razvoj pravnog-regulatornog okvira

U cilju unapređenja pravnog okvira u oblasti penzionog sistema, Centralna banka Republike Kosova je dodatno ojačala regulatorni i nadzorni okvir. U tom pravcu, završene su i odobrene određene uredbe za nadzor penzionih fondova, koje uređuju nadzor odgovarajućih funkcija, kao i ispunjeni su zahtevi Zakona o penzijskim fondovima na Kosovu, koji proizilaze iz poslednje izmene.

Takođe, tokom 2016. je izrađen nacrt zakona o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-101 o penzijskim fondovima na Kosovu, kojim su uređene druge dotične oblasti prema dotičnim institucijama.

4.15.3 Transparentnost i odnosi sa javnošću u penzionom sistemu

Penzioni sistem na Kosovu, što se tiče transparentnosti prema javnosti, razvija istinski informativni proces, praćen blagovremenim ažuriranjima. Tokom 2016. godine, industrija penzija je nastavila sa transparentošću i odnosa sa javnošću.

U skladu sa Zakonom o penzijskim fondovima na Kosovu i uredbi CBK-a, penzijski operateri objavljuju/pružaju javni pristup ključnim informacijama o operacijama penzionih fondova za javnost. Doprinosioci i šira javnost se, na tromesečnoj osnovi, informišu putem objavljenih tromesečnih izveštaja u vezi sa poslednjim stanjem o investicijama za završeno tromesečje, informacijama o ceni deonica i informacijama koje se odnose na sredstva pod upravom.

Pored toga, doprinosioci u svakom trenutku mogu pristupiti putem interneta na račun penzione štednje preko dotične internet stranice, gledaju stanje na računu, informacije o plaćenim doprinosima na njegovo/njeno ime, ažuriranje podataka kontakta, npr. bračno stanje, etničku pripadnost, ažuriranje demografskih podataka, kao što su npr. adresa, broj telefona, izaberu metod dobijanja pojedinačnog stanja, kao i druge usluge i informacije.

Informacije se nude na službenim jezicima u skladu sa Ustavom Kosova, što omogućava lak pristup i za nevećinsku zajednicu.

4.16. Sprečavanje pranja novca

Godišnji izveštaj za 2016. godinu, predstavlja stanje sektora, odnosno banaka, mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija i preduzete mere u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Divizija SPN-a za rad i obavljanje aktivnosti u ispunjavanju svog operativnog mandata tokom 2016. godine, referentna tačka aktivnosti je bio Strateški plan Centralne banke Republike Kosovo, godišnji plan finansijskog nadzora, godišnji plan i akciona strategija i plan Divizije za sprečavanje pranja novca.

2016. godine je napredovao sistem praćenja transakcija, ugrađujući sistem međubankarskih transfera. Cilj sprovođenja ove aktivnosti je da se poveća praćenje transakcija putem informacionog sistema Centralne banke Kosova. Ostvarenje ovog cilja je uključivalo i povećanje saradnje sa ostalim sektorima i odeljenjima van funkcije finansijskog nadzora i usvajanje sistema informacione tehnologije.

2016. godina se karakteriše razvojem naglašenim u pogledu zakonodavstva, gde je u tom pogledu usvojen novi Zakon o sprečavanju pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma i na kraju 2016. godine, Odbor CBK je usvojio novu uredbu za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, gde se istovremeno ispunjavaju preporuke iz izveštaja FSAP od MMF-a (Finacial Stability Assesment Program 2012. godine) i preporukama Centralne banke Evrope o dokumentu „*Technical Cooperation Programme with the central banks of the Western Balkans preparing their accession to the European System of Central bank (ESCB) / Needs Analysis Report / Central Bank of the Republic of Kosovo (CBK)*”, iz 2015. godine.

4.16.1 Nadzor finansijskih institucija

Nadzor finansijskih institucija na licu mesta, je usredsređen u smislu zaštite njihovih sistema putem sprovođenja standarda i zakonodavstva za sprečavanje i borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma. Glavni fokus Divizije je bio da se izvrši ispitivanje banaka i finansijskih institucija u oblasti SPN-a/FT-a. Ove aktivnosti su takođe predviđene u strateškom planu Divizije i glavni cilj je bio da se dobiju informacije na licu mesta o nivou mera koje su finansijske institucije preduzele za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

Tokom 2016. godine je sprovedeno ukupno 11 ispitivanja. Od ovih ispitivanja, četiri su bila detaljna ispitivanja, dok su 7 bila usredsređena ispitivanja. Ispitivanja su uključivala banke, mikrofinansijske institucije i nebankarske finansijske institucije. U tom smislu, plan je predviđao da se sprovedu ispitivanja u šest banaka, dve mikrofinansijske institucije i 1 nebankarske finansijske institucije (NBFi). Takođe, ove godine, za razliku od prethodnih godina, planirana su ispitivanja u dva osiguravajuća društva (proizvodi osiguranja života ili Life), procenjujući nivo mera ovih finansijskih institucija, u pogledu proizvoda koji se smatraju sa većim rizikom za pranje novca.

Tokom protekle godine, takođe je praktikovao dobijanje povratnih informacija i praćenje ispunjavanja preporuka iz prethodnih ispitivanja. U tom smislu, 2016 godine, odsek je primio četiri povratne informacije u vezi sa ispunjavanjem preporuka. Ključne tačke procene prilikom ispitivanja određenih finansijskih institucija, su bile pravne i regulatorne obaveze i odgovornosti finansijskih institucija za sprečavanje pranja novca i finansiranja aktivnosti terorizma. Banke su izradile politike i procedure koje stvaraju mogućnosti za efikasne mere SPN-a/FT-a. Banke u stranom vlasništvu su, te politike i procedure, izradile uz pomoć matičnih banaka, koje su odobrene od strane Upravnog odbora. Ispitivane finansijske institucije su nastavile da preduzimaju mere u cilju povećanja ljudskih i tehničkih kapaciteta, zapošljavanjem specijalnog osoblja u skladu sa SPN-a/FT-a i čineći ih u znatnoj meri nezavisnim od funkcije unutrašnje

kontrole. Preduzete mere i aktivnosti, Divizija je ove godine od strane banaka primilo, na proaktivan način, na neprekidnoj osnovi.

Takođe, finansijske institucije su preduzele značajne mere u pravcu povećanja efikasnosti nadzora, postupak identifikacije klijenata i otvaranja novih računa i utvrđivanje vlasnika korisnika.

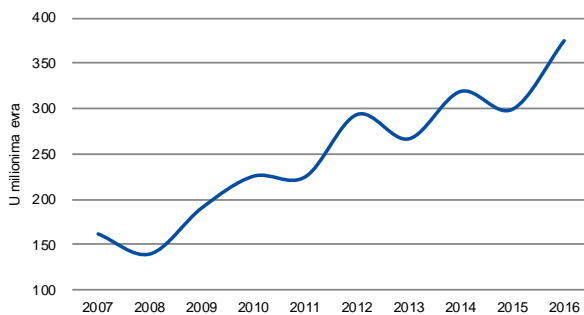
5. Usluge pružene vlastima, finansijskoj zajednici i javnosti

5.1. Operacije i upravljanje gotovinom

Centralna banka Kosova (CBK) je nadležna za obezbeđivanje odgovarajućeg snabdevanja lokalne privrede, evro novčanicama i kovanicama. Ova funkcija CBK-a se vrši na indirektni način putem bankarskog sektora koji je direktno povezan sa poslovanjima i građanima. Odgovornosti CBK-a u vezi sa operacijama i upravljanjem gotovinom tokom 2016. godine, kao i prethodnih godina, su bile u vezi sa evro kao valutom koja se zvanično koristi na Kosovu.

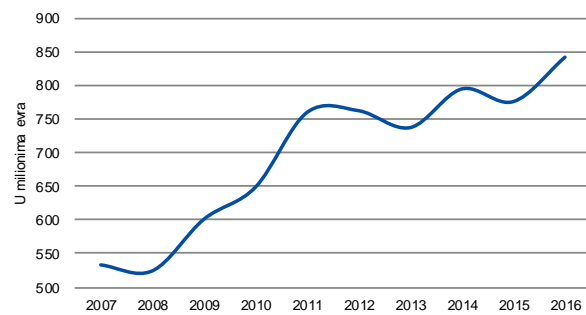
Tokom 2016. godine, CBK obezbeđuje kvalitativnu i kvantitativnu ponudu novčanica i kovanog novca u bankarskom sektoru za izmirenje gotovinskih transakcija privrede i građana. Kao posledica toga, funkcija za obezbeđivanje odgovarajućeg snabdevanja novčanicama i kovanicama za izmirenje gotovinskih transakcija u privredi je uspešno ispunjena od strane CBK.

Slika 51. Snabdevanje gotovinom (vrednost), u milionima evra

Izvor: CBK BQK (2017)

Slika 52. Prijem gotovine (vrednost), u milionima evra

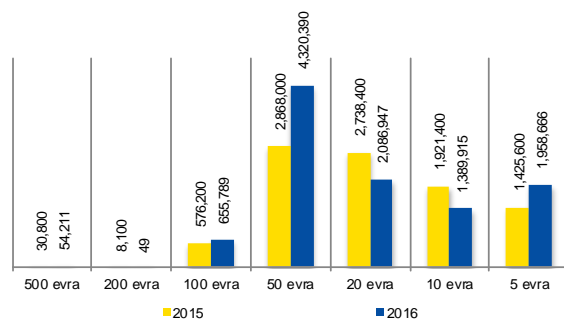

Izvor: CBK (2017)

Ukupna vrednost snabdevanja gotovinom je 2016. godine porasla za 25,34 odsto u odnosu na 2015. Godinu (slika 51). Struktura gotovine prema apoenima, koja se prvenstveno utvrđuje zahtevima bankarskog sektora, nije imala nikakvu značajnu promenu od 2015. u 2016. godini. Evro novčanice nastavljaju da dominiraju zahtevima za snabdevanje apoenima – 5, 10, 20 i 50 evra, dok zahtevi za apoene od 100, 200 i 500 evra, ostaju znatno manji. Tokom 2016. godine, zahtevi za apoene vrednosti od 50 i 5 evra su imali značajan porast u odnosu na prethodnu godinu i zahtevi za količinu apoena vrednosti od 20 i 10 evra su imali blagi pad.

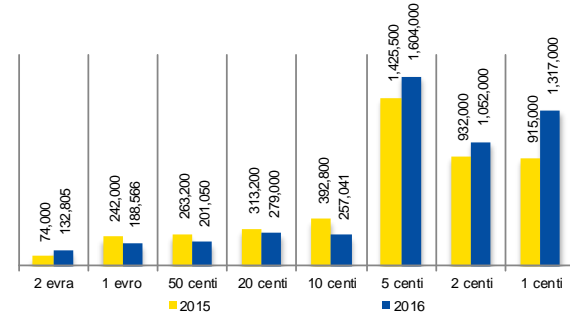
Kao što je prikazano na slikama 53 i 54, tokom 2016. godine, CBK je snabdeo bankarski sektor sa oko 10,5 miliona komada evro novčanica (u iznosu od preko 374 miliona evra) i više od 5 miliona komada evro kovanica (u iznosu od oko 0,75 miliona evra).

Slika 53. Snabdevanje novčanicama evro na osnovu apoena (broj komada)

Izvor: CBK (2017)

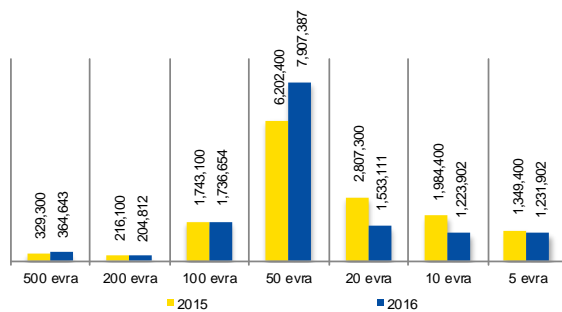
Slika 54. Snabdevanje kovanicama evro na osnovu apoena (broj komada)

Izvor: CBK (2017)

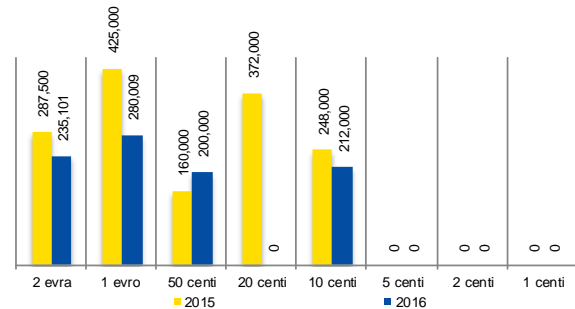
Ukupna vrednost gotovine primljene kao depozit beleži rast od oko 8.5 odsto u 2016. u odnosu na prethodnu godinu (slika 52). CBK je primila više od 14,2 miliona komada novčanica (prosečno oko 57.000 komada novčanica dnevno) i 0,93 miliona komada kovanica (prosečno oko 3.700 komada kovanica dnevno) kao depozit gotovine iz bankarskog sektora. Izraženo u vrednosti, depoziti gotovine su dostigle približan iznos od oko 841,4 miliona evro novčanica i 0,87 miliona evro kovanica. Struktura evro novčanica primljena tokom 2016. godine (slika 56), kao što se vidi u slici 55, nije imala neku veću promenu u odnosu na prethodnu godinu, dok je struktura primljenih novčanica tokom 2016. godine zabeležila pad kod kovanica od 20 centi u odnosu na druge kovanice, koje su beležile porast.

Slika 55. Primljene evro novčanice na osnovu apoen (broj komada)

Izvor: CBK (2017)

Slika 56. Primljene evro kovanice na osnovu apoen (broj komada)

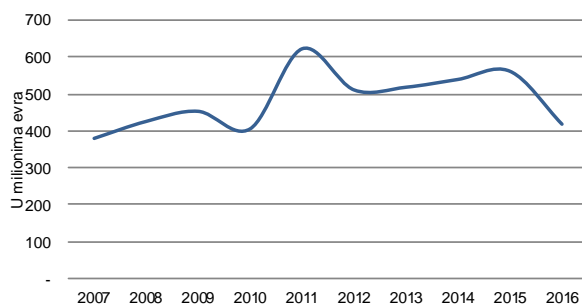

Izvor: CBK (2017)

Tokom 2016. godine, slično prethodnim godinama, neto¹⁰ deponovana gotovina je imala višu vrednost nego snabdevena gotovina. U stvari, postižući oko 467,2 miliona evra, takva promena je bila u nižoj meri nego u prethodnoj godini koja je bila oko 477 miliona evra. Ovo smanjenje je uglavnom bio rezultat povećanja zahteva za evro novčanice iz bankarskog sektora.

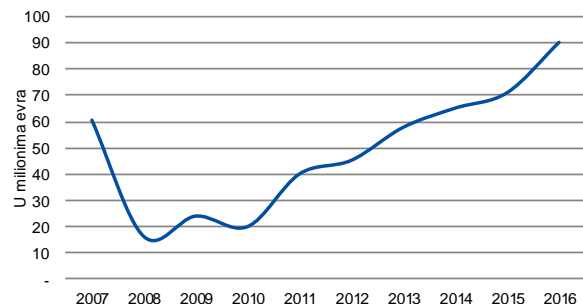
Budući da CBK održava samo neophodan optimalni nivo gotovine za obavljanje operacija, viškovi se šalju u evrozoni, gde se zatim koriste za obavljanje međunarodnih plaćanja i vraćaju se putem investicija u sredstvima nosioca interesa. Neto pošiljke¹¹ gotovine van zemlje u 2016. godini su iznosile 327,8 miliona evra i bile su niže nego godinu dana ranije, kada su iznosile 490,2 miliona evra. Ovo neto smanjenje pošiljki u 2016. godini je došlo kao rezultat povećanog obima novca koji je držan u CBK-u. Trendovi izvoza i uvoza gotovine poslednjih nekoliko godina su predstavljeni u sledeće dve slike (slika 57 i 58).

Slika 57. Izvoz gotovine (vrednost), u milionima evra

Izvor: CBK (2017)

Slika 58. Uvoz gotovine (vrednost), u milionima evra

Izvor: CBK (2017)

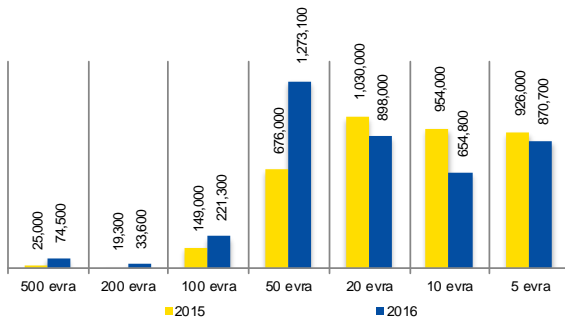
¹⁰ Depoziti minus podizanje gotovine.

¹¹ Uvozi minus izvozi gotovine.

Operacije sa gotovinom nastavljaju da se vrše modernom opremom za obradu i u skladu sa standardnim pravilima i procedurama. Sav gotov novac dobijeni od strane komercijalnih banaka i drugih institucija je obrađen (oko 14,2 miliona komada evro novčanica i 0,93 miliona komada evro kovanica) i klasifikovani prema stepenu podobnosti.

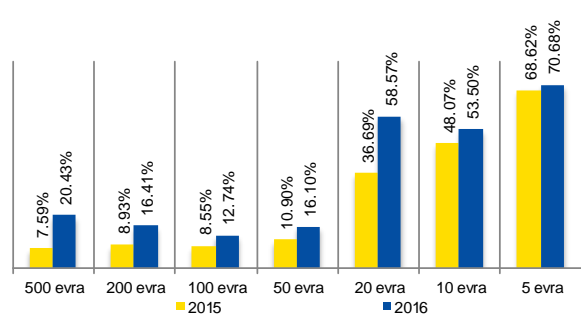
Oko 4 miliona komada evro novčanica (28,35 odsto od broja ukupnih novčanica deponovanih od strane bankarskog sektora) tokom 2016. je klasifikovano kao nepodobno za ponovni opticaj (vrlo zastarele/oštećene) i povlače se iz opticaja, šaljući se bankama u evrozoni (slika 59 i 60). Takva znatna količina nepodobnih novčanica povučeni iz opticaja je značajno doprinela poboljšanju kvaliteta novca u opticaju u Republici Kosovo. Slično prethodnim godinama, većina novčanica koja je klasifikovana kao nepodobna za ponovni opticaj, su bile one u apoenima od 20, 10 i 5 evra. Oni čine oko 60 odsto novčanica nepodobnih za ponovni opticaj zbog veće stope kretanje iz ruke u ruku građana tokom njihovog opticaja.

Slika 59. Broj ostarelih novčanica povučeni iz opticaja (broj komada)

Izvor: CBK (2017)

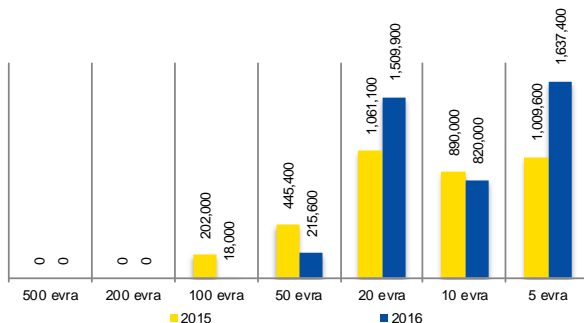
Slika 60. Proporcija novčanica povučeni iz opticaja od ukupno primljenih

Izvor: CBK (2017)

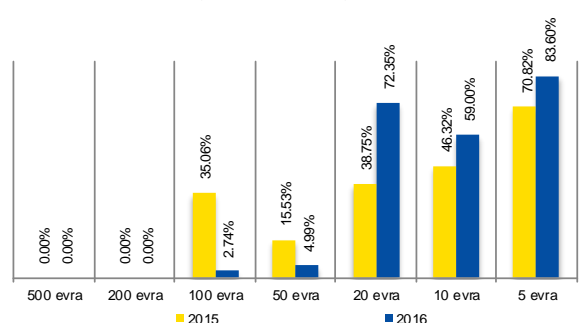
Kvalitet gotovine u prometu je poboljšao i kroz snabdevanje bankarskog sektora sa potpuno novim evro novčanicama, koje su donete iz evrozone (61 i 62). Tokom 2016. godine, CBK je isporučila bankarskom sektoru više od 4,2 miliona komada novih evro novčanica (40,1 odsto od ukupnog broja isporučenih evro novčanica). Oko 94,5 odsto novih isporučenih novčanica tokom 2016. godine bile su novčanice nižih apoeni (20, 10 i 5 evra), koje su uglavnom isporučene komercijalnim bankama u cilju opremanja njihovih bankomata. Potom, sve upotrebljene evro novčanice koje su isporučene, su bile vrhunskog kvalitete (kvalitet podoban za ponovni opticaj).

Slika 61. Snabdevanje sa novim novčanicama (broj komada)

Izvor: CBK (2017)

Slika 62. Proporcija novih novčanica puštene u opticaj od ukupnog snabdevenog

Izvor: CBK (2017)

Što se tiče mera protiv falsifikovanja, Odeljenje za novac i bankarske odnose je pratilo slučajeve falsifikovanog novca tokom 2016. Godine (slika 63). Posebno, nastavilo je da saraduje sa vlastima za unapređenje izveštavanja novca za koji se sumnja da je falsifikovan. Odeljenje za novac i

bankarske odnose zajedno sa Laboratorijom za forenziku objavili su na internet stranici¹² CBK-a statistike o falsifikovanom novcu na nivou Republike Kosova. Pored toga, obrazovni materijali su objavljeni u cilju informisanja javnosti o bezbednosnim karakteristikama novčanica serije Evropa.

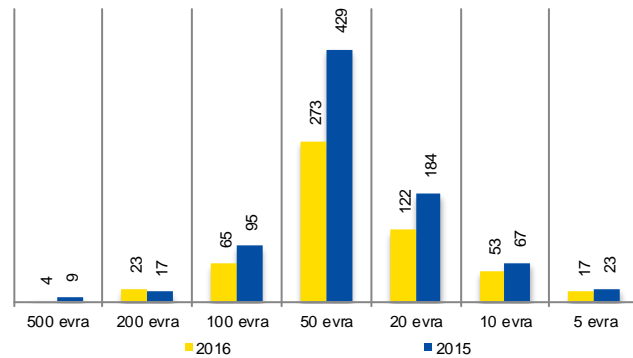
5.2. Održavanje i transakcije računa

CBK pruža bankarske usluge Vladi Republike Kosovo, Kosovskoj agenciji za privatizaciju (KAP) i drugim institucijama, kao što su banke i druge finansijske institucije, javni subjekti, strane banke, centralne banke,

međunarodne finansijske institucije (Međunarodni monetarni fond, Svetska banka) i međunarodne organizacije, kao što je navedeno u članu 9. zakona br. 03/L-209 o CBK-u. U 2016. godini, kao i prethodnih godina, ove usluge se uglavnom sastojale od održavanja računa i plaćanja, isključujući bilo koji oblik kreditiranja.

CBK je podržao napredak procesa transakcije i raspodele Ministarstva finansija i Kosovske agencije za privatizaciju. Oblici plaćanja i način komunikacije su prilagođeni njihovim zahtevima. Vredi pomenuti kompletnu elektronicizaciju obavljanja međunarodnih naloga transfera Ministarstva finansija. Tokom 2016. godine sve međunarodne isplate su realizovane putem SWIFT mreže, skraćujući vreme i povećavajući efikasnosti obrade

Slika 63. Euro novčanice, falsifikovane i konfiskovane na nivou Kosova (broj komada)

Izvor: Kosovska agencija za forenziku (2017)

Tabela 13. Iznos transakcije prema glavnim vrstama plaćanja (u hiljadama evra)

Llojet e transaksioneve	2012	2013	2014	2015	2016
Transaksionet me para te gatshme	+468,755	+470,786	+475,752	+476,310	+467,362
Depozita ne para te gatshme	762,596	737,524	794,989	776,195	842,240
Terheqje te parave te gatshme	293,841	266,738	319,237	299,885	374,878
Transferet vendor	+335,267	+581,797	+839,345	+942,520	+1,041,198
Transferet vendor ardhesh	1,568,574	1,554,535	1,615,753	1,677,024	1,712,605
Transferet vendor dales	1,233,308	972,738	776,408	734,504	671,407
Transferet nderkombetar	-366,873	-321,676	-714,099	-441,312	-580,656
Transferet nderkombetar ardhesh	372,967	653,710	404,473	538,375	970,941
Transferet nderkombetar dales	739,840	975,386	1,118,572	979,687	1,551,597

Izvor: CBK (2017)

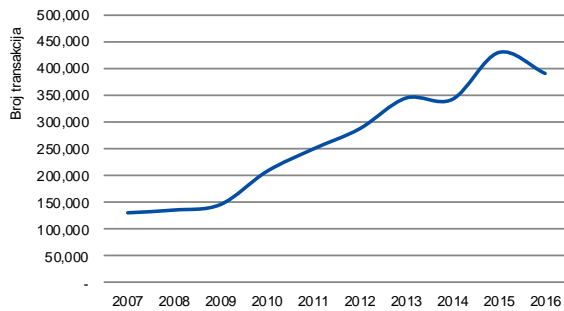
Dok je najveći deo operacija gotovinom CBK-a izvršen u ime i na račun komercijalnih banaka, najveći deo domaćih plaćanja CBK-a je izvršen u ime i na račun trezora.¹³

¹² <http://bqk-kos.org/?id=31>

¹³ Trezora- Ministarstvo finansija

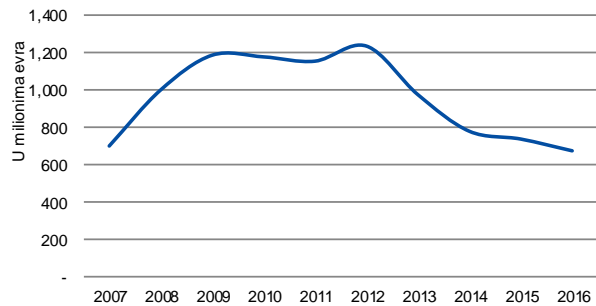

Slika 64. Obim domaćih odlaznih transakcija, broj

Izvor: CBK 92017)

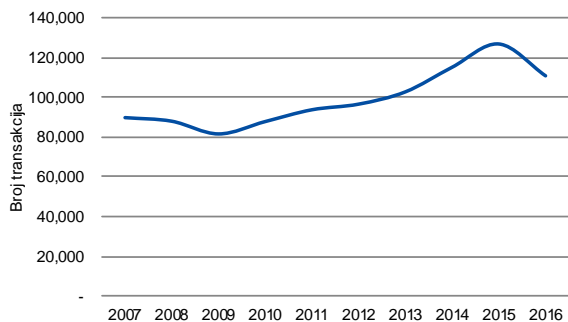
Slika 65. Vrednost domaćih odlaznih transakcija, u milionima evra

Izvor: CBK (2017)

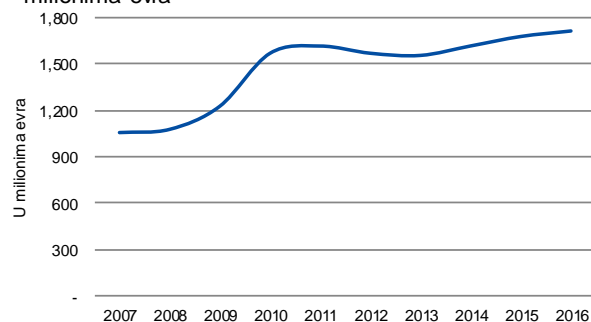
CBK je, u ime svojih klijenata, obradio skoro 390 hiljada odlaznih domaćih naloga isplate (smanjenje od 9% u odnosu na prethodnu godinu), slika 64, i primila je u njihovo ime skoro 111 hiljada dolaznih naloga isplate (smanjenje od 12,6% u odnosu na prethodnu godinu), slika 66. Izraženo u vrednosti, odlazni domaći nalozi isplate su dostigli iznos od preko 671,4 miliona evra (smanjenje od 8,6% u odnosu na prethodnu godinu), slika 65, i dolazni domaći nalozi isplate su dostigli iznos od preko 1.7 milijardi evra (povećanje od 2,1 odsto u odnosu na prethodnu godinu), slika 67. Najveći broj i iznos domaćih transakcija je CBK izvršio po nalogu i za trezor.

Slika 66. Obim domaćih dolaznih transakcija, broj

Izvor: CBK (2017)

Slika 67. Vrednost domaćih dolaznih transakcija, u milionima evra

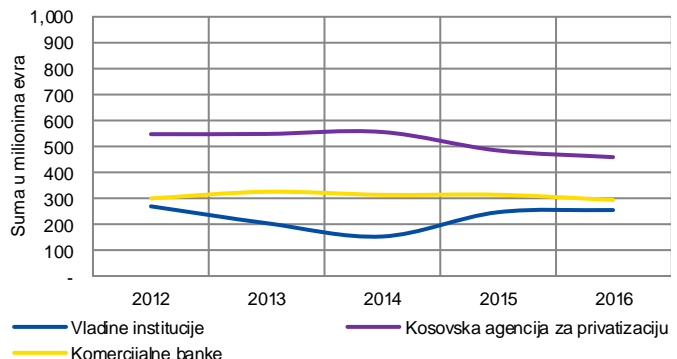
Izvor: CBK (2017)

Što se tiče domaćih odlaznih isplata, treba napomenuti da su sve komercijalne banke same to generisale, dok su institucije osiguranja najveći broj njihovih uplata vršile preko komercijalnih banaka. U stvari, svi drugi vlasnici računa CBK-a koriste usluge plaćanja koje nudi CBK na ograničen način, jer svi oni imaju račune u komercijalnim bankama.

Što se tiče međunarodnih transakcija, najveći broj njih je izvršen od strane CBK-a po nalogu trezora (slike 69 i 71).

S druge strane, uzimajući u obzir njihovu vrednost, najveći deo međunarodnih transakcija izvršen od strane CBK-a je bio u vezi sa transferom sredstava komercijalnih banaka (slike 70 i

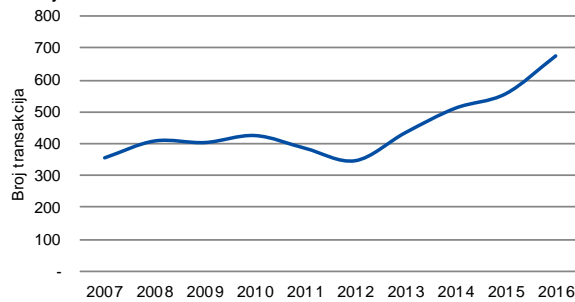
Slika 68. Evolucija depozita ključnih klijenata CBK-a, u milionima evra

Izvor: CBK (2017)

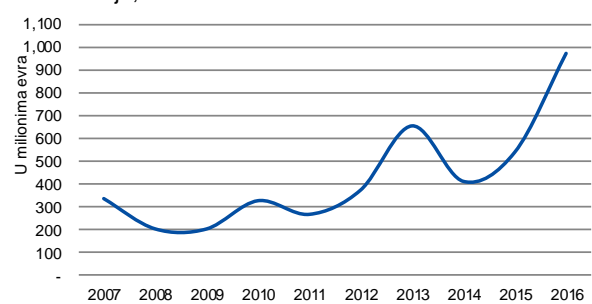
72). Godišnji podaci za poslednjih pet godina, o međunarodnim transakcijama, su prikazani na sledeće četiri slika (slike 69, 70, 71 i 72).

Slika 69. Obim međunarodnih dolaznih transakcija, broj

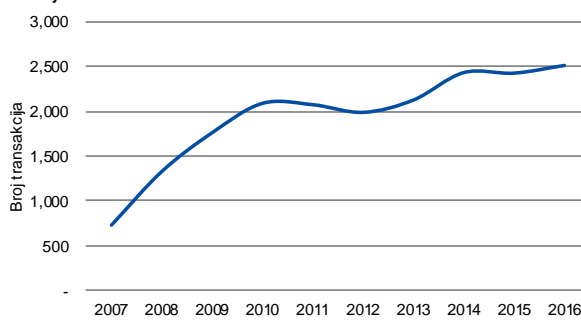
Izvor: CBK (2017)

Slika 70. Vrednost međunarodnih dolaznih transakcija, u milionima evra

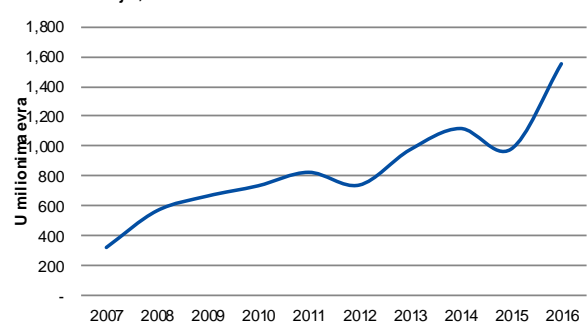
Izvor: CBK (2016)

Slika 71. Obim međunarodnih odlaznih transakcija, broj

Izvor: CBK (2017)

Slika 72. Vrednost međunarodnih odlaznih transakcija, u milionima evra

Izvor: CBK (2017)

Dana 31. decembra 2016, depoziti institucija Vlade Kosova su dostigli iznos od 257,4 miliona evra, dok su depoziti KAP-a dostigli iznos od 460.9 miliona evra.

Tabela 14. Nivo depozita glavnih klijenata (u hiljadama evra)

Stanje računa	2012	2013	2014	2015	2016
Ukupno stanje	1,175,099	1,324,296	1,082,519	1,135,559	1,074,458
Vladine institucije	271,692	206,838	155,481	248,780	257,393
Kosovska agencija za privatizaciju	549,403	550,328	557,801	486,819	460,961
Komercijalne banke	302,147	327,843	315,932	316,406	296,399
Ostalo	51,857	239,287	53,305	83,553	59,705

Izvor: CBK (2017)

Među ostalim vlasnicima računa, komercijalne banke i institucije za osiguranja su važnije od nivoa depozita u CBK.

Tabela 15. Nivo depozita po vrstama računa (u hiljadama evra)

Vrste računa	2012	2013	2014	2015	2016
I. Tekući računi	977,104	1,110,346	1,017,519	1,135,559	1,074,458
Kosovska agencija za privatizaciju	549,403	530,328	557,801	486,819	460,961
Vladine institucije	73,697	12,888	90,481	248,780	257,393
Komercijalne banke	302,147	327,843	315,932	316,406	296,399
PŠPK + javne institucije (PTK, KEK, itd.)	27,339	209,655	20,845	51,212	16,248
FODK + Ostali	19,060	24,349	26,385	27,669	38,725
Osiguravajuća društva	4,983	4,955	5,738	4,528	4,652
Međunarodne institucije (EULEX, itd.)	406	260	268	144	80
Dodatni penzionni fondovi	68	68	68	0	0
II. Oročeni depoziti	152,000	133,000	65,000	0	0
Kosovska agencija za privatizaciju	0	20,000	0	0	0
Vladine institucije	152,000	113,000	65,000	0	0
Komercijalne banke	0	0	0	0	0
PŠPK + javne institucije (PTK, KEK, itd.)	0	0	0	0	0
FODK + Ostali	0	0	0	0	0
Osiguravajuća društva	0	0	0	0	0
Međunarodne institucije (EULEX, itd.)	0	0	0	0	0
Dodatni penzionni fondovi	0	0	0	0	0
III. Vladine hartije od vrednosti	45,995.19	80,950.60	0.00	0.00	0.00
Vladine institucije	45,995	80,951	0	0	0
Ukupno stanje	1,175,099	1,324,296	1,082,519	1,135,559	1,074,458

Izvor: CBK (2017)

Depoziti komercijalnih banaka i osiguravajućih institucija koji se drže u CBK, su uglavnom vezani za pravne zahteve i obaveze. Oni su sačinili 28 odsto od ukupnih depozita koji su držani u CBK do kraja 2016. godine. Dana 31. decembra 2016. godine, depoziti komercijalnih banaka i osiguravajućih društava su bili u iznosu od 301 miliona evra.

5.3. Platni sistem

Jedna od primarnih funkcija CBK-a je funkcionisanje efikasnog, bezbednog i održivog platnog sistema u zemlji, kao ključni stub finansijske infrastrukture i domaće ekonomije.

Tokom 2016. godine, međubankarski platni sistem se odlikovao održivošću, sigurnošću i visokom interoperabilnom efikasnošću, ostvarujući kliring i blagovremena izmirenja u skladu sa odgovarajućim standardima i procedurama. Takođe, registar bankovnih računa (RBR), je dobro funkcionisao i zabeležio je rast u pristupu korisnika kao rezultat razmatranja i usklađivanja propisa RBR-a. Ovaj registar je podvrgnut promenama i poboljšanjima softvera u cilju automatizacije svih procesa i omogućavanja elektronske komunikacije.

Počevši od 1. jula 2016, elektronski sistem međubankarskog kliringa u CBK je zamenjen novim sistemom koji je projektovan u skladu sa najnovijim standardima iz oblasti platnog sistema. Sprovođenje ovog sistema je jedan od ključnih koraka koje je CBK preduzela u cilju jačanja stabilnosti i povećanja efikasnosti finansijskog i posebno bankarskog sektora.

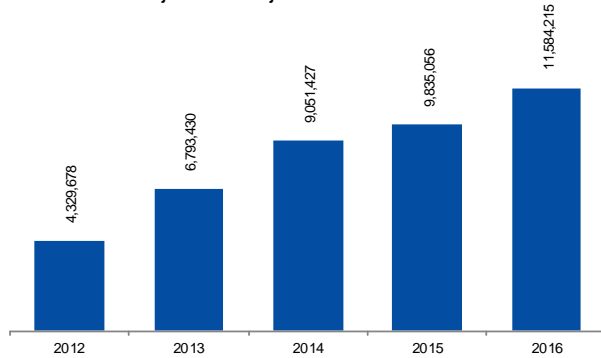
Novi sistem međubankarskih plaćanja, nazvan ATS (automatic transfer system/automatski sistem transfera) se sastoji od dve glavne komponente: RTGS komponenta (real time gross settlement/bruto poravnanja u realnom vremenu), koja omogućava transfer sredstava u realnom vremenu, kao i komponenta ACH (automatic clearing house/automatizovani sistem kliringa) koji vrši obradu grupnih plaćanja i u maloj vrednosti.

Novi platni sistem je projektovan u skladu sa najnovijim svetskim standardima iz oblasti platnih sistema (ISO 20022), i u skladu sa najmodernijom tehnologijom i najboljim praksama koje čine Kosovo jednom od prvih zemalja koje su sprovele ovaj standard.

Pored sprovođenja novog platnog sistema od 30. juna, 2016. Počelo je sprovođenje IBAN za domaća plaćanja koji će uticati na ujedinjenje i standardizaciju procesa kontrole validnosti bankovnih računa.

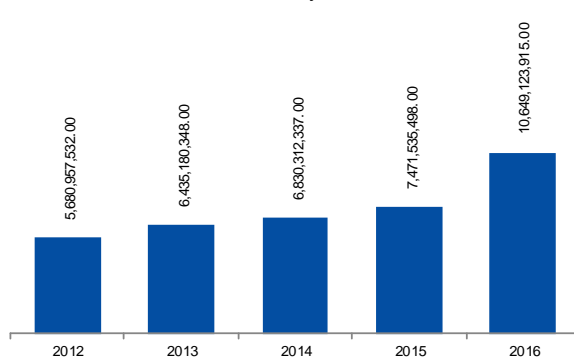
5.3.1 Operisanje međubankarskog platnog sistema

Slika 73. Broj transakcija u ATS-u

Izvor: CBK (2017)

Slika 74. Vrednost transakcija u ATS-u

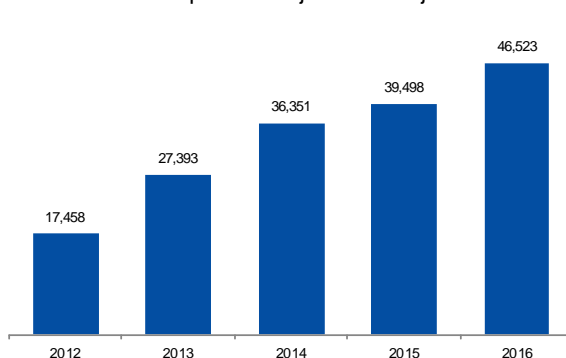

Izvor: CBK (2017)

Međubankarski platni sistem (MPS) omogućava obradu niza instrumenata za plaćanja, međubankarski kliring i izmirenje hartija od vrednosti.

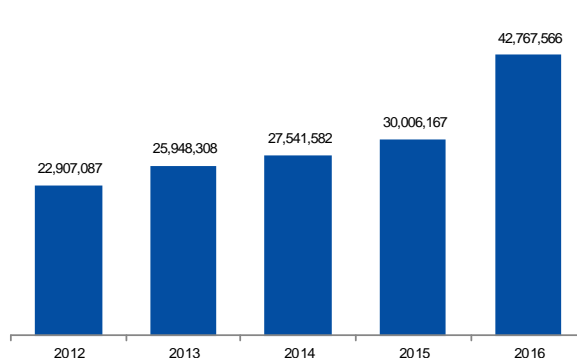
Statistički pokazatelji aktivnosti MPS su odraz povećanja obima i vrednosti transakcija prikazanih u sledećim radnjama:

Slika 75. Dnevni proseki broja transakcija u ATS-u

Izvor: CBK (2017)

Slika 76. Dnevni proseki vrednosti transakcija u ATS-u

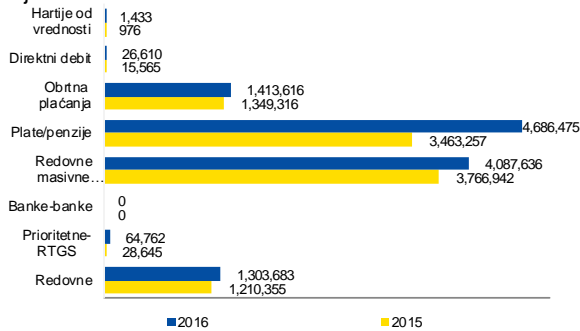

Izvor: CBK (2017)

Obradeno je oko 11,6 miliona transakcija u ukupnoj vrednosti od oko 10,6 milijardi evra. U poređenju sa MPS transakcijama u prethodnoj godini, obim transakcija je povećan za 17.88% i vrednost transakcija je porasla za 42.52%.

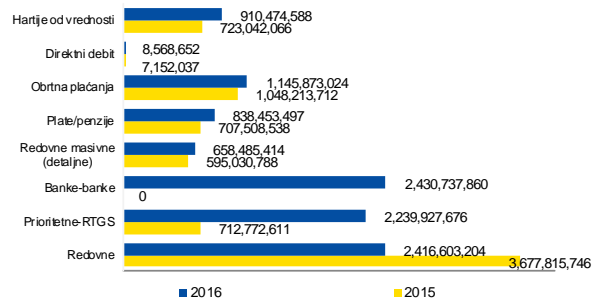
Povećanje vrednosti međubankarskih transakcija ostvarenih kroz MPS, je rezultat dodavanja novih proizvoda i kategorija transakcija koje prethodno nisu prošle kroz međubankarski platni sistem.

Slika 77. Godišnji obim transakcija ATS-a prema njihovim vrstama

Izvor: CBK (2017)

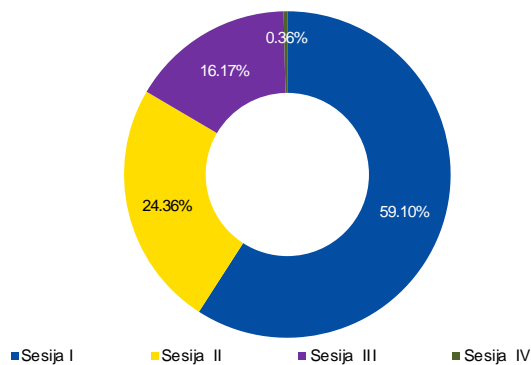
Slika 78. Godišnja vrednost transakcija ATS-a prema njihovim vrstama

Izvor: CBK (2017)

Stalni rast obima i vrednosti međubankarskih transakcija MPS-a odražava relativni porast bezgotovinskog plaćanja i rast poverenja u bankarski sistem. U okviru MPS-a su realizovana plaćanja kroz dve komponente: sva plaćanja u vrednosti iznad 10.000 € i sve isplate naložene po prioritetu od strane klijenata u komponenti RTGS se realizuju u realnom vremenu, dok se u ACH komponenti realizuju sva plaćanja u vrednosti ispod 10.000 € i uključuju sledeće vrste plaćanja: redovna plaćanja (individualna i masovna), plate i penzije, Kos-Giro plaćanja i direktno debitovanje. Stopa rasta kako u pogledu obima tako i vrednosti ovih kategorija plaćanja za godine 2015. i 2016. je prikazana u sledećim slikama:

Slika 79. Broj transakcija prema sesijama u ACH-u

Izvor: CBK (2017)

Redovna plaćanja (individualna i masovna) čine oko 46.5% obima i oko 28.9% vrednosti MPS transakcija.

Kos-Giro transakcije predstavljaju posebnu vrstu redovnih transakcija koje se takođe obrađuju preko kliring sesija i izmiruju se na neto osnovi. Tokom 2016. broj Kos Giro plaćanja je porastao za 4,77%, dok je njihova vrednost porasla za oko 9.32%.

RTGS transakcije se obrađuju i izmiruju toku radnog vremena u realnom vremenu i na bruto osnovi. Tokom 2016. godine njihov broj je sačinio oko 0,6% od ukupnog broja transakcija u MPS, dok je njihova vrednost oko 52,4% od vrednosti transakcija kroz MPS.

Direktno debitovanje kao instrument i nova šema plaćanja na Kosovu se još uvek ne koristi u meri kao i drugi instrumenti plaćanja. Dakle, tokom 2016. godine, ova vrsta transakcija je predstavljala ukupno manje od 1% od obima i vrednosti MPS transakcija.

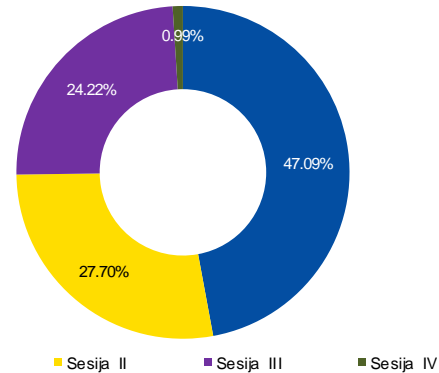
Pregled plaćanja obrađenih kroz sistem ACH u 2016. po sesijama, pokazuje izraženiju koncentraciju u prvoj sesiji kliringa, u poređenju sa tri ostale sesije. Izbegavanje preopterećenja u tokovima plaćanja tokom poslednje sesije kliringa minimizira dodatne rizike u okviru funkcionisanja platnog sistema.

Broj i vrednost transakcija po sesijama:

Ukupna vrednost izmirenih transakcija u MPS tokom 2016. je iznosila 10,649,123,915 evra, od kojih su prve tri institucije sa većim vrednostima započelih transfera zauzele 61.19% od ukupne vrednosti, dok su sve druge institucije zauzele 38,81%. Što se tiče broja započelih transfera, o ukupnog broja od 11,597,055, prve tri institucije sa najvećim brojem započelih transfera su zauzele 74,75% od ukupnog broja, dok su sve ostale institucije zauzele 25,25%.

Detaljan pregled pokazatelja koncentracije učesća aktivnijih institucija u MPS tokom 2016. godine, naspram ukupne aktivnosti u ovom sistemu, prikazana je u sledećoj tabeli:

Slika 80. Vrednost transakcija prema sesijama u ESMK-u

Izvor: CBK (2017)

Tabela 16. Pokazatelj koncentracije za pokrenute/poslate transakcije u MPS

Sistem ATS	Obim	Vrednost
3 banke	74.75%	61.19%
7 drugih banaka	25.25%	38.81%
Ukupno	11,597,055	10,653,861,256

Izvor: CBK (2017)

5.3.2 Nadzor i analiza platnih sistema

Zakon o platnom sistemu ovlašćuje CBK za nadzor platnog sistema, kako bi se osigurala efikasnost, pouzdanost i njegova usklađenost sa zakonskim odredbama, očuvanje poverenja javnosti u platni sistem i instrumente kao i promociju slobodne konkurencije na tržištu platnih usluga.

U cilju jačanja nadzorne funkcije platnog sistema, tokom 2016. godine, CBK je preduzela nekoliko koraka za poboljšanje regulative i procedura za nadzor platnih sistema. Jedan od najvažnijih događaja u ovom pravcu je usvajanje Politika za nadzor platnog sistema, kroz koji se definišu načela i smernice za nadgledanje platnih sistema koji deluju u Republici Kosovo. Shodno ovoj politici, u vršenju svoje nadzorne funkcije nad platnim sistemima od systemske važnosti, CBK se zasniva na načelima za infrastrukturu finansijskog tržišta usvojenog od strane Komiteta za platni sistem i izmirenja Međunarodne banke za poravnanja (BIS), dok se za nadzor platnih sistema sa malim vrednostima primenjuje revidirani okvir za nadzor platnog sistema male vrednosti Evropske centralne banke (ECB).

Takođe, tokom ove godine su izvršene redovne inspekcije u bankama radi praćenja procesiranja plaćanja u skladu sa procedurama koje su određene zakonskim odredbama.

Izvršili smo redovno objavljivanje analitičkih pokazatelja za instrumente plaćanja na Kosovu. Nastavljeno je objavljivanje redovnih analiza oko razvoja platnog sistema, kao i drugih informativnih materijala sa karakterom finansijske edukacije javnosti. Tokom ove godine su objavljene sledeće analize:

- Upotreba kartica na Kosovu - ova analiza je objavljena po prvi put ove godine i ima za cilj da odrazi socio-demografsku distribuciju kartica koje koriste građani Kosova i da analizira faktore koji su doprineli jednoj takvoj distribuciji kartica¹⁵;
- Analiza o upotrebi instrumenata plaćanja na Kosovu (objavljeno na tromesečnom nivou);
- Analiza o razvoju šeme plaćanje Kos Giro i Direktnog Debitovanja (objavljeno na godišnjem nivou)¹⁵;

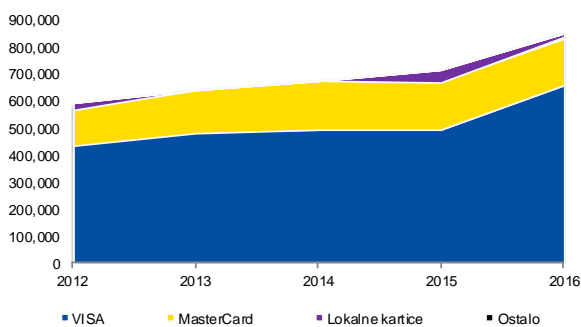
U cilju usklađivanja sa najboljim međunarodnim praksama i preporukama ECB u oblasti platnog sistema izrađene su, pregledane i prilagođene sledeće uredbe i politike:

- Uredba o sistemu međubankarskih plaćanja,
- Uredba o registru bankarskih računa,
- Politike o nadzoru platnog sistema,

5.3.3 Instrumenti plaćanja i bankarska infrastruktura za usluge plaćanja

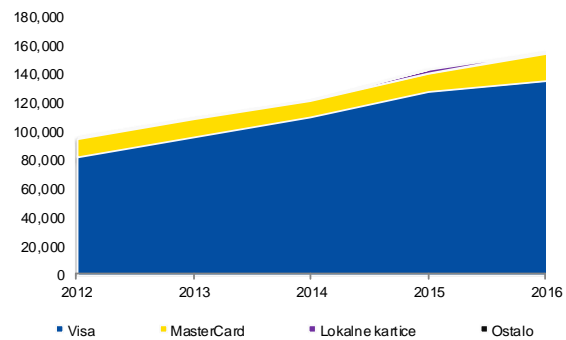
Bankarski izveštaji u vezi instrumenata plaćanja pokazuju da do kraja decembra 2016. godine broj debit kartica je dostigao 856,718 dok je broj kreditnih kartica dostigao 156,437. Upoređenjem sa jednom godinom ranije broj debit kartica se povećao za 19,2 %, dok je broj kreditnih kartica porastao za 8,74 %.

Slika 81. Broj debitnih kartica prema vrsti

Izvor: CBK (2017)

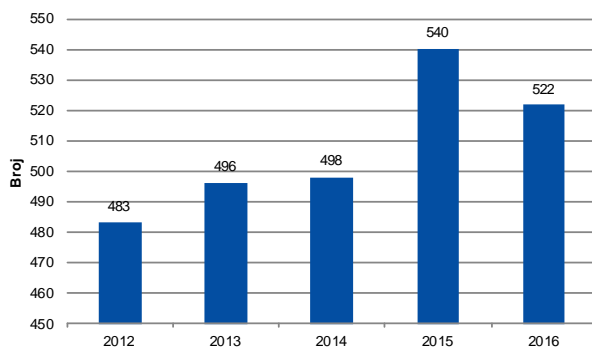
Slika 82. Broj kreditnih kartica prema vrsti

Izvor: CBK (2017)

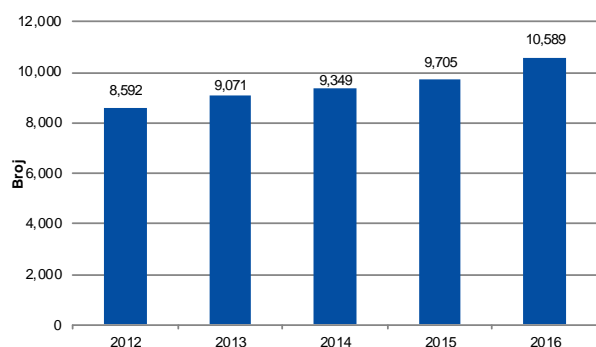
Što se tiče infrastrukture terminala ATM (bankomat) i POS (prodajne tačke) koje pružaju komercijalne banke Kosova, primećuje se konstantan porast broja POS terminala (10,589), dok su ATM terminali u blagom padu tokom ove godine (522).

Slika 83. Broj ATM terminala

Izvor: CBK (2017)

Slika 84. Broj POS terminala

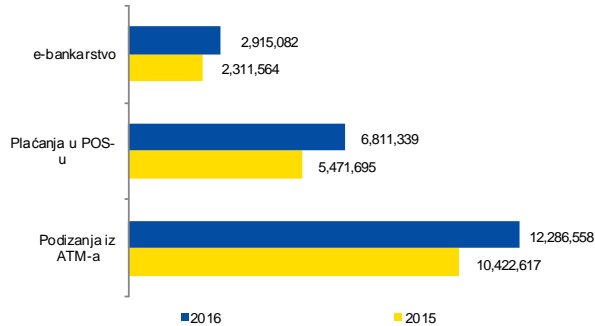

Izvor: CBK (2017)

Osim porasta terminala i instrumenata plaćanja, iz statističkih podataka može se videti da je 2016. Godina okarakterisana rastom upotrebe elektronskih instrumenata za plaćanje.

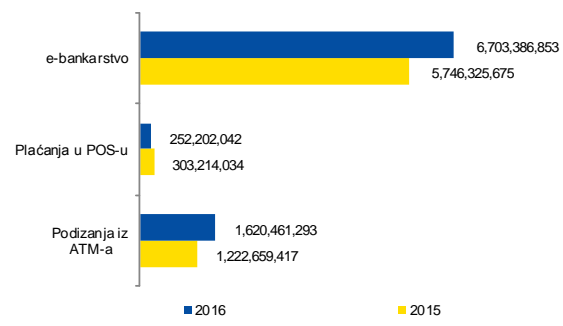
Broj izvršenih plaćanja putem e-bankarstva je dostigao 2,9 miliona transakcija i upoređujući sa prethodnom godinom predstavlja porast za 26,1%, dok njihova vrednost dostiže do 6.7 milijardi evra, sa godišnjim porastom od 16.7%.

Slika 85. Godišnji obim transakcija elektronskih instrumenata plaćanja

Izvor: BCK (2017)

Figura 86. Godišnja vrednost transakcija elektronskih instrumenata plaćanja

Izvor: CBK (2017)

Godina 2016. je okarakterisana rastućim trendom korišćenja instrumenata elektronskog plaćanja. Broj plaćanja na POS terminalima se povećao za 24,5%, dok je njihova vrednost pala za 16,8%. Takođe i podizanje gotovine sa ATM terminala je zabeležilo porast. Broj podizanja sa ATM-a je, 2016. godine, povećan za oko 17,9 %, dok je vrednost podizanja porasla za 32,5%.

Iz bankovnih izveštaja pokazuje se da je na kraju 2015. godine, ukupan broj korisnika bankarskih računa bio oko 1,88 miliona, što predstavlja smanjenje od 0.6 % u odnosu na kraj 2015. godine. Oko 98.45 % računa pripadaju stanovnicima, dok oko 1.55 % strancima.

Od ukupnih računa, na kraju 2016. godine, oko 230,9 hiljada računa su imali „online“ pristup putem interneta da izvrše isplatu ili da provere stanje računa, beležeći rast od 23,3% u odnosu na 2015.

Tabela 17. Brojevi računa

Opis računa	Ukupno računa klijenata			Dostupni sa interneta		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Računi klijenata (1+2)	1,917,513	1,886,644	1,875,091	157,761	187,297	230,905
1-Računi rezidenata (a+b)(%)	98.37%	98.52%	98.45%	97.22%	97.64%	97.86%
a-Individualni (%)	93.18%	93.21%	92.85%	79.66%	79.43%	79.68%
b-Kompanije (%)	6.82%	6.79%	7.15%	20.34%	20.57%	20.32%
2-Računi ne-rezidenata (c+d) (%)	1.63%	1.48%	1.55%	2.78%	2.36%	2.14%
c-Individualni (%)	96.60%	96.84%	96.99%	91.99%	91.27%	91.54%
d-Kompanije (%)	3.40%	3.16%	3.01%	8.01%	8.73%	8.46%

Izvor: CBK, Izveštaji banaka prema "metodologiji za izveštavanje o platnim instrumentima"

Na osnovu statističkih podataka, razvoj infrastrukture ima mnogo brži ritam u poređenju sa zemljama u regionu. Ostaje ohrabrujući brzi trend povećanja upotrebe elektronskih platnih instrumenata.

Što se tiče poređenje Kosova sa zemljama u regionu, vidi se da je brzi trend razvoja u poslednjih nekoliko godina uticao da Kosovo danas poboljša svoju poziciju u odnosu sa susednim zemljama.

Tabela 18. Uporedna tabela platnih instrumenata i terminala¹⁴

Opis	Stanovnika	ATM na milion stanovnika	POS na milion stanovnika	Kreditne kartice na milion stanovnika	Debitne kartice na milion stanovnika	E-bankarstvo na milion stanovnika
Kosovo	1.79	292	5,916	87,395	478,613	104,635
Albanija	2.89	286	2,315	28,071	285,910	53,014
Češka Republika	10.55	430	13,533	194,825	927,165	-
Turska	78.67	614	27,435	739,994	1,428,548	-
Slovenija	2.06	820	18,466	56,155	1,151,726	-
Bugarska	7.18	782	12,846	131,534	864,348	-
Mađarska	9.84	489	11,354	140,495	767,056	-
Bosna	3.81	396	6,714	-	-	82,897
Crna Gora	0.62	603	18,377	64,906	626,866	124,511
Hrvatska	4.22	1,047	24,510	46,966	1,612,261	-
Makedonija	2.08	504	19,472	157,674	619,772	314,495

Izvor: CBK (2017) i centralne banke ili nadzorni otgani dotičnih država.

5.3.4. Smanjenje isplata gotovog novca

Uprkos tome što je osnovni oblik plaćanja na Kosovu još uvek gotov novac, poslednjih nekoliko godina se primećuje brzo povećanje korišćenja elektronskih instrumenata za plaćanje.

Iz statističkih podataka za 2015, primećuje se povećanje broja i vrednosti kreditnih transfera, koji predstavljaju jednu alternativu bezgotovinskog plaćanja. Sa značajnim povećanjem upotrebe su okarakterisana i plaćanja putem elektronskih instrumenata kao što su: transakcije putem debitnih kartica, kreditnih kartica i e-bankarstvo utičući na smanjenje plaćanja u gotovini.

U cilju povećanja efikasnosti u izvršenju transakcija sa karticama, CBK je predvideo sprovođenje sistema funkcionalnosti međubankarskih platnih kartica, da se obezbedi funkcionalnost između izdavalaca kartica.

U ovom okviru, tokom ove godine urađeno je istraživanje izvodljivosti za uspostavljanje međubankarskog sistema za transakcije sa POS-om i ATM-om, za pomoć iz programa Vlada-za-Vladu (G2G program), kao partnerstvo od strane USAID-a za razvijanje lokalnih kapaciteta.

5.4. Upravljanje sredstvima

Odeljenje upravljanja sredstvima je odgovorno za plasman finansijskih sredstava pod upravljanjem od strane Centralne Banke Kosova (CBK), kao i za operisanje centralnog depozitnog sistema i elektronske platforme za trgovanje hartijama od vrednosti Vlade Republike Kosova. Posebno, zadatak upravljanja međunarodnim rezervama je naveden u okviru Zakonu o Centralnoj banci Republike Kosova.

¹⁴ Podaci u tabeli su od 2015 godine, jer većina zemalja u regionu podatke za 2016 godinu još nisu objavili

5.4.1. Upravljanje investicijama

Prema politici investiranja usvojene od strane Izvršnog odbora CBK, glavni utvrđeni ciljevi tokom upravljanja sredstava su: bezbednost, likvidnost i povraćanje investicija.

Tokom 2016. godine, sva sredstva su investirana u finansijske instrumente koji spadaju u kategoriju sigurnih, likvidnih i sa superiornim kreditnim rangom.

Kategorije finansijskih instrumenata u koje su investirana sredstva su:

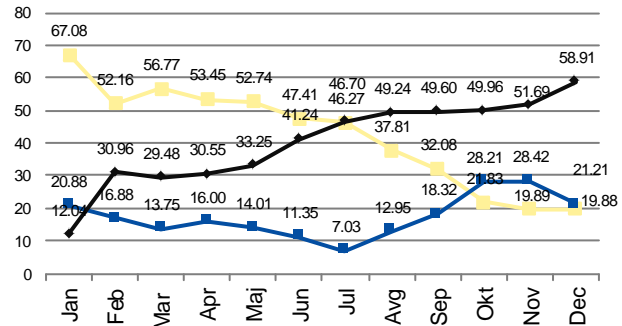
- Oročeni bankarski depoziti sa rokom dospeća do jedne godine, odnosno oročeni bankarski evro i američki kod komercijalnih i centralnih banaka Evrozone;
- Državne obveznice zemalja evrozone sa rokom dospeća do pet godina;
- Državne obveznice Republike Kosova kojima se trguje na sekundarnim tržištima hartija od vrednosti sa rokom dospeća do pet godina.

Raspodela portfolija investicija na osnovu instrumenata, dospeća i količine je postavljeno u skladu sa razvojem finansijskog tržišta i predviđenih potreba za likvidnost CBK-a. Glavna karakteristika 2016. godine je plasiranje sredstava sa dužim vremenskim periodom, odnosno period od tri do pet godina. Jedno takvo plasiranje dolazi kao rezultat nepovoljnih i negativnih normi na tržištu novca u Evrozoni.

Neodrživost finansijskog tržišta u Evrozoni tokom 2016. godine je učinilo da portfolio investicija CBK upravlja preko instrumenata sa manjim rizikom od pomeranja cena, odnosno u državnim obveznicama centralnih i perifernih zemalja Evrozone, kao i vladine obveznice izdate od strane Vlade Kosova. Sa ciljem efektivnije raspodele portfolija investicija i izvršenje povraćaja iz investicija, izvršeno je plasiranje investicija i u instrumentima tržišta novca u drugim valutama osim evra, kao što je američki dolar.

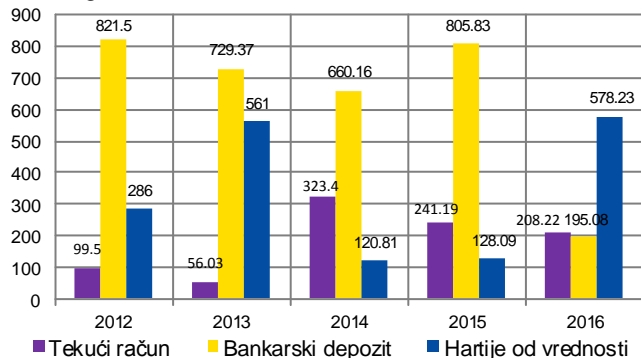
Raspodela portfolija CBK-a u glavnim kategorijama finansijskih instrumenata prikazana na slici br. 88. Pokazuje visoku koncentraciju u instrumentima dugova, odnosno vladinim hartijama od vrednosti. Tokom cele godine održana je raspodela od ukupno 70 posto portfolija u hartijama od vrednosti kao kriterijum određen od strane Investicione politike. Takođe, ispoštovano je drugo ograničenje od maksimalnih 60 odsto u bankarskom depozitu, kao i vremensko ograničenje zrelosti.

Slika 87. Izveštaj o raspodeli portfolija investicija CBK, u procentima

Izvor: CBK (2016)

Slika 88. Raspodela portfolija investicija na kraju svake godine

Izvor: CBK(2017)

Upravljanje portfolija investicija prema najdužim vremenskim periodima je balansirano zadržavanjem znatnog dela likvidnih sredstava za ispunjavanje potreba njenih depozita za realizaciju plaćanja. Shodno, 21 odsto dostupnih sredstava su osigurana gotovim novcem na spoljnjem računu CBK.

Hartije od vrednosti emitovane od strane država evrozone i Vlade Kosova čine glavni instrument učešća u portfolio od 59 odsto od ukupnih dostupnih sredstava za investicije. Porast održivosti u hartijama od vrednosti prema mesecima prikazani na slici br. 88. dolazi kao rezultat raspodele investicija iz stranog tržišta na domaćem tržištu. Hartije od vrednosti emitovane od strane Vlade Kosova su jedna od glavih instrumenata koji su podigli izloženost u kategoriji instrumenata tržišta sa hartijama od vrednosti.

Upoređenju sa prethodnim godinama, 2016. godinu karakteriše jedna niska suma sredstava dostupne za investicije. Ovaj pad ukupnih sredstava u investicioni portfolio je zbog visoke koncentracije sredstava u gotovini u trezoru, kako bi se izbegle negativne stope primenjene od strane Evropske centralne banke (ECB) na osnovu politike norme depozita..

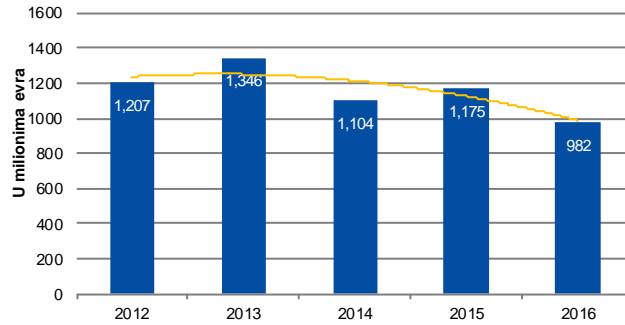
Veće učešće sa hartijama od vrednosti objašnjeno kao na gore navedenoj slici br. 89. odražava investicioni portfolio na osnovu kategorija finansijskih instrumenata za 2016. godinu u odnosu na prethodne godine.

5.4.1.2. Performansa portfolija za 2016. godinu

2016. godina se karakteriše kao promenljiva godina zbog globalnih događaja koji su stvorili nestabilnost na finansijskom tržištu. ECB u pokušaju da ublaži nestabilnost snažno je nastavila program za kupovinu sredstava i olakšala je procedure otkupa na sekundarnom tržištu. To je dovelo do kratkog pozitivnog uticaja na međubankarskom tržištu evra, iako su norme duboko ostale u negativnu teritoriju. Druge nestabilnosti na tržište u evrozoni izazvane su kao rezultat političkih događaja u Velikoj Britaniji, Italiji i Francuskoj.

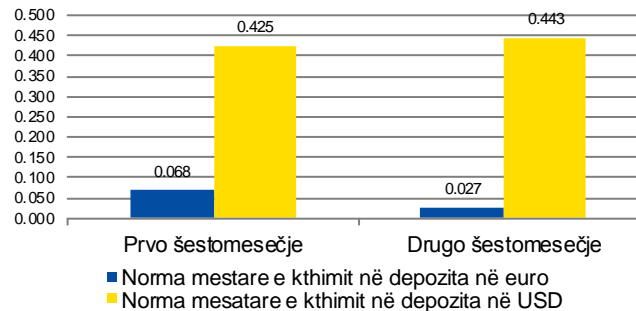
Uprkos neodrživosti na finansijskom tržištu, Odeljenje za upravljanje sredstvima je realizovalo pozitivne povraćaje iz investicija u finansijske instrumente i od kursa valuta. Istovremeno, u tom periodu nije deponovano u evropskim bankama koje su imale zakonske probleme i zadržan je odgovarajući nivo likvidnosti u evrima kako bi se izbegli eventualni gubici od negativnih stopa primenjenih od strane komercijalnih i centralnih banaka Evrozone.

Slika 89. Konačni bilans investiranih sredstava od strane CBK na osnovu njihovog stanja do 31. decembra relevantnih godina.

Izvor: CBK (2017)

Slika 90. Stopa povraćaja u portfolio investicija iz depozita u evrima i američkim dolarima za dva šestomesečna perioda u 2016. godini (%)

Izvor: CBK (2017)

Slika br. 90. predstavlja povratak realizovanih od investicija u depozitima u evrima i američkim dolarima. Investicije u depozitima u evrima i američkim dolarima doveli su do pozitivnih povraćaja, uključujući i povoljna kretanja kursa valute.

Struktura vremenskog horizonta takođe se menja za bankarske depozite u poređenju sa hartijama od vrednosti kao što je prikazano na slici br. 91. Horizonti sa kratkim vremenskim rokom u depozite dolazi kao rezultat investicija u nedeljnom vremenskom periodu u dolarima koji su snizili ukupni prosek plasmana u depozitu.

5.4.2. Upravljanje rizikom

Investicija sredstava se obavlja u hartijama od vrednosti izdatih od najkredibilnijih zemalja evrozone i u bankarskim institucijama sa superiornim kreditnim procenjivanjem prema procenama Međunarodnih kreditnih agencija kao što su: Standard&Poor's dhe Moody's.

Finansijski rizici sa kojima se suočavamo (upravljanjem) tokom investiranja finansijskih sredstava od strane CBK-a su: kreditni rizik, rizik kamatne stope, rizik likvidnosti i operativni rizik.

Kreditni rizik - Investicioni portfolio je raspodeljen tako kako bi se održao kreditni rizik na niskom nivou. Sve investicije su realizovane u odnosu na kriterijume kratkoročnog kreditnog rangiranja definisanih u Politici investicija P-2/A-2 (Moody's/S&P), i u izuzetnim slučajevima na tržištu, kao u slučaju negativnih kamatnih stopa sa P- 3/A-3.

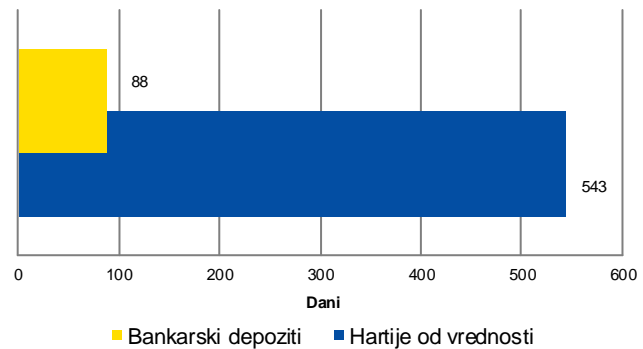
Rizik kamatne stope - je meren poređenjem stope povraćaja iz u portfoliju CBK-a sa jednomesečnom stopom EURIBOR-a (prosečna stopa među-bankarskog kreditiranja u evrima) kao norma upoređenja.

Rizik likvidnosti - investicije su izvršene u skladu sa vremenskim horizontom određenim investicionom politikom. Instrumenti u kojima se uložilo uglavnom su kratkoročni instrumenti kao što su bankarski depoziti, trezorni zapisi i državne obveznice.

Devizni rizik- pojavljuje se kao rezultat kretanja deviznog kursa koja uključuju vrednost valute na finansijskom tržištu gde se može pojaviti povraćaj ili gubitak kao rezultat promena u deviznom kursu. CBK ima nizak nivo izloženosti prema deviznom riziku u 2016. godini. Na kraju 2016. godine, investicioni portfolio je bio izložen samo u valuti evro.

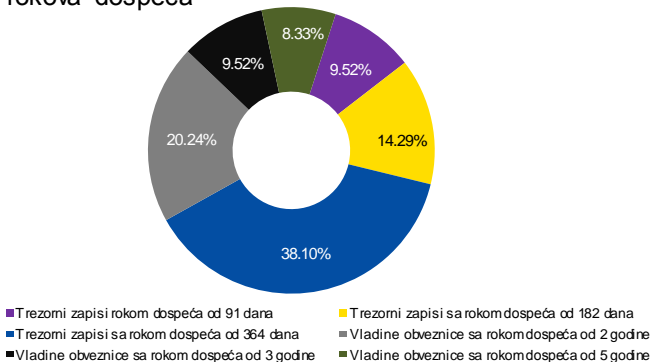
Operativni rizik - Ovaj rizik postoji u svim aktivnostima i da bi se smanjio operativni rizik, investicije su realizovane sa preciznošću podvrgavajući se efikasnoj kontroli za svaku transakciju.

Slika 91. Srednji vremenski horizont izražen u danima do dospeća za dve kategorije plasmana

Izvor: CBK 2017)

Slika 92. Struktura Hartija od vrednosti na osnovu rokova dospeća

Izvor: CBK (2017)

5.4.3 Hartije od vrednosti Vlade Kosova

U skladu sa Zakonom o javnom dugu, Centralna banka Kosova deluje kao fiskalni agent za Ministarstvo finansija (MF).

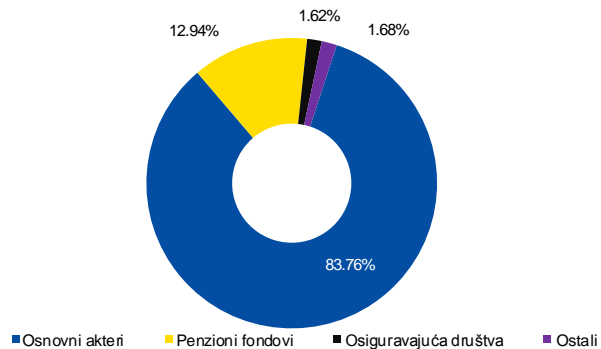
Prema kalendaru emitovanja vladinih hartija od vrednosti, u 2016. godini su održane 19 aukcija kroz elektronsku platformu.

Slika 92 prikazuje strukturu hartije od vrednosti Vlade Kosova izraženo u procentima prema roku dospeća.

Slika 93 prikazuje strukturu institucija koje učestvuju u aukcijama hartija od vrednosti Vlade Kosova.¹⁵

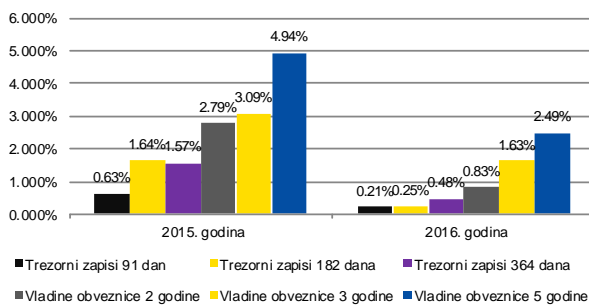
U odnosu sa prethodnom godinom, kao rezultat povećanja visokih zahteva tržišta za kupovinu instrumenata tržišta hartija od vrednosti Vlade Kosova prosečna godišnja stopa prinosa trezorskih zapisa sa rokom dospeća od 91 dana zabeležila je pad od 67%, za trezorske zapise sa rokom dospeća od 182 dana je zabeležen pad od 85%, dok za trezorske zapise sa rokom dospeća do 364 dana je zabeležen pad od 70%. Prosečna stopa prinosa za državne obveznice sa rokom dospeća od 2 godine u 2016. godini je zabeležila pad od 70%, za državne obveznice 3 godine zabeležen je pad od 47%, dok za državne obveznice 5 godina zabeležen je pad od 50%.

Slika 93. Struktura učesnika na aukcijama

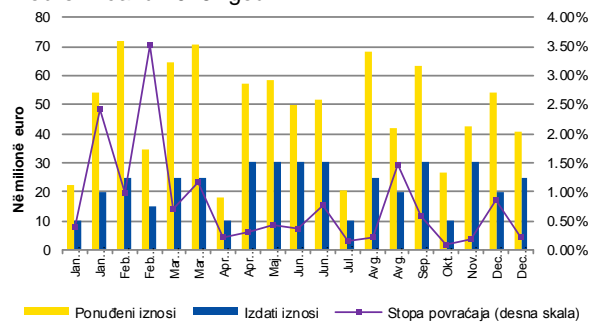
Izvor: CBK (2017)

Slika 94. Srednje godišnje stope povraćaja za 2015. i 2016. godinu, u procentima

Izvor: CBK (2017)

Slika 95. Aukcije Trezornih zapisa i Vladinih obveznica u 2016. godini

Izvor: CBK (2017)

Na slici 95. su prikazane sve aukcije na kojima se može videti da je najveća potražnja bila za jednogodišnje trezorske zapise i za državne obveznice na dve i tri godine.

Aktivnosti na sekundarnim tržištima hartija od vrednosti Vlade Republike Kosova u odnosu na prethodnu godinu su nastavljene smanjenim intenzitetom, zbog pada normi prinosa na osnovnom tržištu.

¹⁵ Učesnici na tržištu hartija od vrednosti Vlade su svi Primarni akteri, Kosovski penzioni štedni fond kao primarni učesnik, osiguravajuća društva i drugi učesnici kroz primarne aktere.

5.5. Kreditni registar Kosova

Na osnovu Zakona o Centralnoj Banci Republike Kosova, CBK može delovati, regulisati, licencirati, registrovati i vršiti nadzor informacionih sistema kredita u cilju prikupljanja i distribucije informacija kredita između finansijskih institucija i može da donosi uredbe za odgovarajuće sprovođenje.

Na osnovu ovog cilja od 3. januara 2006. godine, CBK upravlja operativnim sistemom Kreditnog registra (KRK), koji funkcioniše kao aplikacija zasnovana na internetu i ima za cilj prikupljanje i distribuciju pozitivnih i negativnih informacija fizičkih i pravnih lica, u cilju poboljšanja procesa ocenjivanja kreditorskih klijenata kao i realizaciju funkcije nadzora Centralne Banke.

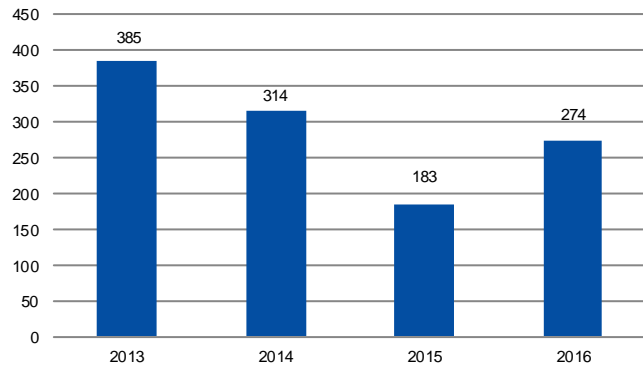
Gledano sa ukupne ekonomske perspektive, Kreditni registar olakšava kreditiranje u pogledu obima i troškova, i doprinosi opštoj finansijskoj stabilnosti u celini pomagajući kreditoru na pravednom odlučivanju, za kraće vreme i na precizniji i objektivniji način.

Prema Pravilniku o kreditnom registru, članovi KRK sistema su sve finansijske institucije utvrđene od strane Centralne banke da budu pružaoci kreditnih usluga, uključujući i sve banke i licencirane mikro-finansijske institucije, kao i nebankarske finansijske institucije i licencirana osiguravajuća društva za bavljenje specijalnim kreditnim aktivnostima.

Institucije članice ovlašćuju službenike i njihova prava da budu korisnici KRK sistema. Na osnovu podataka iz KRK sistema trenutno je upisano preko 1.400 aktivnih korisnika kreditorskih institucija. Tokom 2016. godine, Kreditnom registru ima 274 registrovanih korisnika na osnovu podnetih zahteva od strane kreditorskih institucija.

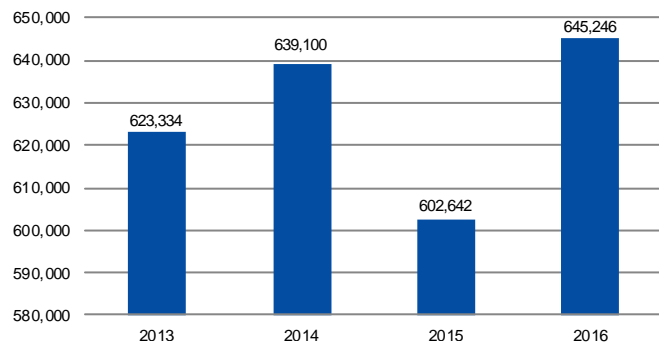
U nastavku putem slike broj 98 predstavljen je broj korisnika koji su registrovani u KRK sistemu za 2013, 2014, 2015. i 2016. godinu.

Slika 96. Broj registrovanih korisnika

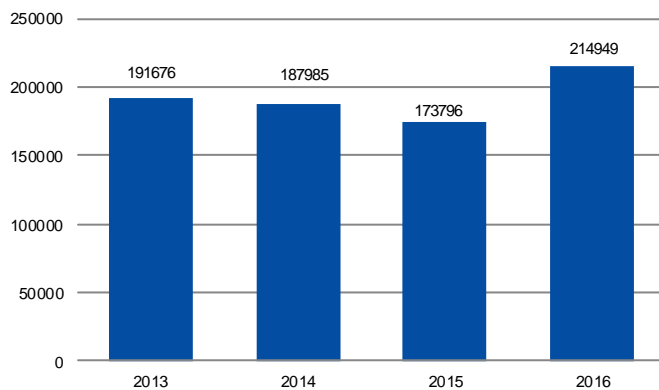
Izvor: CBK (2017)

Slika 97. Broj istraživanja u KRK sistemu

Izvor: CBK (2017)

Slika 98. Broj novih kredita

Izvor: CBK (2017)

Sistem Kreditnog registra je projektovan da obezbeđuje naprednu infrastrukturu za funkcionisanje tržišta kredita predstavljajući jedan važan instrument za kreditorske institucije za procenu kreditnog rizika.

KRK sistem je aplikacija zasnovana na internetu i može se direktno pristupiti i u realno vreme od strane ovlašćenog osoblja i kreditorskih institucija.

Kreditorske institucije pristupaju KRK sistemu u cilju pretraga o obavezama i kreditnom istorijom podnosioca zahteva za kredit, gde prema statističkim podacima koji proizlaze iz KRK sistema, broj pretraga tokom 2016. godine, iznosi cifru od 645,246 pretraga.

Pregled o ovoj aktivnosti na godišnjoj osnovi, za godine 2013, 2014, 2015. i 2016. je prikazan na slici 98.

Svi pružaoci kredita su dužni da prijave Kreditnom registru sve zahteve za kredite i odobrene kredite svojim klijentima u skladu sa uslovima odgovarajućeg uputstva izdate od strane Centralne banke.

Pružaoци kredita pružaće Kreditnom registru informacije kredita koje su tačne, potpune i blagovremene.

Kreditorske institucije moraju uključiti klauzulu saglasnosti u svojim obrascima za kredite i u njihovim ugovorima kredita, kao i da dobiju pismeni ili elektronski potpis klijenata, koji ovlašćuje dostavljanje svojih kreditnih informacija u Kreditnom registru.

Tokom 2016. godine, od strane kreditorskih institucija, u sistemu kreditnog registra je prijavljeno 214,949 novih kredita, uključujući kredite, kreditne kartice, prekoračenje, kreditne linije, garancije, lizing, faktoring i druga kreditna sredstva.

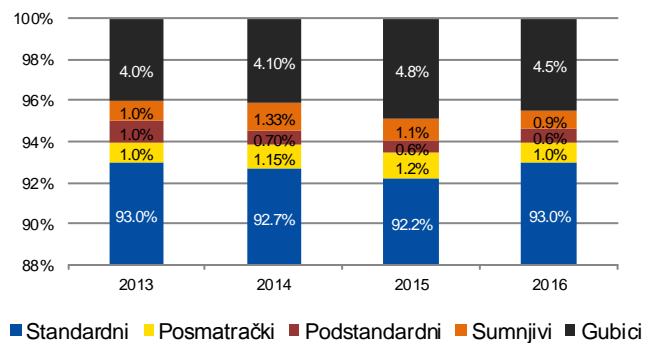
Odnos broja novih kredita za 2013, 2014, 2015. i 2016. godinu je prikazan na slici 99.

Prijavljeni krediti od strane institucija članica u KRK sistemu, klasifikuju se prema Uredbi o upravljanju kreditnim rizikom.

Takođe, kreditorske institucije na osnovu uputstva o kreditnom registru moraju ažurirati status bilo kog aktivnog kredita na mesečnom nivou prema stanju poslednjeg kalendarskog dana u svakom mesecu.

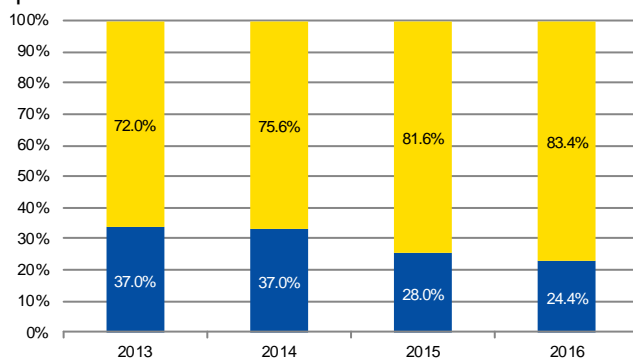
Na slikama 100 i 101 su prikazane kreditne izloženosti na osnovu prijavljenih klasifikacija u KRK sistemu za 2013, 2014, 2015. i 2016. godine.

Slika 99. Struktura kredita prema klasifikaciji

Izvor: CBK (2017)

Slika 100. Struktura neperformansnih kredita, u procentima

Izvori: CBK (2017)

Kao subjekt podataka u KRK sistemu se pojavljuje svako fizičko ili pravno lice koje preuzima jednu kreditnu obavezu. Kao kreditna obaveza se podrazumeva bilo koji zajam, kreditna kartica, garancija, lizing ili drugi proizvod kreditne prirode.

Subjekti podataka pored uloge kao zajmoprimci mogu se pojaviti i u drugim ulogama, kao ko-zajmoprimac, garant, ili i kao akcionar i direktor pravnog subjekta kojem se izdaje kreditna obaveza.

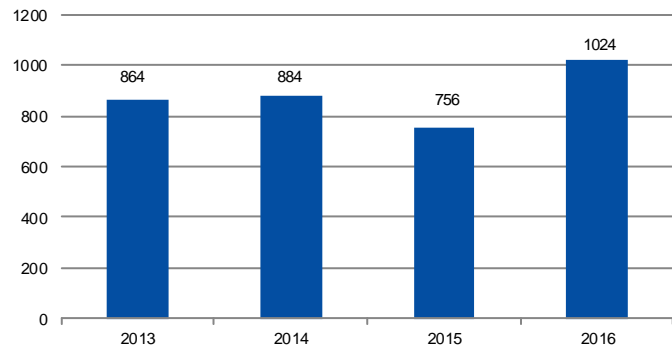
Subjekti podataka na osnovu Uredbe kreditnog registra i Zakona o zaštiti ličnih podataka u cilju kontrolisanja ličnih informacija imaju pravo uvida u svoj individualni kreditni izveštaj. To je omogućeno od strane bilo koje banke ili direktno od Centralne banke Kosova.

Za fizička lica jednom godišnje generisanje pojedinačnog kreditnog izveštaja je besplatan dok za pravna i fizička lica koja su podnela zahtev jednom ili više puta godišnje primenjuje se uplata u iznosu od 3 evra skladu sa tarifama CBK.

Sledeća slika prikazuje broj zahteva za individualni kreditni izveštaj zajmoprimca (fizičko/pravno) za 2013, 2014, 2015. i 2016. godinu.

Kao i prethodnih godina tako i 2016. godine, Kreditni registar je direktno doprineo na prikupljenim podacima od Svetske banke za potrebe izveštaja Doing Bussines 2017 (DB 2017).

Slika 101. Broj zahteva za kreditne izveštaje

Izvor: CBK (2017)

Tabela 19. Rangiranje u izveštaju "Doing Bussines 2017"

Mesto	Rang
Crna Gora	7
Makedonija	16
Republika Kosovo	20
Albanija	44
Bosna i Hercegovina	44
Srbija	44
Hrvatska	75
Slovenija	133

Izvor: CBK (2017)

Prema objavljenom izveštaju od strane Svetske banke, oblast koja pripada Kreditnom registru "getting credit" za 2016. godinu u poređenju sa zemljama regiona je procenjena na 20. mestu.

Sa ovom procenom pokazatelj "getting credit" procenjuje se kao drugi najbolji pokazatelj izveštaja DB 2017 za Republiku Kosova. Dok upoređivanjem sa zemljama u regionu, pokazatelj "getting credit" za Kosovo stoji na treće mesto.

5.6. Aktivnosti u oblasti ekonomskih analiza i finansijske stabilnosti

U funkciji realizacije svojih ciljeva, CBK je nastavila da obrati posebnu pažnju na analize opštih ekonomskih kretanja u zemlji kao i analiza koje se odnose na procenu finansijske stabilnosti i aktivnosti finansijskog sistema zemlje. Veći deo ovih analiza se objavljuje na periodičnoj osnovi u okviru objavljivanja CBK-a, služeći tako kao važan izvor informacija za donosiocce odluka, poslovni sektori (uključujući i samu finansijsku industriju), kao i širu javnost.

Jedna od najvažnijih periodičnih objavljivanja je Izveštaj o finansijskoj stabilnosti, koji je od 2014. godine počeo da se objavljuje dva puta godišnje. Izveštaj finansijske stabilnosti odražava stabilnost finansijskog sistema kroz analizu ukupnog ekonomskog razvoja, zajedno sa razvojem aktivnosti, učinka i pouzdanosti svih komponenti finansijskog sistema zemlje.

Da bi se javnosti obezbedilo što brži pristup u informacijama o dešavanjima u domaćoj ekonomiji, CBK je nastavila da objavljuje redovno tromesečnu procenu ekonomije. Štaviše, CBK nastavlja da objavljuje i Izveštaj mesečnih informacija o finansijskom sistemu, koji predstavlja jedan sažetak ključnih pokazatelja za sve komponente finansijskog sistema Kosova i objavljuje se mesečno.

CBK je nastavila da realizuje Anketu bankarskog kreditiranja sa komercijalnim bankama, prikupljajući tako važne informacije o faktorima koji utiču na aktivnost kreditiranja banke na Kosovu, kao i očekivanja za kreditiranje u narednom periodu. Informacije iz ove ankete, koja se sprovodi dva puta godišnje, osim što su pomogle bolje razumevanje kretanja u bankarskom sektoru, služe i kao važan input za prognozu privrednog rasta i drugih makro-ekonomskih agregata.

U 2016. godini, uspelo se po prvi put da se objavi Mapa finansijske stabilnosti, istraživački materijal koji razvija model Mape finansijske stabilnosti za Kosovo kao dodatni analitički alat za nadgledanje i procenu finansijske stabilnosti. Mapa finansijske stabilnosti za Kosovo ima za cilj da predstavi na grafički, lakši i razumni način glavne izvore spoljnog i unutrašnjeg rizika prema bankarskom sektoru i finansijske stabilnosti na Kosovu.

U 2016. godini, kao član Savetodavnog komiteta za makropudencije, OEAFS je počela sa redovnim izveštavanjem na tromesečnoj bazi, u vezi sa glavnim ekonomskim razvojem u zemlji, koji su ključni pokazatelji finansijskog sektora, uslovi tržišta i sistemski rizici.

Tokom 2016. godine, u službi nadzora zasnovanom na riziku bankarskih institucija, su izrađene posebne analize koji odražavaju makro-ekonomska kretanja i one koje se odnose na finansijsku stabilnost, kao i moguće makro-ekonomske rizike sa kojima se može suočiti finansijska stabilnost u zemlji. Tokom ove godine, takođe je povećana frekvencija izrade interne analize o finansijskom sistemu, posebno analiza bankarskog sektora, kao što je analiza o bankarskim rizicima, tok nenaplativih kredita. U istom periodu, je unapređena metodologija za identifikaciju banaka sistematske važnosti, kao što je rađeno u unapređenju metodologije za izradu stres-test modela.

Makroprudencijalni okvir

Tokom 2016. godine, CBK je usvojila Makroprudencijalni okvir koji je pripremljen sa tehničkom podrškom od strane Američkog trezora i Međunarodnog monetarnog fonda. Makroprudencijalni okvir obuhvata politiku, instrumente i pokazatelje makroprudencije za procenu i nadzor finansijskog sistema na Sistemskom nivou. Takođe, CBK je osnovala Savetodavni komitet za Makroprudenciju kao funkcionalno telo koji ima mandat da redovno sasluša stabilnost finansijskog sistema nadzorom sistemskih rizika, veze, među zavisnosti, trendove i njihove uticaje u funkciji finansijskog sistema uopšteno.

Tokom izveštajnog perioda SKMP je sastavila politiku za Makroprudencijalni nadzor, dokument koji je usvojen od strane Izvršnog odbora CBK-a koji definiše obim, ciljeve i potrebne instrumente za Makroprudencijalni nadzor u funkciji očuvanja finansijske stabilnosti.

Glavni ciljevi ove politike je pomoć u očuvanju stabilnog finansijskog sistema dok smanjuje sakupljanje sistemskog rizika i jačanje otpora finansijskog sistema. Dok su intermedijarni ciljevi ove politike smanjenje i sprečavanje prevelikog prekoračenja kredita i smanjenja i sprečavanje prevelikog neslaganja i smanjenje dospeća i sprečavanje ne-likvidnosti, ograničavanje koncentracija izloženosti kreditora, ograničavanje sistemskog uticaja koji imaju za cilj smanjenje moralnog rizika i jačanje stabilnosti finansijske infrastrukture.

Instrumenti kao deo Politike makroprudencijalnog nadzora su projektovani tako da obezbeđuju realizaciju gore navedenih ciljeva. Ovi instrumenti imaju preventivni karakter prema smanjenju mogućnosti događaja i širenju nestabilne finansijske situacije. Raspon instrumenata Politike makroprudencijalnog nadzora obuhvata regulativne zahteve za usklađenost kapitala meren rizikom, zahtevi za čuvanje i obezbeđivanje potrebnih likvidnih fondova, ograničavanja koncentracije kredita nad fizičkim licima, strankama koja su u vezi sa korporacijama, kreditna ograničavanja u skladu sa mogućnostima plaćanja i druga ograničavanja u cilju sprečavanja i izbegavanja rasta sistemskih rizika. U proaktivnom pristupu, SKMP na redovnim sastancima je razmotrio usklađenost korišćenja ovih instrumenata zajedno sa drugim merama za sprečavanje.

SKMP je održavao periodične redovne sastanke u skladu sa uslovima angažovanja, na osnovno i prošireno članstvo, pregledavajući trenutno stanje i kretanje razvoja u finansijskom sistemu. Relevantni nalazi, procene i preporuke o stanju i razvoju finansijskog sistema su dostavljene Izvršnom odboru CBK-a radi informisanog i blagovremenog odlučivanja.

5.7. Glavne aktivnosti u oblasti statistika tokom 2016. godine

Tokom 2016. godine, CBK je ostvarila značajan napredak u usklađivanju statistika u skladu sa zahtevima Evropske Unije (EU) i početku redovnog izveštavanja podataka u Eurostatu - projekat na kojem je CBK radila u tri zadnje godine. Takođe, CBK je poboljšala svoj statistički sistem, sprovodeći u potpunosti nedavno razvijeni novi softver za statistike. Štaviše, CBK je novim publikacijama proširila opseg statistika; povećala pokrivenost izvornim podacima; dalje unapredila kvalitet procene na osnovu novih prikupljenih podataka; kao i napravila važne prve korake za stvaranje okvira za izradu statistika finansijskih računa.

CBK je nastavila svoje napore da izvrši potpuno usklađivanje statistika spoljnog sektora (SSS) sa zahtevima Eurostata, koji se sprovode od strane država članica EU-a. Tokom 2016. godine sproveden je sistem kodiranja u bazama podataka, koji se preporučuje od strane Eurostata za platni bilans, poziciju međunarodnih investicija, direktne investicije i statistike međunarodne trgovine za usluge. Pripremljeni podaci su konvertovani u sistem za prenos podataka kojeg preporučuje Eurostat "Statistical Data and Metadata eXchange (SDMX)". Dalje, CBK je registrovana na veb-platfomu eDAMIS dodajući Kosovo kao najnoviju zemlju na spisku zemalja članica i kandidata za članstvo u EU, koje izveštavaju Eurostatu. Sa ovim, ispunjeni su svi preduslovi za početak izveštavanja Eurostat-u. U septembru 2016. godine, SSS Kosova su pripremljene potpuno u skladu sa EU *acquis-om* po prvi put i započelo je redovno izveštavanje Eurostatu. Na kraju 2016. godine su poslate sve statistike za prethodne godine, čije objavljivanje za Kosovo se očekuje da se uradi po prvi put početkom 2017. godine. Od 2017. godine pa nadalje, CBK će redovno dostavljati SSS u Eurostatu za dalje objavljivanje (kao i sve zemlje EU-a), čineći na taj način važan korak u razvoju statističkog sistema na Kosovu. Kosovo će imati koristi od objavljivanja podataka u Eurostatu i ovo učešće će dovesti do proizvodnje i distribucije tačnijih i pouzdanijih statističkih podataka.

U nastojanju da proširi pokrivenost novim informacijama, Odbor CBK je odobrio uredbu o izveštavanju svih osiguravača na Kosovu. Uredba je stupila na snagu 1. jula 2016. godine. Nakon toga, Odeljenje za statistike je započelo prikupljanje podataka o finansijskim izveštajima direktno od osiguravajućih društava. Novi obrasci izveštavanja sprovedeni su u novom softveru. Širenje pokrivenosti sa novim izvornim podacima nastavljeno je i sa uvođenjem u izveštavanje nekoliko novih kompanija, uglavnom nefinansijskih korporacija sa stranim vlasništvom. Podaci iz ovih korporacija su potrebni za izradu statistika direktnih investicija na Kosovu i spoljnog duga.

Odeljenje za statistike je posvećeno kontinuiranom rastu kvaliteta statističkih podataka. U tom pravcu, CBK je tokom meseca avgusta 2016. godine sprovedla anketu o nerezidentima koji su posetili Kosovo tokom leta, da se procene njihovi troškovi tokom boravka na Kosovu. Novi podaci dobijeni iz ovog istraživanja su pokazali da model za procenu troškova nerezidenata u okviru platnog bilansa treba da se ispravi. Na osnovu rezultata ovog istraživanja na kraju 2016. godine su revidirane statistike platnog bilansa, uključujući i vremensku seriju za poslednjih pet godina da se prilagode novoj metodologiji procene.

CBK je ostvarila značajan napredak u pripremi novih tabela za objavljivanje. Objavljeni su novi podaci o kamatnim stopama i vrednosti novih kredita mikrofinansijskih institucija; podaci o bilansu stanja osiguravajućih društava (učestalost je mesečna); kao i podaci o kamatnim stopama, i emitovanim vrednostima, za hartije od vrednosti Vlade Kosova.

CBK je unapredila sistem prikupljanja i obrade podataka, novi softver razvijen u 2015. godini je počeo da se sprovodi u potpunosti u toku 2016. godine. Uz pomoć novog statističkog softvera, svi podaci finansijskog sektora prikupljaju se putem online platforme, koja izveštačima omogućava da postavljaju izveštaje direktno u sistem i da prethodno izvrše potvrđivanje podataka. Novi metod za slanje podataka je jedan sigurniji i efikasniji način, u poređenju sa prethodnim godinama kada se izveštavanje vršilo preko e-maila. Novi softver pruža veće mogućnosti za obradu podataka, generisanje izveštaja, a takođe se koristi od strane više odeljenja u okviru CBK-a. Ista povećava mogućnost poboljšanja efikasnosti i konzistentnosti podataka u okviru CBK-a. Pored toga, na ovu platformu migrirali su svi izveštaji iz prethodnih godina, omogućujući osoblju CBK-a da sprovede analize sa dužim vremenskim serijama. Očekuje se da će unapređenje ovog procesa biti praćeno skraćivanjem roka objavljivanja za statistike koje su u domenu CBK-a.

Saradnja sa međunarodnim organizacijama, centralnim bankama regiona i relevantnim domaćim institucijama u oblasti statistike nastavljena je i tokom 2016. godine. Redovni periodični podaci su poslani u MMF, Svetsku banku, Eurostat, Evropsku centralnu banku (ECB) radi objavljivanja. CBK je učestvovala na redovnim sastancima *Komisije za monetarne, finansijske statistike i statistike platnog bilansa* u organizaciji Eurostata i Evropske centralne banke. CBK je obavila posetu Centralnoj banci Slovenije u cilju povećanja saradnje i korišćenja njihovog iskustva u oblasti statistike. CBK je član Saveta za statistiku Kosova i koordinator zemlje za Sistem distribucije opštih podataka MMF-a.

5.8. Ponovno razmatranje zahteva finansijskih institucija

Tokom 2016. godine u Diviziji za ponovno razmatranje primljeni su zahtevi za ponovno razmatranje od strane finansijskih institucija koje su pod nadzorom CBK-a, izvršeno je ponovno razmatranje regulative i obavljeni drugi poslovi na zahtev rukovodstva CBK-a.

Od institucija koje su pod nadzorom CBK-a primljeni su zahtevi od:

- Nacionalne komercijalne banke - BKT,

- Osiguravajućeg društva „Novo Kosovo“
- „Raiffeisen Banka Kosovo“ J.S.C (RBKO)
- „RISK“ d.o.o brokerska kompanija za osiguranje
- Nebankarske finansijske institucije „LESNA“ A. D.
- KS „SIGKOS“

Svi zahtevi su razmotreni prema sadržaju i prirodi, analizirani su sa posebnom i profesionalnom pažnjom, (održani su sastanci sa strankama) i pripremljene su odgovarajuće preporuke koje su poslate Izvršnom odboru CBK-a za odlučivanje.

6. Unutrašnja kretanja

6.1. Interna revizija

Interna revizija (u daljem tekstu IR), u institucionalnim praksama je nezavisno telo u okviru organizacije, ali se smatra da je jedan od ključnih stvari internih kontrola uspostavljene od organizacije i zajedno sa eksternom revizijom okončaju lanac odgovornosti unutar nje.

Pravni okvir CBK-a je pružao pun mandat IR-u za da sprovodi angažmane revizije i da pruža preporuke za dobrobit ekonomičnog, efikasnog i efektivnog upravljanja budžetom i imovinom institucije. Istovremeno, ovaj okvir čini odgovornim IR da profesionalno ispunjavaju dužnosti i da izveštavaju o završenim angažmanima i pokazanom učinkom.

Interna revizija tokom 2016. godine bila je usmerena i sprovela revizije u oblastima: Finansijske prirode, usklađenosti, operativnosti i informacione tehnologije. Revizije su bile angažmani koji se utvrđuju na osnovu analize prethodnog rizika i koje su predviđene u godišnji plan revizije i usvojena u Odboru CBK-a.

Kancelarija glavnog šefa interne revizije CBK-a obavila redovne revizije prema godišnjem planu 2016, odobren od strane odbora CBK-a, ali tokom ove godine je obavila druge aktivnosti podrške povezane sa funkcijom revizije. Delokrug IR-a bio je usmeren ka poboljšanju i unapređenju sistema i procesa koji pomažu rukovodstvo i koje će uticati na dalji napredak korporativnog upravljanja.

U skladu sa Zakonom o CBK-u i Statutom interne revizije, šef IR-a, tokom 2016 godine je izveštavao u redovnim tromesečnim i godišnjim periodima Odboru za reviziju i Odboru CBK-a u vezi sa nalazima revizora, preporukama, i o preduzetim merama za njihovo rešavanje. O izveštajima se prethodno raspravljalo u Odboru revizije i Odboru CBK-a a kasnije pitanja kojima je bilo potrebno dalje razmatranje su upućena izvršnom rukovodstvu. Kroz njih IR, je u isto vreme izveštavao u vezi sa i nivoom sprovođenja preporuka koja su data u prethodnim periodima.

U protekle tri godine, IR je obuhvaćena u četiri spoljne procene, kao od: Svetske banke; Evropske centralne banke; MMF - Procena zaštitnih mera (Safeguard Assesment) i nedavno u 2015. godini od strane USAID-a. Ove procene su preporučile poboljšanje i unapređenje procesa, tako da kvalitet rada revizije bude u skladu sa međunarodnim standardima i profesionalnim praksama revizije. Trenutno, ispunjena su većina datih preporuka. To je uticalo na unapređenja kvaliteta rada i opšteg učinka funkcionisanja IR-a.

U septembru 2015. godine, Slovenska banka je pokrenula projekat tehničke pomoći za funkcionisanje IR-a. Aktivnosti predviđene relevantnim Akcionim planom za realizaciju ovog projekta su ispunjeni. Osim ostalih aktivnosti, dve angažovane revizije su završene u podršci osoblja banke u cilju razmene najboljih praksi i iskustava.

IR je pripremio Univerzum Revizije za trogodišnji period 2017-2019. Na osnovu ovog Univerzuma pripremljen je godišnji plana rada IR-a za 2017. godinu Pripremljeni plan od IR-a nakon što je pregledan i raspravljan sa Odborom za reviziju u decembru 2016 je usvojen u Odboru CBK-a.

U okviru analize za identifikaciju i procenu rizika revizije da bi se projektovani što kvalitetno angažovanja revizije IR-a, prethodno je održala konsultacije sa rukovodstvom da bi dobila od njih važne procesne informacije.

Tokom 2016. godine IR je nastavila da obavlja revizijske aktivnosti utvrđene godišnjim planom rada 2015/2016. Pored planiranih revizija, na osnovu zahteva od sporazuma između Vlade Kosova, CBK-a i Međunarodnog monetarnog fonda, na šestomesečnoj osnovi su izvršene dve

nezavisne revizije vladinih izmirenih računa. Izveštaji su dostavljeni u MMF preko stalnog predstavnika u vreme koje je određeno u Sporazumu.

U službi davanja informacija o sprovođenju sistema za upravljanje informacijama, IR je projektovala i pripremila relevantne dokumente koji opisuju procese interne revizije koje IR koristi, od početne faze do arhiviranja.

Takođe, IR je nastavila stručno usavršavanje osoblja. Tokom 2016. godine su sertifikovana dva (2) revizora u „Nacionalni program obuke za Internog revizora javnog sektora" da bi se postiglo usklađivanje sa profesionalnim standardima za internu reviziju i najboljim praksama. Šef IR-a u 2016., godini osim ranijih stručnih sertifikacija takođe je sertifikovan i na međunarodnom programu CIPFA u oblasti finansija i revizije u javnom sektoru.

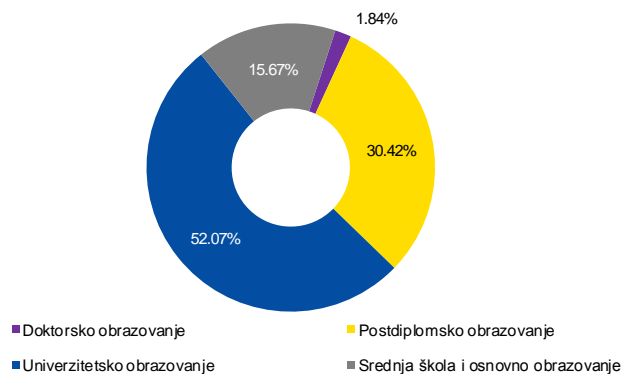
6.2. Ljudski resursi

Na kraju 2016. Godine broj zaposleni u CBK je bio 217 zaposlenih, Prosečna starost 40.46 godina.

Od ukupnog broja zaposlenih 109 ili 50.45% su žene i 108 ili 49.55% su muškarci.

U ukupnoj strukturi obrazovanja: 1.84% imaju doktorat, 30,42%, postdiplomsko obrazovanje, 52.07% visoko obrazovanih, 14.29% sa srednjom stručnom spremom i 1.38% sa osnovnim obrazovanjem.

Slika 102. Struktura prema obrazovanju

Izvor: CBK (2017)

Centralna banka Republike Kosova ocenjuje osoblje kao jednim od resursa sa posebnim značajem i neprekidno se angažuje za njihovu podršku, da im se obezbedi odgovarajuće znanje, veštine i stručnost za ispunjavanje obaveza i odgovornosti u skladu sa najvišim standardima za postizanje njihovog punog potencijala kroz kurseve, seminare, edukacije, itd.

Od ukupnog broja zaposlenih, 115 ili 52% od njih su učestvovali u stručnim obukama, uglavnom u organizaciji MMF-a, JVI-a, Deutsche Bundesbank, Banke Holandije, Banke Poljske, Udruženje kosovskih banaka i "Center of Excellence in Finance – CEF".

CBK je takođe pružila mogućnost studentima sa univerziteta/koledža kako iz zemlje tako i iz inostranstva, obavljanje stručne prakse kako bi im se pružila jedinstvena prilika za sticanje praktičnog iskustva u raznim oblastima funkcija i poslovanja CBK-a. U 2016. godini ukupno 15 studenata su pohađali program stažiranja u CBK-u. Od njih, 10 organizovanih/obučeni od strane predstavnika odeljenja za statistiku, tokom jula i avgusta su obavljali dužnost anketara na terenu za prikupljanje informacija u tri pograničnim tačkama Kosova uvezi sa nivoom i strukturom troškova imigranata tokom njihovog boravka u Kosovu.

6.3. Pravna aktivnost CBK-a

Pravna aktivnost Centralne banke Republike Kosova tokom 2016. godine je bila usredsređena na sprovođenje, usklađivanje i unapređenje pravne infrastrukture finansijskog sektora u skladu sa zakonodavstvom na snazi, zakonodavstvom Evropske unije, kao i najboljim međunarodnim standardima i praksama.

U cilju ispunjavanja odgovarajućih ciljeva i zadataka, u skladu sa ovlašćenjima i odgovornostima utvrđenim zakonom, organi za donošenje odluka CBK-a usvojili su niz podzakonskih akata koji

su prethodno, pre njihovog usvajanja, razmotreni i potvrđivani iz pravnog aspekta. U tom pravcu, značajna dostignuća su ostvarena u pogledu jačanja regulatornog osoblja za nadzor i uređenje banaka, mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija, za platni sistem, penzione fondove, ispunjavanjem u ovom pogledu pravno i regulatorno osoblja u cilju usklađivanje sa novim i postojećim zakonodavstvom.

Takođe, pravna aktivnost se nastavila sa potpisivanjem sporazuma o saradnji sa domaćim i stranim institucijama u cilju što efikasnijeg obavljanja poslova u vezi sa pitanjima u oblasti međusobnih odgovornosti nadležnih institucija.

U suštini, celokupna pravna aktivnost tokom ove godine je bilo usmereno na dalji razvoj pravne infrastrukture koja je omogućila nastavak bezbednog i efikasnog funkcionisanja finansijskog sektora na Kosovu. U cilju garancije finansijske stabilnosti kao primarni cilj CBK-a, bezbednog i efikasnog funkcionisanja finansijskog sektora na Kosovu, CBK biće fokusirana u kontinuitetu u razmatranje i unapređenje zakonodavstva u skladu sa najnovijim dostignućima u finansijskom sektoru.

6.4. Informaciona tehnologija

Tokom 2016. godine, Centralna banka Kosova premestila je centar za kontinuitet rada na drugu lokaciju. Ovaj centar kontinuiteta rada je izgrađen po najsavremenijim standardima tehnologije. Istovremeno, došlo je do unapređenje opreme i konfiguracije, koja su omogućila da se u slučaju potrebe, ovaj centar da se aktivira za kratko vreme i bez gubitka podataka.

6.5. Funkcija upravljanja rizikom

Upravljanje operativnim rizikom i izbegavanje potencijalnih gubitaka iz poslovnih aktivnosti bio je glavni fokus obaveza upravljanje rizikom. U ovoj oblasti se nastavilo sa povećanjem podizanjem svesti i pružanjem smernica nosiocima procesa za izveštajni okvir i parametara uočavanja operativnog rizika.

Posebna pažnja je posvećena usklađenosti razvoja ključnih pokazatelja rizika i izveštavanje o hitnim rizicima. Procena usklađenosti upravljanja rizikom je izmerena u odnosu sa strateškim ciljevima radnih jedinica koje su utvrđeni strateškim planom CBK-a i operativnih odgovornosti svake radne jedinice.

Ostale značajne aktivnosti u izveštajnom periodu bili su obogaćivanje regulatornog osoblja i razvoj modela uočavanja, čuvanja i praćenje rizika. U tom kontekstu, stavljene su u funkciji oblici izveštavanja i merenje operativnog rizika, uključujući i izveštavanje o incidentima i bliskim gubicima.

Što se tiče pristupa, funkcija za upravljanje rizikom je koordinirala aktivnosti kontrole i procene sa drugim linijama odbrane, sa posebnim naglaskom u koordinaciji sa Internom Revizijom, dok Odboru za reviziju su pružane tražene informacije i procene u redovnim tromesečnim sastancima.

Perspektiva funkcije upravljanja rizikom je usmerena ka unapređenju jedne komunikacione platforme jake kulture upravljanja rizikom, izgrađena na etičkim praksama i sa integritetom obavljanja poslova.

7. Spoljni odnosi i međunarodna saradnja

7.1. Međunarodni odnosi

Centralna Banka Republike Kosova (CBK) u skladu sa svojim odgovornostima je nastavila sa održavanjem dobrih odnosa i funkcionalne saradnje sa glavnim međunarodnim finansijskim institucijama: Međunarodni monetarni fond (MMF) i Svetska Banka (SB). Sve u tom duhu saradnje sa međunarodnim institucijama i mehanizmima CBK takođe je imala komunikacije i posebna koordiniranja sa Evropskom centralnom bankom, srodnim institucijama regiona i drugim institucijama sa kojima ima bilateralne sporazume. U oblasti sprovedenih sporazuma CBK-a sa međunarodnim finansijskim institucijama i finansijskim organima, možemo istaknuti potpisivanje sporazuma između centralnih banaka /nadzornih organa Zapadnog Balkana, s jedne strane, sa Evropskom bankarskom upravom (EBU) i Centralne banke Republike Kosova, takođe postignuto je potpisivanje sporazuma o saradnji sa organom austrijskog finansijskog tržišta (Austrian Financial Market Authority - FMA), u vezi sa nadzorom osiguranja, u cilju zaštite interesa osiguranika i u cilju promovisanja delokruga saradnje između dveju institucija u oblasti nadzora i razmena informacija.

U 2016. godini CBK je učestvovala u aktivnostima dalje saradnje sa MMF-om u bilateralnim programima za tehničku pomoć, gde osim CBK-a su deo ovih programa i druge institucije zemlje. U oblasti kontinuirane pomoći Svetske banke (SB), CBK održala je aktivnosti i nastavila sa sprovođenjem projekata koji su podržani uz pomoć Svetske banke, kao što je slučaj u Centru za kontinuitet rada u Prizrenu. Takođe, u oblasti saradnje i učešća u međunarodnim događajima i okruglim stolovima, Guverner Hamza je predstavio CBK-a u godišnjim sastancima MMF-a i SB-a u Vašingtonu. U međuvremenu, u okviru angažovanja za dalji napredak funkcije CBK-a u smislu usvajanje standarda i praksi centralnih banaka u zemljama Evropske Unije, guverner Bedri Hamza, je realizovao radnu posetu u Banku Italije. On se tom prilikom sastao sa guvernerom Banke Italije, g. Ignacio Visco. Guverner Ignacio Visco je pružio podršku i spremnost Banke Italije da daju CBK-u tehničku podršku u razvoju svojih kapaciteta i usklađivanja sa evropskim standardima. U istom duhu saradnje, g. Bedri Hamza Guverner Centralne banke Republike Kosova, sa svojim saradnicima je dočekao u Prištini u jednom sastanku g. Milojica Dakić Guvernera Banke Crne Gore. Takođe, u okviru saradnje sa srodnim institucijama Guverner Centralne banke Republike Kosova g. Bedri Hamza je dočekao na sastanak g. Gent Sejko, guverner Banke Albanije. Oba sagovornika su ovom prilikom visoko ocenili saradnju između dveju institucija, u kojima CBK-a kroz guvernera Sejko od strane Banke Albanije ponudilo da prodube saradnju u raznim oblastima, koje se odnose na razvoj u duhu savremenih praksa. Guverner Hamza je takođe pokazao spremnost CBK-a, da uvek u skladu sa izvanrednim duhu saradnje da pruža pomoć u različitim oblastima koje BA smatra važnim u dobijanju iskustva. Guverner Hamza je dočekao na sastanak u Centralnoj banci Republike Kosova direktora Alijanse za finansijske inkluzija AFI g. Alfreda Hanniga.

Takođe, u oblasti saradnje sa međunarodnim finansijskim institucijama, delegacija iz Deutsche Bundesbank boravila je u radnoj poseti u Centralnu banku Kosova da razgovaraju o najboljim praksama u upravljanju budžetskim rezervama između Republike Kosova i Savezne Republike Nemačke. Ova delegacija je dočekana od strane guvernera Centralne banke Kosova g. Bedri Hamza i njegovih saradnika.

Banka Albanije, u saradnji sa Centrom za studije jugoistočne Evrope Univerziteta Oksford, je organizovala svoju godišnju konferenciju na temu "Usklađivanje monetarne politike sa finansijskom stabilnošću - ciljevi, odgovori i interakcija između njih u nesigurnim periodima". Učesnici konferencije su bili guverneri centralnih banaka u regionu, predstavnici i članovi upravnih odbora i visoki predstavnici centralnih banaka, predstavnici diplomatskog kora

akreditovani u Tirani, predstavnici međunarodnih finansijskih institucija kao što su Međunarodni monetarni fond i Svetska banka. U svojstvu panelista prisustvovao je i guverner Hamza, takođe iz CBK-a deo konferencije su bili i predstavnici Odbora CBK-a.

Guverner Centralne banke Republike Kosova, g Bedri Hamza, u pratnji zamenika guvernera za bankarske poslove, g. Lulzim Ismajli, dočekali su na sastanak delegaciju Centralne banke i Ministarstva finansija, planiranja i ekonomskog razvoja Republike Ugande i nerezidentnu savetnicu iz Američkog departmenta za trezor gđa Ellyn Greenwald.

Cilj posete je bio da delegaciju iz Ugande izbliza upoznaju sa funkcionisanjem tržišta Vlade sa hartijama od vrednosti i organizovanju vladinih aukcija putem elektronske platforme-SDC. CBK je prešla od uzimanja praksi i iskustava u davaoca razmenjivanja informacija sa pružanjem najboljih praksa za sisteme i napredne platforme.

U okviru angažovanja za dalji razvoj u oblasti bankarskog nadzora, guverner Bedri Hamza realizovao je radnu posetu u sedištu Evropske Bankarske Uprave (EBU) u Londonu. EBU je specijalizovana agencija Evropske unije (EU) osnovana da bi postigao integrisani pristup za bankarski nadzore širom EU-a. Njeni opšti ciljevi su da očuva finansijsku stabilnost i štiti integritet, efikasnost i uredno funkcionisanje bankarskog sektora. Tokom posete, guverner, Bedri Hamza se sastao sa šefom EBU-a, g Andrea Enria, i sa drugim visokim zvaničnicima tog organa. Tokom sastanka, guverner Hamza je upoznao domaćine o strateškim orijentacijama CBK-a u vezi sa unapređenjem finansijskog nadzora u celini, a naročito bankarskog nadzora. On je istakao napore u postizanju usklađivanja standarda i prakse nadzora banaka na Kosovu prilagođavajući koliko je to moguće sa onima u zemljama EU-a. Što se tiče trenutnog procesa u postizanju dogovora o saradnji i razmeni informacija između EBU-a i CBK-a guverner Hamza je istakao značaj ovog procesa za CBK i zahvalio se EBU za dosadašnje angažovanje. Takođe, u funkciji intenziviranja operativnog razvoja i međunarodne afirmacije CBK-a guverner CBK-a, g. Bedri Hamza je realizovao radnu posetu u sedištu Banke za međunarodna poravnanja - BMP (eng.: Bank for International Settlements - BIS) u Bazelu, Švajcarska. BMP kao najstarija međunarodna finansijska institucija služi kao banka za centralne banke, i podstiče monetarnu i finansijsku saradnju kroz svoje stalne odbore. U okviru regionalne saradnje Guverner je prisustvovao u poznati regionalni samit u kojem prisustvuju guverneri i ministri finansija zemalja regiona koji se održava u Bečiću, Crnoj Gori. Tema sesije 2016. godine bila je "regionalna finansijska stabilnost u različite globalne okolnosti" u kojem je deo ovog panela bio i guverner Hamza. Tokom 2016 godine realizovane su posete i sastanci i od viših zvaničnika CBK-a u značajnim finansijskim institucijama, kao što su BAH u Nemačkoj, gde je delegacija CBK-a, zastupljen od zamenika guvernera za finansijski nadzor, zajedno sa predstavnicima nemačkog GIZ-a u Frankfurtu, Nemačka, održali odvojene sastanke sa predstavnicima Federalnog organa za finansijski nadzor-BaFin, odnosno sa Dr. Johaness Engels, Bankarski nadzornik za međunarodnu saradnju i predstavnikom Deutsche BundesBank Dr. Martin Pontzen, direktor Centra za tehničku saradnju Centralne banke. CBK je zastupljena i u radove održanog panela u Beču povodom publikacije Svetske Banke "Rizici i prinosi (efekti): "Rizici i prinosi (efekti): Upravljanje finansijskim kompromisima za sveobuhvatni rast u Evropi i Centralnoj Aziji", i ovom prilikom, svoj doprinos u ovom Panelu je dao i zamenik guvernera finansijskog nadzora CBK-a.

Kosovo po prvi put organizuje godišnje sastanke konstitucije SB-a i MMF-a.

U Prištini održan godišnji sastanak konstitucija Svetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda. Od članstva Kosova u Međunarodnom monetarnom fondu i Svetskoj banci u 2009. godini, kao član sa punim pravima, po prvi put u Prištini su održana radovi godišnjih sastanaka konstitucije Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke. Radovi Konstitucije Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke su godišnji sastanci u kojima se razgovara o opštim globalnih ekonomskih razvojjima, regionalnim izazovima, kao i unutrašnjim pitanjima

Konstituencija. Tokom ovih sastanaka konstitucije Svetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda u Prištini prisutni u svojstvu domaćina bili su guverner Centralne banke Kosova Bedri Hamza, Ministar finansija Avdulla Hoti i drugi visoki zvaničnici javnih institucija Republike Kosova, delegacije Svetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda na čelu sa potpredsednikom za Evropu i centralnu Aziju u Svetskoj Banci Cyril Muller, izvršni direktor Svetske banke Franciskus August Godts, zamenik generalnog direktora Međunarodnog monetarnog fonda Mitsuhiro Furusawa, izvršni direktor Međunarodnog monetarnog fonda Ibrahim Halili Canakci, kao i predstavnici Međunarodne finansijske korporacija (IFC). Zemlje koje učestvuju u Konstitucije Svetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda, koji su učestvovali u ovim godišnjim sastancima su: Austrija, Turska, Slovenija, Češka Republika, Mađarska, Slovačka, Belorusija, Luksemburg i Belgija. Organizovanje sastanaka konstitucije Međunarodnog monetarnog fonda i Svetska banka je u Prištini pokazuje veoma konstruktivnu ulogu i snažno partnerstvo Kosova sa Međunarodnim monetarnim fondom, Svetskom bankom, i ovim devet zemalja. Ali je takođe dokaz da su kosovske institucije još više jačaju ekonomske i političke veze sa međunarodnim finansijskim organizacijama i zemljama članica konstitucije MMF-a i Svetske banke.

Još jedan važan događaj održan u CBK-u je takođe prva regionalna konferencija pod nazivom **"Inicijativa za sprovođenje drugog stuba regulatornog okvira Bazela: ICAAP/SREP i praktični primeri"** koji je u organizaciji Centralne banke Republike Kosova u saradnji sa nemačkom organizacijom za međunarodnu saradnju (GIZ) u ime Ministarstva Savezne Republike nemačke za ekonomsku saradnju i razvoj - kancelarija u Prištini. Ova konferencija je održana u okviru projekta CBK-a za sprovođenje Bazelskog okvira za nadzor banaka, podržana od strane GIZ-a. Ovi standardi su pripremljeni od strane Bazelskog Odbora za nadzor banaka u okviru Banke za međunarodna poravnanja sa sedištem u Bazelu, Švajcarska, koja ima za cilj da stvori jedinstvene međunarodne standarde za nadzor banaka.

Najveći značaj ove konferencije je činjenica da je okupila predstavnike i eminentne profesionalne renomirane međunarodne institucije, među njima i diplomatske predstavnike i kao stručnjake iz privrede nemačke ambasade i ambasade Sjedinjenih Američkih Država. Kao predavači u tri radna dana predstavili su svoj rad, predstavnici Evropske centralne banke (ECB), nemačke centralne banke (Deutsche Bundesbank), nadzornih i regulatornih organa nemačkog finansijskog sektora - BaFin i Banke Slovenije.

7.2. Finansijsko obrazovanje

U skladu sa primarnim ciljem CBK-a za očuvanje i održavanje finansijske stabilnosti, a sa ciljem da doprinesemo u zaštiti potrošača, OSO nastavlja da obavlja različite aktivnosti i događaje da utiče na širu javnost u podizanju finansijskih informacija i znanja.

Tokom 2016. godine, OSO je sproveo brojne aktivnosti, sa ciljem podsticanja i izgradnje finansijskih znanja u zemlji, ciljajući različite grupe javnosti putem odgovarajućih aktivnosti.

Treću godinu zaredom OSO organizovao i održao Međunarodnu nedelju novca 2016 - tokom koje je održano:

- Aktivnosti sa učenicima osnovnih škola " u Prizrenu, gde je zvanično otvoreno Međunarodna nedelja novca 2016, od zamenika guvernera g. Lulzim Ismajli,.
- Kviz učenika Srednje ekonomske škole u Mitrovici gde je prisustvovao i guverner.
- Predavanje sa studentima na Univerzitetu u Prištini "Aukcija hartija od vrednosti".

U cilju širenja informacija i izgradnje znanja o finansijskom obrazovanju, u saradnji sa Ambasdom SAD-a sproveden je projekat "Finansijsko obrazovanje o pravim odlukama", na

kojem su prisustvovali učenici iz 10 srednjih škola Prištine. Ovaj događaj je realizovan u dva dela.

- Prvi deo je obuhvatio pripremu i prezentaciju materijala i informisanje učenika sa adekvatnom brošurama za učenike.
- Drugi deo: 31. oktobra, 2016, na Svetski dan štednje, CBK je obeležila ovaj dan držeći kviz finansijskog znanja sa učenicima škola Prištine.

Obuhvatanje drugih domaćih institucija u oblasti finansijskog edukacije ostaje cilj OSO-a i da doprinesemo u tom smislu organizovali smo dvodnevnu radionicu u kojoj je prisustvovalo oko 50 učesnika iz svih finansijskih institucija na Kosovu, uključujući ministarstva, nevladine organizacije, udruženja, donatore i službenike svih odeljenja CBK-a, itd. Konferencija je obuhvatila sveobuhvatne teme oblasti finansijskog obrazovanja, neobrađene teme ranije ali od posebnog značaja i to je potvrđeno od interakcije učesnika i njihove procene o događaju.

U međuvremenu su realizovane predavanja i studijske posete od strane učenika osnovne i srednje škole i studenata. Možemo napomenuti studentsku posetu Međunarodne letnje akademije u oblasti finansija, bankarstva i osiguranja, UBT koledža gde je studente dočekaо guverner CBK-a, i održana dva predavanja od rukovodilaca odeljenja bankarskog nadzora i odeljenja za nadzor osiguranje za studente učesnike ove letnje akademije. Takodje, CBK tokom godine je bila posećivana i od učenika srednje ekonomske škole "Hasan Prishtina" iz Mitrovice.

CBK je nastavila sa dodeljivanjem nagrada za mlade ekonomiste i po prvi put dodelila nagrade novinarima za najbolje priče u oblasti novinarstva.

Sa ciljem da potrošač dobije sve informacije o finansijskim proizvodima i uslugama koje se odnose na klijente, OSO trenutno privodi kraju elektronsku platformu za finansijsko obrazovanje kao pod-odeljak internet stranice CBK-a gde klijenti mogu pristupiti informacijama o finansijskim proizvodima i uslugama iz svojih domova.

U cilju proširenja programa finansijskog obrazovanja i uključivanje što većeg broja finansijskih institucija u zajedničkoj platformi finansijskog obrazovanja, OSO, u saradnji sa EFSE (EFJE) privodi kraju biznis plan za osnivanje programa/Centra za finansijsko obrazovanje.

7.3. Tehnička pomoć

Tokom 2016. godine, CBK je nastavio da bude podržan tehničkom pomoću od strane međunarodnih finansijskih institucija i raznih donatora, kako sa postojećim projektima, tako i sa novim inicijativama, uglavnom pruženih od strane američkog Trezora, Međunarodnog monetarnog fonda, Svetske banke, USAID-a, Nemačkog fonda za razvoj i Evropske centralne banke.

Ove institucije su podržale izgradnju kapaciteta CBK-a u ovim oblastima; nadzor finansijskih institucija, unapređenje pravnog okvira za nadzor zasnovan na rizik, modernizacija sistema plaćanja, unapređenje finansijskog obrazovanja i zaštite klijenata, institucionalizaciji međunarodnih praksa i izgradnja ljudskih kapaciteta za pravilno sprovođenje zakonskog okvira.

Tokom 2016. godine završena je implementacija *Jačanje finansijskog sektora i infrastrukture tržišta*, finansiran od kredita Međunarodne agencije za razvoj (IDA). Ovaj projekt ima u posebnoj fokusu: (i) finansiranje troškova povezanih sa sprovođenjem strategije CBK-a za razvoj nacionalnog platnog sistema i stvaranja sistema. Poravnanja isplata u realnom vremenu, na osnovu Strategije nacionalnog platnog sistema, (ii) Izgradnja Centra za kontinuitet poslovanja za CBK u cilju obezbeđivanja kontinuiteta rada, kao i (iii) Obezbeđivanje finansiranja početnog kapitala Fonda osiguranja depozita na Kosovu (FODK) u cilju prikupljanja rezervi u obliku

početnog kapitala. Američki Trezor je nastavio da podržava Centralnu Banku savetodavnim ekspertizama na unapređenju okvira za korporativno upravljanje, pripremanje operativnog okvira za institucionalizaciji funkcije makroprudencije, i drugih oblasti razvojnih politika. CBK je tokom 2016. godine ostvario značajan napredak u sprovođenju bankarskog nadzora zasnovanim na riziku, i funkcionisanju operativnog okvira neposredne podrške za likvidnost uz pruženu pomoć od strane Međunarodnog monetarnog fonda. Nemački fond za razvoj (GIZ) je podržao CBK u unapređenju i implementaciji pravnog okvira u skladu sa zahtevima Bazela i sa međunarodnim praksama.

Isto tako, CBK je nastavio sa unapređenjem praksi o zaštiti potrošača i finansijskom obrazovanju kao značajnim elementom za izgradnju i očuvanje efikasnog, konkurentnog i pravednog finansijskog sektora. Stoga, u cilju unapređenja ove funkcije CBK je uz podršku Evropskog Fonda jugoistočne Evrope (eng. European Fund for Southeastern Europe – EFSE) dodatno razvio finansijsko obrazovanje. Navedeni projekti će doprineti daljem produbljivanju efikasne i efektivne među-institucionalne saradnje.

Konačno, CBK ostaje posvećen i zahvalan za svu podršku koja mu se pruža od strane međunarodnih finansijskih institucija i raznih donatora, i naprecima ostvarenim u ovom periodu, koji predstavljaju pravi odraz pravilnog korišćenja ove podrške.

8. Finansijski izveštaji CBK-a

Centralna Banka Republike Kosova
Izveštaj Nezavisnog Revizora i Finansijski Izveštaji
na dan i za godinu koja se završila 31 decembra 2016

Sadržaj	Stana
Izveštaj Nezavisnog Revizora	3
Izveštaj finansijskog stanja	4
Sveobuhvatan izveštaj prihoda	5
Izveštaj o promenama na kapitalu	6
Izveštaj o tokovima gotovine	7
Napomene za finansijske izveštaje	8 - 41

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Za Menaxhment Centralne Banke Republike Kosova

Obavili smo reviziju priloženih finansijskih izveštaja Centralna Banka Republike Kosova, koji obuhvataju izveštaj o finansijskom stanju Dana 31 Decembra 2016, i izveštaj sveobuhvatnih prihoda, izveštaj o promenama u neto imovinu i izveštaj onovcanim tokovima e za godinu završenu u taj dan, kao i pregled značajnih računovodstvenih politika i druge napomene informacije.

Revizorsko Mišljenje

Po našem mišljenju, finansijski izveštaji prikazuju istinitu i objektivno, po svim materijalno značajnim pitanjima, finansijsko stanje Centralna Banka Republike Kosova na dan 31 decembar 2016, i rezultate njegovog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završila na taj dan u skladu sa Međunarodnim Standardima Finansijskog Izveštavanja.

Osnova za mišljenje

Revizija se obavila u skladu sa Međunarodnim Standardima Revizije (MSR). Naše odgovornosti svih ovih standarda su više objašnjene u odeljku kopnene odgovornosti izveštaja revizora o reviziji finansijskih izveštaja. Mi smo nezavisni od Centralna Banka Republike Kosova u skladu sa etičkim zahtevima, koji su od značaja za naše revizije finansijskih izveštaja na Kosovu, i mi smo završili druge finansijske obaveze, sve u skladu sa ovim zahtevima. Mi verujemo da su revizorski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući da obezbede osnovu za naše mišljenje.

Odgovornost menadžmenta za finansijske izveštaje

Menadžment je odgovoran za pripremu i nepristrasnu prezentaciju ovih finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim Standardima Finansijskog Izveštavanja, za takve unutrašnje kontrole menadžment određuje da je neophodno da se omogući priprema finansijskih izveštaja koji ne sadrže netačne materijalne prikaze, bilo iz razloga prevare ili grešaka.

U toku sastavljanja finansijskih izveštaja, menadžment je odgovoran za procenu sposobnosti za obavljanje poslova za kontinuitet poslovanja društva, otkrivajući, po potrebi, pitanja koja se odnose na kontinuitet poslovanja i koristi princip kontinuiteta poslovanja, osim kada rukovodstvo namerava da likuiduje fond ili operaciju, ili da nema drugih opcija.

Menadžment je odgovoran za nadgledanje upravljanja procesa finansijskog izveštavanja fond.

Odgovornosti revizora u reviziji finansijskih izveštaja

Naš cilj je da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne greške, nastale bilo kao posledica prevare i greške tokom izdavanja revizorskog izveštaja koji sadrži naše mišljenje. Razumno uverenje je visok nivo bezbednosti, ali to nije garancija da je sprovođenje revizije u skladu sa ISA, moglo bi uvek pronaci materijalne greske, koje mogu da postoje u Financiske Izvestaje. Anomalije mogu nastati od prevare ili greške koje se smatraju materijalske, pojedinačne ili u kombinaciji, može uticati na ekonomske odluke.

Kao deo revizije u skladu sa MSR, mi smo praktikovali profesionalno sudjenje i neprekidni profesionalni skepticizam tokom revizije. Mi takođe:

- Identifikujemo i cenimo rizik od materijalnih značajnih grešaka u finansijskim izveštajima, kao posledica prevare ili kao posledica grešaka, dizajniramo i obavljamo revizorske procedure, koje smatramo dovoljne i odgovarajuće za osnovno pružanje i izražavanje našeg mišljenja. Rizik od ne-otkrivanja materijalnih gresaka što toci od prevare je veća od one koja tece greškom, jer prevara može uključivati sve tajne sporazume, falsifikate, namerano iskrivljavanje činjenica ili kršenja internih kontrola.
- Uzmimao jedno misljenje od untrasnje kontrole što je od ključnog značaja za reviziju na takav način da se dizajnira revizorske procedure koji su odgovarajući za datim okolnostima, a ne za izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola fond.
- Ceniti kompatibilnost sve odgovarajuće i računovodstvenih politika i procena računovodstvenih opravdanja, i otkrivanja sva obelodanjivanja od strane uprave.
- Na osnovu prikupljenih dokaza, odlučuje o prolagodljivosti principa neprekidnosti poslovanja, kao i da li materijalna nesigurnost postoji u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu postaviti sumnju na mogućnost neprekidnsoti poslovanja. Ako možemo zaključiti da postoji materijalna neizvesnost, mi imamo obavezu da naglasimo u našem izveštaju u vezi sa ovom pronalasku u finansijskim izveštajima, ili ako takva otkrića nisu pravi, da modifikujemo nase mišljenje. Naša otkrića su na osnovu njihovog revizorskih dokaza sve prikupljene do datuma finansijskog izveštaja. Ipak, uslovi ili događaji u budućnosti, verovatno će biti da je ta institucija vijueshmerine prekinuti posao.
- Procenite ukupne prezentacije, strukturu i sadržaj finansijskih izveštaja, uključujući i obelodanjivanja, i da li su finansijski izveštaji predstavljaju osnovne transakcije i događaje na način koji postiže fer prezentaciju.

Mi komuniciramo sa onima koji su odgovorni za upravljanje, između ostalog, planiranje u obima revizije i značajnih nalaza revizije, uključujući značajnih mana u untrasnje kontrole koje moze biti identifikovane tokom revizije.

Deloitte Kosova R.p.k.

Deloitte Kosova sh.p.k
Ulica "Lidhja e Pejës", b.177
Priština, Kosovo
18. Maja, 2017

Ova verzija je prevod engleske verzije. Za neslaganja između verzija, verzija na engleskom jeziku će prevladati.

Centralna Banka Republike Kosova

Izveštaj o finansijskom stanju

Na dan 31 decembar 2016

<i>U hiljadama evra</i>	Napomena	2016	2015
Sredstva			
Gotovina	7	154,800	15,282
Tekući računi sa stranim bankama	8	207,742	241,187
Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice)	9	572,375	127,319
Depoziti sa stranim bankama	10	195,049	805,309
Sredstva vezana za MMF	11	275,561	268,277
Imovina i oprema	12	4,484	2,372
Nematerijalna sredstva	13	2,271	1,552
Ostala sredstva	14	1,284	897
Ukupno sredstva		1,413,566	1,462,195
Obaveze			
Obaveze prema domaćim komercijalnim bankama	15	296,399	316,406
Obaveza prema računima povezanim sa MMF	16	283,009	273,894
Obaveze prema vladinim institucijama	17	718,435	735,744
Obaveze prema javnim i komercijalnim institucijama	18	58,867	82,649
Obaveze od zaduživanja	19	2,133	680
Ostale domaće obaveze	20	2,040	1,799
Ukupno obaveze		1,360,883	1,411,172
Kapital i rezerve			
Ovlašćeni kapital	21	30,000	30,000
Rezervni fond	21a	21,023	20,171
Rezerve od revalorizacije		-	164
Neto rezultat (zadržane zarade)		1,660	688
Ukupno kapital i rezerve		52,683	51,023
Ukupno obaveze, kapital i rezerve		1,413,566	1,462,195

Ovi finansijski izveštaji prikazani na stranama pasqyra 4 do 41 su odobreni od strane rukovodstva CBK dana 17/05/2017 i potpisan u njeno ime od strane:

Bedri Hamza
Guverner

Faton Ahmetaj
Direktor za planiranje i finansijsko
izveštavanje

Napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosova

Sveobuhvatan izveštaj prihoda

31. decembra 2016. godine

<i>U hiljadama evra</i>	Napomena	2016	2015
Prihodi od kamate			
Prihodi od kamate		1,640	642
Rashodi od kamate		(362)	(48)
Neto prihodi od kamate	22	<u>1,278</u>	<u>594</u>
Prihodi od naknada i provizija			
Prihodi od naknada provizija		1,962	1,442
Rashodi od naknada provizija		(294)	(376)
Neto prihodi od naknada i provizija	23	<u>1,668</u>	<u>1,066</u>
Prihodi od regulativne aktivnosti i ostali poslovni prihodi			
Prihodi od regulativne aktivnosti	24	4,046	3,410
Prihodi od grantova	25	80	77
Ostali poslovni prihodi	26	517	1,139
Dobitak /(gubitak) od kursne razlike	29	(22)	(298)
Poslovni prihodi		<u>7,567</u>	<u>5,988</u>
Administrativni rashodi (poslovni)			
Rashodi osoblja	27	(3,991)	(3,625)
Obezvredenje i amortizacija	12,13	(713)	(561)
Opšti i administrativni rashodi	28	(1,203)	(1,114)
Administrativni rashodi (poslovni)		<u>(5,907)</u>	<u>(5,300)</u>
Godišnje zarade		<u>1,660</u>	<u>688</u>
Ostali sveobuhvatni prihodi			-
Ukupno sveobuhvatni prihodi za godinu		<u>1,660</u>	<u>688</u>

Napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosova

Izveštaj o promenama na kapitalu

Za godinu završenu 31. decembra 2016.

	Kapital	Rezervni fond	Rezerve revalorizacije	Zadržane zarade (Neto Rezultat/i)	Ukupno
<i>U hiljadama evra</i>					
Stanje 1. januara 2016.	30,000	20,171	164	688	51,023
Transfer u rezervni fond	-	852	(164)	(688)	-
Ukupno zakonom zahtevane transakcije	-	852	(164)	(688)	-
Dobitak za godinu	-	-	-	1,660	1,660
Ostali sveobuhvatni prihodi	-	-	-	-	-
Ukupno sveobuhvatni prihodi za godinu	-	-	-	1,660	1,660
Stanje 31. decembra 2016.	30,000	21,023	-	1,660	52,683
<hr/>					
Stanje 1. januara 2015	30,000	19,561	389	385	50,335
Transfer u rezervni fond	-	610	(225)	(385)	-
Ukupno zakonom zahtevane transakcije	-	610	(225)	(385)	-
Dobitak za godinu	-	-	-	688	688
Ostali sveobuhvatni prihodi	-	-	-	-	-
Ukupno sveobuhvatni prihodi za godinu	-	-	-	688	688
Stanje 31. decembra 2015	30,000	20,171	164	688	51,023

Popratne napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosova

Izveštaj o tokovima gotovine

Za godinu završenu 31. decembra 2016.

<i>U hiljadama evra</i>	Napom.	2016	2015
Tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti			
Godišnji dobitak		1,660	688
<i>Korekcije za:</i>			
Obezvredenje	12	464	359
Amortizacija	13	249	202
Prihodi iz grantova	25	(80)	(77)
Prihodi od prodaje opreme		-	-
Prihodi od kamate	22	(1,640)	(642)
Rashodi od kamate	22	362	48
		1,015	578
Promene u trezorske zapise		(438,693)	(3,493)
Promene u depozitima sa stranim bankama		610,027	(554,965)
Promene u sredstvima povezanim sa MMF		(7,255)	(33,449)
Promene u ostalim sredstvima		(387)	(11)
Promene u obavezama prema domaćim komercijalnim bankama		(20,007)	474
Promene u obavezama prema računima vezanim sa MMF		9,084	35,138
Promene u obavezama prema vladinim institucijama		(17,309)	22,193
Promene u obavezama prema javnim i komercijalnim institucijama		(23,782)	32,041
Promene u zaduživanja		1,453	647
Promene u ostalim domaćim obavezama		171	(1,547)
		114,317	(502,394)
Primljene kamate		1,787	197
Plaćene kamate		(331)	(21)
Neto priliv gotovine iz /(korišćene u) poslovnim aktivnostima		115,773	(502,218)
Tokovi gotovine iz investicionih aktivnosti			
Prihodi od prodaje opreme		-	-
Kupovina opreme	12	(2,576)	(775)
Kupovina nematerijalnih sredstava	13	(968)	(503)
Neto gotovina korišćena u investicionim aktivnostima		(3,544)	(1,278)
Protok gotovine iz investicionih aktivnosti			
Prihodi od grantova		149	243
Neto priliv gotovine iz finansijskih aktivnosti		149	243
Neto povećanje/(smanjenje) gotovine i njenih ekvivalenata		112,378	(503,253)
Efekat kursa razmene		-	-
Gotovina i njeni ekvivalenti 1. januara		259,333	762,586
Gotovina i njeni ekvivalenti 31. decembra	30	371,711	259,333

Popratne napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31. decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

---

1. Izveštajni subjekat

Centralna Banka Republike Kosova (u daljem tekstu "CBK" ili "Banka"), naslednik Centralne bankarske uprave Kosova, je nezavisni pravni entitet sa punim ovlašćenjima kao pravno lice prema primenljivom zakonu u Republici Kosovo. CBK je posebni javni subjekat sa ovlašćenjem licenciranja, vršenje nadzora i regulisanje finansijskih institucija u Republici Kosovo. Banka postupa u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o "Centralnoj banci Republike Kosova", u daljem tekstu kao ("Zakon o CBK"). Prema ovom zakonu, osnovni ciljevi CBK su:

- da podstiče i održava stabilan finansijski sistem, uključujući i bezbedan, pouzdan i efikasan platni sistem.
- da doprinosi postizanju i održanju unutrašnje stabilnosti cena.
- da podržava opšte ekonomske politike Vlade.

Kako je propisano u Zakonu, CBK treba da deluje u skladu sa principima otvorene tržišne ekonomije sa slobodnom konkurencijom, favorizujući efikasno raspoređivanje resursa.

CBK deluje iz svojih glavnih kancelarija u Prištini. Zvanična adresa kancelarije CBK-a je:

Ul. Garibaldi br. 33

Priština, Kosovo.

Odbor Centralne Banke, Izvršni odbor i guverner

Organi CBK-a koji donose odluke su Odbor Centralne Banke, Izvršni odbor, kao i guverner. Prema članu 79, stav 2. Zakona o CBK-u, Upravni Odbor se sastoji od guvernera, generalnog direktora trezora¹ i tri neizvršna člana, i odgovoran je za nadzor sprovođenja politika, kao i nadzor nad administracijom i poslovanjem CBK-a.

Dana 31. decembar 2016. godine, Odbor Centralne Banke su činili sledeći članovi:

- Bedri Peci – Predsednik odbora
- Bedri Hamza – Guverner
- Behxhet Brajshori – Član
- Nuhi Ahmeti – Član.

Izvršni odbor čine guverner, koji je ujedno i predsedavajući kao i tri zamenika guvernera, i odgovoran je za sprovođenje politika CBK-a kao i za njeno poslovanje.

2. Osnova pripreme

a) Izjava o usklađenosti

Finansijski izveštaji sastavljeni su u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja ("MSFI").

b) Osnov odmeravanja

Finansijski izveštaji su pripremljeni na osnovu odmeravanja specifikovanih u MSFI za svaku vrstu sredstava, obaveze, prihoda kao i rashoda. Osnov odmeravanja je u potpunosti obelodanjen u računovodstvenim politikama u napomeni 3 dole.

---

¹ S obzirom da ispunjava zahtev iz stava 2. člana 79., generalni direktor Trezora od avgusta 2015. godine više nije član odbora CBK. Od tog datuma Odbor CBK se sastoji od Guvernera i četiri (4) neizvršnih članova (molimo vas da stava 2. člana 79. Zakona o CBK).

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

---

2. Osnova pripreme (u nastavku)

c) Funkcionalna i izveštajna valuta

Ovi finansijski izveštaji prikazani su u evrima ("EUR"), što je funkcionalna valuta CBK-a. Osim ako nije drugačije navedeno, finansijske informacije prikazane u evrima su zaokružene na najbližu hiljadu.

d) Upotreba procena i rasuđivanja

Sastavljanje finansijskih izveštaja zahteva od rukovodstva da vrši rasuđivanja, procene i pretpostavke koje utiču na primenu politika i izveštavanjem vrednostima sredstava i obaveza, prihoda i rashoda. Faktički rezultati mogu se razlikovati od onih procenjenih.

Procene i osnovne pretpostavke se razmatraju u kontinuitetu. Promene računovodstvenih procena priznaju se u periodu u kojem je promena izvršena i u idućim periodima ako su one uticane. Posebno, informacije u vezi sa značajnim oblastima o neizvesnim procenama i kritičnim odlukama u primeni računovodstvenih politika koje imaju značajan uticaj na finansijske izveštaje prikazani su u napomeni br. 5.

Računovodstvene politike prikazane dole su konsistentno primenjene u svim periodima koji su predstavljeni u ovim finansijskim izveštajima.

3. Značajne računovodstvene politike

a) Transakcije u stranoj valuti

Transakcije u stranoj valuti su preračunate u funkcionalnu valutu po srednjem kursu koji je važio na dan transakcije. Monetarna sredstva i obaveze u stranoj valuti na datum izveštajnog perioda, proračunata su u funkcionalnu valutu po kursu koji je važio na taj datum. Dobici ili gubici na monetarna sredstva i obaveze predstavljaju razliku između amortizovane vrednosti u funkcionalnoj valuti na početku perioda, korigovane za efektivnu kamatu i plaćanja u toku perioda i amortizovanu vrednost u stranoj valuti iskazanoj u funkcionalnoj valuti po kursu koji je važio na datum izveštajnog perioda. Nemonetarna sredstva i obaveze u stranoj valuti koja se odmeravaju po fer vrednosti su preračunate u funkcionalnu valutu po kursu koje je važio na dan na kojem je fer vrednost bila određena. Kursne razlike nastale prilikom proračuna priznaju se kao dobitak ili gubitak.

b) Kamata

Prihodi i rashodi od kamata se priznaju kao dobitci ili gubici korišćenjem metoda efektivne kamatne stope. Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno umanjuje buduće gotovinske isplate ili uplate kroz očekivano trajanje finansijskog instrumenta (ili gde je moguće za jedan kraći period), bilansne vrednosti finansijskog sredstva ili finansijske obaveze. Efektivna kamatna stopa se utvrđuje pri pravnom priznavanju finansijskog sredstva ili obaveze i ne pregledava se posle toga.

Obračun efektivne kamatne stope uključuje sve naknade i iznose plaćene ili primljene transakcione troškove, kao i popuste ili premije koje su sastavni deo efektivne kamatne stope.

Troškovi transakcije su dodatni troškovi koji se mogu direktno pripisati sticanju, izdavanju ili otuđenju finansijskog sredstva ili obaveze.

Prihodi i rashodi prikazani od kamate prikazani kao gubitak ili dobitak uključuju kamate na finansijska sredstva i obaveze po amortizovanoj vrednosti na bazi efektivne kamatne stope.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

---

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

c) Naknade i provizije

Prihodi i rashodi od naknada i provizija koje su integralni deo efektivne kamatne stope finansijskog sredstva ili obaveze uključeni su u obračun efektivne kamatne stope.

Ostali prihodi od naknada i provizija, uključujući transakcione naknade za poslovne račune, transfer sredstava i naknade za licence priznaju se kada je usluga izvršena.

Ostali rashodi naknada i provizija odnose se uglavnom na transakcione i uslužne naknade, koje se rashoduju kada je usluga primljena.

d) Beneficije zaposlenih

CBK uplaćuje doprinose u obavezno socijalno osiguranje koji omogućuje penzijske beneficije zaposlenima po penzionisanju. Ovi doprinosi su svrstani po planu za definisane doprinose na osnovu kosovskih zakona. Doprinosi CBK se prepoznaju kao troškovi u izveštaju prihoda kada isti nastanu.

e) Porez i podela profita

CBK je oslobođen poreza na dobitak po Zakonu br. 03/L-209, koji je izdat 22. jula 2010. Vidi napomenu 4 (f) o tome kako CBK raspoređuje svoj profit.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaje za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska sredstva i obaveze

Banka klasifikuje svoje investicije u sledeće kategorije: finansijska sredstva po korektnoj vrednosti preko dobitka ili gubitka, krediti i potraživanja, finansijska sredstva održana do dospeća i finansijska sredstva dostupna za prodaju. Klasifikacija zavisi od svrhe za koju su investicije stečene. Menadžment određuje klasifikaciju svojih investicija na početnom prepoznavanju i ponovo ih procenjuje na svaki dan izveštavanja.

Finansijska sredstva po realnoj vrednosti preko dobitka ili gubitka

Ova kategorija ima dve pod-kategorije: finansijska sredstva održana za trgovinu i ona koja su određena po korektnoj vrednosti preko dobitka ili gubitka na početku. Finansijsko sredstvo je klasifikovano u "finansijska sredstva po korektnoj vrednosti preko kategorije dobitka ili gubitka na početku ukoliko su dobijena na principu za kratkoročnu prodaju, ukoliko ona čine deo portfolija finansijskih sredstava u kojima postoji dokaz o kratkoročnom dobitku, ili ukoliko je tako određeno od strane uprave.

Kredit i potraživanja

Kredit i potraživanja su nederivatna finansijska sredstva sa fiksnim ili određenim isplatama koja nisu kvotirana na nekom drugom aktivnom tržištu od onog na kojem banka ima nameru da ih proda kratkoročno ili koje je određeno po korektnoj vrednosti preko dobitka ili gubitka ili dostupno za prodaju. Kredit i potraživanja su u početku priznati po realnoj vrednosti i nakon toga se određuju po amortizovanim troškovima koristeći efikasni metod kamate, manje provizije za smanjenje vrednosti. Provizija umanjenja vrednosti kredita i potraživanja je utvrđena kada postoji objektivni dokaz da banka neće biti u stanju da prikupi sve prispele sume u skladu sa njenim originalnim vremenskim okvirima. Banka nema sredstva klasifikovana u ovoj kategoriji.

Finansijska sredstva održana do dospeća

Finansijska sredstva održana do dospeća su nederivatna finansijska sredstva sa fiksnim ili određenim isplatama i fiksnim dospećem koje nije isto sa onim koje je u skladu sa definicijom kredita i potraživanja za koje menadžment banke ima pozitivnu nameru i mogućnost da ih održi do dospeća. Ova sredstva su početno priznata po realnoj vrednosti i nakon toga ocenjena po amortizovanom vrednošću koristeći metodu efikasne kamate, minus proviziju za efekat obezvređenja. Provizija za štetu sredstava održanih do dospeća se utvrđuje kada postoji objektivni dokaz da Banka neće biti u stanju da naplati sve iznose obaveza u skladu sa njenim originalnim vremenskim okvirima.

Finansijska sredstva dostupna za prodaju

Finansijska sredstva dostupna za prodaju su nederivatna finansijska sredstva koja su određena u ovoj kategoriji ili nisu klasifikovana u bilo kojoj drugoj kategoriji. Banka nema sredstava klasifikovana u ovoj kategoriji.

i. Priznavanje

CBK u početku priznaje depozite kada oni nastanu. Sva ostala finansijska sredstva i obaveze inicijalno se priznaju na dan trgovine kada CBK postane jedna strana u ugovornim odredbama instrumenta.

Finansijsko sredstvo ili finansijska obaveza se inicijalno priznaju po fer vrednosti plus, za stavku koja nije po fer vrednosti kroz dobitak ili gubitak, transakcioni troškovi koji se mogu direktno pripisati njihovom sticanju ili izdavanju.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska sredstva i obaveze (nastavak)

ii. *Prestanak priznavanja*

CBK prestaje da priznaje finansijsko sredstvo kada ugovorna prava na tokove gotovine od finansijskog sredstva prestanu da važe, ili prenese ugovorno pravo na primanje tokova gotovine od finansijskog sredstva u transakciju u koju prenosi u značajnoj meri sve rizike i koristi od vlasništva nad finansijskim sredstvom. Svaka kamata u prenesenim finansijskim sredstvima koja je stvorena ili zadržana od strane CBK-a, priznaje se kao posebno sredstvo ili obaveza. Po prestanku priznavanja finansijskih sredstva, razlika između knjigovodstvene vrednosti sredstva (ili knjigovodstvene vrednosti dodeljene delu sredstva u transakciji), i zbira (i) dobijenih naknada (uključujući i nova dobijena sredstva minus svaka nova pretpostavljena obaveza) i (ii) bilo kojeg kumulativnog dobitka ili gubitka koji je priznat u drugim sažetim dobicima, prepoznaje se kao dobitak ili gubitak.

CBK prestaje da priznaje finansijsku obavezu kada su dogovorne obaveze ispunjene ili ukinute ili kada prestanu da važe.

iii. *Prebijanje*

Finansijska sredstva i obaveze se prebijaju na neto osnovi i neto vrednost se prikazuje u izveštaju o finansijskom stanju onda i samo onda, kada CBK ima zakonito pravo da prebije vrednosti na neto osnovi i namerava da podmiri na neto osnovi ili da realizuje sredstvo i podmiri obavezu istovremeno.

Prihodi i rashodi prikazuju se na neto osnovi samo kada je dozvoljeno računovodstvenim standardima, ili za dobitke i gubitke koji proizlaze iz grupa sličnih transakcija.

iv. *Vrednovanje amortizovane vrednosti*

Amortizovana vrednost finansijskog sredstva ili finansijske obaveze je iznos po kome se finansijsko sredstvo ili finansijska obaveza vrednuje prilikom početnog priznavanja umanjeno za isplate glavnica, uz dodavanje ili oduzimanje kumulirane amortizacije primenom metoda efektivne kamate za sve razlike između početnog iznosa i iznosa pri dospeću i uz oduzimanje svakog umanjenja za efekat obezvređenja.

v. *Vrednovanje fer vrednosti*

Fer (realna) vrednost finansijskih instrumenta je iznos za koji sredstvo može biti razmenjeno, ili obaveza izmirena pravilnim transakcijama između učesnika na tržištu na dan procenjivanja.

Kada je to moguće, CBK određuje fer vrednosti instrumenta primenom dostupnih cena na aktivnom tržištu za tim instrumentom. Tržište se posmatra kao aktiv, ako su navedene cene lako i regularno dostupne i predstavljaju trenutne i redovno nastale tržišne transakcije po dobrovoljnoj osnovi između strana. Ako tržište za finansijski instrument nije aktivno, CBK uspostavlja fer vrednost upotrebom tehniku procene. Tehnike procena uključuju korišćenje poslednje normalne, komercijalne transakcije između obaveštenih, voljnih strana (ako su dostupne), referencu tekuće fer vrednosti drugih instrumenata koji su suštinski isti, analizu diskontovanih novčanih tokova i alternativnih modela za određivanja cena. Izabrana tehnika procene omogućava maksimalno korišćenje tržišnih inputa, oslanja se što je manje moguće na procene specifične za CBK, obuhvata sve faktore koje bi učesnici na tržištu razmatrali u uspostavljanju cena i koji su u skladu sa prihvaćenom ekonomskom metodologijom za određivanje cena finansijskih instrumenata. Inputi u tehnikama procena predstavljaju razumno tržišna očekivanja i merenje faktora rizika-povratka sadržana u finansijskom instrumentu. CBK vrednuje tehnike procena i testira ih za punovažnost upotrebom cena od tržišnih transakcija koje se mogu posmatrati u okviru istog instrumenta ili na osnovu drugih dostupnih podataka na tržištu koji se mogu posmatrati.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska sredstva i obaveze (nastavak)

vi. Identifikacija i vrednovanje obezvređenja

Na datum svakog izveštavanja, CBK procenjuje da li postoji neki objektivni dokaz da finansijsko sredstvo koje nije iskazano po fer vrednosti kroz dobitke ili gubitke obezvređeno. Finansijska sredstva su obezvređena kada postoji objektivni dokaz da je događaj nastao posle datuma početnog priznavanja koji ima negativan efekat na buduće tokove gotovine koji se mogu vrednovati pouzdano.

Objektivni dokaz da su finansijska sredstva obezvređena može uključiti neizvršenje gotovinskih obaveza ili delikventnost zajmoprimca, restrukturiranje plasmana ili avansa CBK po uslovima koje inače CBK ne bi razmatrala, indikacije da će zajmoprimac ili izdavač bankrotirati, gubitak tržišta za hartije od vrednosti, ili ostala primetna informacija vezana za grupu sredstava kao što su negativne promene u statusu plaćanja zajma primaoca ili izdavača u CBK, ili ekonomski uslovi koji su u korelativnom odnosu sa ne izvršavanjem gotovinskih obaveza u CBK.

Obezvređenje finansijskih sredstava po amortizovanoj vrednosti obračunava se kao razlika knjigovodstvene vrednosti finansijskih sredstava i sadašnje vrednosti procenjenih budućih gotovinskih tokova koji su diskontovani po prvobitnoj efektivnoj kamatnoj stopi finansijskog sredstva. Gubici se priznaju u dobitak ili gubitak i prikazuju se u računu ispravke vrednosti za kredite i avanse. Kamata obezvređenog sredstva iskazuje se kroz ispravljanje (izjednačenje) diskonta. Kada događaj posle izveštajnog datuma uzrokuje smanjenje obezvređivanja, gubitak radi obezvređenja se anulira kroz dobitak ili gubitak.

g) Gotovina i njeni ekvivalenti

Radi izveštavanja u vezi sa tokovima novca, gotovina i gotovinski ekvivalenti čine: gotovina, sredstva na računima kod banaka i visoko likvidna finansijska sredstva sa dospećem kraćim od tri meseca, koja su podložna beznačajnom riziku promene fer vrednosti, i koje CBK koristi pri upravljanju kratkoročnim obavezama.

Gotovina i njeni ekvivalenti, održavaju se u izveštaju finansijskog stanja po amortizovanoj vrednosti.

h) Ulaganja u hartije od vrednosti

Ulaganja u hartije od vrednosti, koje su trezorski zapisi, se početno vrednuju po fer vrednosti uz dodavanje direktnih troškova transakcije i naknadno se odmeravaju kao investicije koje se drže do dospeća.

Hartije od vrednosti koje se drže do dospeća su nederivatna sredstva sa fiksnim ili odredivim isplatama i fiksnim dospećem koje CBK ima pozitivnu nameru i mogućnost da drži do dospeća, i koja nisu određena po fer vrednost kroz dobitke ili gubitke. Hartije od vrednosti koje se drže do dospeća uključuju trezorske zapise.

Hartije od vrednosti koje se drže do dospeća vrednuju se po amortizovanoj vrednosti koristeći metodu efektivne kamatne stope. Svaka prodaja ili ponovna klasifikacija značajnog iznosa investicija koje se drže do dospeća a koje nisu blizu njihovog dospeća rezultiraće u ponovnoj klasifikaciji svih investicija koje se drže do dospeća u sredstvima raspoloživim za prodaju, i sprečiće CBK od klasifikacije ulaganja u hartije od vrednosti kao investicije koje se drže do dospeća u tekućoj i sledeće dve finansijske godine.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

---

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

i) Imovina i oprema

i. Priznavanje i vrednovanje

Stavke imovine i opreme su prikazane po nabavnoj vrednosti umanjenoj za akumuliranu amortizaciju i gubitke zbog obezvređivanja.

Trošak obuhvata troškove koji se mogu direktno pripisati kupovini sredstva. Trošak sredstava koja su izgrađena u sopstvenoj režiji obuhvata troškove materijala i direktne radne snage, sve ostale troškove koji se mogu direktno pripisati dovođenju sredstva u stanju koje je neophodno da bi sredstvo moglo funkcionisati, na način na koji to očekuje uprava, i troškovi demontaže, uklanjanja opreme i restauracija područja na kojem je sredstvo locirano.

Kupljeni kompjuterski programi koji su veoma važni za funkcionisanje odgovarajuće opreme se kapitalizuju kao deo te opreme.

Kada delovi stavke nekretnine i opreme imaju različite korisne vekove trajanja, evidentiraju se kao posebne stavke (glavne komponente) imovine i opreme.

ii. Naknadni troškovi

Naknadni troškovi zamene stavke imovine i opreme priznaju se kao knjigovodstvena vrednost te stavke ukoliko je verovatno da će se buduće ekonomske koristi povezane sa tim delom prilivati u CBK i nabavna vrednost tog sredstva može se pouzdano odmeriti. Troškovi svakodnevnog održavanja imovine i opreme (dugoročna materijalna sredstva) priznaju se u izveštaju prihoda i rashoda kada nastanu.

iii. Obezvređenje

Obezvređenje se priznaje u izveštaju prihoda i rashoda linearnom metodom tokom procenjenog korisnog veka trajanja jedne stavke dugoročnih materijalnih sredstava.

Procena korisnog veka trajanja za tekući i komparativni period je:

	2016	2015
Investicije u zakupljenim objektima	20 godina	20 godina
Oprema	5 godina	5 godina
Računari	3 godine	3 godine
Vozila	5 godina	5 godina

Životni vek druge opreme se procenjuje pojedinačno. Metodi obezvređivanja, koristan vek trajanja i rezidualne vrednosti se ponovo procenjuju na datum izveštavanja.

j) Nematerijalna sredstva

Softver nabavljen od strane CBK priznaje je po nabavnoj vrednosti, umanjenoj za akumulirano obezvređenje i akumulirane gubitke od promene vrednosti.

Naknadni troškovi softvera kapitaliziraju se samo ukoliko uvećavaju buduće ekonomske koristi ugrađene u određeno sredstvo na koje se odnose. Ostali troškovi priznaju se onda kada nastanu.

Amortizacija se priznaje u izveštaju prihoda i rashoda gubicima na osnovu linearne metode amortizacije tokom procenjenog korisnog veka trajanja softvera, počevši od datuma kada je softver raspoloživ za korišćenje. Procenjeni rok trajanja kompjuterskih programa se bazira na proceni korišćenja tog softvera bez potreba za nekim poboljšanjem, a trenutno je to 3 do 10 godina.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

k) Obezvredivanje nefinansijskih sredstava

Računovodstvena vrednost nefinansijskih sredstava u vlasništvu CBK proveravaju se svakog datuma izveštavanja, da se utvrdi da li postoje indikacije da nefinansijsko sredstvo može da bude obezvređeno. Ukoliko takva indikacija postoji, CBK procenjuje nadoknadu vrednosti sredstva.

Gubitak po osnovi obezvređenja se priznaje kada je knjigovodstvena vrednost sredstva ili jedinice koja generiše gotovinu veća od nadoknadive vrednosti. Jedinica koja generiše gotovinu je najmanja prepoznatljiva grupa sredstava koja generiše prilive gotovine koji su u najvećoj merine nezavisni od ostalih sredstva i grupa. Gubitak po osnovu obezvređenja priznaje se u dobitku ili gubitku. Gubitak po osnovu obezvređenja u odnosu na jedinice koje generišu gotovinu se raspoređuju da bi umanjile računovodstvenu vrednost drugih sredstava u jedinici (grupi jedinica) na proporcionalnoj osnovi. Nadoknadivi iznos sredstva ili jedinice koja generiše gotovinu je fer vrednost, umanjena za troškove prodaje, ili upotrebna vrednost u zavisnosti koja je od ovih vrednosti veća. U ocenjivanju upotrebne vrednosti, procenjeni budući tokovi gotovine se diskontuju do sadašnje vrednosti koristeći kamatnu stopu pre oporezivanja koja prikazuje tekuće tržišne procene vremenskih vrednosti gotovine i rizika specifičnog sredstva.

Prethodno priznat gubitak po osnovu obezvređenja se revidira svakog datuma izveštavanja ukoliko postoje indikacije umanjivanja gubitka ili više njegovog nepostajanja. Gubitak po osnovu obezvređenja se anulira ukoliko postoji promena procena korišćenih za utvrđivanje nadoknadivog iznosa. Gubitak po osnovu obezvređenja se anulira samo do iznosa do kojeg knjigovodstvena vrednost sredstva ne nadmašuje knjigovodstvenu vrednost koja bi bila određena, neto od amortizacije, kada gubitak po osnovu obezvređenja sredstva ne bi bio iskazan od pada vrednosti.

l) Finansijske obaveze

Izvori finansiranja CBK su iz međunarodnih, državnih, javnih, bankarskih i drugih finansijskih institucija. Finansijske obaveze se odmeravaju po amortizovanoj nabavnoj vrednosti koristeći metodu efektivne kamatne stope.

m) Prihodi iz subvencija

Vladine subvencije se početno priznaju kao odloženi prihod kada postoji razumno uverenje da će oni biti primljeni i da će CBK biti u skladu sa uslovima subvencije. Subvencije koje kompenziraju CBK za nastale troškove, priznaju se kao dobiti ili gubici na sistematskoj osnovi u istim periodima u kojima se troškovi priznaju. Subvencije koje kompenziraju CBK za nabavnu vrednosti sredstava priznaju se kao dobiti ili gubici na sistematskoj osnovi tokom korisnog veka trajanja sredstava.

n) Plate finansirane od strane donatora

Određene osobe zaposlene u CBK su međunarodni stručnjaci određeni i kratkoročno finansirani od strane međunarodnih organizacija. Finansijska pomoć ovih organizacija uključuje, ali nije ograničena na, plaćanje plate ovim međunarodnim stručnjacima. Kako se ova pomoć plaća od strane međunarodnih organizacija direktno naznačenom osoblju, iznos ovih plaćanja nije poznat i nije uključen u ove finansijske izveštaje.

o) Provizije

Provizija će biti priznata, kao rezultat događaja koji su se desili u prošlosti, CBK ima sadašnju pravnu ili izvedenu obavezu koja može da se pouzdano odmeri i kada je verovatno da će odliv resursa koji predstavljaju ekonomske koristi biti zahtevan da se obaveza izmiri. Provizije su utvrđene diskontovanjem očekivanih budućih tokova gotovine po kamatnoj stopi pre oporezivanja koje reflektuje tekuće tržišne procene vremenske vrednosti gotovine i, gde je moguće, specifične rizike povezane sa obavezom.

Provizija za nepovoljne ugovore priznaje se kada očekivane koristi koje proizlaze za CBK iz ugovora su niže od neizbežnih troškova nastalih ispunjavanjem obaveza ugovora. Provizija se odmerava po sadašnjoj vrednosti nižoj od očekivanih troškova za ukidanje ugovora i očekivanih neto troškova od produženja ugovora. Pre priznavanje provizije, CBK priznaje gubitak za umanjenu vrednost sredstava povezanih sa tim ugovorom.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

---

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

p) Izmene u računovodstvenim politikama i obelodanjivanju

(i) Standardi i tumačenja na snazi za tekući period

Sledeći standardi, izmene postojećih standarda i tumačenja izdatih od strane Odbora Međunarodnih računovodstvenih standarda su na snazi za tekući period:

- **MSFI 14 "Regulatorna Odlaganje računa"** (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2016.);
- **Izmene MSFI 10 "Konsolidirani finansijski izvještaji", MSFI 12 "Objavljivanje udela u drugim pravnim licima" i MRS 28 "Ulaganja u pridružena društva i zajednička ulaganja"** - Investicija entiteti: Nanošenje konsolidacije Izuzetak (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2016.);
- **Izmene MSFI 11 "Zajednički aranžmani"** - Računovodstvo za akvizicije interesa u zajedničkim operacijama (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2016.);
- **Izmene MRS 1 "Prezentacija finansijskih izvještaja"** - Inicijativa za obelodanjivanje (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2016.);
- **Izmene MRS 16 "Nekretnine, postrojenja i oprema" i MRS 38 "Nematerijalna imovina"** – Pojašnjenje, Prihvatljivi Metode amortizacije i amortizacije (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2016.);
- **Izmene MRS 16 "Nekretnine, postrojenja i oprema" i MRS 41 "Poljoprivreda"** - Poljoprivreda: Nosilac Biljke (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2016.);
- **Izmene MRS 27 "odvojeni finansijski izvještaji"** - Kapital, Način na odvojeni finansijski izvještaji (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2016.);
- **Izmene različitih standarda "Poboljšanja MSFI (ciklus 2012-2014)"** koja su rezultat projekta godišnjeg kvalitativnog poboljšanja MSFI (MSFI 5, MSFI 7, MRS 19 i MRS 34) prvenstveno kroz otklanjanje nekonzistentnosti i raščišćavanje teksta (izmene na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2016.).

Usvajanje ovih izmena postojećih standarda i tumačenja nije dovelo do neke promene računovodstvenih politika Banke.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

p) Izmene u računovodstvenim politikama i obelodanjivanju (nastavak)

ii) Standardi i tumačenja pri završetku, koja nisu još stupila na snagu

Na dan odobravanja ovih finansijskih izveštaja sledeći standardi, izmene postojećih standarda i tumačenja su bili pri završetku, ali nisu još stupili na snagu:

- **MSFI 15 "Prihodi od ugovora s kupcima"** i dalje revidacije (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2018.);
- **MSFI 16 "Najmovi"** (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2019.);
- **Revidiranje MSFI 2 "Isplate na Osnovu Akcija"** - Klasifikacija i merenje isplatnih transakcija osnovane u akcije (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2018.);
- **Revidiranje MSFI 4 "Ugovori o Osiguranju"** - Primena MSFI 9 "Finansijski instrumenti" sa MSFI 4 "Ugovori o Osiguranju" (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2018. godine ili kada MSFI 9 "Finansijski instrumenti" se primenjuje po prvi put);
- **Revidiranje MSFI 10 "Konsolidirani finansijski izvještaji" i MRS 28 "Ulaganja u pridružena društva i zajednička ulaganja"** - Prodaja ili prilog imovine između investitora i njegovih saradnik ili Joint Venture i dalje izmene (datum stupanja na snagu je na neodređeno vreme na odloženo do istraživačkog projekta metoda kapitala je zaključen);
- **Revidiranje MRS 7 "Izveštaj o novčanim tokovima"** - Inicijativa za obelodanjivanje (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2017.);
- **Revidiranje MRS 12 "Porez na dobit"** - Priznavanje Odložena poreska sredstva za Nerealizovani gubici (na snazi za godišnje periode koji počinju na ili nakon 1. januara 2017.);
- **Revidiranje MRS 40 "Investicione Nekretnine"** - Transferi Investicionih Nekretnina (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2018.);
- **Revidiranje različitih standarda "Poboljšanja MSFI-a (ciklus 2014-2016)"** rezultat projekta godišnjeg poboljšanja MSFI-a (MSFI1, MSFI12 i MRS 28) prvenstveno sa namerom otklanjanja neusaglašenosti i pojašnjenja formulacija u tekstu (izmene MSFI 12 su za primenu za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2017. i izmene MSFI 1 i MRS 28 za primenu u godišnjim periodima koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2018.);
- **IFRIC 22 "Transakcije Deviznih Valuta i Unapredno Razmatranje"** (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2018.).

Institucija (Banka) je izabrala da ne usvoji ove standarde, preglede i tumačenja pre njihovog datuma stupanja na snagu. Banka očekuje da će usvajanje ovih standarda, revizija i tumačenja neće imati materijalni uticaj na finansijske izveštaje u periodu inicijalne primene.

4. Upravljanje finansijskim rizicima

a) Uvod i pregled

Rizici kojima se CBK izlaže u upotrebi finansijskih instrumenata su:

- kreditni rizik
- poslovni rizik
- rizik likvidnosti
- tržišni rizik

Ova napomena daje informaciju izloženosti CBK-a svakom od pomenutih rizika, ciljeve, politike i procedure CBK-a, za vrednovanje i upravljanje rizicima, i upravljanje kapitalom CBK-a. Naknadne kvantitativne prezentacije su uključene u ove izveštaje.

Struktura upravljanja rizikom

Upravni Odbor Centralne Banke ima sveobuhvatnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor okvira za upravljanje rizikom CBK-a. Rukovodstvo CBK redovno izveštava preko Izvršnog odbora Upravnom odboru o postupcima upravljanja rizikom. Izvršni odbor i Investicioni komitet imaju obavezu za razvijanje i monitoring politika upravljanja rizikom CBK-a. Ove politike su sprovedene od organizacionih jedinica.

CBK politike za upravljanje rizikom su uspostavljene da identifikuju i prepoznaju rizike sa kojima se CBK suočava, da uspostavi pogodne granice rizika i kontrole, i da nadgleda rizike i pridržavanje granica. Politike i sistemi upravljanja rizikom se redovno pregledaju kako bi reflektovali promene u tržišnim uslovima, proizvoda i ponuđenih usluga. CBK, kroz standarde i procedure obuke i upravljanja, ima za cilj da razvije disciplinovanu i konstruktivnu kontrolnu okolinu, u kojoj svi zaposleni razumeju svoje uloge i obaveze.

Revizorski komitet CBK-a je odgovoran za nadgledanje usaglašenosti politika i procedura upravljanja rizikom uspostavljenih od strane CBK, i za proveru adekvatnosti okvira za upravljanje rizikom u odnosu sa rizicima sa kojima se suočava CBK. Revizorski komitet CBK je pomognut u ovim funkcijama od strane Odeljenja za internu reviziju. Interna revizija preduzima i regularne i ad-hoc preglede kontrola i procedura upravljanja rizikom, rezultati koji se izveštavaju preko šefa unutrašnje revizije za Revizioni komitet.

b) Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik koji podrazumeva da će CBK pretrpeti gubitak zbog toga što njeni komitenti ili ugovorne strane neće izvršiti svoje ugovorne obaveze, i proizlazi uglavnom iz investicije u hartijama od vrednosti i depozitima (na tržištu novca ili tekućem računu) u drugim bankama od strane CBK-a.

Upravljanje kreditnim rizikom

i. Investicije i izloženost prema drugim bankama

CBK ograničava izloženost kreditnom riziku preko investiranja samo u hartije od vrednosti izdatih od vlada zemlja članica EU i držanjem depozita u stranim bankama čije su kratkoročne obaveze rangirane u jednu od dve najviše kategorije od strane međunarodno priznatih agencija. Uzimajući u obzir kreditni rejting, rukovodstvo ne očekuje da strane neće izvršiti svoje obaveze.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizicima / Upravljanje kreditnim rizicima (nastavak)

ii. Izloženost prema kreditnom riziku

Maksimalna izloženost kreditnom riziku 31. decembra 2016. i 31. decembra 2015. godine se prikazuje računovodstvenom vrednošću gotovine, tekućim računima u nerezidentim bankama, trezorskim zapisima i depozitima u nerezidentnim bankama. Za detalje izloženosti vidite Napomene 8, 9 i 10.

Nijedna od izloženosti CBK nije dospela ili obezvređena. Nema promena u politici upravljanja kreditnim rizikom iz prethodnih godina. CBK ne drži kolateral ili ostalo kreditno povećanje protiv izloženosti kreditnom riziku.

c) Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti je rizik da CBK neće biti u mogućnosti da izmiri u datom vremenu svoje dospele obaveze u vezi sa finansijskim obavezama.

Upravljanje rizikom likvidnosti

Pristup CBK-a upravljanju likvidnosti je da osigura, koliko je to moguće, da će uvek imati dovoljno likvidnosti kako bi izvršila svoje obaveze na vreme, pod normalnim i stresnim uslovima, bez nastanka neprihvatljivih gubitaka ili oštećenjem reputacije CBK-a.

Politike za nadgledanje i rešavanje rizika likvidnosti su uspostavljene od strane Upravnog odbora. CBK upravlja rizikom likvidnosti, preko investiranja u kratkoročne depozite u nerezidentim bankama i držanja adekvatne količine gotovine u svom trezoru. Politike upravljanja likvidnosti su uspostavljene tako da osiguraju da i pod nepovoljnim uslovima, CBK je u poziciji da ispuni svoje obaveze. Dnevna pozicija likvidnosti se nadgleda i redovni testovi stresa likvidnosti su sprovedeni u svetlu različitih okolnosti, pokrivajući normalne i negativne tržišne uslove. Sve likvidne politike i procedure podležu pregledu i odobravanju od strane rukovodstva CBK. Dnevni izveštaji koji se odnose na likvidnu poziciju CBK se redovno podnose članovima Investicionog komiteta od strane Odeljenja za upravljanje sredstvima.

Izloženost prema riziku likvidnosti

Preostala ugovorna dospeća za finansijske obaveze, isključujući buduća plaćanja kamate

31. decembar 2016.	Napomena	Knjigovodstvena vrednost	Manje od 1. meseca	1-3 meseca	3 meseca do 1 godine	1 godina do 7 godina
<i>Nederivativne obaveze</i>						
Prema domaćim komercijalnim bankama	15	296,399	296,399	-	-	-
Prema vezanim računima MMF	16	283,009	181,518.00	12,469	17,348	71,674
Prema vladinim institucijama	17	718,435	718,435	-	-	-
Prema javnim i komerc. inst.	18	58,867	58,867	-	-	-
Od zaduživanja	19	2,133	2,133	-	-	-
Ostale domaće obaveze	20	756	756	-	-	-
		1,359,599	1,258,108	12,469	17,348	71,674
31. decembar 2015.						
<i>Nederivativne obaveze</i>						
Prema domaćim komercijalnim bankama	15	316,406	316,406	-	-	-
Prema vezanim računima MMF	16	273,894	178,949	4,357	29,331	61,257
Prema vladinim institucijama	17	735,744	735,744	-	-	-
Prema javnim i komercijalnim institucijama	18	82,649	82,649	-	-	-
Od zaduživanja	19	680	680	-	-	-
Ostale domaće obaveze	20	756	756	-	-	-
		1,410,129	1,315,184	4,357	29,331	61,257

4. Upravljanje finansijskim rizicima (nastavak)

c) Rizik likvidnosti (nastavak)

Prethodna tabela prikazuje diskontne tokove gotovine finansijskih obaveza CBK-a na osnovu njenog ranije mogućeg dogovornog dospeća. Za upravljanje rizikom likvidnosti po osnovu oblika finansijskih obaveza, CBK čuva likvidna sredstva koja obuhvataju gotovinu i gotovinski ekvivalent, tekuće račune, depozitne račune i blagajničke zapise za koje ne postoji aktivno i likvidno tržište.

d) Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik čije promene u tržišnim cenama, kao što su kamatna stopa, cena kapitala, devizni kursevi i kreditna rasprostranjenost (nerelevantni za promene u dužničkom/povereničkom kreditnom stanju) će uticati na prihod CBK-a ili na vrednost posedovanih finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je da rukovodi i kontroliše izloženost na tržišni rizik u prihvatljivim parametrima, optimizirajući vraćanje na investicije.

Upravljanje tržišnim rizikom

Poslovne aktivnosti CBK-a su predmet rizika fluktuacije kamatne stope do nivoa gde sredstva koja se zarađuju na osnovu kamata i obaveze koje su podložne kamatama dospu ili su ponovo vrednovane u različito vreme ili u različitim iznosima. U slučaju sredstva i obaveza sa promenljivim kamatnim stopama, postoji izloženost na osnovni rizik, što je razlika u "repricing" karakteristikama različitih indikacija promenljivih kamatnih stopa.

Aktivnosti upravljanja rizicima su usmerene ka optimizaciji prihoda od kamata, s obzirom na nivo tržišnih kamatnih stopa koji su konzistentni sa poslovnim strategijama CBK-a. Izloženost CBK-a na tržišni rizik je povezan samo za netrgovinskim portfolijima.

Izloženost prema riziku od kamatne stope – netržišni portfolio

Glavni rizik na koji je netržišni portfolio izložen je rizik gubitka od fluktuacije u budućim tokovima gotovine ili fer vrednost finansijskih instrumenata kao rezultat promene u tržišnim kamatnim stopama. Rizik kamatne stope je upravljan uglavnom preko posmatranja praznina u kamatnim stopama i postojanja unapred odobrenih limita za "repricing" opseg. Investicioni komitet je koje posmatra za pridržavanje tim granicama. Pregled pozicija praznina u kamatnim stopama CBK-a za netrgovinski portfolio je sledeći:

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizicima (nastavak)

(d) Tržišni rizik (nastavak)

Izloženost prema riziku kamatne stope – netržišni portfolio

	Napom.	Knjigovodst vena vrednost	Manje od 3 meseca	3-6 meseca	6-12 meseca	1-6 godina
31. decembar 2016.						
Tekući računi sa stranim bankama	8	207,742	207,742	-	-	-
Hartije od vrednosti (Obveznice i trezorski zapisi)	9	572,375	9,406	25,550	5,496	531,923
Depoziti sa stranim bankama	10	195,049	-	-	195,049	-
Sredstva u računima vezanim sa MMF	11	188,376	86,885	12,469	17,348	71,674
Ukupno		1,163,542	304,033	38,019	217,893	603,597
Obaveze prema domaćim bankama	15	(296,399)	(296,399)	-	-	-
Obaveza prema računima vezanim sa MMF	16	(203,258)	(101,767)	(12,469)	(17,348)	(71,674)
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(718,435)	(718,435)	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	(58,867)	(58,867)	-	-	-
Od zaduživanja	19	(2,133)	(2,133)	-	-	-
Ostale domaće obaveze	20	(756)	(756)	-	-	-
Ukupno		(1,279,848)	(1,178,358)	(12,469)	(17,348)	(71,674)
Razlika		(116,306)	(874,325)	25,550	200,545	531,923
31. decembar 2015.						
Tekući računi sa stranim bankama	8	241,187	241,187	-	-	-
Hartije od vrednosti (trezorski zapisi)	9	127,319	3,109	53,773	8,187	62,249
Depoziti sa stranim bankama	10	805,309	-	-	805,309	-
Sredstva u računima vezanim sa MMF	11	211,318	125,619	4,889	19,554	61,257
Ukupno		1,385,133	369,915	58,662	833,050	123,506
Obaveze prema domaćim bankama	15	(316,406)	(316,406)	-	-	-
Obaveza prema računima vezanim sa MMF	16	(216,666)	(130,966)	(4,889)	(19,554)	(61,257)
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(735,744)	(735,744)	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	(82,649)	(82,649)	-	-	-
Od zaduživanja	19	(680)	(680)	-	-	-
Ostale domaće obaveze	20	(756)	(756)	-	-	-
Ukupno		(1,352,901)	(1,267,202)	(4,889)	(19,554)	(61,257)
Razlika		32,232	(897,288)	53,773	813,496	62,249

Nekamatonosna finansijska sredstva i obaveze nisu uključena u gornju tabelu.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizik (nastavak)

Opšti nekomercijalni rizik od netrgovinske kamatne stope upravljane su od strane Odeljenja za upravljanje sredstvima, koje koristi ulaganja u vrednosne hartije i plasmane u bankama da upravlja globalnom pozicijom koja nastaje iz nekomercijalnih aktivnosti CBK-a.

Upravljanje rizikom kamatne stope nasuprot granici praznine kamatne stope je dopunjeno posmatranjem osetljivosti sredstava i obaveza CBK-a na različite standardne i nestandardne scenarije kamatnih stopa. Standardni scenariji koji se redovno koriste uključuju 100 baznih poena (bp) paralelni pad ili uspon u krivama prinosa. Analiza bankarske osetljivosti na povećanje ili smanjenje tržišnih kamatnih stopa (pretpostavljeno nesimetrično kretanje u krivama prinosa i konstantno stanje bilansa stanja) je kao što sledi:

2016

	100 pb Povećanje	100 pb Smanjenje
Procenjeni efekt dobitka (gubitka)	1,163	(1,163)

2015

	100 pb Povećanje	100 pb Smanjenje
Procenjeni efekt dobitka (gubitka)	322	(322)

Izloženost prema ostalim tržišnim/valutnim rizicima – netrgovinskih portfolija

CBK ima izloženost prema SDR u vezi sa svojim MMF sredstvima i obavezama, koje se redovno prate. Izloženost CBK-a valutnom riziku je kao što sledi:

2016

	100 pb Povećanje	100 pb Smanjenje
Procenjeni efekt dobitka (gubitka)	149	(149)

2015

	100 pb Povećanje	100 pb Smanjenje
Procenjeni efekt dobitka (gubitka)	53	(53)

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizik (nastavak)

31. decembar 2016	EUR	SDR (EUR ekvivalent)	Ukupno
Sredstva			
Gotovina	154,800	-	154,800
Tekući računi sa stranim bankama	207,742	-	207,742
Trezorski zapisi	572,375	-	572,375
Depoziti sa stranim bankama	195,049	-	195,049
Sredstva u računima vezanim za MMF	113,960	161,601	275,561
Ostala sredstva	1,284	-	1,284
Ukupno	1,245,210	161,601	1,406,811
Obaveze			
Obaveze prema domaćim bankama	296,399	-	296,399
Obaveza prema računima povezanim sa MMF	193,719	89,547	283,266
Obaveze prema vladinim institucijama	718,435	-	718,435
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	58,867	-	58,867
Od zaduživanja	2,133	-	2,133
Ostale domaće obaveze	2,040	-	2,040
Ukupno	1,271,594	89,547	1,361,141
Neto pozicija za strane valute	(26,384)	72,054	45,670
31. decembar 2015.	EUR	SDR (EUR ekvivalent)	Ukupno
Sredstva			
Gotovina	15,282	-	15,282
Tekući računi sa stranim bankama	241,187	-	241,187
Trezorski zapisi	127,319	-	127,319
Depoziti sa stranim bankama	805,309	-	805,309
Sredstva u računima vezanim za MMF	127,823	140,454	268,277
Ostala sredstva	897	-	897
Ukupno	1,317,817	140,454	1,458,271
Obaveze			
Obaveze prema domaćim bankama	316,406	-	316,406
Obaveza prema računima povezanim sa MMF	184,821	89,304	274,124
Obaveze prema vladinim institucijama	735,744	-	735,744
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	82,649	-	82,649
Od zaduživanja	680	-	680
Ostale domaće obaveze	1,799	-	1,799
Ukupno	1,322,099	89,304	1,411,402
Neto pozicija za strane valute	(4,282)	51,150	46,869

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

---

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizik (nastavak)

CBK posluje pretežno u evrima, dok strane valute u kojima CBK deluje su pretežno "Specijalna prava vučenja" ("Special Drawing Rights - SDR"). Kursevi upotrebljeni za preračun 31. decembra 2016. i 2015. godine su bili sledeći:

	2016	2015
	EUR	EUR
1 SDR	1.27534	1.27283

SDR su dodatna devizna rezervna sredstva definisana i održavana od strane Međunarodnog monetarnog fonda (MMF). Iako SDR nisu sami po sebi valute, one predstavljaju potencijalni zahtev za valutom država članica MMF-a za koje mogu biti razmenjena. SDR su nastala 1969. da se ublaži nedostatak željenih stranih deviznih rezervnih sredstava, odnosno američkog dolara i zlata, vrednost SDR-a je zasnovana na prosečnoj valuti sve četiri glavne valute, evra, dolara, britanske funte, i japanskog jena.

(e) Poslovni rizik

Poslovni rizik predstavlja rizik od nastanka direktnih ili indirektnih gubitaka prouzrokovanih nizom faktora koji se mogu odnositi na procese, zaposlene, tehnologiju i infrastrukturu CBK-a, kao i po osnovu spoljnih faktora koji se ne odnose na kreditni, tržišni i rizik likvidnosti kao što su one koje potiču iz pravnih i regulatornih zahteva i generalno priznati standardi za korporativno ponašanje. Operativni rizici potiču od svih aktivnosti CBK-a i sa njima su suočeni sve organizacione jedinice.

Cilj CBK-a je da upravlja operativnim rizicima tako da se izbalansira sprečavanje finansijskih gubitaka i oštećenja reputacije CBK-a sa efektivnošću u smislu troškova.

Primarnu odgovornost za razvoj i implementaciju kontrole operativnog rizika je dodeljena rukovodećem kadra u okviru svake organizacione jedinice. Ova odgovornost je podržana razvojem generalnih politika i procedura CBK-a za upravljanjem operativnim rizikom u sledećim oblastima:

- zahtevi za odgovarajućom podelom poslova, uključujući nezavisne ovlašćenja transakcija;
- zahtevi za ocenjivanje i nadgledanje transakcija;
- usaglašavanje sa regulativnim i zakonskim uslovima;
- dokumentovanje obavljenih kontrola i procedura;
- uslovi za periodične procene poslovnog rizika i usaglašenosti kontrola i procedure za upravljanje ovim rizikom;
- redovno izveštavanje u vezi sa nastalim poslovnim gubicima sa predlogom za korektivne radnje;
- razvoj vanrednih planova;
- profesionalna obuka i usavršavanje;
- standardi etike i ponašanja; i
- smanjenje rizika, uključujući i osiguranje, gde je efektivno

Usklađivanje sa standardima CBK-a je podržana programom za periodične preglede od strane interne revizije. Rezultati pregleda interne revizije je predmet diskusija rukovodstva organizacione jedinice na koje se ovi rezultati odnose, sa rezimeom koje se šalje Revizorskom komitetu i rukovodstvu CBK-a.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

---

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(f) Upravljanje kapitalom

U skladu sa Zakonom, CBK će uspostaviti i održavati opštu rezervu. Opšta rezerva ne može se koristiti osim za potrebe pokrivanja gubitaka podržanih od CBK. Pored toga, CBK će uspostaviti nerealizovane revalorizacione rezervne račune na račun nerealizovanih dobitaka i gubitaka zahvaljujući svojoj poziciji sa SDR.

Saglasno Zakonu br. 03/L-209, neto dobitak ili neto gubitak CBK-a je proračunat u suglasnosti sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (MSFI).

Zarada na raspolaganju za raspodelu utvrđuje se:

- oduzimanjem od neto dobiti ukupan iznos nerealizovanih revalorizacionih dobitaka, i alokacijom ekvivalentnog iznosa dotičnom računu nerealizovanih revalorizacionih rezervi, i
- oduzimanjem od odgovarajućeg računa rezervi nerealizovanih revalorizacija i dodavanjem distributivnim zaradama iznos bilo kog nerealizovanog dobitka koji je oduzet od neto dobitka za jednu ili više prethodnih godina i koji je realizovan tokom tekuće finansijske godine.

Nerealizovani revalorizacioni gubici biće prebačeni na odgovarajuće račune nerealizovanih revalorizacionih rezervi sve dok ovi računi rezervi revalorizacije imaju bilans nula, nakon čega će se gubici pokrivati ovogodišnjim profitom, zatim računima opštih rezervi, a potom od ovlašćenog kapitalnog računa.

Neto dobiti će prvo biti primenjene na fond opštih rezervi dok ukupan iznos osnivačkog kapitala i opštih rezervi iznosi pet procenata (5 %) od monetarnih obaveza Centralne banke.

50% od distributivne zarade preostale nakon ispunjavanja kriterijuma od 5% kako je gore navedeno je potrebno da bude prebačeno u Ministarstvo finansija. Preostalih 50% od distributivnih zarada je potrebno da se odredi opšti račun rezervi CBK.

(g) Upravljanje sredstvima

U skladu sa Zakonom 03/L-209 i Zakonom 03/L-048 CBK-u je dodeljena odgovornost za izradu i upravljanje ovlašćenim investicijama u ime Ministarstva finansija.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016.

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

---

5. Upotreba procena i pretpostavki

Rukovodstvo raspravlja sa Odborom Centralne Banke o razvoju, izboru i obelodanjivanju kritičnih računovodstvenih politika i procena CBK-a i o primeni ovih politika i procena. Procene i pretpostavke neprekidno se procenjuju i bazirane su na istorijskom iskustvu i ostalim faktorima, uključujući očekivanja budućih događaja koji se veruje da su razumni u datim okolnostima.

Ova obelodanjivanja su osnovni deo upravljanja finansijskim rizikom (vidi napomenu 4).

Ključni izvori nesigurnosti u vrednovanju

Dozvole za kreditnim gubicima

Sredstva koja se prikazuju po amortizovanoj vrednosti se procenjuju za identifikovanje obezvređenja sredstava na osnovu objašnjenja u napomeni 3(f)(vi). Ove specifične komponente od ukupnih rezervi za obezvređenje se primenjuju za finansijska sredstava koja su procenjena pojedinačno za obezvređenje i bazirani su na osnovu najbolje procene rukovodstva za sadašnju vrednost tokova gotovine koji se očekuju da se prime. Tokom procene ovih tokova gotovine, rukovodstvo rasuđuje o finansijskoj situaciji strana i neto ostvarljivu vrednost bilo kojeg osnovnog kolaterala. Svako obezvređeno sredstvo se vrednuje na osnovu njegovih zasluga i radne strategije, i procena tokova gotovine koja se računa kao nadoknadiva je nezavisno odobrena.

Kritične računovodstvene pretpostavke u korišćenju računovodstvenih politika CBK-a

Kritične računovodstvene pretpostavke u korišćenju računovodstvenih politika CBK-a uključuju:

Klasifikacija finansijskih sredstava i obaveza

Računovodstvena politika CBK-a obezbeđuje prostor da se sredstva i obaveze odrede na početku različite računovodstvene kategorije pod određenim uslovima.

U klasifikaciji finansijskih sredstava i obaveza kao čuvani-do-dospeća, CBK je pokazao da ima pozitivnu nameru i sposobnost da sačuvaju sredstva do njihovog dospeća kao što je zatraženo u napomeni 3 (h).

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

6. Finansijska sredstva i obaveze (Računovodstvena vrednost i fer vrednost)

Naredna tabela prikazuje klasifikacija svake klase finansijskih sredstva i obaveza CBK-a i njihovu fer vrednost.

<i>U hiljadama evra</i>									
31. decembar 2016.	Napomena	Zajmovi i potraživanja	Održana do dospelca	Ostala amortizovana vr.	Ukupna knjigovodstvena vrednost	Fer vrednost			
Gotovina	7	154,800	-	-	154,800	154,800			
Tekući računi sa stranim bankama	8	207,742	-	-	207,742	207,742			
Trezorski zapisi	9	-	572,375	-	572,375	567,381			
Depoziti sa stranim bankama	10	-	195,049	-	195,049	195,049			
Sredstva sa MMF	11	275,561	-	-	275,561	275,561			
		638,103	767,424	-	1,405,527	1,400,533			
Obaveze prema domaćim bankama	15	-	-	296,399	296,399	296,399			
Obaveza prema računima vezanim sa MMF	16	-	-	283,009	283,009	283,009			
Obaveze prema vladinim institucijama	17	-	-	718,435	718,435	718,435			
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	-	-	58,867	58,867	58,867			
Od zaduživanja	19	-	-	2,133	2,133	2,133			
Ostale domaće obaveze	20	-	-	756	756	756			
		-	-	1,359,599	1,359,599	1,359,599			
31. decembar 2015.									
Gotovina	7	15,282	-	-	15,282	15,282			
Tekući računi sa stranim bankama	8	241,187	-	-	241,187	241,187			
Trezorski zapisi	9	-	127,319	-	127,319	127,378			
Depoziti sa stranim bankama	10	-	805,309	-	805,309	805,309			
Sredstva sa MMF	11	268,277	-	-	268,277	268,277			
		524,746	932,628	-	1,457,374	1,457,433			
Obaveze prema domaćim bankama	15	-	-	316,406	316,406	316,406			
Obaveza prema računima vezanim sa MMF	16	-	-	273,894	273,894	273,894			
Obaveze prema vladinim institucijama	17	-	-	735,744	735,744	735,744			
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	-	-	82,649	82,649	82,649			
Od zaduživanja	19	-	-	680	680	680			
Ostale domaće obaveze	20	-	-	756	756	756			
		-	-	1,410,129	1,410,129	1,410,129			

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

7. Gotovina

Sva gotovina je denominirana u evrima.

8. Tekući računi sa stranim bankama

Ovi računi su sa sledećim bankama:

	2016	2015
Deutsche Bundesbank	-	-
Raiffeisen Zentralbank	29,421	152,006
Deutsche Bank	97,408	79,161
Commerzbank AG	79,913	23
Pohjola Bank Plc	-	9,997
Bayerische Landesbank	1,000	-
Ukupno	207,742	241,187

Svi tekući računi gore navedenih banaka imaju kreditni rejting od A-2/P-2, po proceni za 2016. godinu urađenoj od strane Standard & Poors/Moody's 31. decembra 2016 godine. Smanjenje u 2016. godini, pored 2015. je normalan tok dnevnih aktivnosti, ovo smanjenje na računima u isto vreme delimično manifestuju u rastu, beleška 9 i 10 (u hartije od vrednosti i plasmani).

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice)

Obe kategorije u okviru grupacije su državne dužničke hartije emitovane od strane vlade zemalja Evropske Unije. Trezorski zapisi prikazani u nastavku su sa rokom dospeća do 1 godine. Dok državne obveznice do dve i po godine. Sve hartije su denominirane u evrima i imaju efektivne kamatne stope koje variraju od 0.008% do 1.716% godišnje u 2016. (dok u 2015: 0.016% do 2.696%).

Trezorski zapisi se izdaju od strane vlada zemalja Evropske unije kao u nastavku:

Po državama:

	2016	2015
Holandija	50,248	50,490
Italia	368,853	49,996
Slovenija	23,542	-
Kosovo	129,732	26,833
Ukupno	572,375	127,319

Po vrsti:

	2016	2015
Trezorski zapisi	40,452	64,514
Državne obveznice	531,923	62,805
Ukupno	572,375	127,319

Kreditni rejting za ove finansijske instrumente za koje je CBK uložio za period koji se završava 31. decembra 2016. bio je za A-3u i P-2, po proceni Standard & Poor's/Moody's.

Rast u 2015. potiče prvenstveno od transfera između kategorija/glasovi, na primer napomeni 10 je smanjen, a povećane su količine u napomeni 7 i 9.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine
(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

10. Depoziti sa stranim bankama

Depoziti sa stranim bankama sastoje se od:

	2016	2015
Oročeni depoziti		
Raiffeisen Zentralbank	195,000	200,000
ING Bank	-	185,000
Rabobank	-	90,023
Danske Bank	-	140,004
Deutsche Bank	-	160,000
Pohjola Bank Plc	-	30,000
	195,000	805,027
Kamata izračunata na oročene depozite		
Raiffeisen Zentralbank	49	131
ING Bank	-	31
Rabobank	-	21
Danske Bank	-	24
Deutsche Bank	-	73
Pohjola Bank Plc	-	2
	49	282
Ukupno	195,049	805,309

Depoziti sa stranim banaka denominiraju se u EUR i zarađuju kamatu prema efektivnim kamatnim stopama od 0.020% do 0.460% godišnje (2015: 0.010% do 0.260%) i imaju prvobitan rok dospeća od 1 do 368 dana (2015: od 1 do 367 dana). Svi depoziti imaju minimalni kreditni rejting od A-2/P-2, prema proceni urađenoj u decembru 2016. godine od strane Standard & Poors/Moody's.

U odnosu na kraj 2015. godine vidimo godine krajnji položaj u 2016 smanjenje pored 2015, koja se izvodi uglavnom iz normalne aktivnosti pomenutog upravljanja portfeljom u Napomeni 8 i 9 u vezi sa promena u portfolio i kao promeni unutar glasove napomena 7, 8, 9 i 10 za optimalnim alatima za upravljanje.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

11. Sredstva povezana sa MMF

	2016	2015
Kvota MMF-a	105,343	75,097
Naslovi SDR	56,001	65,127
Obračunata kamata	257	230
MMF	161,601	140,454
Vlada		
Zahtev vlade Kosova za korišćenje MMF-a (SBA)	113,960	127,823
Ukupno	275,561	268,277

Sredstva navedena u prethodnoj tabeli odnose se na prijem Kosova u MMF-u u junu 2009. godine. U odnosu na članstvo Kosova u MMF-u, CBK deluje kao depozitni i fiskalni agent. To je u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosova i Zakonom br. 03-L-152 o članstvu Republike Kosova u Međunarodnom monetarnom fondu i Organizacijama grupe Svetske banke.

Kvota MMF-a predstavlja jednokratnu kvotu registracije koja je određena za vreme prijema i koja je izražena u SDR-u (gore prikazana u ekvivalentu evra) i njen iznos se utvrđuje na osnovu pravila i propisa MMF-a.

Naslovi SDR-a predstavljaju sredstva odobrena od strane Odbora guvernera MMF-a prema alokaciji SDR u zemljama članicama MMF (odluke donete 28. avgusta 2009. godine i 9. septembra 2009. godine). Naslovi SDR-a sadrže godišnje kamatne stope u 2016. godini koje variraju od 0.05% do 0.12% godišnje (2015: 0.06% do 0.13% godišnje).

Zahtev od strane Vlade za korišćenje sredstava MMF-a, predstavlja količinu vlasti potpisivanjem stand-Sporazuma od između Vlade i MMF-a u junu 2010. godine, aprila 2012 i jula 2015, preko koga Vlada Kosova je imala koristi od MMF-liniju korišćenja sredstava u skladu sa sporazumima o kojima je reč, dok je pozicija na dan 31. decembra 2016. godine je 89.4 miliona SDR (ili 113,9 miliona evra). Kamatne stope ovih sporazuma se odnosi na kamatnu stopu u uslovima stopi od interesa koje je postavio MMF, koja je i sama je povezan sa SDR kamatna stopa je zasniva na tržištu. Kamatna stopa za 2016. varira od 1,050% do 1,249% na godišnjem nivou (u 2015. godini je premeštena iz 1.044% do 1.050% godišnje).

CBK deluje kao deponentna institucija (Banka) za Vladu Kosova. Radi regulisanja ovog sporazuma sa MMF-om, CBK i Vlada Kosova su postigle sporazum za sporazum Stand -By "o procedurama za zahtev, prijem, usluživanje i otkup fondova od MMF-a prema uslovima sporazuma Stand-By. Na osnovu sporazuma, CBK povlači SDR-e od MMF-a u ime Vlade i kreditira ove fondove na račun Vlade.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

12. Imovina i oprema

Imovina i oprema obuhvataju sledeće:

	Ulaganja u objekte pod zakupom	Oprema	Kompjuter i	Vozila	Sredstva u pripremi	Ukupno
Troškovi						
1. januara 2015. godine	2,057	1,680	1,026	175	30	4,968
Kupovina	7	124	372	145	127	775
Transfer od/do	-	-	-	-	-	-
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	-	-	-	-
31. decembra 2015. godine	2,064	1,804	1,398	320	157	5,743
1. januara 2016. godine	2,064	1,804	1,398	320	157	5,743
Kupovina	356	202	546	-	1,472	2,576
Transfer od/do	-	-	122	-	(122)	-
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	(2)	-	-	-	(2)
31. decembra 2016. godine	2,420	2,004	2,066	320	1,507	8,317
Obezvredenje						
1. januara 2015. godine	574	1,384	879	175	-	3,012
Godišnje obezvređenje	103	86	142	28	-	359
Transfer od/do	-	-	-	-	-	-
(ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	-	-	-	-
31. decembra 2015. godine	677	1,470	1,021	203	-	3,371
1. januar 2016. godine	677	1,470	1,021	203	-	3,371
Godišnje obezvređivanje	113	111	211	29	-	464
Transfer od/do	-	-	-	-	-	-
(ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	(2)	-	-	-	(2)
31. decembra 2016. godine	790	1,579	1,232	232	-	3,833
Prenosiva sredstva						
1. januara 2015. godine	1,483	296	147	-	30	1,956
31. decembra 2015. godine	1,387	334	377	117	157	2,372
31. decembra 2016. godine	1,630	425	834	88	1,507	4,484

Dana 31. decembar 2016. godine ne postoje sredstva koja su stavljena kao zalog (31. decembar 2015. godine: nijedan).

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

13. Nematerijalna sredstva

Nematerijalna sredstva se sastoje od sledećeg:

	Kompjuterski programi u razvoju	Kompjuterski programi	Ukupno
Troškovi			
Stanje 1. januara 2015. godine	59	2,212	2,271
Nabavke	424	79	503
Transferi (od)/za	-	-	-
Transferi (od)/za (ispravka)	-	-	-
Otuđenje	-	-	-
Stanje 31. decembra 2015. godine	483	2,291	2,774
Stanje 1. januara 2016. godine	483	2,291	2,774
Nabavke	-	968	968
Transferi (od)/za	(483)	483	-
Transferi (od)/za (ispravka)	-	-	-
Otuđenja /otpisivanja	-	(25)	(25)
Stanje 31. decembra 2016. godine	-	3,717	3,717
Amortizacija			
Stanje 1. januara 2015. godine	-	1,020	1,020
Godišnja amortizacija	-	202	202
Otuđenje	-	-	-
Stanje 31. decembra 2015. godine	-	1,222	1,222
Stanje 1. januara 2016. godine	-	1,222	1,222
Godišnja amortizacija	-	249	249
Otuđenja /otpisivanja	-	(25)	(25)
Stanje 31. decembra 2016. godine	-	1,446	1,446
Knjigovodstveni iznosi			
Stanje 1. januara 2015. godine	59	1,192	1,251
Stanje 31. decembra 2015. godine	483	1,069	1,552
Stanje 31. decembra 2016. godine	-	2,271	2,271

14. Ostala sredstva

Ostala sredstva se sastoje od sledećeg:

	2016	2015
Prihodi obračunati od nadoknada	1,059	808
Potraživanja i avansi	225	89
Ukupno	1,284	897

Obračunati prihodi od nadoknada predstavljaju procenjenu nadoknadu za obnovu licenci i ostalih naknada za domaće finansijske institucije za zadnje tromesečje.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

15. Obaveze prema domaćim komercijalnim bankama

Prema Pravilu XVII CBK-a za bankarski nadzor, komercijalne banke koje funkcionišu na Kosovu su obavezne da drže rezerve likvidnosti u iznosu od 10% kvalifikovanih depozita njihovih klijenata. Najmanje polovina ovih rezervi treba da se drži na računu CBK-a.

Obaveze prema domaćim bankama

	2016	2015
ProCredit Bank Kosovo	31,764	31,592
Raiffeisen Bank Kosovo	35,625	32,682
NLB Prishtina	4,306	15,955
Banka Ekonomike	7,404	6,754
Banka për Biznes	5,629	4,522
Banka Kombëtare Tregtare (ogranak u Prištini)	8,945	8,774
Turska Ekonomska Banka (TEB)	15,227	15,230
Komercijalna Banka – Ogranak u Mitrovici	2,630	2,501
Turkiye is Bankasi a.s.	2,085	1,305
T.C. Ziraat Bankasi A.S. - Dega në Kosovë	190	63
Banka Kreditore e Prishtinës	-	-
Ukupno zahtevane rezerve	113,805	119,378
Dodatni iznos iznad zahtevane rezerve		
ProCredit Bank Kosovo	13,154	45,633
Raiffeisen Bank Kosovo	34,019	19,250
NLB Prishtina	37,553	23,254
Banka Ekonomike	29,463	10,818
Banka për Biznes	21,619	18,054
Banka Kombëtare Tregtare (ogranak u Prištini)	17,100	30,958
Turska Ekonomska Banka (TEB)	16,761	35,779
Komercijalna Banka – Ogranak u Mitrovici	2,563	2,436
Turkiye is Bankasi a.s.	9,270	4,999
T.C. Ziraat Bankasi A.S. - Dega në Kosovë	916	5,788
Banka Kreditore e Prishtinës	176	59
Ukupno dodato na tekuće račune	182,594	197,028
Ukupan iznos na tekućim računima	296,399	316,406

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

16. Obaveze prema računima vezanim sa MMF

	2016	2015
MMF račun br. 1	264	188
MMF račun br. 2	6	6
MMF račun hartija od vrednosti	193,450	184,627
MMF SDR raspodela	70,613	70,475
Obračunata kamata	261	230
Ukupno obaveza prema MMF-u	264,594	255,526
Obaveza prema Vladi		
MMF- Deo kvote plaćen od strane Vlade	18,415	18,368
Ukupno obaveza prema Vladi	18,415	18,368
Ukupno	283,009	273,894

Gore pomenute vrednosti se povezuju sa prijemom Kosova u MMF u junu 2009. godine.

Računi br. 1 i br. 2 su računi MMF-a u CBK-u, otvoreni u skladu sa pravilima i propisima MMF-a.

Račun hartija od vrednosti MMF-a predstavlja jednu vrstu menice izdate od strane Vlade Kosova koja treba da se plati na zahtev MMF-a. Ovaj iznos predstavlja obaveze CBK-a prema MMF-u i to je u saglasnosti sa odgovarajućim zahtevom CBK-a Vladi Kosova.

Plaćeni deo kvote MMF-a od strane Vlade Kosova predstavlja iznos koji je Vlada Kosova isplatila MMF-u u ime kvota MMF-a.

Raspodela SDR-a predstavlja raspodelu SDR-a u zemljama članicama MMF-a kao što je odobreno od strane Upravnog Odbora MMF-a, 28 avgusta 2009. godine i 9 septembra 2009. godine.

Raspodela SDR-a i plaćeni deo kvote su kamate koje čine prosečne godišnje kamatne stope koje variraju od 0.050% - 0.243% za 2016. godinu (2015: 0.044% - 0.050% godišnje).

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

17. Obaveze prema vladinim institucijama

Obaveze prema vladinim institucijama uključuju sledeće tekuće račune:

Tekući računi	2016	2015
Trezor– Ministarstvo finansija	257,393	248,780
Kosovska agencija za privatizaciju	460,961	486,819
Privremene administrativne institucije	81	145
Ukupno tekući računi	718,435	735,744
Oročeni depoziti		
Trezor – Ministarstvo finansija	-	-
Kosovska agencija za privatizaciju	-	-
Ukupno oročeni depoziti	-	-
Ukupno	718,435	735,744

Efektivna kamatna stopa na tekućim računima za godinu završenu 31. decembra, 2016 je nula (za godinu koja se završava 31. decembra 2015. godine: nula). Na oročene depozite su efektivne kamatne stope za 2016. godinu nije primjenjiv (2015: nije primenljiv).

18. Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima

	2016	2015
Tekući računi		
Osiguravajuća društva	4,652	4,528
Druge javne institucije	54,213	78,119
Licencirani penzijski fondovi	-	-
Ostalo	2	2
Ukupno	58,867	82,649

Efektivna kamatna stopa za tekuće račune dana 31. decembar 2016. godine i 2015. godine je nula. Razlika u okviru grupe proizilazi od povlačenja sredstava držanih na tekućem računu za jedan od računa javne institucije na osnovu njihovih operativnih ciljeva sa sopstvenim računom u CBK.

19. Obaveze od zaduživanja

	2016	2015
Zaduživanje/a	2,133	680
Ukupno	2,133	680

Zaduživanje od Svetske Banka, korišćeni deo. Banka je iskoristila mogućnost zaduživanja pod povoljnim uslovima (niskim kamatnim stopama i zadržavanje glavnih periuoda od oko 10 godina). Zaduzivanje je povezana uglavnom odnosi na projekat za razvoj plaćanja u zemlji u pravcu njihove obrade u realnom vremenu i projekat centra za nastavak rada.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

20. Druge domaće obaveze

	2016	2015
Osiguran račun	756	756
Odloženi prihodi grantova	691	622
Ostali odloženi prihodi	5	9
Fond rezervi	162	168
Razni kreditori	426	244
	2,040	1,799

Promene proizilaze samo od normalnog toka aktivnosti u okviru grupisanja u odnosu na datume kada se obelodanjuju stanja.

Na dan 31. decembra 2016 godine pod sigurnim kastodi računa se takođe uključeni EUR 756 hiljada koji se odnose na tekuće račune Društvo Osiguranje Kosova, koji je likvidiran u aprilu 2010 godine. Samo ovaj račun je ostao pod sigurnim kastodi računa na dan 31. decembra 2016. godine.

Kretanja u prihodima od grantova su kao što sledi:

	Ministarstvo Finansija	Svetska Banka	Ukupno
Odloženi prihod od grantova 1. januar 2015. godine	435	21	456
Dobijeni grantovi u toku godine	10	233	243
Godišnji prihodi od grantova	(70)	(7)	(77)
Odloženi prihod od grantova 31. decembra 2015. godine	375	247	622
Odloženi prihod od grantova 1. januar 2016. godine	375	247	622
Dobijeni grantovi u toku godine	11	138	149
Godišnji grantovi priznati kao prihodi	(69)	(11)	(80)
Odloženi prihod od grantova 31. decembra 2016. godine	317	374	691

21. Ovlašćeni kapital

Ovlašćeni kapital CBK-a, 31. decembra 2016. godine i 2015. godine je 30,000 evra prema Zakonu br. 03/L- 209 usvojenog 22. jula 2010. godine.

CBK izveštava Skupštini Kosova. Kapital CBK-a ne podleže nekoj obavezi.

21a. Rezervni fond i revalorizacija rezerve

Rezervni fond i revalorizacija rezerve su regulisani Zakonom br. 03/L-209, o Centralnoj banci Republike Kosovo. Zarada svake finansijske godine je raspodeljena kao što je opisano u napomeni br. 4 (f) u skladu sa ovim.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

22. Neto prihodi od kamate

Neto prihodi od kamate, sastoje se od:

	2016	2015
Prihodi od kamate		
Prihodi od depozita	655	528
Od trezorskih zapisa	731	81
Od tekućih računa	44	33
Od negativnih stopa na depozite	210	-
	1,640	642
Rashodi od kamata		
U tekućim računima nebankarskih subjekata	57	37
Prema nostro računi kod korespondentnih banaka	296	-
U oročene depozite	0	8
Od zaduživanjem	9	3
	362	48
Neto prihodi od kamate	1,278	594

23. Neto prihod od naknade i provizije

Neto prihod od naknade i provizije obuhvata sledeće:

	2016	2015
Prihodi od naknada		
Od depozita novca	471	438
Od stranih dolazećih transfera	71	51
Od stranih izlaznih transfera	345	258
Od među-bankarskog kliring sistema	915	520
Od sistema kreditnog registra	126	116
Od upravljanja fondom trezora	-	25
Ostalih naknada	34	34
	1,962	1,442
Rashodi od naknada		
Za transport novca	254	360
Za transakcije sa odgovarajućim bankama	40	16
Naknade za kazne	294	376
Neto prihod od naknada i provizija	1,668	1,066

Prihodi od upravljanja fondom trezora proizilaze (napomena 23) od usluga upravljanja sredstvima Trezora Ministarstva Finansija od starne CBK-a. Ove usluge su u skladu sa Zakonom o CBK-u.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

24. Prihodi od regulativne aktivnosti

Ostali operativni prihodi uglavnom obuhvataju tarife uspostavljane prema finansijskim institucijama na Kosovu kao deo izdavanja ili obnavljanja licenci, isto tako i ostale obavezne tarife koje se odnose na njihove aktivnosti.

Prihodi od regulativne aktivnosti:

	2016	2015
Naknada postavljena za komercijalne banke	2,501	2,056
Naknada postavljena za osiguravajuća društva	1,346	1,196
Naknada za ne-bankarske finansijske institucije	175	146
Naknada od obnavljanja penzija	24	12
Ukupno	4,046	3,410

25. Prihodi od grantova

Prihodi od grantova obuhvataju sledeće:

	2016	2015
Trezor – Ministarstvo finansija (ICU portfolio)	69	70
Svetska Banka	11	7
Ukupno	80	77

26. Ostali operativni prihodi

Ostali prihodi:

	2016	2015
Ostali prihodi	517	1,139
Ukupno	517	1,139

Prihodi u drugim neregularne prihoda nisu redovne metla od beleške 20 i drugih prihoda koji se ne odnose na redovne aktivnosti ili na bilo koji drugi glas specifično za posebno objavljeni.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine
(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

27. Troškovi osoblja

Troškovi osoblja se sastoje od sledećeg:

	2016	2015
Plate	3,132	2,812
Penzioni doprinosi	497	449
Troškovi zdravstvenog osiguranja	167	175
Tretiranje osoblja	77	63
Troškovi Odbora Centralne Banke	93	101
Ostalo	25	25
Ukupno	3,991	3,625

Broj zaposlenih aktivno koji utiču široko opisane u troškovima za 2016. bio je 222 (2015: 215). Iz gore otkrivanja pokazuje da je povećanje troškova osoblja u 2016. zajedno sa 2015, a da je pod uticajem povećanja broja zaposlenih uglavnom i delom iz efekat radnog iskustva.

28. Opšti i administrativni troškovi

Opšti i administrativni troškovi se sastoje od sledećih:

	2016	2015
Troškovi osiguranja	233	203
Popravke i održavanja	52	36
Održavanje kompjuterskih programa	267	286
Troškova komuniciranja (telefon, teleks, i internet)	29	36
Komunalne usluge	86	91
Troškovi revizije i konsultacije	11	17
Troškovi osiguranja i obezbeđivanja	66	62
Putovanja i prevoz	137	134
Operativni troškovi vozila	32	29
Kancelarijski materijal	7	6
Troškovi za reprezentaciju	119	37
Troškovi za reprezentaciju (ostalo*)	14	12
Troškovi za kafu	39	28
Potrošački artikli, kompjuteri i druga srodna oprema	13	12
Potrošački troškovi za opremu	9	8
Troškovi publikacije i literature	14	24
Tehnička- profesionalna podrška i ostale spoljne usluge	3	30
Članstva u profesionalna udruženja **	39	27
Troškovi provizija ***	-	23
Ostalo	33	13
Ukupno	1,203	1,114

* Troškovi za reprezentaciju (ostalo) su uglavnom ručkovi/večere za reprezentaciju institucije

Troškovi reprezentacije čine : 15 godišnje konferencije, program finansijske edukacije, zastupljenost u regionalnim sportskim takmičenjima, piknik, pokloni dječija za kraj godine, ceremonija i osoblje penzionisanje poklona, poklona za 8.

mart i slično. U 2016 godine, CBK je bio organizator i domaćin regional Centralni bankama u sportskih takmičenja, u kojoj trke u prethodnim godinama CBK je učestvovao samo kao gost

** Članstva u profesionalnim udruženjima su uglavnom članstva u udruženjima međunarodnog nivoa regulatora nadgledanja osiguranja, nadgledanja penzija, kreditnog registra, za unutrašnju reviziju kao i standarde finansijskog izveštavanja.

*** Provizije podeljene u sudske sporove otvorene 31. decembra 2016. godine.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016. godine

(u hiljadama evra, osim ako nije drugačije navedeno)

29. Neto dobitak / (gubici) od vrednovanja (menjanja) valute

Neto gubitak od kursa menjanja valute je 22 hiljada evra za godinu koja se završila 31. decembra 2016. godine, (dok 2015. godine: dobitak od 298 hiljada) predstavlja ne-realizovane dobitke/gubitke u odnosu na razlike koje dolaze od menjanja valute od prevođenja sredstava i obaveza SDR-a izražene u knjigama CBK-a.

30. Novac i njegovi ekvivalenti

Novac i njegovi ekvivalenti obuhvataju sledeće:

	Napomena	2016	2015
Gotovina	7	154,800	15,282
Tekući računi sa stranim bankama	8	207,742	241,187
Trezorski zapisi sa rokom dospeća do tri meseca	9	9,169	2,864
Depozit sa stranim bankama sa rokom dospeća do tri meseca	10	-	-
Ukupno		371,711	259,333

Gotovina i gotovinski ekvivalenti se drže više za ispunjenje kratkoročnih gotovinskih obaveza, a manje za investicije ili druge svrhe. Investicija se kvalifikuje kao ekvivalent gotovine kada ima kratak rok dospeća, tri meseca ili manje, od dana sticanja.

31. Ugovorene i potencijalne obaveze

Pravne

CBK ima nekoliko otvorenih sudskih procesa protiv nje na dan izveštavanja ovih finansijskih pregleda. Mišljenje rukovodstva je da krajnji ishod ovih sudskih sporova neće materijalno uticati na finansijske izveštaje CBK-a na godinu koja se završila 31. decembra 2016. godine, međutim, želeći da budemo pažljivi, za neke od njih smo procenili raspodelu jednog rezervnog fonda koji je prikazan kod ostalih obaveza.

Ugovorene kreditne obaveze

Dana 31 decembar 2016. godine, CBK je imala za obavezu da postavi depozite u sveukupnom iznosu od 149 miliona evra (31. decembar 2015. godine, CBK je imala za obavezu da postavi depozite u sveukupnom iznosu od 50 miliona evra).

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene finansijskih izveštaja za godinu koja se završila 31 decembra 2016

(u hiljadama evra , ako nije drugačije navedeno)

31. Ugovorene i potencijalne obaveze (nastavak)

Ugovorene kreditne obaveze (nastavak)

Ostale obaveze

Ostale obaveze obuhvataju sledeće:

	2016	2015
Ugovore za usluge	139	79
Ugovor za renoviranje i popravke	1,037	2,041
Ugovore za opremu	30	61
Ukupno	1,206	2,181

U 2009. godini, Kosovo je postala članica organizacija grupe Svetske banke – Međunarodna banke za obnovu i razvoj (MBOR), Međunarodnog udruženja za razvoj (IDA) i Multilateralne agencije za garantovanje investicija (MAGI). U odnosu na ovo članstvo, CBK deluje kao depozitni organ. To je u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosova i Zakonom br. 03-L-152 o članstvu Republike Kosovo u Međunarodnom monetarnom fondu i Organizacije grupe Svetske banke.

U junu 2009. godine, Vlada Kosova je izdala menice za uplate u vezi članstva u gore navedenim agencijama Svetske banke na njihov zahtev i instrukcije za plaćanje. Ukupno stanje na dan 31. decembar 2016. godine bio je 645 hiljada i u 2015. godini ove menice su bile 645 hiljada evra.

32. Transakcije sa srodnim stranama

Srodne strane su glavni menadžment i Odbor Centralne Banke. Njihove kompenzacije su sledeće:

	2016	2015
Kompenzacija za članove Odbora Centralne Banke	78	80
Kompenzacija za Revizorsku komisiju	9	7
Kompenzacije za glavno osoblje menadžmenta	192	184
Ukupno	279	271

33. Kasniji događaji

Nakon datuma izveštavanja nije bilo događaja koji bi zahtevali korekciju ili dopunske napomene u finansijskim izveštajima.

9. Statistički dodatak

1.1. Izveštaj finansijskih korporacija - aktiva

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto devizna aktiva								Unutrašnja potraživanja							
	Zahtevi prema nerezidentima								Zahtevi prema centralnoj vladi				Obaveze prema drugim sektorima	od kojih: Kredita		
	Monetar no zlato i DST	Depoziti	Hartije od vrednosti izuzev akcija	od kojih:			Obaveze prema nerezidentima	Zahtevi prema centralnoj vladi	Obaveze prema centralnoj vladi	od kojih:						
				Kvota u MMF	Ostali i aktivni kapital	Druge ne-finansijske korporacije				Domaćinstva						
2006	1,173.6	1,245.7	—	660.0	341.3	—	170.8	72.1	231.7	-475.0	—	475.0	706.6	694.3	548.2	146.1
2007	1,622.4	1,704.6	—	955.0	408.9	—	175.4	82.3	124.5	-853.3	—	853.3	977.8	965.9	765.1	200.6
2008	1,593.1	1,726.7	—	795.1	661.6	—	128.2	133.6	419.6	-871.8	—	871.8	1,291.5	1,276.8	995.7	281.0
2009	1,700.5	2,036.2	60.3	910.1	724.5	64.3	144.3	335.7	571.5	-846.3	—	846.3	1,417.8	1,396.1	1,052.3	343.5
2010	1,935.4	2,365.6	64.0	1,235.7	525.2	68.5	269.3	430.2	788.9	-802.7	22.1	824.8	1,591.6	1,568.3	1,127.7	434.2
2011	2,047.3	2,425.6	65.1	1,338.9	230.0	70.1	533.1	378.2	998.8	-778.0	20.5	798.4	1,776.8	1,750.8	1,233.1	514.6
2012	2,224.1	2,660.4	63.3	1,147.7	486.0	68.8	666.5	436.3	1,195.5	-651.7	186.8	838.5	1,847.2	1,819.4	1,271.3	546.3
2013	2,452.7	2,908.3	59.6	1,037.9	818.7	65.9	651.2	455.6	1,369.1	-515.0	258.9	774.0	1,884.2	1,859.9	1,291.1	567.7
2014	2,546.6	3,011.6	62.5	1,313.0	315.7	70.4	1,024.4	465.0	1,609.0	-386.7	349.2	735.9	1,995.8	1,971.5	1,345.5	625.3
2015	2,637.1	3,160.3	65.1	1,271.6	378.2	75.1	1,086.3	523.2	1,837.9	-305.3	454.3	759.6	2,143.2	2,114.8	1,416.3	697.7
2016	2,840.0	3,379.2	56.0	648.0	842.3	105.3	1,307.4	539.2	2,091.6	-289.0	453.3	742.3	2,353.2	2,380.6	1,550.8	799.5

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/01%20Financial%20Corporations%20Survey.xls

1.2. Izveštaj finansijskih korporacija - obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti									Zajmovi	Osiguravajuće tehničke rezerve			Akcijski i drugi kapital	Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti	od kojih:				Drugi depoziti	od kojih:				Neto kapital domaćinstva u penzijskim fondovima	Isplata premija i rezervi			
		Javne ne-finansijske korporacije	Druge finansijske korporacije	Domaćinstva	Javne ne-finansijske korporacije		Druge finansijske korporacije	Domaćinstva							
2006	886.4	300.5	34.8	96.4	156.2	586.0	193.3	27.6	359.5	3.4	251.4	223.9	27.5	209.3	54.7
2007	1,110.9	386.1	49.6	133.5	187.5	724.8	188.4	43.8	489.3	...	316.1	286.2	29.9	273.8	46.0
2008	1,351.9	390.9	15.4	176.0	186.2	961.0	250.1	51.4	656.7	...	288.6	256.3	32.3	311.1	61.1
2009	1,444.3	483.2	50.1	184.0	237.7	961.0	73.9	82.9	801.9	...	422.3	380.8	41.5	326.1	77.3
2010	1,744.2	621.2	83.8	218.6	303.5	1,123.1	42.8	83.4	995.9	...	540.5	493.7	46.8	361.0	74.0
2011	1,933.6	658.4	68.1	208.1	360.9	1,275.1	60.8	79.7	1,129.6	...	647.8	593.3	54.5	389.7	76.5
2012	2,076.6	700.2	13.8	257.5	407.2	1,376.5	61.8	78.2	1,232.9	...	814.9	745.1	69.8	399.2	128.9
2013	2,275.3	848.0	16.4	299.6	506.6	1,427.3	55.7	98.2	1,268.4	...	990.3	919.0	71.3	403.9	152.4
2014	2,354.4	1,133.9	21.1	338.4	743.5	1,219.8	51.6	58.0	1,104.8	...	1,173.8	1,094.1	79.7	453.2	175.8
2015	2,514.6	1,378.4	11.1	413.8	919.0	1,136.3	20.6	68.3	1,046.8	...	1,329.6	1,237.3	92.3	530.5	100.2
2016	2,739.8	1,630.2	24.7	456.0	1,116.1	1,109.6	32.2	70.8	1,006.2	...	1,535.3	1,425.4	109.8	557.7	98.9

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/01%20Financial%20Corporations%20Survey.xls

2.1. Izveštaj depozitnih korporacija – Neto devizna aktiva i domaća potraživanja

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto deviza aktiva							Domaća potraživanja							
	Potraživanja od nerezidenata						Manje: Obaveze prema nerezidentima.	Neto potraživanja od centralne vlade			Potraživanja prema drugim sektorima				
	Gotovina	Depoziti	Hartije od vrednosti osim akcija	Kvota MMF-a	Potraživanja centralne vlade	Manje: odgovornosti prema centralnoj vladi		Zajmovi			od kojih:				
								Druge ne-finansijske korporacije	Domaćinstva						
2006	975.4	1,035.6	63.4	660.0	303.1	—	60.2	162.1	-	—	475.0	637.1	636.6	490.5	146.1
2007	1,377.5	1,426.1	145.3	955.0	308.2	—	48.6	39.1	853.3	—	853.3	892.4	892.1	691.3	200.6
2008	1,436.1	1,512.0	121.1	794.9	581.8	—	75.9	311.9	871.8	—	871.8	1,183.8	1,183.4	901.7	281.0
2009	1,531.9	1,782.4	111.4	910.0	626.7	64.3	250.6	442.9	846.3	—	846.3	1,289.3	1,289.0	942.9	343.5
2010	1,594.1	1,935.0	164.3	1,235.7	372.7	68.5	340.9	650.7	802.7	22.1	824.8	1,453.3	1,452.9	1,006.6	434.2
2011	1,583.3	1,879.9	124.9	1,338.8	227.0	70.1	296.6	888.2	777.9	20.5	798.4	1,666.1	1,665.6	1,130.6	514.6
2012	1,616.7	1,989.7	141.4	1,147.6	482.7	68.8	373.1	1,075.9	665.7	172.9	838.5	1,741.6	1,740.9	1,172.9	546.3
2013	1,859.7	2,252.6	157.9	1,037.8	815.3	65.9	392.9	1,219.0	568.2	205.8	774.0	1,787.2	1,786.0	1,196.7	567.7
2014	1,579.0	1,982.2	160.4	1,312.9	311.6	70.4	403.2	1,441.6	441.4	294.5	735.9	1,883.0	1,881.9	1,248.7	625.3
2015	1,608.6	2,069.1	190.6	1,271.5	374.3	75.1	460.5	1,614.6	405.7	353.9	759.6	2,020.3	2,019.2	1,312.0	697.7
2016	1,622.9	2,066.6	316.7	647.9	839.3	105.3	443.7	1,841.8	-389.1	353.2	742.3	2,230.9	2,229.6	1,419.2	799.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/02%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

2.2. Izveštaj depozitnih korporacija - Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u novčanu masu										Depozit isključeni iz novčane mase	Aktivi i drugi kapital	Ostale stavke (neto)	
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti								
	od kojih:				Domaćinstva	od kojih:								
Druge finansijske korporacije	Ne-finansijske javne korporacije	Druge ne-finansijske korporacije		Druge finansijske korporacije		Ne-finansijske javne korporacije	Druge ne-finansijske korporacije	Domaćinstva						
2006	912.8	336.4	35.9	34.8	96.4	156.2	576.3	30.5	193.3	24.6	322.4	40.6	128.8	55.4
2007	1,126.6	413.7	27.7	49.6	133.5	187.5	712.8	40.3	188.4	41.8	439.0	53.7	186.4	49.8
2008	1,393.0	454.6	63.7	15.4	176.0	186.2	938.3	47.6	250.1	44.2	593.8	74.9	233.8	46.4
2009	1,548.5	621.4	138.2	50.1	184.0	237.7	927.0	60.7	73.9	71.7	718.5	98.1	249.1	79.1
2010	1,746.2	672.6	53.1	83.8	218.6	303.5	1,073.6	85.2	30.2	73.5	883.7	138.2	278.5	84.4
2011	1,899.8	702.9	37.8	77.2	208.1	360.9	1,196.9	91.0	49.2	71.7	979.9	175.8	302.9	90.6
2012	2,035.1	757.8	41.9	31.2	257.5	407.2	1,277.3	100.4	49.8	70.5	1,053.1	206.2	321.1	128.5
2013	2,386.8	1,094.7	226.5	39.1	299.6	506.6	1,292.1	62.2	43.7	92.3	1,088.9	209.7	329.0	151.5
2014	2,285.8	1,193.0	60.8	21.1	338.4	743.5	1,092.7	67.2	39.4	50.2	930.6	208.7	373.8	150.6
2015	2,434.4	1,475.2	96.9	11.1	413.8	919.0	939.6	37.4	7.8	55.0	838.9	252.2	444.4	111.7
2016	2,639.1	1,700.4	70.2	24.7	456.0	1,116.1	938.7	50.5	20.1	56.4	811.7	243.3	474.2	108.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/02%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 3.1. Izveštaj CBK-a – Neto spoljni aktivni i domaća potraživanja

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto spoljnih aktiva										Zahtevi prema centralnoj vladi	Zahtevi nad drugim sektorima	Obaveze prema DDK
	Zahtevi prema nerezidentima							Manje: Obaveze prema nerezidentima	od kojih:				
	DST	Gotovina	Depoziti	od kojih:		Kvota MMF-a	Izdvajanje DST-a		Račun MMF-a				
				Hartije od vrednosti osim akcija									
2006	641.1	641.2	—	11.1	424.9	203.6	—	0.1	—	—	-472.9	0.5	94.5
2007	1,057.6	1,057.6	—	63.8	759.0	229.3	—	...	—	—	-849.4	0.3	113.6
2008	1,110.7	1,110.7	—	39.7	529.0	541.3	—	...	—	—	-870.5	0.3	137.2
2009	1,088.3	1,198.5	60.3	21.8	522.3	529.7	64.3	110.2	60.3	49.1	-681.5	0.2	233.2
2010	1,085.9	1,224.8	64.0	60.2	832.3	199.2	68.5	138.9	64.2	73.0	-791.0	0.5	203.6
2011	1,074.1	1,214.2	65.1	13.5	1,038.8	25.0	70.1	140.1	65.7	73.7	-776.7	0.5	209.7
2012	1,125.7	1,356.0	63.3	16.8	921.0	286.0	68.8	230.3	64.6	165.3	-724.8	0.7	302.1
2013	1,286.3	1,504.3	59.6	27.4	790.5	560.8	65.9	218.0	61.9	155.8	-667.5	1.2	333.2
2014	1,044.7	1,266.4	62.5	29.2	983.5	120.5	70.4	221.6	66.1	155.2	-628.8	1.1	315.9
2015	1,073.3	1,329.4	65.1	15.3	1,046.3	127.1	75.1	256.1	70.5	184.8	-626.2	1.1	316.4
2016	1,025.0	1,291.4	56.0	154.8	402.7	568.2	105.3	266.5	70.6	193.7	-622.8	1.4	296.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bak-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 3.2. Izveštaj CBK-a - Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u širok novac								Depoziti koji su isključeni iz širokog novca			Kapital i ostalo			Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti					Ostali depoziti			Druge ne-finansijske korporacije	Lokalna vlast	Kapital	Godišnji profit/gubitak			
	Druge finansijske korporacije	Lokalna vlast	Javna ne-finansijska korporacija.	Druge ne-finansijske korporacije	Druge finansijske korporacije										
2006	49.9	41.9	31.0	0.4	10.5	...	8.0	8.0	—	—	—	25.5	10.0	6.4	-1.2
2007	57.2	46.7	22.4	3.2	21.1	...	10.6	10.6	—	—	—	33.8	20.0	9.2	3.9
2008	63.9	56.7	49.9	5.3	1.5	...	7.2	7.2	—	—	—	41.4	30.0	7.5	-2.0
2009	130.8	130.8	129.7	...	1.1	...	...	...	—	—	—	44.9	30.0	3.7	-2.0
2010	45.6	45.6	43.9	...	0.0	...	—	—	—	—	—	48.0	30.0	3.1	-1.8
2011	39.5	39.5	36.8	...	0.2	...	—	—	—	—	—	50.0	30.0	1.5	-1.3
2012	51.5	51.5	49.8	...	0.0	...	—	—	—	—	—	50.4	30.0	0.3	-2.4
2013	239.0	239.0	236.6	...	0.0	...	—	—	—	—	—	50.5	30.0	0.2	-2.7
2014	53.0	53.0	40.5	...	10.9	...	—	—	—	—	—	50.8	30.0	0.4	-2.7
2015	83.4	83.4	82.3	...	0.3	...	—	—	—	—	—	51.6	30.0	0.7	-3.3
2016	59.6	59.6	51.2	...	7.7	...	—	—	—	—	—	53.3	30.0	1.6	-5.8

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 4.1. Izveštaj DDK-a (drugih depozitnih korporacija) – Neto spoljni aktivi i domaća potraživanja

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto spoljni aktivi								Potraživanja za CBK	Neto potraživanja za centralnu vladu	Potraživanja za druge sektore				
	Potraživanje od nerezidentni			od kojih:			Manje: Obaveze prema nerezidentima	od kojih:			Zajmovi				
	Gotovina	Depoziti	Hartije od vrednosti osim akcija	Depoziti	Zajmovi	Javna ne-finansijska korporacija		Druge ne-finansijske korporacije			Domaćinstva				
2006	334.4	394.5	52.3	235.1	99.4	60.1	21.4	38.7	88.8	-2.1	636.6	636.6	—	490.5	146.1
2007	319.9	368.5	81.5	196.0	78.9	48.6	17.9	30.7	107.5	-3.9	892.1	892.1	0.2	691.3	200.6
2008	325.4	401.3	81.4	265.9	40.5	75.9	42.0	33.7	136.8	-1.3	1,183.4	1,183.4	0.1	901.7	281.0
2009	444.0	583.9	89.6	387.7	97.0	140.0	65.5	74.5	233.1	-164.9	1,289.0	1,289.0	0.3	942.9	343.5
2010	507.6	709.8	103.5	403.5	173.4	202.2	85.5	116.7	203.4	11.6	1,457.5	1,452.7	6.3	1,006.6	434.2
2011	509.2	665.7	111.5	300.0	202.0	156.5	64.8	90.5	220.0	-1.2	1,666.1	1,664.1	1.5	1,130.6	514.6
2012	490.9	633.7	124.6	226.6	196.7	142.8	87.6	50.3	301.1	59.2	1,741.6	1,740.5	1.4	1,172.9	546.3
2013	573.4	748.3	130.6	247.3	254.4	174.9	90.4	82.4	332.8	99.4	1,786.0	1,786.0	0.2	1,196.7	568.6
2014	534.3	715.8	131.2	329.4	191.1	181.5	90.6	87.8	315.9	187.3	1,881.9	1,881.8	0.6	1,248.7	625.3
2015	535.7	740.0	175.5	225.2	247.2	204.3	116.0	85.9	315.7	220.7	2,019.0	2,019.0	0.6	1,324.1	685.6
2016	597.9	775.1	161.9	245.2	271.1	177.2	74.1	95.9	295.4	233.7	2,229.6	2,229.6	2.9	1,419.2	799.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 4.2. Izveštaj DDK-a- Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u širokom novcu											Depoziti isključeni iz širokog novca	od kojih:		Akcij ski kapit al i drug o	Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti							Drug e ne- finans ijske korpor acije	Domać instva		
	Drug e finan sijske korpor acije	Javne ne- finans ijske korpor acije.	Drug e ne- finans ijske korpor acije	od kojih:		Drug e finan sijske korpor acije	Javne ne- finans ijske korpor acije	Drug e ne- finans ijske korpor acije.	od kojih:		Domać instva					
2006	862.9	294.5	4.9	24.3	96.4	156.2	568.4	22.5	193.3	24.6	322.4	40.6	3.0	37.1	103.3	50.9
2007	1,069.3	367.1	5.3	28.5	133.5	187.5	702.3	29.8	188.4	41.8	439.0	53.7	2.0	50.3	152.7	39.8
2008	1,329.0	397.9	13.8	13.8	176.0	186.2	931.1	40.4	250.1	44.2	593.8	74.9	7.3	63.0	192.3	48.1
2009	1,417.6	490.6	8.5	48.9	184.0	237.7	927.0	60.7	73.9	71.7	718.5	98.1	11.2	83.5	204.6	81.0
2010	1,702.2	628.6	9.2	83.8	218.6	303.5	1,073.6	85.2	30.2	73.5	883.7	138.2	9.9	112.2	230.4	85.7
2011	1,862.8	665.9	10.1	67.9	208.1	360.9	1,196.9	91.0	49.2	71.7	979.9	175.8	8.0	149.7	252.8	102.2
2012	1,985.3	708.0	9.6	13.8	257.5	407.2	1,277.3	100.4	49.8	70.5	1,053.1	206.2	7.8	179.8	270.7	129.8
2013	2,149.5	857.3	11.8	16.4	299.6	506.6	1,292.2	62.2	43.7	92.3	1,088.9	209.7	5.9	179.4	277.8	154.4
2014	2,234.4	1,141.7	20.4	10.2	338.4	743.5	1,092.7	67.2	39.4	50.2	930.6	208.7	7.8	174.2	323.0	153.3
2015	2,349.6	1,392.0	14.5	10.9	413.8	919.1	957.5	37.6	12.8	54.3	852.3	232.7	13.9	193.1	393.8	115.0
2016	2,579.4	1,640.7	19.0	17.0	456.0	1,116.1	938.7	50.5	20.1	56.4	811.2	243.3	14.3	195.0	420.9	112.9

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bcg-kos.org/repository/docs/time_series/04%20Other%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 5.1. Izveštaj DFK-a (drugih finansijskih korporacija) – Neto spoljni aktivni i domaća potraživanja

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto spoljni aktivni						Zahtevi prema depozitnim korporacijama						Neto zahtevi prema centralnoj vladi	Zahtev prema drugim sektorima	Krediti	
	Zahtevi prema nerezidentima	od kojih:		Manje: obaveze prema nerezidentima	Zajmovi	CBK		Druge depozitne korporacije								
		Hartije od vrednosti	od kojih: sim akcija			Akcijski kapital i drugo	Prenosivi depoziti	Drugi depoziti	Prenosivi depoziti	Drugi depoziti						
2006	198.1	210.0	38.3	170.8	11.9	11.9	66.9	39.0	31.0	8.0	28.0	4.9	23.0	—	69.5	57.7
2007	244.9	278.5	100.7	175.4	33.6	33.6	72.8	32.9	22.4	10.6	39.8	6.2	33.6	—	85.4	73.8
2008	157.0	214.7	79.8	128.2	57.7	57.7	113.0	57.1	49.9	7.2	55.9	7.9	48.0	—	108.3	94.0
2009	168.6	253.8	97.9	144.3	85.1	85.1	200.0	129.7	129.7	...	70.3	7.4	62.9	—	130.8	109.4
2010	341.3	430.5	152.5	269.3	89.2	89.2	142.8	43.9	43.9	...	98.8	8.2	90.6	—	139.7	116.9
2011	464.0	545.7	3.2	533.1	81.7	81.7	138.1	27.7	27.7	...	110.4	7.3	103.1	—	128.1	102.5
2012	607.6	670.8	3.3	666.5	63.2	63.2	154.0	32.4	32.4	...	121.6	9.7	111.9	13.9	125.5	98.3
2013	593.0	655.8	3.5	651.2	62.7	62.7	313.0	213.9	213.9	...	99.1	14.6	84.5	53.1	117.5	94.4
2014	967.6	1,029.4	4.0	1,024.4	61.8	61.8	119.5	15.7	15.7	...	103.7	13.6	90.1	54.7	119.9	96.8
2015	1,028.4	1,091.1	3.9	1,086.3	62.7	62.7	162.8	55.4	55.4	...	107.3	21.8	85.6	100.5	131.6	104.2
2016	1,217.1	1,312.6	3.0	1,307.4	95.5	95.5	134.7	20.6	20.6	...	114.1	27.9	86.2	100.2	157.6	131.5

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/05a%20Other%20Financial%20Intermediaries%20Survey.xls**Tabela 5.2. Izveštaj DFK-a - Obaveze**

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Zajmovi	Tehničke rezerve osiguranja				Akcijski kapital i drugo				Druge stavke				
		Neto kapital domaćinstava u rez. životnog osiguranja	Neto kapital domaćinstava u penzijskim fondovima	Pretplata premija i rezervi prema kumulativnim zahtevima	Fondovi dati od vlasnika	Neraspoređena dobit	Sveukupne i posebne rezerve	Godišnji profit/gubitak	Druge obaveze	Manje: drugi aktivni	Plus: prilagođavanje konsolidacije			
2006	3.4	251.4	...	223.9	27.5	80.5	55.2	15.8	7.9	1.6	-0.7	7.4	8.2	...
2007	...	316.1	...	286.2	29.9	87.4	62.1	20.1	1.7	3.5	-0.4	9.6	10.0	...
2008	1.0	288.6	...	256.3	32.3	77.4	54.0	12.7	7.4	3.4	11.3	24.2	12.9	...
2009	2.9	422.3	...	380.8	41.5	77.0	53.4	19.4	7.2	-3.1	-2.7	13.1	15.8	...
2010	2.9	540.5	...	493.7	46.8	82.5	59.7	13.6	7.2	2.0	-2.1	20.9	23.1	...
2011	3.3	647.8	...	593.3	54.5	85.4	60.4	13.3	10.8	0.9	-6.3	16.1	22.4	...
2012	7.2	814.9	...	745.1	69.8	78.1	63.5	9.8	10.7	-6.4	0.7	29.0	28.4	...
2013	6.8	990.3	...	919.0	71.3	75.6	64.2	1.3	11.1	-1.0	3.9	29.8	25.9	...
2014	3.2	1,173.8	...	1,094.1	79.7	78.5	64.3	-0.5	14.4	0.3	6.1	30.9	24.8	...
2015	1.0	1,329.5	...	1,237.3	92.1	86.1	76.9	-2.7	17.3	-5.4	6.4	31.2	24.8	...
2016	1.7	1,535.3	...	1,425.4	109.8	83.4	85.0	-3.8	3.8	-1.6	-10.9	19.5	30.4	...

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/05a%20Other%20Financial%20Intermediaries%20Survey.xls

Tabela 6.1. Depoziti u evro u DDK-u – Prema originalnom dospeću, ključni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno depozita u evro														
	Vlada	Finansijska korporacija							Ne-finansijske korporacije			Drugi domaći sektori		Nerezidentii	
		Druge depozitne korporacije	Drugi finansijski posrednici	Osiguravajuća društva	Penzijski fondovi	Finansijska pomoć	Javne ne-finansijske korporacije	Druge ne-finansijske korporacije	Domaćinstva	NOSD					
2006	902.4	8.0	28.1	0.1	2.4	24.7	0.4	0.5	337.8	217.4	120.5	510.2	497.1	13.1	18.2
2007	1,094.3	6.5	39.0	3.1	5.5	28.3	0.4	1.6	386.2	215.5	170.7	647.0	631.9	15.1	15.6
2008	1,366.8	1.4	62.8	5.0	6.5	31.5	19.4	0.4	479.7	263.8	215.9	785.0	774.5	10.5	37.9
2009	1,639.7	165.0	77.8	6.1	5.9	43.1	22.2	0.4	371.5	121.6	249.9	962.2	948.8	13.4	63.2
2010	1,827.7	11.7	102.0	7.2	7.8	47.6	38.6	0.6	414.9	122.3	292.5	1,220.0	1,206.1	14.0	79.1
2011	1,982.4	2.7	117.5	9.9	6.8	57.2	43.1	0.5	406.6	128.5	278.1	1,395.6	1,373.4	22.1	60.0
2012	2,162.7	0.7	120.0	3.8	6.2	64.3	45.3	0.4	401.7	75.6	326.1	1,558.6	1,535.4	23.2	81.7
2013	2,314.0	1.8	88.1	2.5	7.4	72.3	5.7	0.3	455.6	72.1	383.5	1,685.1	1,658.7	26.4	83.4
2014	2,426.6	8.8	104.4	2.6	5.1	79.3	17.1	0.3	449.7	61.8	388.0	1,781.6	1,751.1	30.6	82.1
2015	2,579.9	5.9	73.2	3.3	5.0	59.0	4.8	1.1	499.9	31.4	468.5	1,895.5	1,862.3	33.2	105.3
2016	2,779.6	5.6	96.6	5.6	6.9	59.0	23.7	1.1	560.4	49.0	511.5	2,053.4	2,021.5	31.9	63.7

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/08%20Deposits%20at%20ODC%20-%20deposits%20in%20euro.xls

Tabela 6.2. Depoziti u DDK – Depoziti ne u evrima

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti ne u evrima															
	Finansijske korporacije							Ne-finansijske korporacije			Drugi domaći sektori					Nerezidentni
	CBK	od kojih:				Javne ne-finansijske korporacije	Druge ne-finansijske korporacije	Domaćinstva			NOSD					
		Druge depozitne korporacije	Druga finansijska preduzeća	Kompanije osiguranja	od kojih:											
Prenosivi depoziti					Štedni račun			Drugi depoziti								
2006	34.0	—	—	...	...	...	3.7	0.3	3.4	29.8	29.5	12.4	—	17.2	0.2	0.5
2007	53.3	0.5	—	...	0.1	0.4	8.1	1.5	6.6	44.3	44.2	16.2	—	28.0	0.1	0.4
2008	81.9	0.9	—	...	...	0.9	11.6	0.1	11.5	68.4	68.2	22.9	—	45.2	0.3	1.0
2009	112.0	2.0	—	1.1	...	0.9	18.3	1.3	17.0	91.1	90.9	29.7	—	61.1	0.2	0.7
2010	113.7	3.1	—	2.9	...	—	13.6	4.3	9.3	93.8	93.3	33.1	25.9	34.3	0.5	3.1
2011	131.4	0.3	—	0.3	...	—	9.8	0.1	9.7	117.5	117.0	46.5	31.7	38.9	0.4	3.8
2012	120.9	1.6	—	1.2	0.2	—	9.6	...	9.6	104.9	104.7	45.7	27.0	32.0	0.2	4.8
2013	136.9	0.7	—	...	0.4	—	14.2	...	14.2	116.7	116.2	59.6	29.6	27.0	0.5	5.2
2014	113.0	0.3	—	...	0.3	—	8.5	...	8.5	97.8	97.2	63.2	21.5	12.6	0.6	6.5
2015	124.3	0.2	—	0.2	...	—	13.5	...	13.5	102.8	102.2	76.6	19.3	6.2	0.6	7.8
2016	128.8	0.8	—	—	0.7	—	15.8	0.2	15.6	101.9	100.8	78.3	17.4	5.1	1.1	10.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/09%20Deposits%20at%20ODC%20-%20deposits%20in%20non-euro.xls

Tabela 6.3. Krediti DDK – glavni institucionalni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno kredita																Kredit u ne evro valuti
	Finansijske korporacije			Ne-finansijske korporacije			Druge domaće korporacije			Domaćinstva			Nereziden tni				
	od kojih:			od kojih:			Od kojih:										
	Drugo finansijsko posredova nje	Osigurav ajuća društva	Javne ne- finansijske korpora cije	Druge ne-finansijske korporacije			Domaćinstva										
Do 1 godine				Preko 1 godine i do 2 godine	Pre ko 2 god ine	Do 1 god ine	Preko 1 godine do 2 godine	Prek o 2 god ine									
2006	636.6	—	—	—	490.5	0.0	490.5	128.7	127.7	234.1	146.1	146.1	19.7	24.7	101.7	—	—
2007	892.1	—	—	—	691.5	0.2	691.3	174.0	122.6	394.6	200.6	200.6	24.0	29.6	147.1	—	—
2008	1,183.4	0.6	—	0.6	901.8	0.1	901.7	191.0	132.3	578.4	281.0	281.0	20.9	30.9	229.2	—	—
2009	1,289.0	2.3	1.2	1.1	943.2	0.3	942.9	215.7	113.0	614.2	343.5	343.5	27.0	32.1	284.5	—	—
2010	1,458.6	9.9	6.8	3.0	1,010.3	6.2	1,004.1	255.2	64.3	429.5	434.3	434.2	26.5	30.7	201.9	1.6	2.5
2011	1,698.1	16.4	14.7	1.7	1,129.7	1.5	1,128.2	298.8	83.4	480.3	512.4	510.9	44.0	38.1	218.6	32.3	7.3
2012	1,763.4	19.8	16.3	3.5	1,171.2	1.4	1,169.8	313.4	91.7	494.8	542.9	542.6	52.2	37.3	218.8	22.5	6.9
2013	1,805.8	20.4	17.3	3.1	1,194.7	0.2	1,194.5	378.0	97.4	471.5	564.7	563.9	65.4	41.1	212.4	19.8	6.1
2014	1,882.2	7.1	5.8	1.3	1,247.0	0.6	1,246.4	380.7	93.6	496.9	621.8	621.6	55.9	42.6	242.4	0.4	6.0
2015	2,019.3	8.7	7.4	1.1	1,322.2	0.6	1,321.6	306.9	150.5	520.9	682.2	682.0	58.2	39.5	241.3	0.3	5.9
2016	2,230.0	7.9	7.5	0.3	1,420.8	2.9	1,417.9	405.9	100.2	538.1	796.5	796.2	56.1	38.1	269.1	0.4	4.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/12%20ODC%20loans%20-%20by%20economic%20sectors.xls

Tabela 6.4. Krediti DDK –glavni privredni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno									
	Poljoprivreda			Industrija, energija i građevinarstvo			Usluge			
		Do godinu dana	Preko godinu dana		Do godinu dana	Preko godinu dana		Do godinu dana	Preko godinu dana	
2006	490.5	16.4	3.4	13.0	97.7	27.5	70.2	376.4	120.6	255.8
2007	691.5	29.0	4.1	24.9	144.5	33.9	110.6	518.0	149.5	368.5
2008	902.4	37.4	4.1	33.3	160.2	28.1	132.0	704.8	126.4	578.4
2009	945.5	38.2	3.8	34.4	236.7	53.3	183.4	670.5	113.2	557.3
2010	1,022.8	38.2	1.7	36.5	269.3	77.1	192.2	715.3	192.8	522.4
2011	1,149.5	40.5	0.8	39.7	284.7	82.3	202.4	824.4	235.7	588.6
2012	1,194.2	43.6	3.0	40.6	290.4	74.1	216.2	860.2	262.4	597.8
2013	1,217.4	45.8	3.3	42.5	291.4	95.8	195.6	880.2	321.2	559.0
2014	1,256.4	49.8	4.1	45.7	300.0	92.4	207.6	906.6	319.1	587.5
2015	1,333.4	59.9	4.6	55.3	300.6	79.1	221.6	972.9	285.6	687.2
2016	1,410.1	59.7	9.1	50.6	324.8	93.7	231.2	1,025.5	322.2	703.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bkz-kos.org/repository/docs/time_series/12%20ODC%20loans%20-%20by%20economic%20sectors.xls

Tabela 6.5. Efektivne kamatne stope u depozitima DDK-a

(Godišnji prosek stope interesa depozita, u procentima)

Opis	Prosečna godišnja stope interesa novih oročenih depozita							Prenosivi depoziti	Štedni depoziti
	Do mesec dana	Mesec dana do 3 meseci	3 meseca do 6 meseci	Preko 6 meseci do 1 godine	Preko 1 godine do 2 godine	Preko 2 godine			
NEFINANSIJSKE KORPORACIJE I DOMAĆINSTVA									
2006	3.0	2.0	2.4	3.8	3.4	2.9	2.4	0.1	1.7
2007	3.3	2.4	2.8	4.2	3.5	2.3	2.7	0.2	1.9
2008	4.2	3.1	3.7	5.2	4.3	3.2	3.0	0.3	2.5
2009	4.3	3.3	3.7	5.6	4.7	2.4	3.2	0.5	2.8
2010	3.8	2.8	3.0	3.6	4.5	4.7	5.3	0.5	2.3
2011	3.5	2.5	3.1	3.1	4.2	4.6	5.1	0.7	2.1
2012	3.6	2.3	3.2	3.0	4.3	4.5	5.2	0.7	2.0
2013	3.4	2.0	2.7	2.7	3.7	4.4	4.8	0.6	1.7
2014	1.1	0.5	0.6	0.5	1.2	1.4	1.9	0.1	0.7
2015	0.9	0.4	0.8	0.4	0.7	1.0	1.9	0.0	0.3
2016	1.0	0.5	0.5	0.4	0.9	1.0	2.0	0.0	0.3
Nefinansijske korporacije									
2006	.	2.1	2.5	3.8	3.7	4.6	5.8	0.4	1.6
2007	.	2.6	3.0	4.2	3.6	4.4	4.6	0.5	1.9
2008	.	3.3	3.9	5.2	4.4	5.0	5.2	0.5	2.7
2009	.	3.3	3.9	5.6	5.0	...	5.7	0.8	2.9
2010	3.9	2.9	3.2	4.3	5.2	4.6	5.2	0.9	2.4
2011	3.5	2.4	3.7	3.8	5.0	5.0	5.3	1.0	2.2
2012	3.5	2.1	3.8	3.7	5.0	4.9	5.3	0.9	2.1
2013	3.5	1.5	2.8	2.7	3.7	4.6	4.8	0.7	2.0
2014	1.3	0.6	0.8	0.5	1.4	1.2	1.9	0.2	0.8
2015	1.1	0.7	1.0	0.3	1.0	1.0	1.9	0.1	0.1
2016	1.4	0.6	0.5	0.4	1.4	1.4	1.8	0.0	0.1
Domaćinstva									
2006	.	1.9	2.3	...	3.2	4.2	4.4	...	1.7
2007	.	2.1	2.5	...	3.3	4.3	4.6	...	2.0
2008	.	2.9	3.4	...	4.2	4.7	5.1	0.1	2.4
2009	.	3.2	3.5	...	4.4	4.8	5.4	0.2	2.6
2010	3.7	2.8	2.8	3.4	4.4	4.6	5.3	0.3	2.3
2011	3.6	2.5	2.6	2.9	4.2	4.5	5.1	0.4	2.1
2012	3.6	2.4	2.5	2.8	4.2	4.5	5.2	0.5	2.0
2013	3.5	2.1	2.3	2.6	3.7	4.3	4.8	0.6	1.6
2014	1.1	0.5	0.6	0.4	1.0	1.3	1.9	0.1	0.7
2015	0.9	0.4	0.6	0.4	0.7	0.9	1.9	0.0	0.3
2016	0.9	0.5	0.5	0.4	0.7	1.0	2.0	0.0	0.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/13a%20ODC%20effective%20interest%20rates%20on%20deposits.xls

Tabela 6.6. Efektivne kamate stope kredite DDK-a

(Godišnji prosek stope interesa kredita, u procentima)

	Prosečna godišnja stope interesa novih kredita									Prekoračenj e	Kreditne linije
	Potrošački krediti	Hipotekar ni krediti	Krediti sa povoljnijim uslovima	Ostali krediti (da se podele prema privrednim sektorima)							
				Poljoprivre dni	Industrijski	Uslužni	Ostali sektori				
NEFINANSIJSKE KORPORACIJE I DOMAĆINSTVA											
2006	14.7	12.5	13.1	.	.	.	.	.	.	15.4	12.5
2007	14.6	13.0	12.6	.	.	.	.	.	.	14.8	13.0
2008	14.7	14.1	11.7	.	.	.	.	.	.	16.6	14.1
2009	14.3	13.1	10.6	.	.	.	.	.	.	16.2	14.6
2010	14.4	13.9	11.8	6.6	16.5	25.7	15.2	15.5	15.3	12.9	14.0
2011	13.8	13.9	11.5	7.9	14.5	23.7	13.9	13.9	16.1	12.1	13.2
2012	12.7	12.4	10.6	7.4	13.2	20.7	12.5	13.2	16.0	10.7	11.6
2013	11.8	11.6	10.1	7.6	12.3	17.4	12.3	11.9	13.7	9.3	11.4
2014	10.6	10.9	9.1	4.6	10.6	13.2	10.4	10.7	10.9	9.5	11.3
2015	8.3	9.0	7.4	4.7	8.2	9.8	8.0	8.1	8.9	8.2	9.5
2016	7.5	8.3	6.5	3.7	7.0	8.3	7.0	7.1	6.8	7.1	8.4
Nefinansijske korporacije											
2006	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15.4	12.5
2007	.	.	.	.	.	.	.	.	.	14.8	13.0
2008	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13.9	14.1
2009	.	.	.	.	.	.	.	.	.	14.6	14.6
2010	16.5	.	.	6.9	16.5	25.7	15.2	15.5	15.3	12.5	14.0
2011	14.4	.	.	7.6	14.4	24.2	13.9	13.9	16.1	11.8	13.2
2012	13.2	.	.	7.5	13.2	21.1	12.5	13.2	16.0	10.5	11.6
2013	12.3	.	.	7.0	12.3	17.6	12.3	11.9	13.7	9.1	11.4
2014	10.6	.	.	5.5	10.6	13.2	10.4	10.7	10.9	9.3	11.3
2015	8.1	.	.	2.9	8.1	9.3	8.0	8.1	8.9	7.9	9.5
2016	7.0	.	.	3.0	7.0	7.7	7.0	7.1	6.8	6.8	8.4
Domaćinstva											
2006	.	12.5	13.1	.	.	.	.	.	.	.	.
2007	.	13.0	12.6	.	.	.	.	.	.	.	.
2008	.	14.1	11.7	.	.	.	.	.	.	19.2	.
2009	.	13.1	10.6	.	.	.	.	.	.	17.7	.
2010	13.5	13.9	11.8	6.4	25.0	25.0	.	.	.	22.3	.
2011	13.4	13.9	11.5	8.2	22.4	22.4	.	.	.	18.9	.
2012	12.2	12.4	10.6	7.0	19.8	19.8	.	.	.	15.2	.
2013	11.3	11.6	10.1	6.8	16.4	16.4	.	.	.	14.7	.
2014	10.6	10.9	9.1	3.9	15.4	15.4	.	.	.	13.6	.
2015	8.7	9.0	7.4	5.1	13.3	13.3	.	.	.	13.1	.
2016	8.0	8.3	6.5	3.9	12.0	12.0	.	.	.	12.8	.

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bgk-kos.org/repository/docs/time_series/13%20ODC%20effective%20interest%20rates%20on%20loans.xls

Tabela 7.1 Platni bilans Kosova – Ključna komponenta

(U milionima evra)

Opis	Bilans tekućeg računa i računa kapitala							Bilans od finansijskog računa					Greške i propuštenosti
	Tekući račun						Kapitalni račun		Direktne investicije	Portfelj investicije	Druge investicije	Rezervni aktivni	
		Roba	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi								
2006	-205.2	-226.1	-1163.7	19.6	158.8	759.2	20.8	35.7	-289.2	65.4	181.6	77.9	240.9
2007	-197.4	-213.9	-1354.4	112.2	186.3	842.0	16.5	5.8	-431.0	34.5	108.1	294.3	203.2
2008	-450.5	-460.9	-1644.7	146.6	164.0	873.2	10.4	-288.1	-341.5	109.9	-74.8	18.2	162.4
2009	-273.4	-373.7	-1646.3	227.4	61.8	983.4	100.3	-109.0	-276.9	124.4	138.3	-94.8	164.4
2010	-494.8	-516.1	-1741.6	176.0	67.0	982.5	21.3	-297.2	-331.1	48.6	-57.4	42.7	197.6
2011	-569.4	-611.4	-2047.1	395.7	111.2	928.8	42.0	-377.5	-378.9	57.8	4.8	-61.2	191.8
2012	-280.2	-293.1	-2050.1	499.6	153.6	1103.7	13.0	-232.4	-213.3	185.7	-420.5	215.8	47.8
2013	-144.3	-179.0	-1995.6	520.0	121.5	1175.0	34.7	-132.2	-250.2	139.3	14.4	-35.7	12.1
2014	-363.4	-384.6	-2058.6	459.9	113.8	1100.3	21.2	-145.0	-123.8	13.3	22.6	-57.0	218.4
2015	-471.4	-497.3	-2109.3	457.1	92.6	1062.4	25.8	-275.7	-271.8	48.8	-146.3	93.6	195.7
2016	-534.6	-548.8	-2290.8	565.0	80.9	1096.1	14.2	-120.3	-176.3	370.2	-238.5	-75.7	414.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/26%20Balance%20of%20payments%20-%20main%20components.xls

7.2. Tekući račun

(U milionima evra)

Opis	Bilans					Kredit					Zaduženja				
		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi
2006	-226.1	-1163.7	19.6	158.8	759.2	1483.3	98.5	311.9	187.8	885.1	1709.4	1262.3	292.2	29.03	125.89
2007	-213.9	-1354.4	112.2	186.3	842.0	1720.9	164.1	382.5	239.2	935.1	1934.9	1518.5	270.3	52.91	93.12
2008	-460.9	-1644.7	146.6	164.0	873.2	1813.8	211.3	396.9	233.3	972.3	2274.7	1856.0	250.3	69.32	99.08
2009	-373.7	-1646.3	227.4	61.8	983.4	1984.5	172.5	521.7	183.5	1106.8	2358.2	1818.8	294.3	121.72	123.41
2010	-516.1	-1741.6	176.0	67.0	982.5	2147.2	299.2	574.3	186.3	1087.4	2663.3	2040.8	398.3	119.24	104.96
2011	-611.4	-2047.1	395.7	111.2	928.8	2417.0	316.5	820.3	239.0	1041.3	3028.4	2363.7	424.5	127.77	112.46
2012	-293.1	-2050.1	499.6	153.6	1103.7	2614.1	281.9	894.5	230.0	1207.7	2907.2	2332.0	394.8	76.42	103.92
2013	-179.0	-1995.6	520.0	121.5	1175.0	2678.4	291.5	875.1	227.5	1284.3	2857.4	2287.0	355.1	105.96	109.28
2014	-384.6	-2058.6	459.9	113.8	1100.3	2667.3	324.3	928.6	215.8	1198.7	3052.0	2382.9	468.7	102.01	98.40
2015	-497.3	-2109.3	457.1	92.6	1062.4	2628.2	322.5	951.5	221.7	1132.5	3125.5	2431.8	494.4	129.07	70.16
2016	-548.8	-2290.8	565.0	80.9	1096.1	2733.6	307.9	1038.4	215.7	1171.6	3282.4	2598.7	473.4	134.8	75.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/26a%20Current%20account.xls

7.3.1 Primarni prihodi

(U milionima evra)

Opis	Bilans			Kredit			Zaduženja					
	Kompenzacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi	Kompenzacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi	Kompenzacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi			
2006	158.8	146.5	12.2	-	187.8	147.3	40.5	0.0	29.0	0.7	28.3	-
2007	186.3	154.9	31.4	-	239.2	155.6	83.6	0.0	52.9	0.8	52.2	-
2008	164.0	175.4	-11.4	-	233.3	176.2	57.1	0.0	69.3	0.8	68.5	-
2009	61.8	168.7	-106.9	-	183.5	169.7	13.9	0.0	121.7	1.0	120.8	-
2010	67.0	171.6	-104.6	-	186.3	176.1	10.1	0.0	119.2	4.5	114.7	-
2011	111.2	208.1	-96.9	-	239.0	221.2	17.8	0.0	127.8	13.1	114.7	-
2012	153.6	214.3	-60.6	-	230.0	219.9	10.1	0.0	76.4	5.6	70.8	-
2013	121.5	218.9	-97.4	-	227.5	223.2	4.3	0.0	106.0	4.3	101.6	-
2014	113.8	200.4	-85.9	-0.7	215.8	206.5	8.0	1.3	102.0	6.1	93.9	2.0
2015	92.6	205.7	-112.0	-1.0	221.7	210.3	9.6	1.8	129.1	4.6	121.6	2.8
2016	80.9	194.2	-110.3	-3.0	215.7	199.9	14.2	1.6	134.8	5.7	124.5	4.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/28%20Primary%20Income.xls**7.3.2 Sekundarni prihodi**

(U milionima evra)

Opis	Sekundarni prihodi			Kredit			Zaduženja		
	Vlada	Finansijske korporacije, ne-finansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD		Vlada	Finansijske korporacije, ne-finansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD		Vlada	Finansijske korporacije, ne-finansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD	
2006	759.2	319.9	439.3	885.1	327.4	557.7	125.9	7.5	118.4
2007	842.0	245.1	596.9	935.1	251.4	683.8	93.1	6.3	86.8
2008	873.2	223.5	649.7	972.3	223.5	748.8	99.1	-	99.1
2009	983.4	322.9	660.5	1106.8	322.9	783.9	123.4	-	123.4
2010	982.5	319.5	662.9	1087.4	319.5	767.9	105.0	-	105.0
2011	928.8	322.2	606.6	1041.3	322.2	719.1	112.5	-	112.5
2012	1103.7	401.6	702.2	1207.7	401.6	806.1	103.9	-	103.9
2013	1175.0	369.7	805.3	1284.3	369.7	914.6	109.3	-	109.3
2014	1100.3	291.9	808.4	1198.7	291.9	906.8	98.4	-	98.4
2015	1062.4	202.9	859.5	1132.5	202.9	929.6	70.2	-	70.2
2016	1096.1	207.2	888.9	1171.6	207.2	964.3	75.4	-	75.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/29%20Secondary%20Income.xls

7.4 Doznake migranata – prema državi

(U procentima)

Opis	Nemačka	Švajcarska	Italija	Austrija	Belgija	SAD	Švedska	Francuska	Norveška	Kanada	Engleska	Danska	Finska	Holandija	Slovenija	Druge zemlje
2009	37.45	21.075	10.35	5.725	3.05	2.75	3.225	3.775	2.75	1.875	1.375	0.9	1.05	1.15	1.3	2.2
2010 K1	34.8	21	8.8	5.7	2.6	3.9	3.1	3.5	2.8	1.3	1.5	0.9	1.1	1.2	3.4	4.4
K2	34.7	20.7	7.9	3.9	2.9	4.7	3.1	3.6	3.1	2	1.7	0.7	0.7	1	3.7	5.9
K3	33.2	21.4	7	6.5	2.5	4.8	3.4	4	2.5	2.3	1.6	0.6	0.9	1	5.6	2.7
K4	34.1	21.6	7.2	5.5	2.9	3.1	3.7	4.1	2.6	1.9	1.3	0.6	0.7	1	4.5	5.3
2011 K1	32.7	23.7	7.5	5.6	2.8	4.6	3.9	3.8	2.8	1.5	1.5	0.7	0.8	1.2	3.9	3
K2	32.8	23	7	5.5	2	4	3.1	3.7	2.8	2.1	1.3	0.9	1	1	3.9	6.1
K3	33.8	23.4	6.2	5.5	2.9	2.3	3.6	4.2	2.6	2	1.2	0.6	0.8	1	3.3	6.7
K4	33.7	22.1	7.4	5.5	2.7	3.9	3.4	3.8	2.8	1.9	1.4	0.7	0.9	1.1	4	4.9
2012 K1	30.9	23.7	4.8	6	1.1	6.3	3.6	2.8	4.9	0.7	3.2	0.8	0.7	0.5	5	5
K2	37.4	26.3	8.4	6.4	6.6	3.9	0.8	0.4	1.3	0.1	1.9	0.1	0.1	0.1	5.4	0.8
K3	34.6	22.6	7.9	5.9	3.2	3.9	3.1	3.2	2.8	1.5	1.8	0.7	0.8	0.8	3.6	3.7
K4	34.5	21	8.5	6.2	2.6	3.8	3.3	3.3	2.3	1.9	1.8	0.5	0.8	...	3.7	5.9
2013K1	33.6	22.5	7.5	5.8	2.7	4.2	3.4	3.5	3	1.6	1.8	0.7	0.9	1	3.7	4.3
K2	33.3	25.5	5.9	5.7	2.5	4.6	2.5	1.4	2.3	1.3	4	0.8	0.9	1	5.3	3.1
K3	33.6	24.4	6.6	7.8	2.5	4.3	3.5	4.5	2.3	0.4	1.9	0.7	0.8	0.9	4.9	1.1
K4	35.3	22.7	10.6	4.6	1.6	4.4	2.1	5	2.7	1.8	1.7	0.5	0.6	1.5	0.5	4.2
2014 K1	36.7	21.4	5.9	3.8	2.3	6	3.1	4.1	2.3	1.5	3.1	0.4	0.6	1.1	0.8	7
K2	36.6	23.7	5.4	4.5	2.1	6.4	2.7	3.2	2.4	1.3	3.3	0.4	0.6	0.6	1.5	5.6
K3	35.5	23.9	4.6	3.6	2.1	6.5	3.4	3.5	2.6	1.9	3	0.5	0.7	0.7	1.1	6.5
K4	36.8	21.1	3.8	3.1	4	6.1	2.4	2.4	5.5	0.7	3.1	1	0.3	0.1	2.2	7.3
2015 K1	35.2	21.8	5	3.9	3.3	8.1	2.9	3.6	3.1	1.6	1.6	0.4	0.7	0.9	0.8	7.2
K2	36.9	21.6	3.6	3.5	2.3	8.2	2.5	1.6	4	3.5	3.7	0.2	0.6	0.7	0.5	6.6
K3	35.9	23.8	5.6	3.4	2.1	7.4	3.2	3.7	2.1	1.5	3.3	0.3	0.6	0.6	0.7	5.8
K4	38.8	22.2	5.1	3.3	2.2	8.4	2.9	3.3	1.8	1.5	3	0.4	0.6	0.7	1.3	4.4
2016 K1	37.8	21.3	5.9	3.8	2.4	7.6	3.2	3.7	1.7	1.5	3.3	0.4	0.7	0.8	0.7	5.2
K2	37.6	21.8	5.2	3.7	2.2	6.4	3	3.5	1.8	1.4	3.1	0.5	0.6	0.8	1.7	6.5
K3	35.1	24	5.6	3.3	2.2	6.6	4.2	3.9	2.5	1.8	2.5	0.3	0.7	0.5	1.5	5.2
K4	38.0	23.5	4.3	3.6	2.4	6.9	3.1	4.0	2.1	1.5	2.8	0.3	0.7	0.7	0.5	5.9

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/32%20Remittances-by%20country.xls

8.1. Direktna ulaganja – prema geografskom kriterijumu

(U milionima evra: Stanje od 31. decembra 2015)

Država	Ukupno ulaznih direktnih investicija			Ukupno izlaznih direktnih investicija		
		Kapital	Ostale kapitalne transakcije		Kapital	Ostale kapitalne transakcije
Evropska unija	1,094.5	839.7	254.7	99.8	97.1	2.7
AT Austrija	186.2	147.5	38.8	4.9	4.2	0.7
BE Belgija	17.4	16.5	1.0	3.3	3.2	0.1
BG Bugarska	33.6	4.8	28.8	0.6	0.6	-
CY Kipar	7.2	2.0	5.2	19.6	19.6	-
FR Francuska	20.1	19.7	0.5	3.6	3.6	-
DE Nemačka	318.8	300.3	18.5	29.1	29.1	-
GR Grčka	9.6	8.9	0.7	2.0	2.0	-
IT Italija	24.4	22.8	1.5	4.1	4.1	-
NL Holandija	99.1	86.0	13.1	7.0	5.1	1.9
RO Rumunija	4.8	3.9	0.9	0.3	0.3	-
SI Slovenija	216.9	88.8	128.2	9.2	9.2	-
SE Švedska	36.9	36.6	0.3	1.7	1.7	-
GB Velika Britanija	82.0	68.1	13.9	9.1	9.1	-
Ostale države članice EU	37.4	33.9	3.5	5.3	5.3	-
Ostale evropske države	959.0	697.8	261.1	132.0	126.9	5.0
AL Albanija	161.6	85.4	76.2	62.4	58.2	4.2
HR Hrvatska	7.9	6.5	1.4	4.5	4.5	-
MK Makedonija	21.2	13.8	7.4	20.0	19.9	0.2
NO Norveška	22.1	20.9	1.2	1.3	1.3	-
RS Srbija	14.5	11.0	3.4	6.7	6.7	-
CH Švajcarska	302.3	275.9	26.3	14.5	14.2	0.3
TR Turska	411.3	269.2	142.1	5.1	5.1	0.0
Ostale evropske države	18.5	15.4	3.1	17.5	17.0	0.4
Ostale države	191.0	147.1	43.9	19.3	19.0	0.3
US Sjedinjene Američke Države	112.9	83.3	29.6	10.9	10.6	0.2
AE Ujedinjeni Arapski Emirati	42.5	34.2	8.3	1.5	1.5	-
Ostale države	35.6	29.6	6.0	7.0	6.9	0.1
Ostale države (ne izdvojene)	1,198.4	935.6	262.8	-	-	-
ZZ Nespecificovana	1,198.4	935.6	-	-	-	...
Ukupno	3,442.9	2,620.3	822.6	251.1	243.1	8.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bkg-kos.org/repository/docs/time_series/34a%20Direct%20investment%20in%20Kosovo%20by%20geographical%20breakdown.xls

9.1. Aktivi u obliku portfelja investicija prema državama

(U milionima evra: Stanje od 31. decembra 2015)

Opis	Država	Kapital	Ukupno dužničkih hartija od vrednosti		Ukupno	
			Dugoročne dužnička hartije od vrednosti	Kratkoročne dužnička hartije od vrednosti		
AE	Arapski Emirati	-	0.1	0.1	-	0.1
AT	Austrija	-	44.4	24.9	19.5	44.4
BE	Belgija	-	0.1	-	0.1	0.1
BG	Bugarska	-	10.1	0.1	10.0	10.1
BR	Brazil	-	0.1	0.1	-	0.1
CZ	Češka Republika	-	0.1	0.1	-	0.1
DE	Nemačka	0.3	61.3	9.8	51.5	61.6
FI	Finska	-	24.7	5.2	19.5	24.7
FR	Francuska	50.5	16.6	-	16.6	67.2
GB	Velika Britanija	-	0.1	0.1	-	0.1
GR	Grčka	-	0.0	0.0	-	0.0
IE	Irska	534.3	0.2	0.2	-	534.5
IS	Island	-	0.1	0.1	-	0.1
IT	Italija	-	199.8	199.8	-	199.8
LU	Luksemburg	719.9	48.3	30.9	17.4	768.2
NL	Holandija	-	54.0	38.8	15.1	54.0
PL	Poljska	-	8.3	-	8.3	8.3
PT	Portugalija	-	0.0	0.0	-	0.0
RO	Rumunija	-	0.1	0.1	-	0.1
RU	Rusija	-	0.1	0.1	-	0.1
SI	Slovenija	-	12.0	11.9	0.0	12.0
SK	Slovačka	-	1.0	1.0	-	1.0
TR	Turska	-	0.1	0.1	-	0.1
US	Sjedinjene Države	2.4	30.9	-	30.9	33.3
Ukupna vrednost portfelj investicija		1,307.4	512.7	323.7	189.0	1,820.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bkg-kos.org/repository/docs/time_series/34/%20Portfolio%20Investments%20Position.xls

10.1. Pozicija međunarodnih investicija – glavne komponente

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto	Aktivi					Detyrimet			
		Strane direktne investicije	Portfelj investicije	Drugi investicije	Asetet rezervē	Strane direktne investicije	Portfelj investicije	Drugi investicije		
2007	1,254.2	2,397.2	15.2	444.4	1,285.6	652.0	1,143.0	924.5	-	218.6
2008	912.4	2,537.1	43.8	463.9	1,359.1	670.3	1,624.6	1,294.3	-	330.3
2009	484.2	2,816.9	59.1	622.0	1,559.4	576.5	2,332.7	1,589.8	-	742.9
2010	406.7	3,234.8	96.6	693.8	1,821.0	623.4	2,828.0	1,971.0	-	857.0
2011	113.5	3,304.7	102.0	740.2	1,897.9	564.5	3,191.2	2,326.1	-	865.1
2012	135.8	3,592.0	117.8	986.6	1,704.1	783.5	3,456.3	2,524.3	-	931.9
2013	258.0	3,996.9	147.5	1,192.6	1,910.4	746.4	3,738.8	2,816.4	-	922.4
2014	195.6	4,174.9	174.6	1,274.7	2,030.6	695.0	3,979.3	2,961.4	-	1,017.9
2015	-17.5	4,391.5	211.5	1,388.8	1,994.1	797.1	4,409.0	3,254.4	-	1,154.6
2016	1.1	4,667.3	251.1	1,820.1	1,861.5	734.7	4,666.2	3,442.9	-	1,223.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34b%20International%20Investments%20Position.xls

10.2. Pozicija međunarodnih investicija – Prema sektorima

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto Međunarodna investiciona pozicija												
	Ukupno	Centralna banka Republike Kosovo			Banke			Vlada			Ostali sektori		
		Sredstva	Obaveze		Sredstva	Obaveze		Sredstva	Obaveze		Sredstva	Obaveze	
2007	1,254.2	1,057.6	1,057.6	0.0	319.9	368.5	48.6	0.0	-	-	-123.3	971.1	1,094.4
2008	912.4	1,110.7	1,110.7	0.0	318.1	401.3	83.2	0.0	-	-	-516.4	1,025.0	1,541.4
2009	484.2	1,089.3	1,149.6	60.3	427.3	583.9	156.7	-249.0	-	249.0	-783.3	1,083.4	1,866.7
2010	406.7	1,106.9	1,172.8	65.9	488.0	709.8	221.8	-260.0	-	260.0	-928.1	1,352.2	2,280.3
2011	113.5	1,094.4	1,160.8	66.4	479.1	675.5	196.4	-253.6	-	253.6	-1,206.4	1,468.4	2,674.8
2012	135.8	1,238.8	1,303.8	65.0	458.0	633.6	175.6	-336.5	-	336.5	-1,224.5	1,654.7	2,879.3
2013	258.0	1,391.5	1,453.6	62.1	540.2	748.3	208.1	-321.8	-	321.8	-1,351.9	1,794.9	3,146.9
2014	195.6	1,145.6	1,211.9	66.3	481.6	715.8	234.2	-326.4	-	326.4	-1,105.2	2,247.1	3,352.3
2015	-17.5	1,200.3	1,271.0	70.6	480.9	740.0	259.1	-371.2	-	371.2	-1,327.6	2,380.5	3,708.1
2016	1.1	1,140.7	1,211.6	70.9	539.2	775.1	235.9	-373.8	-	373.8	-1,305.1	2,680.6	3,985.7

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34c%20International%20Investment%20Position%20by%20sectors.xls

10.3.1 Pozicija međunarodnih investicija – aktivi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	PIN Neto	Međunarodni aktivi Kosova								
		Kapital					Dug			
		Investicije van zemlje	Hartije od vrednosti kapitala	Investicije van zemlje	Hartije od vrednosti duga	Druge investicije	Rezervna sredstva			
2007	1,254.2	2,397.2	174.1	15.2	158.9	2,223.1	0.0	285.5	1,285.6	652.0
2008	912.4	2,537.1	152.9	40.4	112.5	2,384.2	3.4	351.4	1,359.1	670.3
2009	484.2	2,816.9	191.7	51.6	140.1	2,625.2	7.4	481.9	1,559.4	576.5
2010	406.7	3,234.8	280.6	86.4	194.2	2,954.2	10.2	499.6	1,821.0	623.4
2011	113.5	3,304.7	398.0	102.0	296.0	2,906.7	-	444.3	1,897.9	564.5
2012	135.8	3,592.0	784.2	117.8	666.3	2,807.9	-	320.3	1,704.1	783.5
2013	258.0	3,996.9	786.2	135.4	650.8	3,210.6	12.1	541.7	1,910.4	746.4
2014	195.6	4,174.9	1,186.3	161.9	1,024.4	2,988.6	12.6	250.3	2,030.6	695.0
2015	-17.5	4,391.5	1,284.9	198.6	1,086.3	3,106.6	13.0	302.4	1,994.1	797.1
2016	1.1	4,667.3	1,550.4	243.1	1,307.4	3,116.9	8.1	512.7	1,861.5	734.7

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bgk-kos.org/repository/docs/time_series/34e%20IIP%20Assets%20and%20Liabilities.xls

10.3.2 Pozicija međunarodnih investicija – Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	PIN Neto	Obaveze							
		Međunarodni kapital				Međunarodni dug			
		Direktne investicije	Kapitali akcije investicionih sredstava	Direktne investicije	Dužnički instrumenti	Druge investicije			
2007	1,254.2	1,143.0	621.2	621.2	-	521.8	303.2	-	218.6
2008	912.4	1,624.6	886.5	886.5	-	738.1	407.8	-	330.3
2009	484.2	2,332.7	1,139.4	1,139.4	-	1,193.3	450.4	-	742.9
2010	406.7	2,828.0	1,455.3	1,455.3	-	1,372.8	515.8	-	857.0
2011	113.5	3,191.2	1,760.7	1,760.7	-	1,430.5	565.4	-	865.1
2012	135.8	3,456.3	1,938.4	1,938.4	-	1,517.8	585.9	-	931.9
2013	258.0	3,738.8	2,129.9	2,129.9	-	1,608.9	686.5	-	922.4
2014	195.6	3,979.3	2,241.4	2,241.4	-	1,737.9	720.0	-	1,017.9
2015	-17.5	4,409.0	2,476.3	2,476.3	-	1,932.7	778.2	-	1,154.6
2016	1.1	4,666.2	2,620.3	2,620.3	-	2,045.9	822.6	-	1,223.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bgk-kos.org/repository/docs/time_series/34e%20IIP%20Assets%20and%20Liabilities.xls

11.1. Spoljni dug– Bruto pozicija

(U milionima evra: Stanje na kraju perioda – decembar2016)

Opis	Ukupno bruto spoljnog duga															Direktne investicije: kreditiranje između kompanija
	Javni dugi javni garantovani dug								Negarantovani dug privatnog sektora							
	Vlada				Centralna banka Republike Kosovo				Depozitna korporacija, osim Centralne banke			Ostali sektori				
	Kratko ročni	Dugoročni			Kratko ročni	Dugoročni			Kratko ročni	Dugoročni		Kratko ročni	Dugoročni			
2008	736.6	-	-	-	-	-	-	-	736.6	83.2	83.2	-	245.6	194.5	51.1	407.8
2009	1,191.40	309.3	249	-	249	60.3	0.8	59.5	882.1	156.7	156.7	-	275	221.2	53.8	450.4
2010	1,371.50	325.9	260	-	260	65.9	1.7	64.2	1,045.60	221.8	221.8	-	308	232.7	75.4	515.8
2011	1,428.40	320	253.6	-	253.6	66.4	0.7	65.7	1,108.40	196.4	196.4	-	346.6	259.8	86.8	565.4
2012	1,517.30	401.4	336.5	-	336.5	65	0.4	64.6	1,115.90	175.6	175.6	-	354.4	321	33.5	585.9
2013	1,608.20	383.9	321.8	-	321.8	62.1	0.3	61.9	1,224.30	208.1	208.1	-	329.7	281.1	48.5	686.5
2014	1,737.10	392.8	326.4	-	326.4	66.3	0.3	66.1	1,344.30	234.2	234.2	-	390.1	294.8	95.3	720
2015	1,931.80	441.8	371.2	-	371.2	70.6	0.1	70.5	1,490.00	259.1	259.1	-	452.8	313.8	139	778.2
2016	2,045.00	444.6	373.8	-	373.8	70.9	0.1	70.8	1,600.40	235.9	235.9	-	541.9	353.1	188.8	822.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34%20Gross%20External%20Debt%20Position.xls

11.2. Plan vraćanja spoljnog javnog duga

(U milionima evra: Stanje na kraju perioda – decembar2016)

Opis	Godinu dana ili manje (nekoliko meseci)					Preko 1 do 2 godine		3 godine	4 godine	5 godina	Preko 5 do 10 godina	Preko 10 do 15 godina	Preko 15 godina		
	neposredan	0 - 3	4-6	7 - 9	10 - 12	13 - 18	19 - 24								
Spoljni dug javnog sektora	46.8	-	1.3	8.8	15.2	21.5	40.2	28.8	11.4	40.3	57.6	39.3	108.2	81.3	82.5
Glavnica	40.0	-	1.3	5.7	14.8	18.1	33.4	25.4	8.1	34.1	52.2	34.7	92.0	75.6	82.5
Kamata	6.8	-	-	3.1	0.4	3.3	6.7	3.5	3.3	6.2	5.4	4.6	16.1	5.7	-
Spoljni dug javnog sektora zagarantovan od strane Vlade	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Glavnica	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kamata	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupno	46.8	-	1.3	8.8	15.2	21.5	40.2	28.8	11.4	40.3	57.6	39.3	108.2	81.3	82.5
Glavnica	40.0	-	1.3	5.7	14.8	18.1	33.4	25.4	8.1	34.1	52.2	34.7	92.0	75.6	82.5
Kamata	6.8	-	-	3.1	0.4	3.3	6.7	3.5	3.3	6.2	5.4	4.6	16.1	5.7	-

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34%20Public%20Sector%20Debt%20Service%20Payment.xls

11.3. Bruto spoljni dug – Prema kreditorima

(U milionima evra: Stanje od 31. decembra 2016)

Opis	Ukupno bruto spoljnog duga						
	Bruto spoljni dug izuzimajući direktne investicije						Direktne investicije: Kreditiranje između kompanija
		Vlada	Centralna banka Republike Kosovo	Depozitne korporacije, osim Centralne banke	Ostali sektori		
Međunarodni Monetarni Fond	184.7	184.7	114.0	70.8	-	-	-
Svetska Banka	205.7	205.7	205.7	-	-	-	-
IBRD	169.7	169.7	169.7	-	-	-	-
IDA	36.0	36.0	36.0	-	-	-	-
Ostali kreditori	1,654.6	832	54.1	0.1	235.9	541.9	822.6
Ukupan dug	2,045.0	1,222.4	373.8	70.9	235.9	541.9	822.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bak-kos.org/repository/docs/time_series/34h%20Gross%20External%20Debt%20Statistics%20-%20by%20creditors.xls

11.4. Neto pozicija spoljnog duga

(U milionima evra: Stanje od 31. decembra 2016)

Opis	Bruto spoljni dug (1)	Spoljna aktiva dužničkih instrumenata (2)	Neto spoljni dug(3)=(1)-(2)
Vlada	373.8	0.0	373.8
Kratkoročni			
Dugoročni	373.8	0.0	373.8
Izdvajanja specijalnih pravatiraža (DST)			
Valuta i depoziti			
Obveznice duga			
Kredit	373.8	0.0	373.8
Komercijalni krediti i avansi			
Ostali dužnički instrumenti			
Centralna banka	70.9	1,211.6	-1,140.7
Kratkoročni	0.1	890.2	-890.2
Valuta i depoziti	0.1	561.9	-561.9
Obveznice duga	0.0	328.3	-328.3
Kredit			
Komercijalni krediti i avansi			
Ostali instrumenti duga			
Dugoročni	70.8	321.4	-250.6
Izdvajanja specijalnih pravatiraža (DST)	70.8	81.6	-10.8
Valuta i depoziti			
Obveznice duga	0.0	239.8	-239.8
Kredit			
Komercijalni krediti i avansi			
Ostali dužnički instrumenti			
Depozitna korporacija, izuzimajući Centralnu banku	235.9	775.1	-539.2
Kratkoročni	235.9	775.1	-539.2
Valuta i depoziti	132.8	407.1	-274.3
Obveznice duga	0.0	271.1	-271.1
Kredit	95.9	89.4	6.5
Komercijalni krediti i avansi	0.0	0.0	0.0
Ostali dužnički instrumenti	7.1	7.5	-0.3
Dugoročni			
Ostali sektori	541.9	1,122.1	-580.2
Kratkoročni	353.1	17.3	335.8
Valuta i depoziti			
Obveznice duga			
Kredit	176.5	0.0	176.5
Komercijalni krediti i avansi	176.6	17.2	159.3
Ostali dužnički instrumenti	0.0	0.0	0.0
Dugoročni od kojih su:	188.8	1,104.8	-916.0
Valuta i depoziti	0.0	1,103.0	-1,103.0
Obveznice duga	0.0	1.8	-1.8
Kredit	188.8	0.0	188.8
Direkne investicije: Kreditiranje između kompanija	822.6	8.1	814.5
Dužničke obaveze preduzeća direktnih investicija prema direktnim investitorima	0.0	4.4	-4.4
Dužničke obaveze direktnih investitora prema preduzećima direktnih investicija	822.6	3.6	819.0
Dužničke obaveze prema srodnim preduzećima	0.0	0.0	0.0
NETO Spoljni dug(3)	2,045.0	3,116.9	-1,071.9

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli se nalaze na internet stranici: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34g%20Net%20External%20Debt%20Position.xls

10. Reference

Agencija za Statistike Kosova (2017): Ekonomske statistike;

Evropska komisija (2017): kandidati učlanjenja u EU i države pred pristupanja; Ekonomski 3 tromesečje, Ekonomska i finansijska pitanja;

Evropska komisija (2017): Baza podataka EUROSTAT-a;

Evropska centralna banka (2017): Mesečni bilten, Evropska centralna banka, Frankfurt.

Međunarodni monetarni fond (2017): Svetski ekonomski pregled, Baza podataka SEP-a;

Međunarodni monetarni fond (2017): Svetski ekonomski pregled, Izveštaj SEP-a;

Međunarodni monetarni fond: Globalni izveštaj o finansijskoj stabilnosti, 2017;

Ministarstvo finansija (2017): Šestomesečni izveštaj prihoda i rashoda;

ASK (2017):

a) Indeks potrošačkih cena, pristupljeno maja 2016. godine:

http://ask.rks.gov.net/cmimet/publikimet/cat_view/988-cmimet/15-indeksi-i-cmimeve-te-konsumit-

b) Indeks proizvodnih cena, pristupljeno maja 2016. godine:

http://ask.rks-gov.net/cmimet/publikimet/cat_view/98-cmimet/79-indeksi-i-cmimeve-te-prodhimit-

c) Indeks cena uvoza, pristupljeno maja 2016. godine:

http://ask.rks-gov.net/cmimet/publikimet/cat_view/98-cmimet/80-indeksi-i-cmimeve-te-importit-

d) Statistički izveštaj o ekonomskim preduzećima, pristupljeno maja 2016. godine:

http://ask.rks-gov.net/publikimet/cat_view/12-regjistri-statistikor-i-bizneseve

e) Statistike spoljne trgovine, pristupljeno februara 2016. godine:

<http://ask.rks-gov.net/tregtia-e-jashtme/publikimet>

f) Nacionalni računi: <http://ask.rks-gov.net/llogarite-kombetare/II-kombetare>

MMF (2017): Svetski ekonomski pregled 2017, Međunarodni monetarni fond (MMF): 2016:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/index.aspx>

Ulica Garibaldi, Br.33, Priština, Republika Kosovo
Tel: +381 38 222 055; Fax: +381 38 243 763
web:www.bqk-kos.org